

การศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม
สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา

นางสาวสารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศิลปะศึกษา ภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2548

ISBN : 974-53-2780-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A STUDY OF ART TEACHERS AND EXPERTS' VIEWPOINTS TOWARD MAINSTREAM
CLASSES MANAGEMENT FOR EXCEPTIONAL CHILDREN
IN ART EDUCATION SUBJECT

Miss Sarinee Kasemsan

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Education Program in Art Education

Department of Art, Music and Dance Education

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2005

ISBN : 974-53-2780-8

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา

โดย

น.ส.สารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา

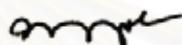
สาขาวิชา

ศิลปศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี

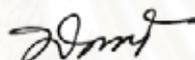
คณะกรรมการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีคณะกรรมการ

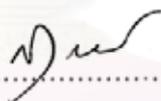
(รองศาสตราจารย์ ดร.พทุทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

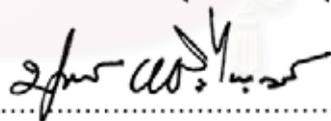
.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ปิยะชาติ แสงอรุณ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุลักษณ์ ศรีบุรี)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.ปณณรัตน์ พิชญไพบุลย์)

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา: การศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา (A STUDY OF ART TEACHERS AND EXPERTS' VIEWPOINTS TOWARD MAINSTREAM CLASSES MANAGEMENT FOR EXCEPTIONAL CHILDREN IN ART EDUCATION SUBJECT)

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผศ.ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี, 321 หน้า. ISBN 974-53-2780-8

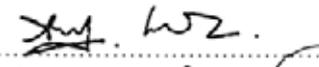
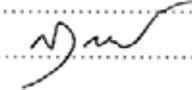
การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาในด้าน 1. ครูผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. เนื้อหาหลักสูตร 4. วิธีการสอน 5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม กลุ่มตัวอย่างประชากรครูศิลปะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม. 69 คน และกลุ่มผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ ทางศิลปะศึกษา และทางศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ จำนวน 15 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน หาค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยได้พบว่า ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากในทุกๆ ด้านดังนี้คือ 1 ด้านครู ผู้สอน ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการและความสะดวกต่างๆ, 2 ด้านผู้เรียน ควรจัดมุมประสบการณ์ศิลปะเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษ, 3 ด้านเนื้อหาหลักสูตร ควรเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว เรื่องง่ายไปสู่ เรื่องยาก, 4 ด้านวิธีการสอน วิธีการสอนควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ สื่อการเรียนการสอนควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลาย การวัดและประเมินผล ควรมีการวัด และประเมินผลพัฒนาการของเด็กอย่างต่อเนื่อง, 5 ด้านสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ควรจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ

ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นดังนี้คือ 1 ด้านครูผู้สอน ครูผู้สอนศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรมีความรู้ทางศิลปะศึกษา หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษ, 2 ด้านผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนในวิชาศิลปะศึกษา ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ, 3 ด้านเนื้อหาหลักสูตรรายวิชาศิลปะ ควรมีความสนใจ ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ, 4 ด้านวิธีการสอน ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะ การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้, 5 ด้านสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ห้องเรียนศิลปะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1 ผู้สอนและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษา ควรค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้, 2 ผู้เรียนควรมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนร่วมควรปรับความพร้อมในทุกด้าน, 3 หลักสูตรควรมีการจัดทำหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม, 4 วิธีการสอนควรจัดการเรียนการสอนร่วมโดยใช้สื่อที่สามารถใช้ได้ร่วมกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษ แต่ไม่ควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกัน, 5 สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่ม เพราะจะสามารถพัฒนาความรู้ และทักษะความสามารถของเด็กพิเศษ และยังเป็นศูนย์รวมข้อมูลของเด็กพิเศษ

ภาควิชา.....ศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา.....
สาขาวิชา.....ศิลปะศึกษา.....
ปีการศึกษา.....2548.....

ลายมือชื่อนิสิต..... .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... .....

458 38177 27 : MAJOR ART EDUCATION

KEYWORDS: THE MANAGEMENT OF ART EDUCATION INSTRUCTION, EXCEPTIONAL CHILDREN, MAINSTREAM CLASSES

SARINEE KASEMSAN: A STUDY OF ART TEACHERS AND EXPERTS' VIEWPOINTS

TOWARD MAINSTREAM CLASSES MANAGEMENT FOR EXCEPTIONAL CHILDREN IN ART EDUCATION SUBJECT. THESIS ADVISOR : ASST.PROF. SULAK SRIBURI, Ed.D., 321 pp.

ISBN : 974-53-2780-8

The purpose of this research was to study the viewpoints of art teachers and experts toward mainstream classes management for exceptional children in art education subject in aspect of teachers, students, curriculum, teaching method, and physical atmosphere and environment.

The research sampling group were 69 art teachers under the jurisdiction of the Bangkok Education Service Area Office, 15 experts in area of special education, art education, and art education for exceptional children. The research instruments were questionnaire and interview form. The data were analysis by means of arithmetic mean, standard deviation, percentage, and content analysis.

The research findings were found that most art teachers agreed at the high level in all aspects which were the followings, 1 In aspect of teachers, art teachers in mainstream classes should get welfare and comfortableness, 2 In aspect of students, the art experienced comers should be provided for exceptional students, 3 In aspect of curriculum, the curriculum should be ordered the content of art subject from near matter to far matter as well as from easy matter to difficult matter, 4 In aspect of teaching method, it should be collected data of exceptional children by using case study technique, the instructional media should be variety, the measurement and evaluation should be assessed the development of students continuously, 5 In aspects of physical atmosphere and environment, the cleaning equipment should be prepared in art classroom.

The viewpoints of the experts were as followings, 1 In aspect of teachers, the teachers in mainstream classes should graduate in art education or special education, 2 In aspect of students, the management of art education instruction, the teachers should let students participate in every steps of art activities, 3 In aspect of art curriculum, the content should be interesting and ordered from easy matter to difficult matter, 4 In aspect of teaching method, it should be collected data particularly of exceptional children by a case study, the various instructional media should be used in art subject, one assessments as well as evaluation method could not confirm students ability, 5 In aspect of physical atmosphere and environment, adding more comfortable accessories in art classroom was necessary.

The important issues from the suggestions were, 1 the teachers and personal who involved in mainstream class management in art education course should search new knowledge for application, 2 students should be ready to adjust themselves in mainstream class, 3 the curriculum should design for mainstream exceptional children, 4 the teaching method, the mainstream class should be managed by using instructional media for both student groups, the evaluation criteria should not be the same for both student groups, 5 the physical atmosphere and environment, the therapy class should be provided for developing knowledge and ability skill of students, as well as it's as an exceptional children data center.

Department....Art, Music and Dance Education ...Student's signature.....

Field of study.....Art Education.....Advisor's signature.....

Academic year.....2005.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาอย่างสูงจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุกฤษณ์ ศรีบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งได้สละเวลาในให้คำแนะนำเสนอแนะข้อคิดเห็นต่างๆอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ตลอดจนการตรวจสอบและพิจารณา งานวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ด้วยความเอาใจใส่อย่างดีมาโดยตลอดการดำเนินการ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ปิยะชาติ แสงอรุณ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ปุณณรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และคณาจารย์ในภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษาทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัย ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความถูกต้อง สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณ ดร.สุชาติ วงษ์ทอง ดร.วาสนา เลิศศิลป์ อาจารย์อัมพร พันธุ์พานิช อาจารย์รุ่งระวี ดิษฐเจริญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้สละเวลาในการให้คำแนะนำ ข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยจนเป็นเครื่องมือที่สมบูรณ์ ผู้วิจัยขอขอบคุณครูศิลปะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาทุกคนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลและความตั้งใจในการสร้างสรรค์ผลงานที่ดีทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณโรงงานยาสูบ กระทรวงการคลัง คุณสุเทพ สุวรรณศิลป์ หัวหน้ากองเตรียมการพิมพ์ และเพื่อนร่วมงานส่วนการพิมพ์ทุกคน ที่ให้ความเข้าใจ และโอกาสในการศึกษาต่อระดับปริญญาโทมาบัดนี้

ขอขอบคุณ คุณสรารุท กลิ่นสุวรรณ เพื่อนๆ รุ่นพี่และรุ่นน้อง ในภาควิชาศิลปะ ดนตรี และนาฏศิลป์ศึกษา ที่ได้ให้กำลังใจและคำแนะนำที่ดีอันเป็นประโยชน์ต่อการทำงานวิจัยมาโดยตลอด

ท้ายสุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ที่เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษา และความตั้งใจในการศึกษาของผู้วิจัย ซึ่งได้ให้ความรักและกำลังใจ รวมถึงการสนับสนุนด้านทุนทรัพย์ในการศึกษาเล่าเรียนเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
การจัดการเกี่ยวกับเด็กพิเศษ.....	11
เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....	17
การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม	
การศึกษาพิเศษ.....	32
การจัดการเรียนการสอน.....	35
การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ.....	36
ความรู้ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ....	41
หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ..	60
การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ....	64
การเตรียมบุคลากรเพื่อการเรียนร่วม.....	70

การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน.....	77
การวัด และประเมินผลเด็กพิเศษ.....	81
การจัดเตรียมสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนร่วม	83
ความสำคัญ และประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วม.....	91
การจัดเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม.....	95
นิยามของศิลปะศึกษา.....	95
ความสำคัญ และคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา.....	98
ครูศิลปะศึกษา.....	103
การจัดการเรียนการสอนศิลปะ.....	113
การเรียนการสอนศิลปะ.....	117
การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ.....	119
วิธีการสอนศิลปะ.....	122
สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปะศึกษา.....	131
การประเมินผลทางศิลปะศึกษา.....	133
ศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ.....	135
การจัดการเรียนการสอนศิลปะแก่เด็กบกพร่องทางการได้ยิน.....	149
หลักการจัดกิจกรรมด้านศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม.....	152
การพัฒนาศิลปะในด้านต่างๆของเด็กพิเศษ.....	155
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	157
งานวิจัยในประเทศ.....	157
งานวิจัยต่างประเทศ.....	168
3. วิธีดำเนินการวิจัย.....	174
การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น.....	174
การกำหนดกลุ่มประชากร.....	174
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	178
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	182
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	182

	หน้า
การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	184
การนำเสนอผลการวิจัย.....	184
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	185
ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม.....	187
ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนรวม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา.....	190
5. สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	226
สรุปผลการวิจัย.....	229
อภิปรายผลผลการวิจัย.....	236
ข้อเสนอแนะ.....	250
รายการอ้างอิง.....	254
ภาคผนวก.....	269
ภาคผนวก ก กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	270
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	285
ภาคผนวก ค สำเนาหนังสือ.....	287
ภาคผนวก ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	289
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	321

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม.....187
2	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน.....190
3	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน.....191
4	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านหลักสูตร.....192
5	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน.....193
6	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอนเรื่องสื่อการเรียนการสอน.....193
7	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะของครูศิลปะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอนเรื่องการวัดและประเมินผล..... 194
8	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปะศึกษาสำหรับ เด็กพิเศษที่เรียนร่วม ในด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม..... 195
9	สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์.....196
10	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน.....197
11	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน.....202
12	ผลการวิเคราะห์ทัศนนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร.....208

ตารางที่

หน้า

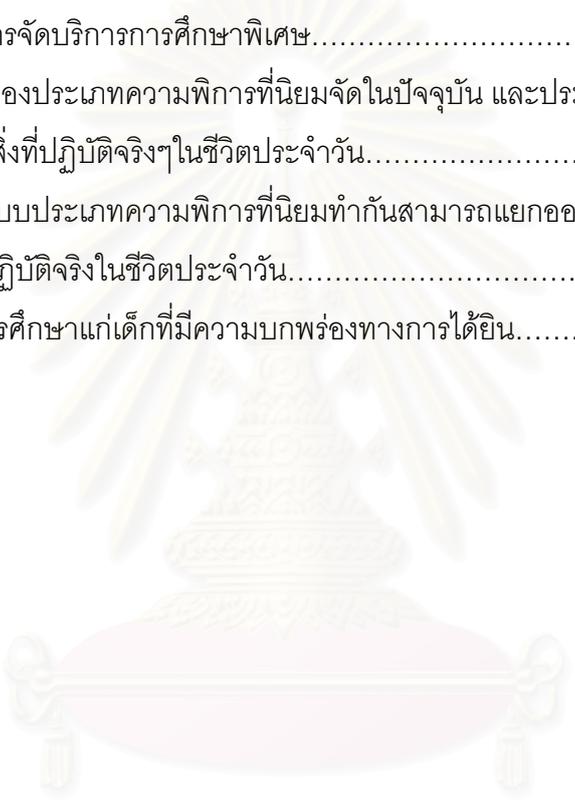
- 13 ผลการวิเคราะห์ที่ชนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม
สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอน.....212
- 14 ผลการวิเคราะห์ที่ชนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม
สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม.....218
- 15 ผลการวิเคราะห์ที่ชนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม
สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ.....221

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1	วงจรถวายการสอนแบบวินิจัยของ แมคคอปพลิน และเลวิส.....38
2	รูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบของ แมคคอปพลิน และเลวิส.....39
3	รูปแบบลำดับขั้นการเรียนการสอนของแฮมมิลล์ และบาร์เทล.....40
4	รูปแบบการจัดบริการการศึกษาพิเศษ.....50
5	แมทริกซ์ของประเภทความพิการที่นิยมจัดในปัจจุบัน และประเภทของความพิการ ที่จัดตามสิ่งที่ปฏิบัติจริงๆในชีวิตประจำวัน.....59
6	การจัดระบบประเภทความพิการที่นิยมทำกันสามารถแยกออกเป็นด้านต่างๆ ทางการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน.....60
7	การจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน.....62

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นหลักการพื้นฐานในการวัด ประเมินคุณภาพของประเทศว่ามีการพัฒนา มากน้อยเพียงไร เพราะหากคนในชาติซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญถูกละเลย ขาดการพัฒนาแล้วประเทศ ชาติจะเจริญได้อย่างไร เราจึงควรตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาว่าเป็นแนวทางหลักที่จะ ผลักดันประเทศให้พัฒนาทัดเทียมกับอารยะประเทศ เยาวชนของชาติจึงจัดว่าเป็นทรัพยากรที่ สำคัญในการผลักดันประเทศให้พัฒนาหรือไม่อย่างไร เราจึงต้องมีการวางแผนปรับปรุง ให้ความ ร่วมมือในการพัฒนาการศึกษา เพื่อเป็นการสร้างรากฐานที่ดีในอนาคต การวางแผนการศึกษาที่ดี นั้นควรมีการวางแผนอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน แต่ในความเป็นจริงนั้นการศึกษายังไม่สามารถ ให้ความเท่าเทียมและทั่วถึงกับเยาวชนได้ ยังมีเยาวชนบางกลุ่มที่ขาดโอกาสทางการศึกษา เยาว ชนกลุ่มนี้คือ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เราจะเรียกกันว่าเด็กพิเศษ วารี ธีระจิตร (2531) กล่าวว่า เด็กพิเศษหมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติไปจากเด็กปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งความผิดปกตินี้รุนแรง ถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก และ ได้มีการแบ่งประเภทของเด็กพิเศษไว้เป็น สองประเภท คือ ประเภทแรกพวกที่มีความจำกัดทาง ด้านร่างกาย ประเภทที่สองมีความจำกัดทางด้านสติปัญญา ถึงแม้เด็กพวกนี้จะมี ความจำกัดทาง การศึกษาแต่พวกเขาก็ไม่ควรถูกละเลย ถูกทอดทิ้งจากสังคม คนเราทุกคนสามารถพัฒนาศักยภาพ ทางการศึกษาของตนเองได้ทั้งสิ้น จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับตัวแปรทางการศึกษาว่าจะ สนับสนุนผลักดัน หรือจะทำลายศักยภาพเหล่านั้น สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ (2528) กล่าวว่า การจัด การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษจึงควรจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมและพัฒนาความต้องการของเด็กในแต่ละด้าน ให้เหมาะสมสำหรับเด็กในแต่ละประเภท เนื่องจากเด็กพิเศษเป็นเด็กที่ไม่ได้อยู่ในระดับปกติธรรมดา โดยทั่วไปอาจมีพฤติกรรมโต้ตอบ มีการแสดงออกและมีระดับสติปัญญาที่สูงกว่าหรือต่ำกว่าปกติ จนถึงขั้นที่ต้องการการศึกษาพิเศษ เพื่อชดเชยกับความต้องการพิเศษของเด็กพิเศษเหล่านั้น

จากแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520 ได้กล่าวว่า “การศึกษาพิเศษเป็นการศึกษา ที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกายหรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษา เฉพาะหรือจัดในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม”(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2520) ทำให้เราได้เห็นว่ารัฐบาลให้ความสนใจในการให้การศึกษาแก่เด็กพิเศษ ต่อมาได้

มีการระบุถึงการให้การศึกษาลำดับเด็กพิเศษชัดเจนมากขึ้นในแผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 พุทธศักราช 2530-2534 ได้ระบุว่า “ให้รัฐบาลขยายการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญา และมุ่งพัฒนารูปแบบกับวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม สำหรับผู้ด้อยความสามารถทางร่างกาย สมองและจิตใจ เพื่อเพิ่มความเสมอภาคในโอกาสทางการศึกษา ตามแนวนโยบายที่กำหนดไว้” และในแผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีการระบุที่ชัดเจนถึงสิทธิในการศึกษาว่า “การจัดการศึกษาลำดับบุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคมการสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือบุคคลที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ โดยจัดตั้งให้ตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

ในด้านศิลปะศึกษาลำดับเด็กพิเศษนั้น Francesco (1950) พบว่า ศิลปะศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาฟื้นฟูสภาพจิตใจ อารมณ์ สังคม และร่างกายของเด็กพิเศษได้ รวมไปถึงการช่วยบำบัดความผิดปกติทางจิต ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะศึกษาเป็นทางระบายอารมณ์เคร่งเครียด ช่วยขจัดความรู้สึกด้อยค่า ช่วยทำให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็ก ศิลปะศึกษาจึงเป็นทางออกที่ดีที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้มีคุณค่า หาทางออกที่ดีให้กับปัญหา และเข้าใจในตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ศิลปะศึกษาจึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ เนื่องจากศิลปะศึกษาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดภายในจิตใจ ปัญหาบางอย่างที่เด็กไม่สามารถเล่าหรือบอกออกมาได้เด็กก็สามารถถ่ายทอดออกมาในผลงานได้ทำให้เราสามารถสังเกตและตีความหมายของงานว่าเด็กต้องการบอกอะไรเรา ไม่ว่าจะเด็กปกติหรือเด็กพิเศษก็สามารถถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดเป็นผลงานได้ทั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ James (1983) ที่ว่า ศิลปะสามารถเป็นสื่อกลางแสดงความรู้สึกภายในให้ปรากฏออกมา ศิลปะศึกษายังมีคุณค่าสำหรับเด็กปกติ หรือเด็กพิเศษประเภทอื่นๆอันได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งรวมไปถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ซึ่งผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่สูญเสียการได้ยินซึ่งอาจจะเป็นเด็กหูตึง หรือ เด็กหูหนวกก็ได้แต่ระดับสติปัญญาในการศึกษานั้นพวกเขามีทัดเทียมกับเด็กปกติ ไม่ได้ด้อยกว่าหรือต่ำกว่าแต่อย่างใด อาจจะมีมากกว่าหรือเหนือกว่าเด็กปกติก็เป็นได้ ปัญหาของพวกเขาเหล่านี้ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ยังขาดคุณภาพ ขาดการพัฒนาเอาใจใส่องค์ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาก็ยังไม่มีชัดเจนแน่นอน เรา

จึงต้องมีการจำแนกออกเป็นส่วนให้ชัดเจนง่ายสำหรับการเข้าใจและบริหารการศึกษา ได้แก่ ครูผู้สอน นักเรียนเนื้อหาหลักสูตร วิธีการสอน การวัดผลประเมินผล สื่อการเรียนการสอน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในการเรียนการสอนซึ่งจะต้องมีความแตกต่างมีลักษณะพิเศษเฉพาะแตกต่างไปตามความพิการของเด็กที่เป็น สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม สิ่งเหล่านี้จึงเป็นปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเด็กเหล่านี้ว่า จะสามารถพัฒนาขีดความสามารถได้มากน้อยเพียงไร ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงปัญหาการจัดการเรียนการสอนของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น มีความสำคัญ ในการผลักดันให้การศึกษาระดับความสำเร็จ มีคุณภาพหรือด้อยคุณภาพอย่างไร การศึกษาปัญหาเหล่านี้จึงเป็นแนวทางที่ดีในการแก้ไขปัญหาซึ่งเราจะได้พัฒนาศักยภาพการศึกษาของเด็กพิเศษให้เท่าเทียมกับเด็กปกติ ช่องว่างของการศึกษาที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้จะลดลง เพราะคนทุกคนย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในการศึกษา

การจัดเรียนการสอนถือว่าการจัดกิจกรรมทางปัญญาที่มีความสำคัญสูงสุด เราจึงไม่ควรเน้นแต่การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปกติเพียงกลุ่มเดียว เด็กที่ด้อยโอกาสหรือเด็กพิการในประเทศไทยยังมีอีกมากมาย เราจึงควรกระจายโอกาสทางการศึกษาออกไปสู่เด็กกลุ่มนี้ การจัดการเรียนร่วมจึงเกิดขึ้น สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) การเรียนร่วม “Mainstreaming” หรือ “Integration” หมายถึง การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา ฯลฯ ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข จากการศึกษาที่ได้จัดการเรียนร่วมขึ้นนั้นจะเกิดประโยชน์ต่างๆมากมายดังที่ Hotchkis (1984) อ้างถึงในสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) ว่า 1)ทางด้านการเรียน เด็กไม่ได้รับความพิเศษมากเกินไป 2)ทางด้านสังคม เด็กสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้ 3)การเปลี่ยนแปลงคติ เด็กปกติจะมีความเคยชินกับเด็กพิการมากขึ้น 4)ประหยัดงบประมาณของรัฐ เพียงแต่เพิ่มบุคลากรที่จำเป็นขึ้นในโรงเรียนปกติเท่านั้น ในด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษนั้น Francesco (1950) พบว่า ศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการพัฒนาฟื้นฟูสภาพจิตใจ อารมณ์ สังคม และร่างกายของเด็กพิเศษได้ รวมไปถึงการช่วยบำบัดความผิดปกติทางจิต ดังที่ ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวว่า กิจกรรมศิลปศึกษาเป็นทางระบายอารมณ์เคร่งเครียด ช่วยขจัดความรู้สึกด้อยค่า ช่วยทำให้เข้าใจปัญหาและความต้องการของเด็ก ศิลปศึกษาจึงเป็นทางออกที่ดีที่จะทำให้เด็กได้พัฒนาตนเองให้มีคุณค่า หาทางออกที่ดีให้กับปัญหา และเข้าใจในตัวตนที่แท้จริงของตนเอง ศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาหนึ่งที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กด้านต่างๆ เราจึงต้องพยายามนำศิลปะมา

ช่วยผลักดันและส่งเสริมการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เพื่อให้เด็กเหล่านี้มีศักยภาพที่เท่าเทียมกับเด็กปกติ ช่องว่างของการศึกษาที่เกิดขึ้นในทุกวันนี้จะได้อลดลง การศึกษาของเราก็จะเจริญได้ทัดเทียมกับอารยะประเทศ หากพวกเราทุกคนตระหนักถึงคุณค่าของการศึกษา

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้ ครูผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีการสอน สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

คำจำกัดความในการวิจัย

เด็กพิเศษ หมายถึง เด็กที่มีความผิดปกติไปจากเด็กปกติทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งความผิดปกตินี้รุนแรง ถึงขั้นกระทบกระเทือนต่อพัฒนาการด้านต่างๆของเด็ก

ครูศิลปะ หมายถึง ครูผู้สอนวิชาศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา (ป.1-ป.6) ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม มหานคร

ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคคลที่ความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญทางการสอนศิลปะศึกษา หรือทางการสอนการศึกษาพิเศษ หรือทางการสอนศิลปะศึกษาเด็กพิเศษ มาเป็นเวลานาน

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่บุคคล ซึ่งมีความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง จนไม่สามารถเรียนได้เช่นคนปกติ ด้วยวิธีการสอนแบบปกติ จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาให้เป็นรูปแบบโดยเฉพาะ และอาศัยเทคนิคต่างๆในการสอนตามลักษณะความจำเป็นตามความต้องการของเด็กแต่ละประเภท

การจัดการเรียนร่วม หมายถึง เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา ฯลฯ ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านั้นได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ศึกษาจากเอกสารตำรา บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน วิชาศิลปะ สำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

2. กำหนดกลุ่มประชากร

กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 ครูศิลปะทั้งหมดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 69 ท่าน กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา 3 กลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเด็กพิเศษ 5 ท่าน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 15 ท่าน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสอบถามความคิดเห็นชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) สำหรับครูศิลปะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร โดยได้กำหนดความหมายไว้ 5 ระดับ ดังนี้คือ

5	หมายถึง	ระดับของความเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อยที่สุด

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสำหรับผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาเด็กพิเศษ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ 2 แบบ คือ 1.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา (ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม 2 และ 3) 2.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ (ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม 1) เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม 5 ด้าน คือ 1. ครูผู้สอน 2. ผู้เรียน 3.หลักสูตร 4. วิธีการสอน 5.สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

วิธีการสร้างเครื่องมือ ที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการวิจัย และการดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
2. นำโครงร่างเครื่องมือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จไปขอคำแนะนำ จากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้ให้ชัดเจน และสร้างความ เข้ามามากยิ่งขึ้น
3. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน ช่วย พิจารณาตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข
4. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาไปดำเนินการ แก้ไขปรับปรุงภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง
5. นำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่กำหนด
6. นำข้อมูลแบบสอบถามมาหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามโดยใช้สัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Reliability) ของคอนบราค (Cronbach) ซึ่งเป็นสูตรสำหรับหาค่าสัมประสิทธิ์ของความ เชื่อมั่นของข้อสอบที่ให้คะแนนเป็นรายข้อ ส่วนแบบสัมภาษณ์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบ สัมภาษณ์โดยใช้ดัชนีหาค่าความสอดคล้อง IOC

4. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการ โดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อ ขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์ศิลปศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ทั้ง 3 กลุ่ม โดยผู้วิจัยเดินทางเก็บข้อมูลด้วยตนเอง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา สำหรับเด็กพิเศษ ที่เรียนร่วม ในครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ ส่วนบุคคล(SPSS/PS + Statitital Package for the Social Sciences/personal Computer)

6. การนำเสนอผลงานวิจัย

นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่ามาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อแล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตาราง และแผนภูมิประกอบความเรียงนำเสนอ ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ นำเสนอรูปแบบความเรียง และนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และจึงนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเพื่อกระตุ้นบุคคลและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมให้เพิ่มความสนใจและปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมต่อไป
2. เพื่อเป็นแนวทางในการค้นคว้าสำหรับผู้สนใจและสำหรับการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษที่เกี่ยวข้องต่อไปในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1. การจัดการเกี่ยวกับเด็กพิเศษ

1.1 การแบ่งประเภทของเด็กพิเศษ

1. การจัดแบ่งเด็กพิเศษ
2. การคัดแยกเด็กพิเศษออกจากเด็กปกติ

1.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. ความบกพร่องทางการได้ยินในเด็ก
2. ธรรมชาติของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
3. พัฒนาการทางด้านต่างๆที่มีความสัมพันธ์กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ตอนที่ 2. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

2.1 การศึกษาพิเศษ

2.2 การจัดการเรียนการสอน

2.3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ
2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษ

2.4 ความรู้ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ

1. ความเป็นมาของการจัดการเรียนร่วม
2. หลักการจัดการเรียน
3. รูปแบบการจัดการเรียนร่วม
4. แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ

2.5 หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

2.6 การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ

2.7 การเตรียมบุคลากรเพื่อการเรียนร่วม

2.8 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

1. การจัดบริการเครื่องมือ สื่อ และอุปกรณ์
2. การประเมินสื่อ

2.9 การวัด และประเมินผลเด็กพิเศษ

1. การวัด และประเมินผลเด็กพิเศษ
2. การนิเทศ และติดตามประเมินผล

2.10 การจัดเตรียมสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนร่วม

1. การจัดเตรียมเพื่อการเรียนร่วม
2. หลักการของการจัดสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

2.11 ความสำคัญ และประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วม

1. ความสำคัญ และประโยชน์ในการจัดการเรียนร่วม
2. สภาพบ่งชี้ความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และมาตรฐานการศึกษา

พิเศษโรงเรียนร่วม

ตอนที่3. การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

3.1 นิยามของศิลปศึกษา

3.2 ความสำคัญ และคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา

3.3 ครูศิลปศึกษา

1. ครูประถมศึกษา
2. สภาพของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา
3. การพัฒนาครูศิลปะในระบบโรงเรียน

3.4 การจัดการเรียนการสอนศิลปะ

1. นิยามการจัดการเรียนการสอนศิลปะ
2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา
3. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

3.5 การเรียนการสอนศิลปะ

3.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ

1. นิยามของกิจกรรมการเรียนการสอน
2. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.7 วิธีการสอนศิลปะ

1. หลักการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา
2. ทฤษฎีทางการสอนศิลปศึกษา

3.8 สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษา

1. ประเภทของสื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน
2. สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษา

3.9 การประเมินผลทางศิลปศึกษา

3.10 ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

1. ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ
2. ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษประเภทต่างๆ

3.11 การจัดการเรียนการสอนศิลปะแก่เด็กบกพร่องทางการได้ยิน

3.12 หลักการจัดกิจกรรมด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

3.13 การพัฒนาศิลปะในด้านต่างๆของเด็กพิเศษ

ตอนที่4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 4.1 งานวิจัยในประเทศ
- 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1. การจัดการเกี่ยวกับเด็กพิเศษ

1.1 การแบ่งประเภทของเด็กพิเศษ

สังคมของเราทุกวันนี้ การพัฒนาเป็นสิ่งสำคัญ การให้การศึกษาก็มีส่วนช่วยในการพัฒนาประเทศ เด็กทุกคนต้องได้รับการศึกษาที่ดี เพราะพวกเขาเหล่านั้นจะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ แต่มีเด็กบางกลุ่มยังไม่ได้รับการศึกษาที่ดีเท่าที่ควร พวกเขาเหล่านั้นควรได้รับการศึกษาที่เสมอภาคเช่นเดียวกับเด็กปกติที่ได้รับ การศึกษาของเด็กพิเศษจึงเกิดขึ้น

1. การจัดแบ่งเด็กพิเศษ

Lewis and Doorlag (1995) ได้แบ่งประเภทของเด็กพิเศษออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีปัญหาทางพฤติกรรม เด็กปัญญาอ่อน และเด็กที่มีความบกพร่องอื่นๆ ซึ่งได้แก่ เด็กที่มีปัญหาการสื่อสาร (บกพร่องทางการพูดและภาษา) เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ เด็กที่มีปัญหาระบบประสาทสัมผัส (บกพร่องทางการมองเห็นและการได้ยิน)

Gargiulo and Kilgo (2000) กล่าวถึงประเภทของเด็กพิเศษว่ามี 12 ประเภท คือ เด็กออทิสติก เด็กหูหนวก เด็กหูหนวกตาบอด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กปัญญาอ่อน เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน เด็กที่พิการทางสุขภาพอื่นๆ เด็กที่มีปัญหาทางอารมณ์ เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้เฉพาะอย่าง เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา เด็กที่สมองได้รับความเสียหาย เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น

วารีย์ ธีระจิตร (2541) การแบ่งประเภทของเด็กพิเศษ ในด้านการศึกษาต้องพิจารณาความจำกัดทางร่างกาย และความจำกัดทางสติปัญญา ซึ่งเป็นอุปสรรคทางการศึกษา และเป็นปัญหาต่อการเรียนรู้

1. มีความจำกัดทางสติปัญญา (Intellectual Limitation)

1.1 พวกเรียนช้า (Slow learner) มีระดับเกณฑ์เซวาร์น หรือไอคิวระหว่าง 70-90

1.2 พวกปัญญาอ่อนเรียนได้ (Educable Retarded Children) มีระดับเกณฑ์เซวาร์น หรือไอคิวระหว่าง 50-70

1.3 พวกปัญญาอ่อนฝึกได้ (Trainable Retarded Children) มีระดับเกณฑ์เซวาร์น หรือไอคิวระหว่าง 30-50 คนพิการประเภทนี้ และระดับเกณฑ์เซวาร์นต่ำกว่านี้ควรอยู่ในการดูแลของแพทย์ การให้การศึกษานั้นกระทำยาก และไม่ค่อยได้ผล

2. มีความจำกัดทางร่างกาย (Physical Limitation)

2.1 พวบกบกพร่องทางการเห็น (Visually Impaired)

- ตาบอด
- สายตาไม่ปกติ

2.2 พวบกบกพร่องทางการได้ยิน (Hearing Impaired)

- หูหนวก
- หูตึง

2.3 พวบกบกพร่องทางการพูด (Speech Impaired)

- พูดไม่ได้
- พูดผิดปกติ

2.4 พวบกบกพร่องทางร่างกาย และสุขภาพ (Crippled and Other Health Impaired) เช่น ไม่มีมือ เป็นอัมพาต บังคับมือเขียนไม่ได้ เป็นต้น

2.5 มีความบกพร่องทางพฤติกรรม (Behavior Disorders)

- พวกอารมณ์ไม่ปกติ
- พวกผิดปกติทางสังคม เช่น มีพฤติกรรมเกรี้ยวกร้าว ชอบข่มเหง ซึ่งสังคมรังเกียจ และไม่ต้องการ

นอกจากนั้นคนคนเดียวอาจมีความพิการหลายอย่างเรียกว่าความพิการซ้ำซ้อน เช่น เป็นทั้งหูหนวก ตาบอด ปัญญาอ่อน เกิดขึ้นกับคนๆ เดียวกัน

Gearheart, Weishahn and Gearheart (1996) ได้กล่าวไว้ใน The Council for Exception children ว่าการแบ่งประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษดังนี้

1. เด็กปัญญาเลิศ
2. เด็กที่มีความผิดปกติทางพฤติกรรม
3. เด็กที่มีความผิดปกติทางการสื่อสาร
4. เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
5. เด็กปัญญาอ่อน หรือบกพร่องทางพัฒนาการ
6. เด็กบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ
7. เด็กบกพร่องทางการมองเห็น

ดังนั้นจากการแบ่งประเภทของเด็กพิเศษที่กล่าวมานั้นเราสามารถแบ่งเด็กพิเศษออกเป็น

2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1. กลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ได้แก่

- 1.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น
- 1.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน
- 1.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา
- 1.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ
- 1.5 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้
- 1.6 เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา
- 1.7 เด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์และพฤติกรรม
- 1.8 เด็กที่มีความบกพร่องซ้ำซ้อน

กลุ่มที่ 2. กลุ่มเด็กปัญญาเลิศ

งานวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

2. การคัดแยกเด็กพิเศษออกจากเด็กปกติ

ศรีเรือน แก้วกังวาล (2543) กล่าวว่า การคัดแยกเด็กพิเศษออกจากเด็กปกติไม่ว่าจะเป็นเด็กพิเศษกลุ่มใดก็ตาม จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง เพราะโดยความจริงแล้ว ไม่มีใครไม่ว่าเด็กหรือผู้ใหญ่จะมีความสมบูรณ์แบบ (absolute normalcy) เกณฑ์กลางๆที่เราต้องยึดถือคือ พฤติกรรมที่บ่งชี้ความพิเศษนั้นๆต้องมีความต่อเนื่อง มีความรุนแรงเข้มข้น ก่อให้เกิดความเสียหายในการเจริญเติบโตที่ควรพัฒนาไปตามวัย จนทำให้เด็กไม่สามารถใช้ชีวิตตามปกติธรรมดาเหมือนเด็กทั่วไปได้ และเด็กต้องได้รับการดูแลรักษา ช่วยเหลือแก้ไข ประคับประคอง ให้การศึกษเป็นพิเศษมากกว่าเด็กปกติธรรมดาทั่วไป

การวัดความพิการ

ความพิการมีวิธีวัดที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดและประเภทของความพิการนั้นๆ บางประเภทวัดได้ยาก บางประเภทวัดได้ง่าย โดยปกติแล้วมีการวัดความพิการได้ดังนี้ ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้จำแนกความพิการไว้ดังนี้

1. ความพิการทางปัญญา วัดโดยใช้ระดับเชาวน์ปัญญา (I.Q.) เป็นหลัก จำแนกได้ดังนี้

ระดับสติปัญญา	90	ขึ้นไปปกติ
	70-90	เป็นเด็กเรียนช้า

50-70	เป็นปัญญาอ่อนขนาดพอเรียนได้ (educable) พัฒนาการสูงสุดเท่ากับเด็กปกติอายุ 7-10 ปี
35-49	เป็นปัญญาอ่อนค่อนข้างน้อย พอฝึกได้ (trainable) พัฒนาการสูงสุดเท่ากับเด็กปกติ อายุ 3-5 ปี
20-34	เป็นปัญญาอ่อนปานกลาง ไม่สามารถฝึกหัด ได้ (moderate) พัฒนาการสูงสุดเท่ากับเด็ก ปกติ อายุ 2-3 ปี
ต่ำกว่า 20	เป็นปัญญาอ่อนมาก ไม่สามารถช่วยตัวเองได้ เลย พัฒนาการสูงสุดเท่ากับเด็กปกติอายุเพียง 1 ปีเท่านั้น

2. ความพิการทางการได้ยิน อาจจัดแบ่งระดับความพิการตามความบกพร่องได้ดังนี้

ความบกพร่องทางการได้ยิน	ระดับการได้ยิน	ความสามารถในการได้ยินและเข้าใจ
ไม่มี (หูปกติ)	0-25	เสียงพูดเบา-ได้ยินและเข้าใจได้ดี
หูตึงเล็กน้อย	26-40	เสียงพูดเบา-ได้ยินแต่เข้าใจไม่ดี
หูตึงปานกลาง	41-55	เสียงพูดธรรมดา-ได้ยินแต่เข้าใจไม่ดี
หูตึงค่อนข้างมาก	56-70	เสียงพูดดัง-ได้ยินแต่เข้าใจบ้าง
หูตึงมาก	71-90	เสียงตะโกน-ได้ยินและเข้าใจบ้าง
หูหนวก	90ขึ้นไป	ขยายเสียงให้ดัง-ไม่เข้าใจเสียงพูด

3. ความพิการทางสายตา อาจจำแนกได้ดังนี้

ประเภท	ระดับการเห็น	ความสามารถ
ตาเห็นเลือนลาง (Partially sighted)	6/36 ถึง 3/60	ไม่สามารถมองเห็นสิ่งที่มีขนาดเล็กในระยะ ห่างเท่าคนปกติ
ตาบอด(Blind)	น้อยกว่า 3/60	มองเห็นน้อยจนถึงมองไม่เห็นเลย ไม่สามารถ ช่วยตนเองได้ในการเคลื่อนไหว และเดินทาง

4. ความพิการทางร่างกาย อาจจัดลำดับความพิการได้ดังนี้

ประเภท	ลักษณะความพิการ
กลุ่มที่ 1	อาจมีความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งจาก <ol style="list-style-type: none"> 1. มีความผิดปกติทางสมองซึ่งส่งผลต่อการเคลื่อนไหว 2. โรคลมชัก 3. แขน – ขาขาด
กลุ่มที่ 2	อาจมีความผิดปกติอย่างใดอย่างหนึ่งของ <ol style="list-style-type: none"> 1. ระบบสมองซึ่งมีผลต่อการเคลื่อนไหวและการทรงตัว 2. ระบบสมองซึ่งเป็นเหตุของโรคลมชัก 3. ระบบกล้ามเนื้อบางชนิด
กลุ่มที่ 3	มีความผิดปกติทางการเคลื่อนไหว แขนขาและนิ้วมือ
กลุ่มที่ 4	มีปัญหาทางอื่นร่วมด้วย เช่น สติปัญญาต่ำ
กลุ่มที่ 5	เด็กเจ็บป่วยเรื้อรัง

กระบวนการคัดแยกเด็กอาจมีขั้นตอนกระทรวงศึกษาธิการ (2543)มีดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล ครู และผู้เชี่ยวชาญช่วยกันรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กอย่างละเอียดโดยใช้เทคนิคต่างๆ เช่น การทดสอบ การสังเกตพฤติกรรม การเยี่ยมบ้าน และการสัมภาษณ์ผู้ปกครองแล้วบันทึกไว้
2. ขั้นประเมินข้อมูล เพื่อตัดสินใจว่าข้อมูลที่ได้มานั้นเพียงพอหรือไม่ ถ้าไม่เพียงพอก็ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม เช่น อาจส่งไปให้นักจิตวิทยาตรวจสอบเพิ่มเติม
3. ขั้นประเมินข้อมูล หมายถึง การจัดทำรายงาน ทำกราฟ และแผนภูมิเพื่อสรุปข้อมูลอธิบายจุดเด่น และจุดด้อยของเด็ก โดยอาจใช้แบบฟอร์มรายงานการศึกษา และตรวจสอบเด็กเฉพาะกรณี
4. ขั้นการให้ความช่วยเหลือ หากมีตัวบ่งชี้ว่าเด็กอาจมีปัญหาต่างๆ เช่น สติปัญญา จิตใจ หรือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องมาจากพยาธิสภาพ ก็อาจจะประสานงานและส่งต่อเข้ารับบริการจากแพทย์เฉพาะทาง แต่หากเด็กมีความบกพร่อง และต้องการการศึกษาพิเศษทางโรงเรียนจะต้องให้มีการจัดทำโปรแกรมศึกษาเฉพาะบุคคล ซึ่งกำหนดว่าเด็กควรได้รับความช่วยเหลืออะไรบ้าง โดยวิธีใด และจากใคร

การคัดแยกเด็กพิเศษเรียนร่วมสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2542) มีดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการประกอบด้วยแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะความบกพร่อง นักการศึกษาพิเศษจากมหาวิทยาลัย และสถาบันราชภัฏ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์
2. คณะกรรมการจะสัมภาษณ์ผู้ปกครองและพิจารณาความพร้อมของเด็ก ในด้าน ร่างกาย อารมณ์ สังคม และภาษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำผู้ปกครองเพื่อช่วยพัฒนาเด็กที่จำเป็นต้องพบแพทย์เพื่อบำบัด และบอกแหล่งบริการที่จะช่วยเสริมพัฒนาการของเด็ก
3. คณะกรรมการประชุมหารือเพื่อพิจารณาส่งเด็กเข้าเรียน โดยคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับเป็นสำคัญ นั่นคือความสะดวกในการเดินทาง ชีตความสามารถของเด็ก และโรงเรียนที่รับเด็กพิเศษประเภทต่างๆเข้าร่วม
4. การส่งต่อเด็กพิเศษเพื่อรับการศึกษา พิจารณาความพร้อมดังนี้
  - 1) ถ้าเด็กมีความบกพร่องน้อย สามารถเรียนร่วมได้ จะส่งต่อให้เข้าเรียนในโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมที่ใกล้บ้านเด็ก เพื่อสะดวกในการเดินทาง หรือประสานงานกับโรงเรียนในสังกัดต่างๆ ที่เปิดรับเด็กพิเศษเรียนร่วม เช่นส่งไปเรียนร่วมกับโรงเรียนสังกัดสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 2 คน ในปีงบประมาณ 2542
  - 2) ถ้าเด็กมีความบกพร่องมาก อาจจะไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่จากการเรียนร่วม จะประสานต่อไปยังโรงเรียนเฉพาะทางเพื่อให้นักเรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการศึกษาควบคู่กับการบำบัดฟื้นฟู

Wilson (1998) ได้กล่าวว่า การวินิจฉัยในการคัดแยกเด็กเหล่านี้ต้องอาศัยข้อมูลพื้นฐานที่จะนำมาประกอบการตัดสินใจ ข้อมูลอาจได้มาจาก การสัมภาษณ์พ่อแม่ การตอบแบบสัมภาษณ์ของพ่อแม่ การสัมภาษณ์ครู การตอบแบบตรวจสอบรายการของครู ประเมินจากตัวอย่างการทำงานของเด็ก การสังเกต ข้อมูลจากผู้เชี่ยวชาญคนอื่นๆ หรือการทดสอบซึ่งการวินิจฉัยของนั้นครูไม่ควรใช้ข้อมูลจากแหล่งเดียว แต่ควรใช้ข้อมูลหลายแหล่งเพื่อความถูกต้อง

ในการคัดแยกเด็กพิเศษนั้น ในการคัดแยกแต่ละครั้งจึงต้องอาศัยความร่วมมืออันดีจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง การทำงานอย่างเป็นระบบและรอบคอบ ข้อมูลที่ได้มาจะต้องเป็นข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพราะการคัดแยกเด็กนั้นจะเป็นขั้นตอนแรกในการที่เราตัดสินใจว่าเด็กคนนั้นมีความผิดปกติไปจากคนอื่น ดังนั้นการคัดแยกแต่ละครั้งจึงต้องทำด้วยความถูกต้อง รอบคอบ ชัดเจนที่สุด เพื่อให้ไม่เกิดความผิดพลาดในการคัดแยก

1.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. ความบกพร่องทางการได้ยินในเด็ก

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในระดับ ประถมซึ่งมีอายุระหว่าง 6 -12ปี หากพวกเขาได้รับการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติ ที่รับเด็กพิเศษเข้ามาเรียนร่วมนั้น ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้องควรจะเข้าใจถึงความบกพร่องทางการได้ยินในเด็ก เพราะจะส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้ในเด็กเหล่านี้ โดยครูและบุคลากรควรเข้าใจในลักษณะทางการแพทย์และลักษณะทางการศึกษาของเด็ก เพื่อศึกษาสภาพทางกายภาพของเด็กว่าส่งผลต่อการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติอย่างไร

ลักษณะทางการแพทย์

ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าวว่า การจัดระดับสูญเสียการได้ยินทางการแพทย์มักแตกต่างไปจากการสูญเสียการได้ยินทางการศึกษา Davis and Silverman (1970) กล่าวว่าในวงการแพทย์โดยทั่วไป จัดระดับการสูญเสียการได้ยินไว้ 6 ระดับดังนี้

1. การได้ยินปกติ 0-25 เดซิเบล (ISO)
2. สูญเสียการได้ยินเล็กน้อย 26-40 เดซิเบล
3. สูญเสียการได้ยินปานกลาง 41-55 เดซิเบล
4. สูญเสียการได้ยินค่อนข้างมาก 56-70 เดซิเบล
5. สูญเสียการได้ยินมาก 71-90 เดซิเบล
6. สูญเสียการได้ยินมากอย่างยิ่ง 90 เดซิเบล หรือมากกว่า

ผู้ที่สูญเสียการได้ยินในระดับ 1-5 เรียกว่าคนหูตึง ผู้ที่สูญเสียระดับการได้ยินในระดับ 6 เรียกว่าคนหูหนวก จำนวนเดซิเบลที่กำหนดไว้เป็นค่าเฉลี่ยในหูข้างที่ตึกกว่า

ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้ให้คำนิยามศัพท์ทางแพทย์เกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่า

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่าหมายถึง เด็กที่บกพร่องหรือสูญเสียการได้ยิน อันเป็นเหตุให้การฟังรับเสียงต่างๆไม่ชัดเจน ซึ่งมีอยู่ 2 ประเภท คือ

- 1) เด็กหูตึง หมายถึง ผู้ที่สูญเสียการได้ยิน จนไม่สามารถเข้าใจคำพูด และการสนทนา จำแนกตามเกณฑ์การพิจารณาอัตราความพิการ ของสมาคมโสต ศอ นาสิกแพทย์แห่งประเทศไทย โดยใช้ค่าเฉลี่ยการได้ยินที่ความถี่ 500 , 1000, และ 2000Hz ในหูข้างที่ตึกกว่ามีอยู่ 4 ระดับคือ

หูตึงระดับที่ 1 หูตึงน้อย (mild) สูญเสียการได้ยินระหว่าง 26-40 เดซิเบล สามารถได้ยินเพียงเสียงกระซิบและเสียงจากที่ไกล

หูตึงระดับที่ 2 หูตึงปานกลาง (moderate) สูญเสียการได้ยินระหว่าง 41-55 เดซิเบล มีปัญหาในการรับฟังเสียงพูดในระยะ 3-5 ฟุต มีปัญหาในการพูดเช่น พูดไม่ชัด พูดเสียงดังหรือเบากว่าปกติ ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง และได้รับการฝึกจากนักแก้ไขการพูด

หูตึงระดับที่ 3 หูตึงมาก สูญเสียการได้ยินระหว่าง 56-70 เดซิเบล มีปัญหาในการได้ยิน และการใช้คำพูดในชีวิตประจำวัน เพราะต้องใช้เสียงดังมากจึงจะได้ยิน ต้องใช้เครื่องช่วยฟัง และรับบริการแก้ไขการพูดจากผู้เชี่ยวชาญ

หูตึงระดับที่ 4 หูตึงรุนแรง (severe) สูญเสียการได้ยินระหว่าง 71-90 เดซิเบล ไม่ได้ยินเสียงพูดตามปกติ แม้จะใช้เครื่องช่วยฟังแล้วก็ตาม มีปัญหาในการพูด เช่น พูดไม่ชัด พูดไม่ได้ ไม่เข้าใจภาษา มีพัฒนาการทางการภาษาพูดและภาษาเขียนแตกต่างจากเด็กปกติมาก บางคนต้องใช้ภาษามือ และภาษาท่าทางในการติดต่อสื่อสาร(จากรายงานวิจัยสภาพการลงทุนทางด้านการศึกษาพิเศษ)

2.) เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถเข้าใจหรือใช้ภาษาพูดได้ หากไม่ได้รับการฝึกฝนเป็นพิเศษ ถ้าวัดระดับการได้ยินที่ 500, 1000, และ 2000Hz จะมีการตอบสนองของหูข้างที่ต่ำกว่าต่อเสียงบริสุทธิ์ ตั้งแต่ 91 เดซิเบลขึ้นไป

ลักษณะทางการศึกษา

ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้ให้นิยามของ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่าหมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินซึ่งอาจเป็นเด็กหูตึง หรือเด็กหูหนวกก็ได้

เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน 90 เดซิเบลขึ้นไป วัดด้วยเสียงบริสุทธิ์ ณ ความถี่ 100 , 1000 และ 2000เฮอิร์ซท์ ในหูข้างที่ต่ำกว่าเด็กไม่สามารถใช้การได้ยินให้เป็นประโยชน์เต็มประสิทธิภาพในการฟัง อาจเป็นผู้ที่สูญเสียการได้ยินมาตั้งแต่กำเนิด หรือเป็นการสูญเสียการได้ยินในภายหลังก็ตาม

เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยิน ระหว่าง 26 ถึง 89 เดซิเบล ในหูข้างที่ต่ำกว่า วัดด้วยเสียงบริสุทธิ์ ณ ความถี่ 500 , 1000 และ 2000เฮอิร์ซท์ เป็นเด็กที่สูญเสียการได้ยินเล็กน้อยไปจนถึงสูญเสียการได้ยินขั้นรุนแรง

เด็กที่จะได้รับการตัดสินว่าเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องมีคุณลักษณะดังนี้
เด็กหูหนวก ได้แก่เด็กที่

1. สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ต่ำกว่า 90 เดซิเบล (ISO)ขึ้นไป และเป็นการสูญเสียการได้

ยินมาตั้งแต่กำเนิด หรือ

2. สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ต่ำกว่า 90 เดซิเบล ขึ้นไป และเป็นการสูญเสียการได้ยินภายหลัง (หลังคลอด) หรือ

3. สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ต่ำกว่า 90 เดซิเบล ขึ้นไป และเป็นการสูญเสียการได้ยินก่อนเด็กพูดได้เขียนได้

4. ไม่สามารถเรียนหนังสือได้ หรือไม่มีพัฒนาการทางภาษาทัดเทียมกับเด็กปกติ หากเด็กไม่ได้รับบริการการศึกษาพิเศษ

เด็กหูตึง ได้แก่เด็กที่

1. สูญเสียการได้ยินระหว่าง 26-89 เดซิเบล (ISO) ขึ้นไปในหูข้างที่ต่ำกว่า และเป็นการสูญเสียการได้ยินมาตั้งแต่กำเนิด

2. สูญเสียการได้ยินระหว่าง 26-89 เดซิเบล ในหูข้างที่ต่ำกว่า และเป็นการสูญเสียการได้ยินในภายหลัง(หลังคลอด)

3. สูญเสียการได้ยินระหว่าง 26-89 เดซิเบล ในหูข้างที่ต่ำกว่า และเป็นการสูญเสียการได้ยินก่อนเด็กพูดได้เขียนได้

Moore(1987) (อ้างถึงในผดุง อารยะวิญญู 2533) ได้ให้นิยามของคนหูหนวกและคนหูตึงไว้ดังนี้

คนหูหนวก (a deaf person) ในทางการศึกษา หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินในหูข้างที่ต่ำกว่า 90 เดซิเบล (ISO)หรือมากกว่า การสูญเสียดังกล่าวทำให้คนหูหนวกไม่เข้าใจการพูด ไม่ว่าจะใช้เครื่องช่วยฟังหรือไม่

คนหูตึง (a hard – of hearing person) ในทางการศึกษา หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินอยู่ระหว่าง 35-89 เดซิเบล (ISO) บุคคลดังกล่าวมีปัญหาในการฟัง และการเข้าใจการพูด แต่เข้าใจคำพูดบ้างไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม

หากแบ่งตามระดับการสูญเสียการได้ยินตามจุดมุ่งหมายทางการศึกษาจะได้ยิน 4 ระดับ คือ ระดับที่ 1 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 35-54 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้มักไม่ต้องการการศึกษาพิเศษ แต่ต้องการความช่วยเหลือในการสวมใส่เครื่องช่วยฟัง

ระดับที่ 2 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 55-69 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้ต้องการการศึกษาพิเศษบ้าง ต้องการความช่วยเหลือในด้านการสวมใส่เครื่องช่วยฟัง การฝึกพูด ด้านภาษา และการแก้ไขการพูด

ระดับที่ 3 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 70-89 เดซิเบล เด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้ต้องการศึกษาพิเศษ ต้องการความช่วยเหลือในด้านการสวมใส่เครื่องช่วยฟัง การฝึกพูด ด้านภาษา และการแก้ไขการพูด และบริการพิเศษทางการศึกษา

ระดับที่ 4 สูญเสียการได้ยินระหว่าง 90 เดซิเบล หรือมากกว่าเด็กที่สูญเสียการได้ยินช่วงนี้ต้องการความช่วยเหลือ และบริการพิเศษทางการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กในระดับที่ 3

ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้ให้คำนิยามศัพท์ทางการศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินว่า

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

1. เด็กหูตึง หมายถึง เด็กที่มีการได้ยินเหลืออยู่บ้าง สามารถได้ยินเสียงได้ ไม่ว่าจะใส่เครื่องช่วยฟังหรือไม่ก็ตาม
2. เด็กหูหนวก หมายถึง เด็กที่สูญเสียการได้ยินมาก ตั้งแต่ 90 เดซิเบลขึ้นไป ไม่ได้ยินเสียงพูดต่างๆ อาจรับรู้เสียงบางเสียงจากการสั่นสะเทือน ถ้าสูญเสียการได้ยินระดับนี้มาตั้งแต่กำเนิด จะพูดไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับการสอนพิเศษ ส่วนมากใช้ภาษามือในการติดต่อสื่อสารความหมายระหว่างกัน

เราจะเห็นได้ว่าการศึกษาสภาพลักษณะทางกายภาพ และลักษณะทางการศึกษานั้นทำให้เราเข้าใจถึงลักษณะของเด็กพิเศษได้ถึงแม้เด็กเหล่านี้จะมีความบกพร่อง แต่พวกเขาก็สามารถเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้หากมีการให้ความช่วยเหลือ และการเตรียมความพร้อมทางการศึกษาในด้านต่างๆ ซึ่งตรงกับความคิดของ Hallahan and Kauffman (1994) ได้กล่าวไว้ว่า

- 1.1 ความบกพร่องทางการได้ยิน ถึงแม้จะเป็นการสูญเสียการได้ยินระดับมาก ที่เป็นอุปสรรคในการเรียนภาษาก็ตาม ก็สามารถสอนให้เรียนรู้ภาษา เข้าใจภาษา และพูดได้
  - 1.2 โดยทั่วไปแล้วเชื่อว่า สมรรถภาพทางสติปัญญาของเด็กบกพร่องทางการได้ยิน และเด็กปกติอยู่ในระดับเดียวกันเมื่อแรกเกิด แต่เด็กบกพร่องทางการได้ยินแสดงออกทางด้านต่างๆได้ด้อยกว่า เนื่องด้วยมีอุปสรรคในการติดต่อสื่อสาร
  - 1.3 ปัจจุบัน นักการศึกษาส่วนใหญ่ยอมรับว่า การใช้วิธีการแบบผสมผสานกัน ระหว่างการเขียน และการพูดเป็นวิธีที่ดีที่สุดในการสอนทักษะการติดต่อสื่อสาร
  - 1.4 ภาษามือ เป็นภาษาที่แท้จริงในตัวของมันเอง ที่มีกฎเกณฑ์ทางไวยากรณ์โดยเฉพาะ
  - 1.5 ภาษามือสามารถนำมาใช้ได้ในทุกระดับของการใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสาร
- ไม่มีการสูญเสียการได้ยินระดับใดเป็นอุปสรรคต่อความพยายามใช้เครื่องช่วยฟัง

2. ธรรมชาติของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น มีธรรมชาติที่แตกต่างจากเด็กปกติ แต่ก็มีบางส่วนที่มีความคล้ายคลึงกัน ทั้งด้านการพูด ภาษา ความสามารถทางสติปัญญา สัมฤทธิ์ผลทางการเรียน การปรับตัว และพัฒนาการต่างๆ เราจึงจำเป็นต้องศึกษาธรรมชาติของเด็กเหล่านี้เพื่อนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานทางการจัดการเรียนร่วมของเด็กพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าวถึงธรรมชาติของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้ว่า

1. การพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีปัญหาทางการพูดเด็กอาจพูดไม่ได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับระดับการสูญเสียการได้ยินของเด็ก เด็กที่สูญเสียการได้ยินเล็กน้อยอาจพูดได้ เด็กที่สูญเสียการได้ยินในระดับปานกลางสามารถพูดได้ แต่อาจไม่ชัด ส่วนเด็กที่สูญเสียการได้ยินมากหรือหูหนวก อาจพูดไม่ได้เลย หากไม่ได้เลย หากไม่ได้รับการสอนพูดตั้งแต่ในวัยเด็ก นอกจากนี้การพูดขึ้นอยู่กับอายุของเด็กเมื่อสูญเสียการได้ยินอีกด้วย หากเด็กสูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิด เด็กจะมีปัญหาในการพูดอย่างมาก แต่ถ้าเด็กสูญเสียการได้ยินหลังจากที่เด็กพูดแล้ว ปัญหาในการพูดก็จะน้อยกว่าเด็กที่สูญเสียการได้ยินมาแต่กำเนิด ปัญหาในการพูดของเด็กนอกจากจะขึ้นอยู่กับความรุนแรงของการสูญเสียการได้ยินแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอายุของเด็กเมื่อสูญเสียการได้ยินอีกด้วย
2. ภาษา เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีปัญหาเกี่ยวกับภาษาเช่น มีความรู้เกี่ยวกับศัพท์ในวงจำกัด เรียงคำเป็นประโยคที่ผิดหลักภาษาเป็นต้น ปัญหาทางภาษาของเด็กคล้ายคลึงกับปัญหาในการพูด นั่นคือเด็กยิ่งสูญเสียการได้ยินมากเท่าใดยิ่งมีปัญหาทางภาษามากขึ้นเท่านั้น
3. ความสามารถทางสติปัญญา ผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อาจคิดว่าเด็กประเภทนี้เป็นเด็กที่มีสติปัญญาต่ำ ความจริงแล้วไม่เป็นเช่นนั้น ท่านอาจคิดว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีสติปัญญาต่ำเพราะว่าท่านไม่สามารถสื่อสารกับเขาได้ หากท่านสามารถสื่อสารกับเขาได้เป็นอย่างดีแล้ว ท่านอาจเห็นว่าเขาเป็นคนฉลาดก็ได้ ความจริงแล้วระดับสติปัญญาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จากรายงานการวิจัยเป็นจำนวนมาก มีการกระจายคล้ายเด็กปกติ บางคนอาจโง่ บางคนอาจฉลาด บางคนฉลาดถึงขั้นเป็นอัจฉริยะก็มี จึงอาจสรุปได้ว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่ใช่เด็กโง่ทุกคน

4. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจำนวนมากมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าวิธีการเรียนการสอน ตลอดจนการวัดผลที่ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันเหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็กปกติมากกว่า วิธีการสอนบางอย่างจึงไม่เหมาะสมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ยิ่งไปกว่านั้นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มีปัญหาทางภาษาจำกัด จึงเป็นอุปสรรคในการทำข้อสอบ เพราะผู้ที่จะทำข้อสอบได้ดีนั้นต้องมีความรู้ทางภาษาเป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จึงมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ค่อนข้างต่ำกว่าเด็กปกติ

5. การปรับตัว เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจมีปัญหาในการปรับตัว สาเหตุส่วนใหญ่มาจากการสื่อสารกับผู้อื่น หากเด็กสามารถสื่อสารได้ดี ปัญหาทางอารมณ์อาจลดลง ทำให้เด็กสามารถปรับตัวได้ แต่ถ้าเด็กไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้ดี เด็กอาจเกิดความคับข้องใจ ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของเด็ก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินต้องปรับตัวมากกว่าเด็กปกติบางคนเสียอีก เด็กที่มีความฉลาดอาจปรับตัวได้ดี ส่วนเด็กที่ไม่ฉลาดอาจมีปัญหาในการปรับตัวได้

3. พัฒนาการทางด้านต่าง ๆที่มีความสัมพันธ์กับความบกพร่องทางการได้ยิน

พัฒนาการต่างๆของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กโดยตรง พัฒนาการเหล่านี้หากเราจัดการศึกษาให้สอดคล้องสัมพันธ์กับความบกพร่องทางการได้ยินของเด็กแล้ว เราก็จะสามารถดำเนินกิจกรรมทางการเรียนการสอนได้อย่างสะดวก และมีประสิทธิภาพได้มากยิ่งขึ้น

1.) พัฒนาการทางกลไกการเคลื่อนไหว

อาจมีคำถามหลายคำถามว่าการเคลื่อนไหวไม่ได้มีผลโดยตรงเหมือนเรื่องของความคล่องในการพูด หรือการใช้ถ้อยคำ ฉะนั้นคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเคลื่อนไหว และสภาพหูหนวกจะเกี่ยวข้องกันโดยทางอ้อมว่าเมื่อประสาทสัมผัสบกพร่องไปจะส่งผลอย่างไรต่อพฤติกรรมที่ไม่เกี่ยวกับการใช้ภาษาคนที่บกพร่องทางการได้ยินโดยกำเนิดนั้นจะมีการเจริญเติบโตทางร่างกาย และความสามารถในการเคลื่อนไหว เช่น นั่ง ยืน เดิน ตามปกติ ไม่ได้ด้อยกว่าคนปกติประการใด ดังแสดงในแผนภูมิที่ 1 อย่างไรก็ตามความสามารถในการเคลื่อนไหวที่ไม่ด้อยกว่าคนปกติ นั่น ได้แก่ ความคล่องแคล่วในการใช้มือ (manual dexterity หรือ synkinesia) ส่วนที่ด้อยกว่าเด็กปกติก็คือ ความถนัดด้านใดด้านหนึ่ง การเคลื่อนไหวพร้อมๆกัน การประสานงานของการเคลื่อนไหว การทรงตัว และความเร็วในการแสดงที่ซับซ้อน เป็นต้น

ดาร์วิน อูทซ์ตันนิก (2538) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการสูญเสียการได้ยิน และการทำงานของกลไกการเคลื่อนไหวเกี่ยวข้องเชื่อมโยงกัน ระหว่างความผิดปกติของหูชั้นใน กับการไม่สมดุลของกลไกการเคลื่อนไหว ตัวอย่างเช่น เด็กที่มีการสูญเสียการได้ยินระดับรุนแรง การทำงานของกล้ามเนื้อประสาทสายตา (visual – motor organization) อาจมีการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากประสบการณ์การรับรู้ของเด็กถูกเปลี่ยนไป นอกจากนั้น อาจมีผลกระทบต่อเวลาที่เด็กตอบสนองสิ่งเร้า เนื่องจากเด็กสูญเสียช่องทางการรับรู้ข้อมูลที่สำคัญไปหนึ่งช่องทาง เด็กที่หูหนวกในระดับรุนแรงมาก อาจเดินลากเท้า หรือเดินกระเด้งกระแยะ เนื่องจากเขาไม่ได้เรียนรู้ที่จะยกเท้าขึ้น เพราะไม่ได้ยินเสียงเดินของตนเองหรือคนอื่น

การศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการเคลื่อนไหว

Myklebust (1964) ได้รวบรวมผลงานซึ่งมีผู้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสามารถในการเคลื่อนไหวของเด็กหูหนวกในยุคแรกๆ คือ Long (1932) เขาใช้แบบทดสอบ 5 ชุด จากแบบทดสอบการเคลื่อนไหวของแอสตันฟอร์ด (Stanford Motor Skill Unit) ได้แก่ การแยกแยะอนุกรม และการทรงตัวบนบอร์ดี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นเด็กหูหนวกผู้หญิง 37 คน และผู้ชาย 51 คน จับคู่กับเด็กปกติที่อยู่ในวัย เพศ และเชื้อชาติเดียวกัน ผลการศึกษาพบว่า มีความแตกต่างเพียงเรื่องเดียวเท่านั้นที่มีนัยสำคัญทางสถิติ คือ เรื่องการทรงตัวบนบอร์ดี ซึ่งเด็กหูจะด้อยกว่าเด็กที่มีการได้ยินปกติ

Morsh (1936) ได้ศึกษาทำนองเดียวกัน โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กหูหนวกที่โตกว่า พบว่ามีความแตกต่างเพียงเล็กน้อย โดยเด็กหูหนวกทำได้ดีในบางแบบทดสอบ และเด็กที่มีการได้ยินปกติทำได้ดีในบางแบบทดสอบ อย่างไรก็ตามความแตกต่างที่มีนัยสำคัญทางสถิติก็มีอยู่เรื่องเดียวเช่นกัน คือ เรื่องของการทรงตัว Morsh ได้ปิดตาเด็กที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการทดสอบการทรงตัว และพบว่า การทำเช่นนั้นทำให้เกิดผลเสียต่อเด็กหูหนวกอย่างมาก

Grimsley (1972) พบว่าสิ่งที่ช่วยแนะทางสายตา (Visual cues) นั้นช่วยคนหูหนวกได้มากในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ แต่ไม่ช่วยคนที่มีการได้ยินปกติ ในช่วงวัยรุ่นพบว่าเด็กหูหนวกสามารถเรียนรู้เรื่องการทรงตัวได้พอๆกับเด็กที่มีการได้ยินปกติ

จากการศึกษาจึงพบว่านอกจากเรื่องของการทรงตัวแล้ว เด็กหูหนวกมิได้มีความสามารถในการเคลื่อนไหวด้อยกว่าเด็กปกติอย่างไร

2.) พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

สติปัญญาหมายถึงความสามารถทางสมองของมนุษย์ในการรับรู้ การคิด การจดจำ ตลอดจนการเรียนรู้

การรับรู้ หมายถึง การแปลหรือตีความของการสัมผัส หรืออาการสัมผัสที่คนได้รับออกมา เป็นสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่มีความหมายหรือที่รู้จักเข้าใจกัน โดยมีประสบการณ์เดิมเป็นเครื่องช่วย

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ประสาทสัมผัสด้านการฟังเสียงไม่อาจใช้เป็นประสาทนำเข้าเท่ากับประสาทตา ผู้บกพร่องทางการได้ยินจึงต้องอาศัยการเรียนรู้ทางสายตาช่วยในการรับรู้อย่างมาก และการรับรู้จากการสัมผัสก็มีส่วนช่วยเช่นกัน

การรับรู้ทางสายตา(Visual perception)

การรับรู้ทางสายตาเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนละเอียดอ่อน เกิดจากการทำงานของสายตา และสมอง คือการมองเห็น และการตีความสิ่งที่เห็น บวกกับการเรียนรู้ พัฒนาการในการรับรู้ทางสายตาขึ้นอยู่กับอายุ วุฒิภาวะ สิ่งแวดล้อม สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นการรับรู้ทางสายตามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และการใช้สายตาแทนการฟังหรือประกอบกรได้ยินที่เหลืออยู่ เพื่อสื่อความหมายกับผู้อื่นอันเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งส่งผลต่อสติปัญญาด้านความคิดจากการได้เปรียบเทียบความเหมือน ความต่าง หรือการโยงความสัมพันธ์ ตลอดจนคาดคะเนซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถฝึกฝนได้ ดังที่ Johnson (1955), Feldman (1961) ได้กล่าวไว้ว่าการรับรู้ทางสายตามีความสัมพันธ์กับสติปัญญา และการคิดทางเหตุผล

การรับรู้ทางสายตา และความสามารถในการรับรู้ภาษา

Erber (1974) กล่าวว่า การรับรู้ทางสายตาเป็นเรื่องสำคัญยิ่งสำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในการรับรู้การสื่อสาร แต่เนื่องจากเสียงต่างๆมีความคล้ายคลึงกัน และการพูดรวดเร็วจึงทำให้การคาดคะเนจากการอ่านปากไม่ชัดเจน หรือเกิดความลังเลได้ เมื่อเปรียบเทียบกับความสามารถในการอ่านริมฝีปากของเด็กวัยรุ่นหนวก และเด็กปกติ

การรับรู้จากการสัมผัส และมิติ (Tactile and Spatial perception)

รายงานวิจัยของ Blank and Bridger (1966) พบว่า ไม่มีความแตกต่างระหว่างเด็กหูหนวก และเด็กปกติช่วงก่อนวัยเรียนในการใช้ประสาทสัมผัสทางการสัมผัส-สายตา แต่ได้ระบุว่าเด็กหูหนวกนั้นทำได้ดีกว่าในการใช้ประสาทสัมผัสภายนอก Hauptman (1980) ได้เสนอแนะว่า

เนื่องจากเด็กหูหนวกใช้สายตาและการสัมผัสมากกว่าเด็กปกติ จึงอาจทำให้เด็กหูหนวกพัฒนาความคิดรวบยอดเรื่องมิติแตกต่างไปจากเด็กปกติ

ความจำ ความจำเป็นความสามารถทางสมองที่เก็บสะสมประสบการณ์จากการรับรู้ และการระลึกได้อย่างถูกต้องเมื่อต้องการนำไปใช้

ความจำของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน

Blair (1957), Withrow (1966) ได้พบว่าเด็กหูหนวกทำได้ดีเท่าๆกัน หรือดีกว่าเด็กที่มีการได้ยินปกติ ในเรื่องความจำที่เกี่ยวข้องกับการใช้สายตาระลึกถึงการเคลื่อนไหว หรือทิศทางในมิติ

สำหรับความจำเกี่ยวกับเรื่องสีนั้น Lantz and Lennenberg (1966) รายงานว่าเด็กหูหนวกอายุ 6 ขวบ ทำได้น้อยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กปกติ ถึงแม้ว่าทั้งสองกลุ่มจะมีการรับรู้เรื่องสีได้คล้ายคลึงกัน แต่ในผู้ใหญ่กลับไม่แสดงถึงความแตกต่างของการจำเรื่องสี แต่มีความแตกต่างในการจำเรื่องรูปแบบของสี รูปแบบของเด็ก และผู้ใหญ่หูหนวกนั้นคล้ายคลึงกัน และสามารถพยากรณ์ได้จากความแม่นยำในการสื่อสาร ซึ่งจะแสดงถึงแบบแผนที่ต่างกันกับคนปกติ

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่าในเรื่องความจำของเด็กหูหนวกเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กปกติพบว่า เด็กหูหนวกยังมีความจำบางด้านดีกว่าเด็กปกติ และบางด้านก็ด้อยกว่า ความจำที่ดีที่สุด คือ การจำรูปแบบ และที่ด้อยที่สุด คือ การจำตัวเลข

การเรียนรู้ (Learning)

การเรียนรู้เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในขณะที่บุคคลได้รับสิ่งเร้าการเปลี่ยนแปลงนี้ต้องอาศัยเวลา และการฝึกฝน สิ่งที่สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนั้นก็คือ การทำงานของระบบประสาท

การเรียนรู้เป็นตัวบ่งชี้ถึงระดับสติปัญญาของมนุษย์จะสังเกตว่า เมื่อต้องการวัดความสามารถของบุคคลก็จะทดสอบจากผลสัมฤทธิ์ซึ่งก็คือการประเมินผลการเรียนรู้จากสิ่งที่ได้ฝึกฝนไปแล้วระยะหนึ่ง

ในด้านสติปัญญาที่ไม่ใช้ภาษา - Hiskey (1956) ได้ศึกษาโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบจากแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน โดยประเมินเกณฑ์หูหนวก และเด็กปกติอายุระหว่าง 3-10 ปี โดยเฉพาะในเรื่องความจำเกี่ยวกับสี และการออกแบบบล็อก (block design) พบว่าเด็กหูหนวกทำได้ดีในเรื่องที่ต้องใช้สายตาอย่างมาก แต่เด็กปกติมีการตัดสินใจดีในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับ

ภาษา ซึ่งการพูดมีส่วนช่วยในการจำ เขาสังเกตเห็นว่า การตอบสนองแบบไม่ใช้คำพูดของการจำแบบทันทีทันใดมักจะดีกว่าใช้ประสาทสัมผัสทางการเคลื่อนไหวมาช่วย

จากการศึกษาพบว่า พัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากเด็กปกติมากนักดังเช่นที่ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าวไว้ แต่การพัฒนาอาจจะช้ากว่าถ้าหากมีตัวแปรของภาษาเข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นผลส่งผลให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินต่ำกว่าเด็กปกติ แต่หากเด็กเหล่านี้ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและถูกต้องแล้วการพัฒนาทางสติปัญญาของพวกเขาก็สามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกับเด็กปกติ

3.) พัฒนาการทางภาษา

ดาร์ณี อุทัยรัตนกิจ (2538) กล่าวว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีข้อจำกัดทางภาษาและถ้อยคำ ประการแรก เด็กมีความจำกัดในการเชื่อมโยงคำเข้ากับประสบการณ์ และประการที่สอง เด็กมีความจำกัดในทักษะการพูดที่จะเชื่อมโยงประสบการณ์ของตนเองกับผู้อื่น เนื่องจากเด็กมีความจำกัดในการรับข้อมูลเข้า ส่งข้อมูลออก และขาดประสบการณ์ทางด้านภาษาและการพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จึงไม่สามารถเรียนรู้ความหมาย สัญลักษณ์ และมโนทัศน์ได้ในแนวทางเดียวกับเด็กปกติที่เรียนรู้ เด็กเรียนรู้ความหมายของคำได้ค่อนข้างยาก นอกจากนั้น คำในภาษาพูดมีความสัมพันธ์กับคำในภาษาเขียน นั่นคือ การเรียนภาษาพูดเป็นความจำพื้นฐาน ก่อนที่เด็กจะเรียนอ่าน และเข้าใจในการอ่าน ดังนั้น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อาจต้องเรียนรู้ภาษาโดยการใช้นิ้วชี้ และประสาทสัมผัส วิธีการก็คือ การอ่านริมฝีปาก การใช้ภาษามือ หรือการใช้ทั้งสองวิธีรวมกัน อย่างไรก็ตาม วิธีการเรียนรู้ทั้งสองวิธี ก็ยังด้อยกว่าการได้ยิน

จะเห็นว่าแม้ในคนหูตึงที่สูญเสียการได้ยินไม่มากนัก ก็ยังต้องใช้สายตาเป็นหลักในการติดต่อ และสำรวจสิ่งต่างๆ ส่วนการได้ยินที่เหลือก็จะมีบทบาทรองลงไป เรื่องนี้ทำนองเดียวกับคนตาบอดเลื่อนกลาง ที่ใช้การได้ยินเป็นประสาทนำ และการเห็นที่ยังหลงเหลืออยู่บ้างเป็นประสาทสัมผัสรองลงไป ในกรณีคนหูหนวก คนหูหนวกใช้สายตาเป็นประสาทนำ และประสาทสัมผัสอื่นๆ มาเป็นส่วนประกอบรองลงไป

เด็กหูหนวกที่เล่นของเล่นอยู่มักจะมองไปรอบๆตัว เพื่อรู้ว่าสิ่งแวดล้อมยังเป็นปกติดี และเมื่อมีความเปลี่ยนแปลงบางอย่างปรากฏแก่สายตาแม้เพียงเล็กน้อยเขาก็รู้สึกได้ เช่น เมื่อมีเงา

การเดินเข้ามา และแม้เมื่อไม่มีอะไรสื่อความเปลี่ยนแปลง เขายังคงชำเลืองมองไปรอบๆ อยู่เสมอ ทั้งนี้ก็เพราะว่าเด็กหูหนวกนั้นมีประสาทสัมผัสใกล้เคียงอย่างเดียวกับที่เหลือ ซึ่งเขาใช้เป็นประสาทนำ และประสาททรง เขาจึงต้องหมั่นมองและสังเกต สำรวจความเปลี่ยนแปลงต่างๆ ที่ปรากฏในลานสายตา เพราะเป็นวิธีเดียวที่ทำให้เขาสบายใจ และมีจิตใจอยู่ในภาวะสมดุลย์ได้

เด็กหูหนวกเรียนรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นโดยไม่ปรากฏให้เห็นทางสายตาตั้งแต่เขายังเล็กด้วยความตกใจ จึงทำให้เขาพัฒนาประสาทสัมผัสใกล้เคียงให้ใช้งานมากขึ้น เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เขาติดต่อกับสิ่งแวดล้อมได้โดยอาศัยประสาทสัมผัส ความสัมพันธ์เพื่อนก็เป็นสัญญาณอันหนึ่งที่เด็กหูหนวกจับได้ไว เมื่อรู้สึกว่ามีคนสัมพันธ์ เพื่อน โดยปกติทางพื้นเขาจะเหลียวมองเพื่อหาแหล่งที่มา นอกจากใช้สายตา และประสาทสัมผัสแล้ว เด็กหูหนวกจะใช้มือคลำ ดม กลืน และลองลิ้มชิมรสไปด้วยนั้นก็เป็นวิถีทางในการเรียนรู้ของเด็กหูหนวก พฤติกรรมเหล่านี้มีผลต่อการเรียนรู้ และการปรับตัวของเด็กหูหนวกหลายประการ

4.) พัฒนาการทางด้านอารมณ์

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่า ปัญหาของคนหูหนวกไม่ได้จำกัดอยู่แค่ปัญหาการสื่อสารและภาษาที่สูญเสียการได้ยินจะไม่ได้ยินคำปลอบโยนจากมารดา ไม่ได้ยินเสียงของตนเอง เด็กไม่ได้ยินการพูดคุยสนทนาจากคนรอบข้าง ที่แสดงถึงการยอมรับ และไม่ยอมรับในพฤติกรรมต่างๆ นอกจากนั้น ยังขาดการเลียนแบบท่าทาง

การที่เด็กขาดประสบการณ์ต่างๆ มีผลกระทบต่อพัฒนาการทางอารมณ์เด็กทารกหูหนวกมีลักษณะคล้ายเด็กที่ถูกทอดทิ้งในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้า เด็กจะรู้สึกโดดเดี่ยวแยกตัว ขาดสิ่งกระตุ้น และขาดการเชื่อมโยงระหว่างพ่อ แม่ และลูก ดูเหมือนว่าการแยกตัวจะเป็นปัญหาสำคัญที่สุด การที่เด็กจะมีอารมณ์มั่นคงได้ เด็กต้องสามารถเปรียบเทียบความคิด ความรู้สึกของตนเองกับของคนอื่นได้ เด็กหูหนวกมักจะมีปัญหาเกี่ยวกับความรู้สึก ความคิดเห็นและเจตคติของตนเอง เด็กคนอื่นๆ ก็จะแยกตนเองออกจากเด็กหูหนวก เนื่องจากไม่ได้รับการตอบสนองตอบจากเด็กหูหนวก และผลสุดท้ายเด็กหูหนวกก็จะค่อยๆ แยกตัวออกมา และชอบที่จะอยู่คนเดียวมากขึ้น ถ้าในกรณีที่รุนแรง เด็กหูหนวกก็จะมีพฤติกรรมคล้ายเด็กออทิสติก ยิ่งไปกว่านั้นเด็กอาจพัฒนาอาการหวาดระแวง เนื่องจากเด็กหูหนวก มีความจำกัดในความสามารถที่จะตรวจสอบเนื้อหาคำพูด และเจตนาในการแสดงพฤติกรรมของผู้อื่น ดังนั้นเด็กหูหนวกมักจะมีปัญหาทางอารมณ์มากกว่าเด็กปกติ

อารมณ์ คือ ภาวะที่เปลี่ยนแปลงไปตามความรู้สึก ทั้งในด้านที่ทำให้เราเป็นสุข เช่น ความปีติยินดี ความรัก และด้านที่ทำให้เราเป็นทุกข์ เช่น โกรธ กลัว เศร้า

ความเข้มของอารมณ์จะแตกต่างกันไปจากระดับเล็กน้อยจนมากที่สุด อารมณ์ที่รุนแรงมากจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากไปด้วย เช่น ความเครียดของกล้ามเนื้อ ซึ่งแสดงออกโดยการทำหน้าผากขมวด การครวญคราง เป็นต้น ลักษณะพฤติกรรมเหล่านี้ จะถูกควบคุมโดยระบบประสาทสัมผัสส่วนกลาง ส่วนการเปลี่ยนแปลงอื่นๆ เช่น อัตราเร็วในการเต้นของหัวใจ น้ำตาที่ไหลออกมา การปวดท้อง จะอยู่ในความควบคุมของประสาทอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม ใดก็ตามที่ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมิได้เป็นเครื่องกำหนดอารมณ์ได้โดยสมบูรณ์ ทั้งนี้ เพราะร่างกายของแต่ละบุคคลจะตอบสนองต่ออารมณ์แต่ละอย่างแตกต่างกันไป

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน มักมีปัญหาคำคัญคือ การสื่อสาร เด็กจะฟังคนอื่นพูดไม่เข้าใจทั้งหมด บางครั้งก็ผิดความไป แต่ก็ต้องอาศัยการสังเกตจากสีหน้าท่าทางประกอบ

พัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวถึงผลการศึกษาที่ผ่านมา มักบ่งชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการสูญเสียการได้ยิน และองค์ประกอบทางบุคลิกภาพ แต่ยังไม่ได้ศึกษากันลึกซึ้งกว้างขวางนัก มีสมมติฐานหลายข้อที่คนทั่วไป และนักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตไว้ เช่นนักจิตวิทยา และจิตแพทย์มักเหมาเอาว่า สภาพหูหนวกน่าจะก่อให้เกิดลักษณะของความกังวลเกินเหตุ (paranoid) ในขณะที่นักการศึกษาที่ว่า เด็กหูหนวกตั้งแต่แรกเกิด หรือในวัยทารกจะมีการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่า เพราะยังไม่รู้ว่าการได้ยินคืออะไร ทั้งมีความเห็นว่าคนหูตึงมักมีปัญหาทางอารมณ์มาก เพราะอยู่ในภาวะกำกึ่งไม่รู้ว่าอยู่ในโลกหูหนวก หรือคนปกติ จึงได้มีการศึกษาเพื่อหาคำตอบนี้ โดยใช้กลุ่มคนหูตึงที่สูญเสียการได้ยินในวัยผู้ใหญ่ กับคนหูหนวกโดยกำเนิด ผลที่ได้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสาทสัมผัสที่บกพร่อง และการปรับตัวทางอารมณ์ อายุที่เริ่มเป็น ระดับสูญเสียการได้ยิน และเพศ ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญอย่างมีนัยสำคัญ คนที่หูหนวกโดยกำเนิดหรือตั้งแต่เล็กนั้น มักมีอาการเบี่ยงเบนมากกว่ากลุ่มหูตึง คนหูตึงนั้นมีประสบการณ์ในโลกของการได้ยินมายาวนานกว่า จึงมองเรื่องสูญเสียการได้ยินว่าเป็นความพิการที่ใหญ่หลวง และแสดงอาการเศร้าโศกเสียใจการสูญเสียเป็นอย่างมาก ส่วนคนหูหนวกไม่อาจชี้ลงไปได้ว่า มีอารมณ์หรือการปรับตัวทางอารมณ์ดีกว่า ในทางตรงกันข้าม ผู้ที่มองว่าหูหนวกไม่ใช่ความพิการ

ก็แสดงให้เห็นถึงความเข้าใจความหมายของการไต่ถามได้น้อยที่สุด จึงเป็นคนที่มีความผิดปกติทางด้านอารมณ์มากที่สุด

สรุปได้ว่า การสูญเสียการไต่ถามโดยเฉพาะหุนหวกแต่กำเนิดจะมีผลต่อบุคลิกภาพแต่ไม่ได้เป็นสาเหตุของการผิดปกติทางจิต การที่คนเหล่านี้มีปัญหาทางอารมณ์ก็ไม่ใช่สภาวะเดียวกับผู้เป็นโรคจิตเภท เพียงแต่ว่าสิ่งที่ผิดปกติธรรมดา หรือเป็นจริงสำหรับคนปกติอาจไม่เป็นจริงสำหรับผู้บกพร่องทางการไต่ถาม

เพื่อที่จะศึกษาถึงบุคลิกภาพ และการปรับตัวทางอารมณ์ของผู้บกพร่องทางการไต่ถามให้ละเอียดลึกซึ้งขึ้น นักจิตวิทยาได้พยายามศึกษาจากการให้ผู้บกพร่องทางการไต่ถามวาดภาพคน ซึ่งเป็นวิธีทดสอบที่ใช้กันแพร่หลายในกลุ่มนักจิตวิทยา ผลจากการศึกษาค้นคว้าในช่วง 50 ปีที่ผ่านมาสรุปได้ว่า การศึกษาพัฒนาการทางอารมณ์ด้วยวิธีนี้ จะพอทำให้ทราบถึงการรับรู้ การคิดเกี่ยวกับตนเอง จากการวาดภาพตนเอง และผู้อื่นได้

ผลการศึกษาจากการสำรวจดังกล่าวชี้ว่าการศึกษาที่ประสาทสัมผัสบกพร่อง เช่น หุนหวกตั้งแต่วัยทารก ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกระบวนการ การรับรู้ และการคิดเกี่ยวกับตนเองที่เบี่ยงเบนไปจากคนอื่น เช่น การรับรู้ถึงสัดส่วนร่างกาย ศีรษะ มือ นิ้ว หู ปาก ผม เท้า ตลอดจนจนความเป็นผู้หญิงผู้ชาย ภาพโปร่งใส สิ่งเหล่านี้ยังต้องการการศึกษาค้นคว้าต่ออีกมาก นอกจากนี้ เด็กหุนหวกที่มีเพศต่างกัน และเรียนในระบบโรงเรียนต่างกันจะมีการรับรู้ที่ต่างกันด้วย

ศรียา นิยมธรรม (2544) ผลการศึกษาอาจมองอีกรูปหนึ่งในลักษณะที่ขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ เด็กหุนหวกมักวาดส่วนของร่างกายใหญ่เกินไป ซึ่งเป็นลักษณะของเด็กเล็กๆ ทั้งยังแสดงการขาดวุฒิภาวะจากการใช้ช่องว่างการวางภาพ และการวาดเป็นภาพโปร่งใส ผลจากการทำจิตวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่าสภาพหุนหวกปิดกั้นขบวนการการเลียนแบบ หรือการเอาอย่าง และมักพบทั้งในเด็กและผู้ใหญ่ ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะการขาดวุฒิภาวะ และมีปัญหาทางอารมณ์ของคนหุนหวกเมื่อเทียบกับคนปกติจะมีมากกว่า .

Myklebust (1953,1954,1964) ยังได้รวบรวมผลการศึกษา ในประเด็นที่ว่าโรงเรียนที่เด็กเรียนนั้นหากมีสภาพต่างกัน คือ สภาพโรงเรียนประจำ และโรงเรียนไปกลับจะมีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กบกพร่องทางการไต่ถามหรือไม่ เขาพบว่ามีความแตกต่างของการเรียนในโรงเรียน

พฤติกรรมของมนุษย์นั้นได้รับอิทธิพลมาจากสังคมที่ตนเกี่ยวข้องอยู่ การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ตามสภาพสังคมเขา ก็คือ การศึกษาจิตวิทยาสังคม ซึ่งจะเกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่ว่า บุคคลจะประพฤติอย่างไรเมื่ออยู่ร่วมกับคนอื่น เขารับรู้ผู้อื่นในลักษณะไหน และรับอิทธิพลจากบุคคลเหล่านั้นมาอย่างไร

Bradway (1937) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าถึงวุฒิภาวะทางสังคม ของเด็กหูหนวก เขาศึกษาจากเด็ก 92 คน ในโรงเรียนประจำของรัฐบาลแห่งหนึ่ง เด็กเหล่านั้นมีอายุอยู่ในช่วง 5 ขวบ ถึง 20 ปี เขาพบว่าอัตราเฉลี่ยของความสามารถทางสังคมคือ 80.7 จึงสรุปว่า เด็กหูหนวกราว 20% ที่มีวุฒิภาวะทางสังคมต่ำกว่าเด็กปกติ นอกจากนี้ผลก็เป็นไปในทำนองเดียวกับเด็กปกติ และไม่พบความแตกต่างระหว่างเพศ

เมื่อเปรียบเทียบในรายละเอียดถึงวุฒิภาวะทางสังคม โดยใช้เกณฑ์การวัดวุฒิภาวะทางสังคมที่มุ่งดูการช่วยเหลือตนเอง การบังคับตนเอง การเรียนรู้ที่จะดูแลตนเอง และการบังคับตนเองของเด็กหูหนวกพบว่า เมื่อเปรียบเทียบในเรื่องสาเหตุของการสูญเสียการได้ยิน และเพศ มิได้ทำให้เกิดความแตกต่างด้านวุฒิภาวะทางสังคมของคนหูหนวก กล่าวคือ คนที่สูญเสียการได้ยินโดยกำเนิด หรือก่อนอายุ 5 ขวบ มีแนวโน้มว่าจะมีวุฒิภาวะทางสังคมต่างไปจากกลุ่มที่สูญเสียการได้ยินในอายุที่มากกว่านั้น นอกจากนี้ ยังมีผลการศึกษาที่ระบุว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างสติปัญญา และวุฒิภาวะทางสังคมของเด็กหูหนวกซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการสื่อสารด้วย

สรุปได้ว่า คนหูหนวกมีวุฒิภาวะทางสังคมด้อยกว่าคนปกติ แต่การฝึกฝนที่คงเส้นคงวาในเรื่องวุฒิภาวะทางสังคมในช่วงเวลาที่ต่อเนื่อง ก็จะช่วยให้เด็กหูหนวกก้าวไปสู่วุฒิภาวะทางสังคมได้ทั้งในแง่ของการดูแลตัวเอง การเข้าสังคม และการมีอาชีพ เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจึงควรได้รับการเอาใจใส่ และพัฒนาในทุกๆด้าน เพื่อเขาจะได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตนเอง ออกมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ เพราะความสามารถบางอย่างของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น อาจมีความสามารถที่ซ่อนอยู่ภายใน หากพวกเขาได้รับการเอาใจใส่ดูแล มีการสังเกตพฤติกรรม ความสามารถที่ซ่อนอยู่นั้นก็จะสามารถปรากฏออกมาได้ ทุกคนในครอบครัว และสังคมรอบข้าง จึงควรร่วมมือกันให้ความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับตัวเด็กด้วยว่าเขาต้องการได้รับการพัฒนามากหรือน้อยเพียงไร

ตอนที่2. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

2.1 การศึกษาพิเศษ

1. นิยามของการศึกษาพิเศษ หรือ การศึกษาสำหรับเด็กพิการ

Hallahan and Kauffman(1978) ได้ให้ความหมายของการศึกษาพิเศษไว้ว่า การเรียนการสอนที่ได้ออกแบบไว้เป็นพิเศษ ซึ่งตอบสนองความต้องการเฉพาะบุคคลของเด็กพิเศษแต่ละคน

Robert M. Smith และคณะ (1983) ได้กล่าวว่า การศึกษาพิเศษ มีทั้งคำว่า การศึกษา และ คำว่าพิเศษ ซึ่งหมายความว่า สิ่งที่เราต้องตรึงตรองอันดับแรกในเด็กพิเศษคือ พวกเขาควรได้รับการศึกษา เช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ อันดับที2 เราจะต้องตรึงตรองว่า เด็กพิเศษก็เหมือนเด็กคนอื่น ๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีเครื่องมือ, วิธีการ และสิ่งแวดล้อม ที่เป็นพิเศษเฉพาะเพื่อช่วยให้เขามีความก้าวหน้า ในส่วนของผู้สอนต้องเป็นผู้มีความชำนาญการในการศึกษาปกติ และการศึกษาพิเศษ ครูต้องเข้าใจถึงพื้นฐานของสาเหตุการเป็นเด็กพิเศษ ทั้งนี้เพื่อให้เรามีความเข้าใจได้ดีขึ้น และได้รู้ถึงความจำเป็นในการปฏิบัติต่อเด็ก ความรู้พื้นฐานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ, การให้ในสิ่งที่ประโยชน์, การฝึกปฏิบัติของผู้ปกครอง และผลของสภาพแวดล้อมต่างๆที่มีคุณภาพ สามารถช่วยให้ผู้สอนมองถึงบริบทที่กว้างขึ้น ของความเป็นปกติ และความพิเศษเช่นเดียวกัน

สิ่งที่ต้องพิจารณา ในการวัดผลเด็ก และปัญหาต่างๆทางการศึกษาซึ่งมีปัจจัยหลายอย่าง ที่สัมพันธ์กับสิ่งที่เกี่ยวข้องทางการศึกษาของเด็กทั้งหมด หลักการเรียนรู้ต่างๆที่แน่นอน, หลักสูตร การปฏิบัติ การจัดกลุ่มเด็ก และการสร้างแผนการสอนที่ดีจะสามารถนำไปใช้ได้ไม่เพียงแต่เด็กพิเศษ แต่รวมไปถึงเด็กทั้งหมดด้วย สิ่งเหล่านี้จึงเป็นหลักพื้นฐานของการสอนที่ดี และเป็นแบบพื้นฐานของนักการศึกษาทั้งหมด

ในอีกแง่หนึ่งนักการศึกษาพิเศษต้องเผชิญกับความท้าทายในการทำงานกับเด็ก ซึ่งเด็กเหล่านี้ มีความแตกต่างในการใช้วิธีการเหล่านี้ที่มีความสำคัญทางการศึกษา เราต้องจัดเด็กเป็นกลุ่มๆ ตามแนวพฤติกรรม หรือการปฏิบัติเชิงพัฒนาการ ดังนั้นนักการศึกษาปกติ และพิเศษจะต้องทำงานเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของเด็ก ในขอบข่ายหน้าที่ต่างๆของการเรียนรู้, ในด้านสังคม, การควบคุมอารมณ์, และความสามารถในการเคลื่อนไหว เด็กพิเศษมีจำนวนมากและก็มี ความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ภายในการวางแผนการศึกษาที่มาตรฐาน ปัญหาเหล่านี้จะต้องคลี่คลาย ตลอดถึงการจัดวางแผนที่พิเศษเฉพาะ เพื่อให้เด็กเหล่านี้จะได้ไม่ต้องใช้เวลานานก่อให้เกิดความก้าว

หน้าทางการศึกษา ความรู้และทักษะในลักษณะเฉพาะของเด็กพิเศษ วัสดุอุปกรณ์และ กลยุทธ์ทางการสอนจึงได้ถูกสร้างบนพื้นฐานของความเข้าใจในปัจจัยสามัญ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุด

เด็กพิเศษจำเป็นที่จะต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างมากจาก ครู ผู้ปกครอง และเพื่อนๆของเขา ครูสามารถจะเป็นคนช่วยที่ดีที่สุด เมื่อครูเข้าใจแบบปฏิบัติทางการสอนพื้นฐานอย่างแท้จริง การให้ความรักต่อเด็ก การให้ความสนใจสวัสดิภาพความเป็นอยู่ของเด็ก การให้ความรู้สึกที่อบอุ่น และการเปิดโอกาสซึ่งล้วนเป็นคุณภาพที่เป็นที่ปรารถนาของเด็ก แต่ก็ยังไม่เพียงพอ เด็กจึงจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือจากแพทย์ผู้ชำนาญ เพื่อช่วยให้เด็กหายจากการเจ็บป่วยต่างๆ ทางด้านการสอน ผู้สอนจะต้องมีความเชี่ยวชาญในวิธีการ และการใช้วัสดุอุปกรณ์ทางการสอน ครูกับเด็กรวมถึงสมรรถภาพในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การเสริมแรง การใช้รูปแบบจำลอง การจัดระเบียบวินัย ทั้งนี้วิธีการในการสอน และการจัดการจะต้องดีเยี่ยม เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีการเฝ้าสังเกต และมีการบันทึกความก้าวหน้าของเด็ก มีการสร้างแบบประเมินผล ตลอดถึงการใช้วิธีการที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ครูสามารถที่จะปรับ และเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อความเหมาะสมได้

Dunn (1973) ได้อธิบายความหมายของการศึกษาพิเศษ โดยกล่าวว่า บริการการศึกษาพิเศษนั้นประกอบด้วย การจัดใน 4 ด้านดังนี้ คือ

1.) นักการศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนทางวิชาการมาเป็นพิเศษ ซึ่งรวมถึง ครูที่ปรึกษา นักการศึกษาทางศึกษาศาสตร์ และผู้บริหารซึ่งมีความสามารถพิเศษ ในการให้บริการแก่เด็กพิเศษประเภทหนึ่งหรือมากกว่านั้น นอกเหนือไปจากเด็กที่ครูในชั้นเรียนปกติสอนอยู่ทั่วไป บริการดังกล่าวอาจให้แก่เด็กพิเศษโดยตรง หรือทางอ้อมก็ได้

2.) เนื้อหาหลักสูตรพิเศษ เด็กพิเศษจำนวนไม่น้อยต้องการหลักที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทความพิการ เช่น การอ่านปากสำหรับเด็กหูหนวก และอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอด เป็นต้น

3.) ระเบียบวิธีพิเศษ เด็กพิเศษบางคนจะเรียนได้ดีขึ้น เมื่อใช้วิธีการสอนบางอย่าง แม้ว่าเทคนิคการสอนเฉพาะที่สร้างและใช้ได้ผลจริงๆ จะยังไม่มากนัก เช่น เทคนิคการปรับพฤติกรรมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนระดับรุนแรง เป็นต้น

4.) อุปกรณ์การสอนพิเศษ ซึ่งรวมถึงเครื่องมือพิมพ์ดีดไฟฟ้า ที่ออกแบบเป็นพิเศษสำหรับเด็กสมองเป็นอัมพาต (Cerebral palsy) ที่ควบคุมกล้ามเนื้อไม่ได้ อักษรเบรลล์และหนังสือที่มีตัวอักษรขนาดใหญ่ สำหรับผู้ที่มีความจำกัดในการมองเห็น อุปกรณ์การสอนที่เน้นการสืบเสาะสำหรับเด็กที่มีความเป็นเลิศ และอุปกรณ์การเรียนโปรแกรมสำหรับเด็กปัญญาอ่อน ที่จำเป็นต้องปรับปรุงเนื้อหาการเรียนรู้อลงเป็นขั้นเล็กๆ มากกว่าปกติ

Smith et al. (1983) ได้ให้คำจำกัดความที่พยายามปรับปรุงให้มีลักษณะของการปฏิบัติจริง (Functional) ให้มากขึ้นดังนี้ การศึกษาพิเศษคือ วิชาที่เกี่ยวกับการจัดการตัวแปรต่างๆทางการศึกษาเพื่อนำไปสู่การป้องกัน การลด หรือการจำกัดสภาพต่างๆที่ก่อให้เกิดความบกพร่องสำคัญต่างๆ ในด้านการปฏิบัติหน้าที่ทางสติปัญญา ทางกระสื่อความหมาย ทางการเคลื่อนไหว ทางสังคม และทางอารมณ์ของเด็ก

สำหรับความหมายของการศึกษาพิเศษในประเทศไทยนั้น แผนการศึกษาชาติพุทธศักราช 2520 (2530) ได้แบ่งการศึกษาพิเศษตามนิยามทางตะวันตกเป็น 2 ประเภท คือ การศึกษาพิเศษและการสงเคราะห์ โดยให้ความหมายไว้ดังนี้

การศึกษาพิเศษ เป็นการศึกษที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา หรือจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม

การศึกษาสงเคราะห์ เป็นการศึกษที่มุ่งจัดให้บุคคลที่รัฐบาลจำเป็นต้องให้การสงเคราะห์เป็นพิเศษ ทั้งนี้ เพื่อมุ่งให้เกิดความเสมอภาคทางการศึกษาแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ที่เสียเปรียบทางการศึกษาในลักษณะต่างๆ โดยอาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดรวมในโรงเรียนธรรมดาก็ได้ตามความเหมาะสม

กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา (2531) ได้กำหนดความหมายของการศึกษาพิเศษและการศึกษาสงเคราะห์ที่แคบกว่าที่กำหนดในแผนการศึกษาชาติพุทธศักราช 2520 ไว้ดังนี้

การศึกษาพิเศษ หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กพิการประเภทต่างๆ ได้แก่ ตาบอด หูหนวก ปัญญาอ่อน และพิการทางร่างกาย รวมทั้งการศึกษาสำหรับเด็กเจ็บป่วยเรื้อรังในโรงพยาบาล

การศึกษาสงเคราะห์ หมายถึง การศึกษาสำหรับเด็กขาดโอกาสที่จะเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ ได้แก่ เด็กชาวป่า ชาวเขา ชาวเรือ ชาวเกาะ เป็นเด็กที่อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร หรือมีปัญหาทางสภาพภูมิศาสตร์ เป็นเด็กยากจนที่ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนปกติ เป็นเด็กกำพร้า

กระทรวงศึกษาธิการ (2541) ได้ให้ความหมาย การศึกษาพิเศษว่า การศึกษาพิเศษ คือ การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งหมายถึงเด็กที่มีความต้องการทางการศึกษาและต้องการความช่วยเหลือที่แตกต่างกันไปจากเด็กปกติอันเนื่องจากสาเหตุความบกพร่องของร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และรวมไปถึงเด็กปัญญาเลิศ

Robert M. Smith (1983) ได้เสนอ ข้อควรพิจารณาความจำเป็นต่อการศึกษาของเด็กพิเศษ

1. ทักษะของครูเป็นสิ่งที่สำคัญมาก บ่อยครั้งการทำงานกับเด็กพิเศษจะต้องมีความระวังถึงสิ่งที่คุณอื่นพูดถึงเกี่ยวกับเด็กพิเศษ สิ่งที่คุณคาดหวังในแง่บวกก็คือ ครูต้องมีความสามารถ และเต็มใจที่จะช่วยเด็กให้เด็กได้พัฒนาความสามารถใหม่
2. ครูจะต้องมีการวางแผนและเตรียมการเรียนการสอนที่ดีเยี่ยม หมายถึง การสำรวจความจำเป็นต่างๆ เช่น การพิจารณาความคิดเห็นจากคนอื่นๆ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การเตรียมผู้ช่วยสอน การออกแบบชั้นเรียนที่เหมาะสม และการเลือกทำตามวัตถุประสงค์อย่างระมัดระวัง รวมไปถึงการวางแผนเป้าหมายของเด็กแต่ละคนครูจะต้องมีความชำนาญในการปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก หมายถึง ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กรวมถึงสมรรถภาพในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การเสริมแรง การใช้รูปแบบจำลอง การจัดระเบียบวินัย ทั้งนี้วิธีการสอน และการจัดการจะต้องดีเยี่ยม
3. เพื่อให้มีประสิทธิภาพ ครูจะต้องมีการเฝ้าสังเกต และมีการบันทึกความก้าวหน้าของเด็ก มีการสร้างแบบประเมินผล ตลอดถึงการใช้วิธีการที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการ ครูสามารถที่จะปรับ และเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อความเหมาะสมได้

2.2 การจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนเป็นการนำองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนมาบูรณาการให้เข้ากับสภาพความเหมาะสมของการศึกษาว่าจะจัดการเรียนการสอนโดยเน้นไปที่ทิศทางใด ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะศึกษาถึงการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

สำหรับความหมายของการจัดการเรียนการสอนนั้นได้มีนักการศึกษาต่างๆหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า การเรียนและการสอนเป็นคำที่มักใช้คู่กัน เรียงรวมกันว่า "การเรียนการสอน" ทั้งนี้เพราะคำทั้งสองคำมีความสัมพันธ์กัน ทั้งการสอนและการเรียนต่าง

เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสอนที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมาย มีคุณค่า เป็นการประหยัดเวลา และป้องกันการสูญเปล่า

ทิสนา แชมณี (2527) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักการ ทฤษฎี ปรัชญา แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยให้สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการที่ยึด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่สำคัญในการทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล

วรรณวิภา คุณะเกษม (2527) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอน คือ การดำเนินการของบุคคลหนึ่งหรือหลาย ๆ คน ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บุคคลคนหนึ่ง หรือหลาย ๆ คน เกิดการเรียนรู้มีประสบการณ์และทักษะต่างๆ

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนนั้น คือ สภาพหรือลักษณะการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักการ ทฤษฎี ปรัชญา แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคต่างๆ ที่ผู้สอนเป็นผู้คิดผู้เตรียมความพร้อมในเนื้อหาของบทเรียนนั้นๆ ให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจตรงตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3 การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ หรือ การให้บริการการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องในด้านต่าง ๆ นั้นมีการจัดการให้บริการที่แตกต่างกันออกไปแล้วแต่ความบกพร่อง ความแตกต่างของเด็กแต่ละประเภทของความบกพร่อง ซึ่งการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ

สมิธและคณะ Smith et al. (1983) ได้อธิบายถึงประเด็นสำคัญ 4 ข้อที่นักการศึกษาควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษไว้ดังนี้

องค์ประกอบประการแรกได้แก่ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย หรือพฤติกรรมเป้าหมาย ครูจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรข้อใดบ้างที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน การจัดหลัก

สูตรต้องเรียงลำดับตามความยากง่าย และความเป็นพื้นฐานของกันและกัน นักการศึกษาจึงควรตระหนักถึงการเรียงทักษะดังกล่าว หากการจัดลำดับผิดพลาดอาจทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ ส่งผลเสียแก่เด็กโดยตรง

องค์ประกอบประการที่สอง ได้แก่ ระเบียบวิธี กระบวนวิธี ที่จะต้องดำเนินในสภาพการศึกษา ประเด็นนี้เป็นประเด็นที่สำคัญรองลงมาจากประเด็นแรก กล่าวคือ เราจะต้องมีการตัดสินใจที่แน่นอนก่อนว่าเราจะดำเนินการไปทางไหน ก่อนที่เราจะตัดสินใจได้ว่าจะไปถึงที่นั่นได้อย่างไรนั้นระเบียบวิธีจะเป็นสิ่งที่ซับซ้อน และมีส่วนประกอบต่างๆอีกมากเช่น การเลือกช่องทางนำเสนอสิ่งเร้าให้แก่เด็ก (เช่น ทางการมองเห็น ทางการได้ยิน หรือทั้ง 2 ทาง) การตัดสินใจว่าเราจะต้องการสอนแบบใด การจัดให้เด็กได้รับผลที่ตามมาทางบวก หรือทางลบอย่างเหมาะสม การรู้จังหวะการชี้แนะนักเรียนเมื่อใด และอย่างไร การค่อยๆถอนสิ่งเร้าเพื่อให้การตอบสนองที่ถูกต้องนั้นอยู่อย่างถาวร การใช้วิธีการบรรยาย การอภิปราย การสาธิตอย่างเหมาะสม และการรู้ว่าจะจัดกลุ่มเด็กเพื่อจัดการเรียนการสอนอย่างไร เทคนิคเหล่านี้จึงเป็นเทคนิคที่ยุ่ยาก และซับซ้อนมากกว่าครูส่วนใหญ่จึงมักประสบปัญหาในการนำเทคนิควิธีต่างๆมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน องค์ประกอบประการที่สองจึงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่งในการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กพิการ การประเมินความก้าวหน้าในการเรียนรู้จึงจัดเป็นส่วนหนึ่งของวิธีการด้วย ทั้งนี้เพราะไม่มีโปรแกรมใดที่เด็กจะก้าวหน้าไปได้ดีโดยปราศจากการประเมินที่เจาะจง และจะเป็นการเหมาะสมที่นักการศึกษาพิเศษจะต้องมีทักษะในการตรวจสอบการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของนักเรียน การวัดเหล่านี้จะเป็นการบอกถึงความก้าวหน้าของเด็ก และสื่อถึงความมีประสิทธิภาพในการเรียนการสอนด้วย

องค์ประกอบที่สาม ได้แก่ การเลือกเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องมือ อุปกรณ์ต่างๆเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมระเบียบวิธีให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น การเลือกเครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลโดยตรงต่อเทคนิควิธีการสอนของครูได้ และครูไม่ควรเลือกอุปกรณ์ที่เน้นหนักทางการมองเห็นเพื่อสอนเรื่องที่เน้นเกี่ยวกับการได้ยิน ครูไม่ควรใช้เกมส์ที่ลงโทษเด็ก เมื่อเด็กมีพฤติกรรมบางอย่าง

องค์ประกอบประการที่สี่ ได้แก่ การจัดสถานการณ์หรือสถานที่ ที่มีการผสมผสานหลักสูตร วิธีการ และเครื่องมืออุปกรณ์ ในการสอนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลที่สุด สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มความสามารถของเด็ก นอกจากนั้นสถานที่ๆสอนเด็ก และทักษะของครูในสถานที่นั้นๆยังสัมพันธ์โดยตรงกับการที่เด็กจะเกิดทักษะที่ต้องการด้วย

Smith et al (1983) เชื่อว่า การผสมผสานหลักสูตร ระเบียบวิธี เครื่องมืออุปกรณ์ และสถานที่อย่างเหมาะสมนั้นเป็นเสมือนหัวใจของการศึกษาพิเศษ หากมีการเลือกองค์ประกอบแต่ละอย่างอย่างเหมาะสม โดยหมั่นให้มีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องอาจช่วยให้เกิดการพัฒนาทางการศึกษาพิเศษก็เป็นได้

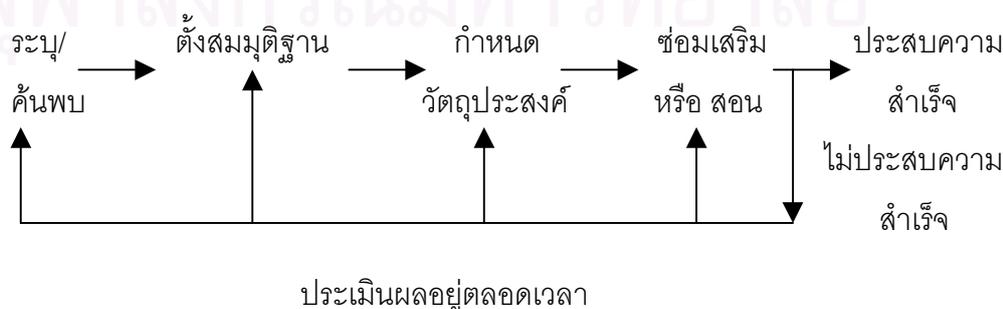
จากองค์ประกอบของการเรียนการสอนในหลายๆทัศนะของนักวิชาการซึ่งมีองค์ประกอบที่ต่างกันออกไปนั้น องค์ประกอบหลักที่นักวิชาการทุกท่านได้กล่าวถึง คือ 1.ผู้เรียน 2.ครูผู้สอน ทั้งสององค์ประกอบนี้เป็นเหมือนองค์ประกอบหลักที่ไม่สามารถขาดไปได้ ส่วน 3.หลักสูตรเนื้อหา 4.วิธีการสอน เป็นการปรับใช้ของครูผู้สอนว่าหลักสูตรเนื้อหาและวิธีการใดเหมาะสมต่อผู้เรียนมากที่สุด 5.สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสภาพทางกายภาพนั้นเป็นความแตกต่างกันในแต่ละโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและนอกโรงเรียน เป็นต้น

เราจึงสามารถจัดองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษจะประกอบด้วย

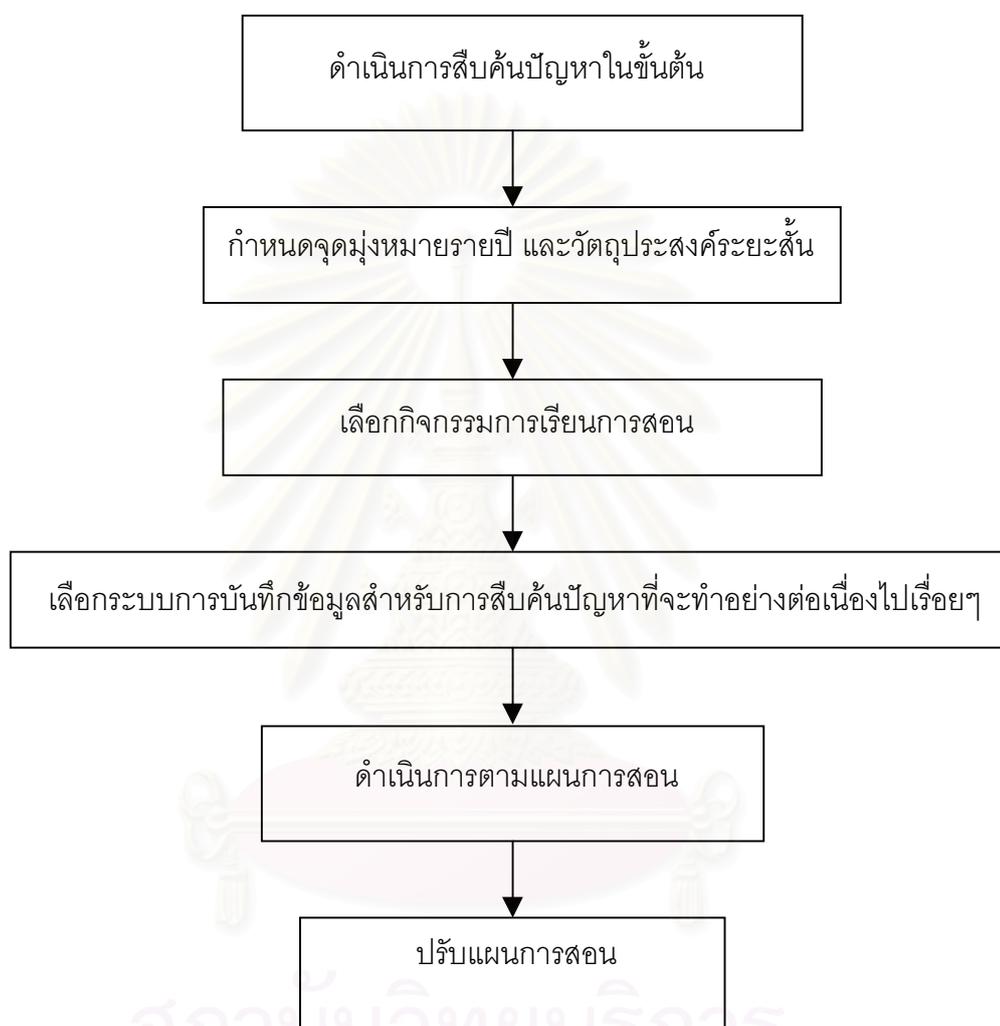
1. ผู้เรียน
2. ครูผู้สอน
3. หลักสูตรเนื้อหา
4. วิธีการสอน
5. สภาพกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

2. กระบวนการจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษ

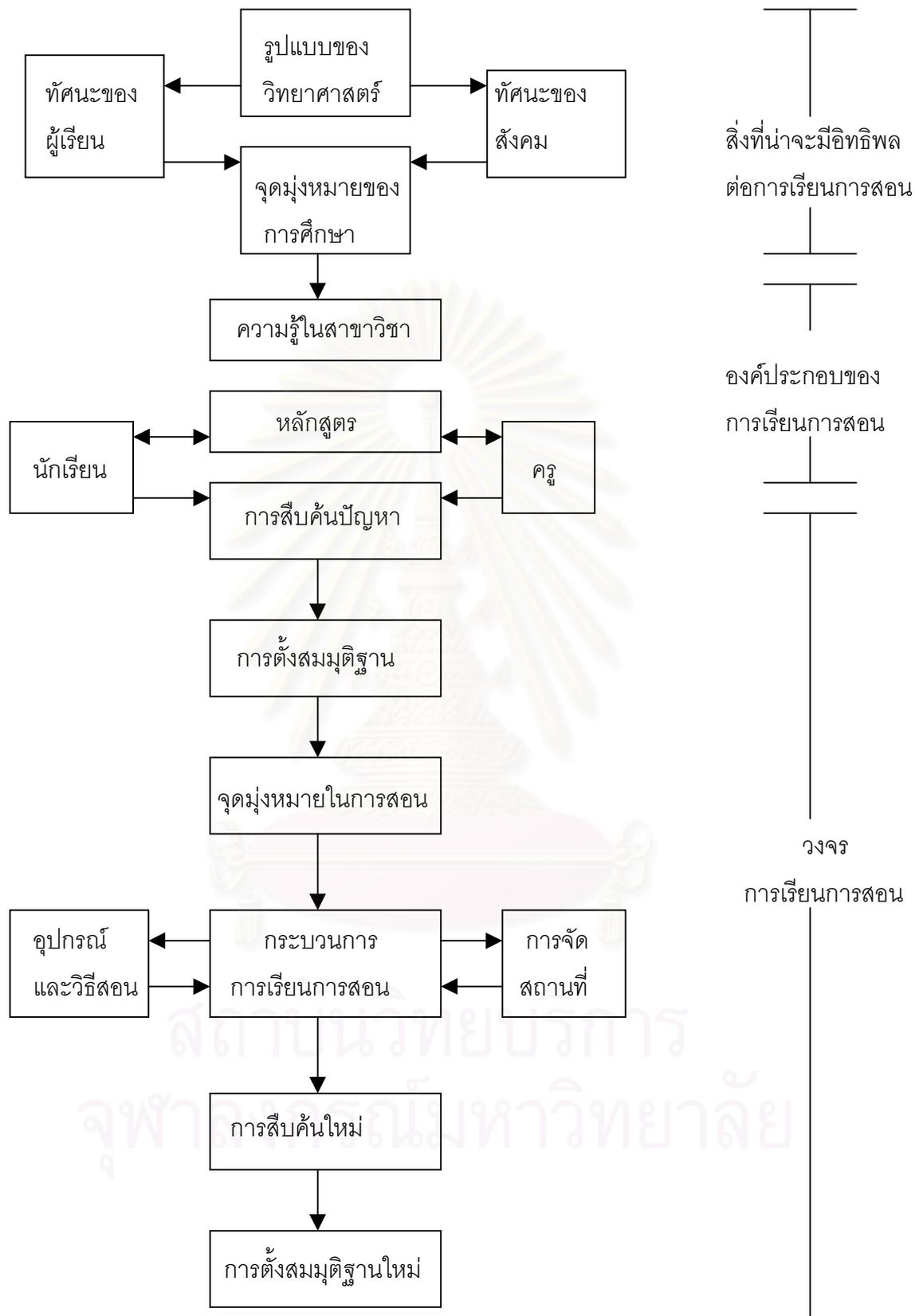
มีนักวิชาการหลายท่านได้เสนอรูปแบบของการจัดกระบวนการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษไว้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 วงจรการสอนแบบวินิจัยของ Mcloughlin & Lewis (1981)

แผนภูมิที่ 2 รูปแบบการสอนอย่างเป็นระบบของ Mcloughlin & Lewis (1981)

แผนภูมิที่ 3 รูปแบบลำดับขั้นการเรียนการสอนของ Hammill and Bartel (1978)

2.4 ความรู้ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ

1. ความเป็นมาของการจัดการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาในประเทศไทยในสมัยก่อนมิได้มีการบังคับให้เด็กไทยทุกคนต้องเข้าเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่มีความพิการ จนกระทั่งมีการตราพระราชบัญญัติประถมศึกษาภาคบังคับในปี พ.ศ.2478 ยกเว้นให้เด็กพิการไม่ต้องเข้าเรียน อันเป็นเหตุให้คนพิการขาดโอกาสทางการศึกษาต่อมาเมื่อเปลี่ยนมาใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาปี พ.ศ.2523 ทำให้ผู้พิการมีสิทธิเท่าเทียมเด็กปกติ โดยผู้ปกครองที่ไม่ต้องการให้เด็กพิการเข้าเรียนจะต้องไปขอยกเว้นในการเข้ารับการศึกษา ทั้งนี้เป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการได้ทดลองสอนเด็กพิการมาทุกประเภท โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2482 ในช่วงระยะเวลาที่ทำการสอนเด็กพิการทุกประเภทมารวม 40ปีเศษนี้ พบว่า เด็กพิการสามารถเรียนร่วมได้ไม่ว่าจะเป็นความพิการด้วยเหตุแห่งร่างกาย หรือทางสติปัญญา

การจัดการเรียนร่วมในประเทศไทยศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย (2529)

ในปี พ.ศ. 2500 กระทรวงศึกษาธิการจัดให้มีการทดลองเรียนร่วมในโรงเรียนปกติขึ้นเป็นครั้งแรกในโรงเรียนประถมศึกษา 7 แห่งในกรุงเทพมหานคร คือที่ โรงเรียนพญาไท วัดชนะสงคราม วัดพญาไย วัดหนึ่ง วัดนิมมานรดี สามเสนนอก และวัดชัยชนะสงคราม การทดลองเรียนร่วมที่จัดครั้งนี้จัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเท่านั้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 กระทรวงศึกษาธิการได้รับการสนับสนุนด้านวิทยากรจากมูลนิธิช่วยคนตาบอดโพ้นทะเลแห่งสหรัฐอเมริกา (American Foundation Oversea for the Blind) ให้มีการจัดการสอนคนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนปกติขึ้น ดังนั้น จึงทำให้การเรียนร่วมเป็นที่รู้จักแพร่หลายในหมู่ผู้ปกครองที่มีบุตรหลานเป็นเด็กพิการ การจัดเรียนร่วมได้พัฒนาเรื่อยมาจนมีการจัดการเรียนร่วมในกลุ่มเด็กพิการประเภทเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินขึ้นที่โรงเรียนพญาไทอีกตามลำดับ จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2520 ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ขึ้น ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญเกี่ยวกับเด็กพิการว่า “เป็นการศึกษาที่จัดให้แก่บุคคลที่มีลักษณะพิเศษหรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญา และจิตใจ อาจจัดเป็นสถานศึกษาเฉพาะ หรือจัดในโรงเรียนธรรมดาได้ตามความเหมาะสม”

จากนโยบายดังกล่าว จึงเกิดแบบแผนการจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนปกติขึ้น ดังนี้

เด็กพิการมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้าน หรือไม่ต้องเดินทางไปโรงเรียนพิเศษที่อยู่ห่างไกลมากจนเป็นภาระของผู้ปกครองที่จะต้องรับส่ง ทั้งเป็นการประหยัดพลังงาน และเวลาของเด็กที่จะต้องใช้ในการเดินทาง โดยนำเวลานั้นๆมาใช้ฝึกหัดหรือฝึกฟื้นฟูสมรรถภาพ เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในสังคมให้ดีที่สุดได้

1. เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายผู้ปกครอง ไม่ต้องเสียเงินส่งเด็กพิการไปอยู่โรงเรียนประจำ
2. เด็กพิการได้มีชีวิตอยู่ในครอบครัวกับบิดา มารดา และญาติพี่น้องตามปกติ มีโอกาสประพฤติปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกของครอบครัว โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าถูกแยกออกไป ด้วยเหตุแห่งความพิการ
3. เด็กพิการจะมีโอกาสเรียนรู้และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ซึ่งนับว่าเป็นประสบการณ์ตรง ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
4. เป็นการลดภาระของรัฐบาล เพราะการจัดตั้งโรงเรียนพิเศษเฉพาะต้องใช้งบประมาณมาก
5. สังคมเข้าใจและยอมรับเด็กพิการว่า มีความสามารถเช่นเดียวกับเด็กปกติ และช่วยให้เด็กพิการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเป็นประโยชน์ได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงเห็นว่าการเรียนร่วมของเด็กพิการในโรงเรียนปกติเป็นการจัดการศึกษาที่เหมาะสมและให้ความเสมอภาคแก่เด็กที่มีลักษณะพิเศษ หรือผิดปกติทางร่างกาย สติปัญญาหรือจิตใจ มีโอกาสเรียนได้มากที่สุด แต่ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล และมีการจัดบริการพิเศษให้ตามความจำเป็น เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ได้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยได้รับความร่วมมือในการสอน การฟื้นฟูสมรรถภาพ การเรียนวิชาชีพจากบุคคลในสาขาการศึกษา การแพทย์ และอื่นๆ จากหน่วยงานของรัฐและเอกชน แต่การจัดการเรียนร่วมจะกระทำได้สำเร็จจะต้องได้รับความร่วมมือและการยอมรับของครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียนต่างๆ ตลอดจนทุกฝ่ายที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กเหล่านี้ ดังนั้น คณะอนุกรรมการพัฒนาศึกษาอาชีวศึกษาว่าด้วยการศึกษาพิเศษ จึงตกลงร่วมกันให้มีการประชุมจัดทำคู่มือการจัดการเรียนร่วมขึ้น

ตามหลักการสอนเด็กที่มีลักษณะพิเศษนั้น จะต้องเริ่มสอนให้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะต้องมีการกระตุ้นพัฒนาการก่อนวัยเรียน ทั้งนี้เพื่อเตรียมให้เด็กพร้อมที่จะเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ต่อไป โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อให้ผู้บริหารการศึกษามีความรู้และความเข้าใจในการจัดการเรียนร่วม
2. เพื่อให้ครูผู้สอนมีความเข้าใจในระบบการคัดเลือกและการส่งต่อเด็กที่มีลักษณะพิเศษ
3. เพื่อให้ผู้บริหารและครูผู้สอนมีความรู้และความเข้าใจ เรื่องการกระตุ้นพัฒนาการเด็กก่อนวัยเรียน

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครดำเนินงานจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วมตั้งแต่ปีงบประมาณ 2529 จนถึงปัจจุบัน สำหรับปีงบประมาณ 2542 ได้ดำเนินกิจกรรมที่พัฒนางานการจัดการศึกษาเรียนร่วมอย่างต่อเนื่องครบวงจร และสนองนโยบาย โดยเริ่มตั้งแต่

1. ประกาศรับสมัครเด็กพิการเรียนร่วม ประมาณ 4 เดือน เริ่มเดือนพฤศจิกายน 2541 – กุมภาพันธ์ 2542
2. คัดแยกเด็กพิการ เดือนมีนาคม 2542 ในรูปของคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร โรงเรียน ครูผู้สอน แพทย์ นักวิชาการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียน และส่งเด็กพิการเรียนร่วมในโรงเรียนต่างๆ ที่ใกล้บ้าน และประสานส่งต่อโรงเรียนการศึกษาพิเศษเฉพาะกรณีที่พิจารณาเห็นแล้วว่า เด็กจะได้รับประโยชน์ทางการศึกษามากกว่าการเรียนร่วม เด็กพิการทุกคนที่สมัครเข้าเรียนจะได้เรียนทุกคน
3. จัดเตรียมความพร้อมเด็กพิการในช่วงปิดเทอม ประมาณเดือนเมษายน 2542 เตรียมพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย
4. จัดสมัชชาผู้ปกครองเด็กพิการเดือนพฤษภาคม 2542 เพื่อให้ผู้ปกครองเด็กพิการได้มีส่วนร่วมเสนอแนวคิด ในการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานเป็นการวางแผนร่วมกัน ระหว่างบ้านและโรงเรียน และให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับหน่วยงานที่จะให้บริการทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และการแพทย์
5. การส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่เด็กพิการ ได้จัดค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ขึ้น โดยให้ทั้งเด็กพิการ และเด็กปกติได้ใช้ชีวิตค่ายร่วมกัน ได้เรียนรู้และช่วยเหลือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ค่ายส่งเสริมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นนี้ เด็กพิการจะได้เรียนรู้ร่วมกับเด็กปกติ ทั้งด้านวิชาการ อาชีพ และการส่งเสริมสุขภาพอนามัย เช่น กิจกรรมเล่นิทาน ดนตรี ประดิษฐ์ดอกไม้ พับกระดาษ วาดภาพระบายสี เซรามิก ถักเชือก กีฬา โดยให้เด็กได้เรียนรู้ตามที่สนใจ คิดสร้างสรรค์งานด้วยตนเอง และนำเสนอผลงานเป็นกลุ่ม
6. จัดงานวันส่งเสริมศักยภาพเด็กพิการ เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กพิการได้แสดงความสามารถตามศักยภาพและได้เรียนรู้เรื่อง พระมหากษัตริย์ โดยบูรณาการในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ อาทิ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ศิลปะ ดนตรีนาฏศิลป์ กลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มส่งเสริมลักษณะนิสัย
7. จัดทำหนังสือวันส่งเสริมศักยภาพเด็กพิเศษ โดยมีผู้บริจาคเงินจัดพิมพ์
8. จัดทำแฟ้มแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ที่ได้พัฒนามาโดยลำดับ เพื่อบันทึกข้อมูล และวางแผนการศึกษาสำหรับเด็กพิการเป็นรายบุคคลตามศักยภาพ
9. อบรมครูการศึกษาพิเศษ เพื่อพัฒนาและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิเศษและการศึกษาพิเศษ
10. จัดประชุมสมัชชาครูการศึกษาพิเศษเพื่อเติมพลังความรู้เกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และเสนอ แนวคิดปัญหาอุปสรรค เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแผนแก้ไข และพัฒนางานการศึกษาพิเศษเรียนร่วมต่อไป
11. จัดทำหนังสือการบริหาร และการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม เพื่อเป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน
12. จัดตั้งศูนย์ฝึกพูดและแก้ไขการพูด บริการแก่เด็กพิการในวันอาทิตย์ โดยครูการศึกษา

พิเศษที่เชี่ยวชาญโดยเฉพาะ ซึ่งผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด

2. นิยามและการจัดการเรียนร่วม

การเรียนร่วม ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Mainstreaming” หรือบางครั้งใช้คำว่า “Integration” ซึ่งมีความหมายเดียวกันก็คือ เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา ฯลฯ ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยคำนึงถึงความพิเศษนั้น จำกัดเฉพาะเด็กที่มีความพิการ หรือมีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาบางประเภทเท่านั้น

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) กล่าวว่า การจัดการเรียนร่วม คือ เป็นการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น เด็กที่บกพร่องทางสายตา เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่บกพร่องทางร่างกาย หรือเด็กที่บกพร่องทางสติปัญญา ฯลฯ ได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านั้นได้มีโอกาสเรียนรู้ และดำรงชีวิตในสังคมอย่างเป็นปกติสุข

Kauffman, Gottlieb, Agard and KuKic (1975) Buscaglia and Williams (1979) ได้ให้นิยามของการจัดการเรียนร่วมว่า

การรวมเด็กพิเศษให้เข้าอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ที่ปกติ ทั้งในความเป็นอยู่ ทางการเรียนการสอนและทางสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนการวางแผนทางการศึกษาที่กำลังดำเนินอยู่และพิจารณาเป็นรายบุคคล กระบวนการวางแผนโปรแกรมจะต้องมีการระบุให้ชัดเจนถึงความรับผิดชอบของบุคลากรที่บริหาร ที่รับผิดชอบการสอน และสนับสนุนทั้งการศึกษาปกติและการศึกษาพิเศษ

Allen (1991) ได้ให้นิยามของการจัดการเรียนร่วมว่า การเรียนร่วมคือการเติบโตของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยมีการควบคุมที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด ซึ่งกฎหมายต้องการให้เด็กที่บกพร่อง และเด็กปกติสามารถเรียนด้วยกันได้ในขอบเขตที่เหมาะสมมากที่สุด โดยพิจารณาจากพื้นฐานต่างๆ ด้าน ปัญหาทางพัฒนาการ และระดับทักษะของเด็กเป็นรายบุคคล

Choate (1993) ได้ให้นิยามของการจัดการเรียนร่วมว่า การจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาอยู่ในโครงการศึกษาปกติทั่วไป ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย เด็กที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ เด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์ เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และเด็กที่มีความบก

พร้อมทางประสาทสัมผัส ซึ่งเด็กเหล่านี้จะได้รับการสอนเหมือนเด็กปกติในห้องเรียนเดียวกัน การเรียนรู้นั้นจึงมีความหมายทั้งความคิดรวบยอด คือ การเรียนร่วมคือความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเหมือนกับการจัดการศึกษาให้กับเด็กปกติ และทางด้านการศึกษาปฏิบัติ คือ การจัดสถานที่ และสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุดให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ จากความคิดรวบยอด และการปฏิบัติจะเห็นได้ว่า การเรียนร่วมเป็นมากกว่าการรวมเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติเข้าไว้ด้วยกันทางด้านกายภาพ แต่การจัดการเรียนร่วมเป็นการวางแผน และส่งเสริมสนับสนุนด้านการปฏิบัติให้ได้ผลในการนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มาสู่สังคมปกติ

ส่วนในประเทศไทยนั้นได้มีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับการเรียนร่วมไว้ดังนี้

วารี ธีระจิตร (2542) การเรียนร่วม เป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านการเรียนการสอน การใช้เวลาร่วมกัน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคมเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด

กระทรวงศึกษาธิการ คณะอนุกรรมการการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การเรียนร่วม คือ การจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กพิการ สามารถเข้าไปเรียนในระบบการศึกษาทั่วไป มีการทำกิจกรรมร่วมกันระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และเด็กพิการในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งของวัน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนร่วมเป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านี้ ได้มีโอกาสเรียนตามรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น

ดังนั้นการเรียนร่วม จึงหมายถึงการจัดการศึกษาหรือกิจกรรมต่างๆทางการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติได้ทำกิจกรรมทางการศึกษาร่วมกัน ในสภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่จำกัดน้อยที่สุดเท่าที่พวกเขาจะรับได้ โดยข้อจำกัดเหล่านั้นจะต้องคำนึงถึงความสามารถเฉพาะบุคคล ความสามารถทางด้านร่างกาย สติปัญญา และสังคมของเด็กด้วยเพื่อให้เขาสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้อย่างปกติสุข

3. หลักการจัดการเรียนร่วม

การจัดการเรียนร่วมนั้นจะต้องมีวิธีดำเนินการและการวางแผนในการจัดการเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพ ซึ่ง ผดุง อารยะวิญญู (2529) ได้ให้ข้อเสนอไว้ดังนี้

- 1) การเรียนร่วมนั้นควรเรียนร่วมตั้งแต่อายุน้อย ดั่งนั้นควรเรียนร่วมตั้งแต่ระดับประถมวัย
- 2) ให้โอกาสแก่ครูที่สอนเด็กปกติในการตัดสินใจว่า จะรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาร่วมเรียนในชั้นเรียนที่ตนสอนหรือไม่
- 3) สถานศึกษาที่จะบริการด้านการเรียนร่วม ต้องมีความพร้อมด้านบุคลากรโดยเฉพาะอย่างยิ่งครูผู้ทำหน้าที่สอนเด็กปกติ และเด็กพิเศษ
- 4) ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษานั้น ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจ และอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนเกี่ยวกับโครงการการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้นในสถานศึกษาแห่งนั้นให้เข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบ
- 5) สถานศึกษาจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์อันจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และเพียงพอ
- 6) ควรมีแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Education Plan) หรือที่ผู้ใช้ชื่อย่อว่า IEP เพราะแผนการศึกษารายบุคคลนี้ จะช่วยให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบรรลุเป้าหมายได้
- 7) หากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ ในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ
- 8) การประเมินพัฒนาการและผลการเรียนของเด็กต้องกระทำสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการประเมินที่เชื่อถือได้
- 9) ศึกษาข้อบกพร่องของการจัดการเรียนร่วมอยู่เสมอ และหาทางแก้ไขปรับปรุงให้บริการดังกล่าวมีประสิทธิภาพ

4. รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

เราสามารถจัดรูปแบบของการเรียนร่วมได้หลายรูปแบบขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมของการนำรูปแบบของการเรียนร่วมไปใช้เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด รูปแบบของการเรียนร่วมจึงได้มีหลายรูปแบบดังนี้

Lewis and Doorlag (1995) ได้เสนอรูปแบบของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ชั้นเรียนปกติ เป็นรูปแบบการศึกษาที่มีข้อจำกัดน้อยที่สุด เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปอยู่ในชั้นเรียนปกติ เด็กอาจได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษ แต่ไม่ใช้ในช่วงเวลาของการเรียนในชั้นปกติ จุดมุ่งหมายคือ เป็นการเตรียมโปรแกรมศึกษาที่เหมาะสมในการช่วยเหลือพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กลับคืนมาในชั้นเรียนปกติ

4. ชั้นเรียนปกติกับครูที่ให้คำปรึกษา เด็กใช้เวลาในชั้นเรียนปกติ และได้รับบริการทางการศึกษาพิเศษทางอ้อม โดยครูได้รับบริการแทนจากนักการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเตรียมให้คำปรึกษาในความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมในชั้นเรียนของครู อาจจะเป็นนักการศึกษาพิเศษผู้ที่ให้คำปรึกษา หรือนักจิตวิทยาของโรงเรียน ในเรื่องของพฤติกรรม การใช้วัสดุอุปกรณ์ การให้การฝึกหัด เป็นต้น จุดมุ่งหมายคือ การเตรียมครูในการดำเนินการที่เหมาะสมในการใช้วัสดุอุปกรณ์พัฒนาทักษะและการตัดสินใจในการให้การการศึกษาที่จำเป็น การประเมินการเรียนการสอน การจัดการช่วยเหลือ การปรับการเรียนการสอน การแก้ปัญหาพฤติกรรม และการประชาสัมพันธ์

5. ชั้นเรียนปกติกับการร่วมสอน นักการศึกษาทั่วไปและนักการศึกษาพิเศษร่วมกันสอนในชั้นที่มีทั้งเด็กปกติ และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ครูอาจแบ่งความรับผิดชอบต่อนักเรียนในชั้น โดยครูรับผิดชอบเด็กปกติ และครูการศึกษาพิเศษรับผิดชอบเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นต้น

6. ชั้นเรียนปกติ และห้องซ่อมเสริม หรือครูเดินสอน เด็กใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในชั้นเรียนปกติ ในห้องซ่อมเสริมซึ่งเป็นบริเวณที่ไม่มีนักเรียนปกติ กำหนดการในแต่ละวัน(หรือสัปดาห์) เด็กจะออกจากชั้นเรียนปกติไปรับการเรียนการสอนในห้องซ่อมเสริม หรือรับบริการจากครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางจากโรงเรียนหนึ่งไปยังอีกโรงเรียนหนึ่ง เพื่อสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยมีกำหนดการสอนเหมือนในห้องซ่อมเสริม คือเด็กใช้เวลาส่วนใหญ่ในห้องเรียนปกติ แต่ได้รับการเสริมจากครูเดินสอน

7. ชั้นเรียนพิเศษ และชั้นเรียนปกติ เด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่ในชั้นเรียนพิเศษ และบางเวลาในชั้นเรียนปกติ การมีส่วนร่วมในชั้นเรียนปกติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ เช่นจากประมาณครึ่งวันเป็นเพียง 2 - 3 นาที รูปแบบนี้เป็นการจำกัดสิ่งแวดล้อมที่มากที่สุดทางการศึกษาของเด็กที่เรียนร่วม

8. ชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลา และร่วมทางสังคม เด็กไม่ได้รับวิชาการในชั้นเรียนปกติเลย แต่เด็กมีส่วนร่วมกิจกรรมทางสังคมที่โรงเรียน กิจกรรมช่วงเวลาอาหารกลางวัน หรือการประชุม

9. ชั้นพิเศษเต็มเวลา เด็กจะใช้เวลาในชั้นเรียนพิเศษของโรงเรียน โดยไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้เสนอรูปแบบของการเรียนร่วมไว้ 5 ลักษณะดังนี้

ลักษณะที่ 1 เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพจนถึงระดับที่ช่วยตนเองได้แล้ว และได้รับการพิจารณาว่ามีความพร้อมทางการเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดี หรือค่อนข้างดี ตลอดจนมีวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมดีพอในทุกๆกลุ่มวิชา จึงให้เข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ และเรียนเหมือนเด็กปกติทุกประการ ซึ่งเด็กสามารถปรับตัวเข้าได้กับสังคม การเรียนเหมือนกับเด็กปกติได้โดยไม่มีปัญหาแล้ว อาจไม่ต้องกลับมาเรียนในชั้นเรียนพิเศษอีก

ลักษณะที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ และมีบริการให้คำแนะนำปรึกษา เป็นการจัดการเรียนร่วมเต็มเวลาคล้ายคลึงกับลักษณะที่ 1 แต่จะมีครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ให้คำปรึกษา ซึ่งได้แก่ ครูการศึกษาพิเศษในโรงเรียน ครูเวียงสอนตามโรงเรียน หรือผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง โดยครูประเภทนี้ไม่ได้เป็นผู้ทำการสอนโดยตรง แต่จะเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้น และครูประจำวิชาให้เข้าถึงความต้องการ ความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมอยู่ในชั้นเรียน ช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ตลอดจนการปฏิบัติต่อเด็ก การจัดสภาพแวดล้อม และช่วยประเมินผลการพัฒนาในการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เป็นต้น

ลักษณะที่ 3 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ และรับบริการจากครูเสริมวิชาการ เป็นการจัดครูการศึกษาพิเศษประจำอยู่ที่ห้องเสริมวิชาการ โดยกำหนดตารางการเรียนให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการบางเวลา และบางวิชา ตามความมากน้อยของความต้องการพิเศษ หรือความจำเป็นของเด็ก เพื่อสอนในเนื้อหาที่เด็กมีปัญหา หรือไม่ได้รับการสอนในชั้นเรียนปกติ การสอนอาจจะกระทำรายบุคคล หรือเป็นกลุ่มเล็กๆก็ได้ นอกจากนี้ครูเสริมวิชาการยังทำหน้าที่ให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูประจำชั้น หรือประจำวิชาเกี่ยวกับการเรียนการสอน และการปฏิบัติต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ลักษณะที่ 4 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียน และเรียนร่วมบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษไว้ในห้องเรียนเดียวกันโดยคู่ขนานกับห้องเรียนปกติ และจัดเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูการศึกษาพิเศษประจำชั้นทำการสอนเองเกือบทุกวิชา ยกเว้นวิชาที่เด็กสามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ เช่น พลศึกษา ศิลปะศึกษา ดนตรี นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา หรือกิจกรรมพิเศษอื่นๆของโรงเรียน

ลักษณะที่ 5 การจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีความบกพร่องค่อนข้างมากในประเภทเดียวกัน โดยจัดเป็นกลุ่มขนาดเล็กไม่น้อยกว่า 6 คน เรียนในชั้นเรียนพิเศษร่วมกันตลอดเวลา มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา แต่อยู่ในโรงเรียน

ปกติ และมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนบ้างบางโอกาส ได้แก่ การเข้าแถวเคารพธงชาติ สวดมนต์ไหว้พระ ประชุมประจำสัปดาห์ รับประทานอาหารกลางวันร่วมกับเด็กปกติ เข้ายกกีฬา และร่วมกิจกรรมวันสำคัญต่างๆ ตลอดจนร่วมพิธีการกับโรงเรียนด้วย

วาริ ธีระจิตร (2541) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติไว้ดังนี้
รูปแบบที่ 1 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา

การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษลักษณะนี้จัดให้กับเด็กที่มีความพิการไม่มาก หลังจากเด็กได้รับการบำบัดรักษา หรือฟื้นฟูสมรรถภาพในด้านที่จำเป็นก็สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ทั้งนี้ อาจมีอุปกรณ์เครื่องมือพิเศษช่วยทางด้านการศึกษา เช่น เครื่องช่วยฟัง รวมทั้งการให้บริการแนะแนวแก่ครูในชั้นเรียนปกติด้วย ในกรณีเด็กปัญญาเลิศ เด็กที่มีความสามารถพิเศษเฉพาะทาง และเด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์ก็สามารถเรียนร่วมในลักษณะนี้ แต่เพียงปรับโปรแกรมสอน และวิธีการสอนให้เหมาะสมกับสภาพความสนใจ และความสามารถของเด็กแต่ละประเภท

รูปแบบที่ 2 การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ โดยได้รับการบริการพิเศษ

การจัดบริการสำหรับเด็กพิเศษเรียนในชั้นเรียนปกติเป็นเวลาโดยได้รับการบริการต่างๆ เพิ่มเติม เช่น ได้รับการสอนเสริมบางวิชาจากครูการศึกษาพิเศษ เช่น ฝึกพูด ฝึกให้คุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว ตลอดจนโปรแกรมพิเศษของเด็กปัญญาเลิศ เป็นต้น โดยเด็กจะได้รับการบริการเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม

รูปแบบที่ 3 การเรียนร่วมในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ

จัดให้แก่เด็กที่มีความบกพร่องค่อนข้างมาก รวมทั้งเด็กที่มีความสามารถสูง จนไม่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ควรจัดการบริการพิเศษให้ เช่น กายภาพบำบัด อาชีวบำบัด การแก้ไขคำพูด การฝึกฟัง ตลอดจนการเพิ่มความรู้สำหรับเด็กที่มีความสามารถสูง เป็นต้น

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2539) ได้สรุปรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ 3 ประเภทดังนี้

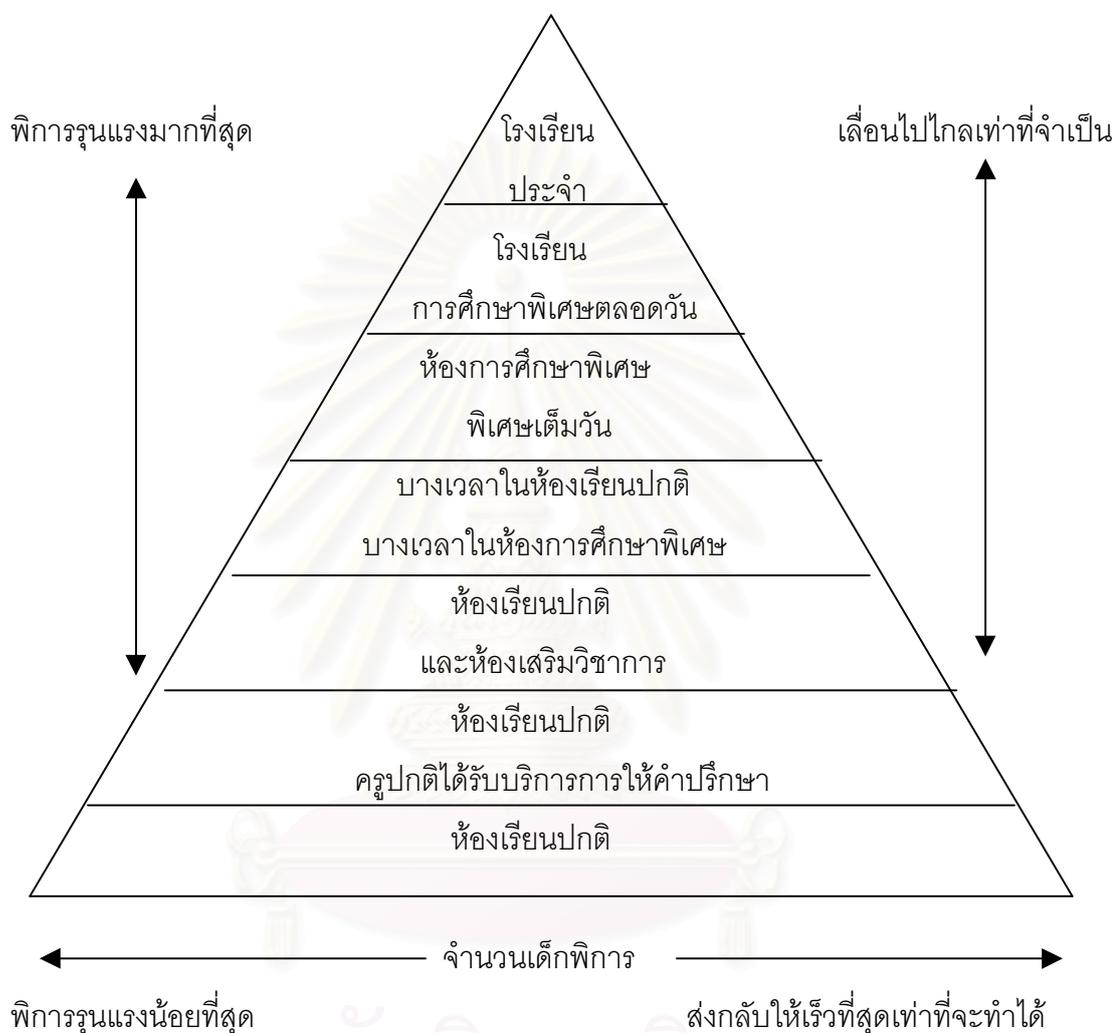
ประเภทที่ 1 เข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเหมือนเด็กปกติทุกวิชา

ประเภทที่ 2 เข้าเรียนร่วมเป็นบางวิชาที่สามารถเรียนได้

ประเภทที่ 3 อยู่ร่วมในโรงเรียนเดียวกัน แต่เรียนในชั้นเรียนพิเศษในกลุ่มเฉพาะของตน

แต่จะทำกิจกรรมต่างๆทางสังคมร่วมกัน

การจัดสถานที่เรียนให้เหมาะสมกับเด็กพิการนั้น ต้องเป็นการให้บริการที่ต่อเนื่อง ตั้งแต่การเรียนในห้องเรียนปกติจนถึงการเรียนในโรงเรียนประจำ หรือโรงพยาบาล Cartwright และ Ward (1981) ได้เสนอรูปแบบการจัดบริการการศึกษาพิเศษ ดังนี้

แผนภูมิที่ 4 รูปแบบการจัดบริการการศึกษาพิเศษ Ward (1981)

การจัดโปรแกรมการศึกษาพิเศษและสถานที่เรียนให้กับเด็กพิการตามรูปแบบการให้บริการการศึกษาพิเศษข้างต้นนี้ มีดังต่อไปนี้

1. โรงเรียนการศึกษาพิเศษประจำ เป็นการจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดมากที่สุด ควรจัดกับเด็กพิการรุนแรงเท่านั้น
2. โรงเรียนการศึกษาพิเศษไปกลับ เป็นการจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดรองลงมา เหตุผลที่ตั้งเพราะสะดวกต่อการจัดกิจกรรมและจัดหาอุปกรณ์ที่เหมาะสม

3. ห้องเรียนการศึกษาพิเศษเต็มวัน เป็นการจัดให้เด็กที่มีความพิการเหมือนกันเรียนเป็นกลุ่มรวมกัน แต่ควรจัดให้เด็กพิการได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมของโรงเรียนร่วมกับเด็กปกติให้มากที่สุด
4. ห้องเรียนปกติบางเวลา เหมาะสำหรับเด็กพิการเฉพาะด้าน แต่สามารถเรียนรู้และจะได้รับความรู้เป็นอย่างมากในห้องเรียนปกติ
5. ห้องเรียนปกติร่วมกับห้องเรียนเสริมวิชาการ ครูสอนเสริมวิชาการรับผิดชอบให้ความช่วยเหลือนักเรียนด้านทักษะวิชาโดยเฉพาะ
6. ห้องเรียนปกติและครูปกติได้รับบริการให้คำปรึกษา เด็กพิการบางคนอาจพัฒนาขึ้นเป็นอย่างมากหลังจากการได้รับบริการทางการศึกษา และการฟื้นฟูสมรรถภาพเป็นอย่างดีมาตั้งแต่วัยทารก จนสามารถเข้าเรียนในห้องเรียนปกติได้ แต่ยังมีปัญหาอยู่บ้างครูปกติจะต้องเข้าใจและปรับบทเรียนหรืองานบางอย่างให้เหมาะสมกับเด็ก
7. ห้องเรียนปกติ เป็นการจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด การจัดการเรียนการสอน

จากรูปแบบการจัดการเรียนร่วมที่กล่าวมาแล้ว เราสามารถจะสรุปได้ว่าการเรียนร่วมนั้นมี 4 รูปแบบดังนี้

1. ชั้นเรียนร่วม (เต็มเวลา) ในชั้นเรียนนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนร่วมกับเด็กปกติในทุกวิชา และเต็มเวลาการเรียน
2. ชั้นเรียนร่วม และได้รับการเสริม ในชั้นเรียนนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนร่วมกับเด็กปกติในทุกวิชา และเต็มเวลาการเรียน แต่จะมีการเรียนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษในบางวิชา อาจเรียนเสริมเพิ่มเติมนอกเวลาเรียนปกติ
3. ชั้นเรียนพิเศษ และเรียนร่วมบางวิชา ในชั้นเรียนนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนร่วมกับเด็กปกติเป็นบางวิชาที่สามารถจะเรียนได้ เช่น ศิลปะ ดนตรี พลศึกษา จริยศึกษา เพราะเด็กจะใช้เวลาส่วนใหญ่เรียนในชั้นเรียนพิเศษของตน
4. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ ในชั้นเรียนนี้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเรียนแยกเป็นกลุ่มเฉพาะ แต่จะอยู่ร่วมในโรงเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ และจะทำกิจกรรมต่างๆร่วมกับเด็กปกติด้วย

5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ

ผดุง อารยะวิญญู (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดทางการศึกษาที่เป็นหลักส่งเสริมการศึกษาพิเศษรูปแบบเรียนร่วมให้เป็นไปได้ง่ายขึ้น 10 แนวคิดดังนี้

1.) การศึกษาที่มุ่งเน้นผลลัพธ์เป็นสำคัญ (Outcome-Based Education-OBE)

นักการศึกษาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า

- 1.1 เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และประสบความสำเร็จได้ แต่จะแตกต่างกันด้านระยะเวลา และวิถีทางของความสำเร็จ
- 1.2 ความสำเร็จในเบื้องต้นจะเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในขั้นต่อไป
- 1.3 โรงเรียนมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จ โดยที่โรงเรียนจะต้องมี 1.)จุดเน้นที่ชัดเจน ว่าทางโรงเรียนต้องการให้นักเรียนมีคุณสมบัติอย่างไรเมื่อจบการศึกษา 2.) ให้ออกาส โรงเรียนต้องให้ออกาสนักเรียนในการแสวงหาความรู้ นักเรียนไม่จำเป็นต้องหาคำตอบตามวิธีที่ครูสั่งเขาอาจจะใช้วิธีอื่นที่จะได้มาซึ่งคำตอบอันเดียวกัน 3.) ให้ความหวัง โรงเรียนต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เกิดกับตัวเด็กและบอกกับเด็กเสมอว่าสักวันเขาจะประสบความสำเร็จเพื่อเป็นการสร้างให้เกิดแรงใจในการเรียนแก่เด็ก 4.) กำหนดหลักสูตรที่เหมาะสม และควรมีการกำหนดจุดมุ่งหมายระยะยาวก่อน แล้วจึงจัดกิจกรรมต่างๆให้สอดคล้องกับเป้าหมายนั้นๆ

จากแนวคิดนี้จะทำให้ครูรู้จักการยืดหยุ่นในการสอน สามารถจัดประสบการณ์ที่หลากหลายตามความถนัดของนักเรียน นักเรียนไม่จำเป็นต้องเรียนเนื้อหาเดียวกัน ในเวลาเดียวกัน ระยะเวลาเดียวกันก็ได้

2.) การศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลาย (Multioultural Education)

คำว่า วัฒนธรรมที่หลากหลาย ไม่ได้หมายถึงชนบธรรมเนียมประเพณีของคนต่างภาษาเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่หมายถึงความเชื่อ การดำรงชีพ การทำมาหากิน และสิ่งที่นิยมปฏิบัติกันในกลุ่มที่เหมือนกัน ในด้าน เพศ อายุ อาชีพ กลุ่มชน เผ่าพันธุ์ ฐานะทางเศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม และสิ่งอื่นที่ทำให้เกิด ชั้น หรือ กลุ่ม ขึ้นในสังคมด้วย และยังรวมไปถึงกลุ่มกลุ่มผู้ด้อยโอกาสอีกด้วย เมื่อพิจารณาให้ดีจะพบว่าคนหนุ่มสาวมีวัฒนธรรมบางอย่างที่แตกต่างไปจากคนตาบอด เมื่อสังคมประกอบขึ้นด้วยบุคคลหลายกลุ่มดังกล่าว จึงทำให้เกิดมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงจำเป็นต้องยอมรับ และเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เป้าหมายในการเรียนรู้วัฒนธรรมในกลุ่มชนคือ 1) เพื่อส่งเสริมมนุษยชน 2) เพื่อให้เกิดความยอมรับนับถือในความต่างต่างนั้น 3) เพื่อให้เกิดความเข้าใจว่าวัฒนธรรมนั้นมีความหลากหลาย ถึงเราจะไม่เหมือนกันแต่เราก็อยู่ร่วมกันได้ หากเรายอมรับซึ่งกันและกัน 4) เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีทางเลือกในการดำเนินชีวิต 5) เพื่อสร้างความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม 6) เพื่อส่งเสริมให้ทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกัน ดังนั้นหากทุกคนยอมรับวัฒนธรรมที่หลากหลายของกลุ่มแต่ละกลุ่มแล้วการเรียนการสอน ตลอดจนการจัดหลักสูตรจะต้องสอดคล้องกับปรัชญาข้างบนนี้

3.) ทฤษฎีพหุปัญญา(Multiple Intelligence)

ทฤษฎีพหุปัญญานำเสนอโดย Garddner (1983) (อ้างถึงในผดุง อารยะวิญญู 2542) Garddner มีความเชื่อว่า ความฉลาดของมนุษย์พิจารณาจากสิ่งซึ่งบ่งได้มากกว่าพิจารณา IQ เพียงอย่างเดียว เขาจึงเสนอทฤษฎีพหุปัญญาขึ้นประกอบด้วยความสามารถอย่างน้อย 7 อย่าง คือ 1)ความสามารถทางด้านภาษา(Linguistic Ability) 2)ความสามารถทางตรรกศาสตร์ คณิตศาสตร์ (Logical Mathematical Ability) 3)ความสามารถทางด้านดนตรี (Musical Ability) 4) ความสามารถทางมิติสัมพันธ์ (Spatial Ability) 5)ความสามารถทางด้านร่างกาย และการสัมผัส (Bodily Kinesthetic Ability) 6)ความสามารถระหว่างบุคคล(Interpersonal Ability) และ 7)ความสามารถภายในตัวเอง(Interpersonal Ability)สำหรับการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ในชั้นเรียนร่วมนั้น ครูจึงไม่ควรเน้นให้เด็กเก่งเฉพาะด้าน แต่ควรมุ่งไปยังการแสดงออกใน 7 ด้านดังกล่าวซึ่งเด็กอาจแสดงความสามารถออกมาในลักษณะของผลงานที่เด็กทำ เช่น ด้านดนตรี ศิลปะ

4.) การเรียนรู้แบบสร้างเสริมนิยม (Constructivist Learning)

นักการศึกษาในระบบสร้างเสริมนิยม (Constructivism) มีความเชื่อว่าการเรียนรู้มีความสัมพันธ์กับความหมาย สิ่งที่เด็กเรียนรู้ได้ดีต้องมีมีความหมายสำหรับเด็ก และมีความสัมพันธ์กับความรู้ที่เด็กมีอยู่ มนุษย์เราสามารถเรียนรู้ และเข้าใจในบางสิ่งบางอย่างได้ แต่ไม่สามารถเรียนรู้ได้ทุกสิ่งทุกอย่าง การสอนของครูตามทฤษฎีนี้จึงมุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อความเข้าใจ และเด็กจะต้องนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ เด็กจะเลือกเรียนรู้เองในสิ่งที่ต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่มีความหมายกับเด็ก ดังนั้นในการจัดประสบการณ์ในการเรียนการสอนครูจึงต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิม ภูมิหลังในด้านความเป็นอยู่และวัฒนธรรมของเด็กด้วย

5.) หลักสูตรแบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Curriculum)

การจัดหลักสูตรแนวใหม่มักเป็นการจัดหลักสูตรแบบสหวิทยาการนั่นคือ จัดให้มีกิจกรรมในหลายสาขาวิชาในเรื่องเดียวกัน เช่น การสอนเรื่องต้นไม้ ครูอาจต้องนำวิชาศิลปะเข้ามาใช้ เช่น ให้เด็กวาดภาพ ระบายสี หรือประดิษฐ์ต้นไม้ แสดงส่วนต่างๆตามที่ครูสอน อาจนำวิชา คณิตศาสตร์เข้ามาช่วยในการคำนวณขนาดของลำต้น หรืออาจนำวิชาภาษาไทยมาบรรยายความสวยงามของต้นไม้เป็นต้น เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนร่วมกับเด็กปกติมักมีปัญหาในการเรียนอาจสับสนเพราะหลักสูตรเน้นเนื้อหามากเกินไป เด็กไม่อาจเรียนทันเด็กอื่น จึงจำเป็นต้องปรับปรุงหลักสูตรโดยการเลือกเนื้อหาที่เหมาะสมและเน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการแสวงหาความรู้มากกว่าเน้นเนื้อหาวิชา

6.) การประเมินผลความสามารถที่แท้จริงของเด็ก (Authentic Assessment of Student Performance)

ในขณะที่การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง การวัดผลควรเน้นที่ความสนใจของเด็ก ผลของการเรียนรู้ วัดจากผลงานของเด็กซึ่งแสดงถึงความสามารถที่แท้จริงอันเป็นผลจากการเรียนรู้ของเขา ดังนั้น การประเมินผลจึงเน้นประเมินความสามารถที่แท้จริงของเด็ก โดยประเมินจากผลงานเด็ก ซึ่งสะท้อนให้เห็นความคิด ความเข้าใจ การนำไปใช้ และแนวโน้มของความสนใจของเด็ก การประเมินผลไม่ได้ตัดสินใจจากคะแนนที่เด็กสอบได้ในระยะเวลาที่เด็กทำข้อสอบเพียงสั้นๆ เท่านั้น แต่ประเมินจาก ความสามารถของเด็ก โดยการสังเกตจากพฤติกรรมหลายอย่างเป็นเวลานาน การประเมินผลวิธีนี้ มีจุดเน้นดังนี้ 1) มุ่งประเมินผลความสามารถของนักเรียน ในการบูรณาการทักษะหลายด้าน 2) มุ่งเน้นกระบวนการเรียนรู้ ทักษะความคิดขั้นสูง และทักษะในการแก้ปัญหา ซึ่งอาจแสดงออกในรูปผลผลิตที่เด็กสร้างขึ้น 3) มุ่งเน้นการใช้ดุลยพินิจของเด็ก โดยพิจารณาจากการที่เด็กสามารถคิดกำหนดเป้าหมาย ในการทำงานของตนเองอย่างเป็นขั้นเป็นตอนและสามารถประเมินผลตนเองได้ 4) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผล และต้องกำหนดเกณฑ์ล่วงหน้า

วิธีการประเมินผลที่ตัดสินจากการสอนเป็นหลักนั้นไม่เหมาะกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประการ ประการสำคัญ คือ ผลการเรียนไม่สามารถนำมาเกี่ยวกับเกณฑ์ปกติของเด็กปกติได้ เนื่องจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวอาจแตกต่างไปจากหลักสูตรที่ใช้กับเด็กปกติ ดังนั้นการประเมินผลโดยวิธีการสอน จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินผลการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

7.) การจัดกลุ่มเด็กที่มีอายุหลากหลาย (Multi-Age Grouping)

การจัดกลุ่มเด็กที่มีอายุหลากหลาย หมายถึง การจัดชั้นเรียนให้เด็กที่มีอายุแตกต่างกันเข้าเรียนในชั้นเดียวกัน ซึ่งไม่เพียงแต่อายุเท่านั้นที่แตกต่างกัน ในกลุ่มเด็กยังมีความหลากหลายในด้านอายุ เพศ ความสามารถ ภูมิหลัง ความสนใจของเด็กอีกด้วย นักการศึกษาที่จัดชั้นเด็กที่มีอายุหลากหลายกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องซึ่งจะดำเนินไปแบบไม่มีที่สิ้นสุด เด็กแต่ละคนมีอัตราการพัฒนาการเรียนรู้แตกต่างกันออกไป จึงไม่จำเป็นว่าเด็กจะต้องเรียนพร้อมกัน เด็กสามารถเรียนได้ด้วยตนเอง บางคนอาจเรียนได้ในเวลาที่รวดเร็ว บางคนอาจต้องใช้เวลาบ้าง การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กในชั้นที่มีอายุหลากหลายนั้นจำเป็นต้องมีความยืดหยุ่น ทั้งในด้านเนื้อหาวิชาที่เด็กจะต้องเรียน วิธีสอนของครู การประเมินความก้าวหน้าของเด็ก

8.) การเรียนโดยอาศัยเพื่อน (Peer-Mediated Learning)

การเรียนโดยอาศัยเพื่อน หมายถึง การที่เพื่อนนักเรียนด้วยกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ให้คำแนะนำแก่เพื่อนโดยตรง หรือเป็นการเรียนรู้ไปพร้อมๆกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม

การเรียนโดยอาศัยเพื่อนมีรูปแบบใหญ่ 2 รูปแบบ คือ

1.1 การร่วมเรียนร่วมรู้ (Cooperative Learning) เป็นการทำงานเป็นกลุ่ม กลุ่มหนึ่งประกอบด้วยนักเรียนประมาณ 3 - 5 คน ทุกกลุ่มทำงานร่วมกันตามที่ครูมอบให้ ตามความสนใจและความสามารถของเด็ก เน้นการร่วมมือกันในการให้และรับข้อมูล หรือแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน สมาชิกทุกคนในกลุ่มมีความรับผิดชอบร่วมกัน การร่วมเรียนร่วมรู้เหมาะที่จะนำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะการจัดการเรียนการสอนแบบนี้ เหมาะสำหรับการจัดกลุ่มเด็กที่มีความหลากหลายในด้าน ความสามารถ ทักษะ ความสนใจ และภูมิหลัง

1.2 เพื่อนสอนเพื่อน (Peer Tutoring) เป็นวิธีการที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในการนำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพราะมีข้อดีหลายประการ คือ เด็กที่ใช้ภาษาที่คล้ายคลึงกัน ทำให้เข้าใจง่าย เด็กยกตัวอย่างประกอบที่ง่ายๆ เด็กสามารถเข้าใจเด็กด้วยตนเองมากกว่าผู้ใหญ่บางคน เด็กสอนในสิ่งที่เรียนจบใหม่ๆ ทำให้เด็กที่สอนจบทเรียนได้ดีขึ้น การให้เพื่อนสอนเพื่อน อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น เพื่อนในชั้นเดียวกันเองสอนกันเอง เพื่อนต่างชั้นหรือรุ่นพี่สอนรุ่นน้องหรือรุ่นน้องสอนรุ่นพี่ เด็กปกติสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษขึ้นอยู่กับความเหมาะสม

9.) การจัดการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภทตามความพิการ (Noncategorical Approach Education)

เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่จำแนกอย่างเป็นทางการ ระบบนี้มีความเชื่อว่าทุกคนมีจุดเด่นจุดด้อย ทุกคนมีความสามารถและไม่มีความสามารถ เด็กคนใดมีปัญหาอะไรก็แก้ไขตามปัญหา จึงไม่จำเป็นต้องจำแนกประเภทของเด็ก การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในชนบทของไทย

แม้ว่าการจัดประเภทเด็กพิการในการศึกษาพิเศษนั้นจะมีประโยชน์หลายประการ ประการแรก คือ เป็นแรงผลักดันที่ช่วยให้คนทั้งหลายตระหนักถึง และให้ความช่วยเหลือแก่เด็กพิการประเภทนั้นๆ ประการที่สอง คือ ช่วยให้มีการแยกลักษณะต่างๆอย่างชัดเจน เพื่อจำแนกประเภทความต้องการและปัญหาเฉพาะของความพิการแต่ละประเภท และประการสุดท้าย คือ ช่วยให้เห็นว่าการสื่อความหมาย อย่างไรก็ตามการจัดประเภทนี้ก็ก่อให้เกิดปัญหาบางประการเช่นเดียวกัน กล่าวคือ เด็กอาจมีลักษณะที่อยู่ในความพิการหลายๆประเภท ทำให้การวินิจฉัยที่แยกตามประเภทของ

ความพิการนั้นทำได้ยาก เรามักเรียกเด็กประเภทนี้ว่า เด็กพิการซ้ำซ้อน ตัวอย่างเช่น เด็กคนหนึ่งอาจมีลักษณะของความบกพร่องทางการเห็น การเป็นปัญญาอ่อน และความบกพร่องทางการพูดพร้อมๆ กัน เด็กที่มีลักษณะของความพิการหลายๆประเภทนี้ อาจเรียกว่า เด็กที่มีความบกพร่องแบบไม่จัดประเภท (Cross-categorical, non-categorical or transcategorical) แนวความคิดเรื่องความพิการไม่จัดประเภทนี้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเด็กพิการก่อนวัยเรียน เพราะในการทำงานกับเด็กวัยนี้ มักจะเป็นการยากที่จะจัดประเภทความพิการโดยอาศัยนิยามของแต่ละประเภท อาการในระยะต้นๆของปัญหาทางพัฒนาการนั้นอาจมีลักษณะที่อยู่ในความพิการหลายๆประเภทได้

ศรินทร วิทยะสิรินันท์ (2534) กล่าวว่า ปัญหาอีกประการของการจัดประเภทความพิการคือ ผลกระทบจากการตั้งฉายาให้แก่เด็กคนหนึ่งนั้น อาจเป็นผลเสียแก่เด็กทุกคนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็กเล็กการด่วนจัดประเภทปัญหาของเด็กเร็วเกินไปอาจก่อให้เกิดการคาดหวังต่อตนเองในทางลบ และการตั้งฉายาให้แก่เด็กนี้อาจยังทำให้ครูและผู้ปกครองตั้งความหวังในฉายานั้น รวมทั้งเด็กเองก็ทำให้ตนเป็นไปตามความคาดหวังนั้น โดยการเป็นเด็กแบบที่ตั้งฉายา

Anastasi (1976) กล่าวว่า ยังเป็นการยากที่จะรู้ว่าปัญหานั้นเกิดจากความบกพร่องหรือความพิการประการนั้นๆ หรือเป็นความล่าช้าทางวุฒิภาวะ ซึ่งสามารถกระตุ้นพัฒนาให้เด็กกวดทันได้เมื่อเวลาอันสมควร แนวความคิดแบบไม่จัดประเภทนี้ จึงเป็นทางออกที่ดีแทนการด่วนตัดสินก่อนที่จะบรรลุมวุฒิภาวะ แนวความคิดนี้จะสนับสนุนการระบุตัวเด็กพิการ และการให้บริการทางการศึกษาแก่เด็กพิการแต่เนิ่นๆ โดยไม่บรรจุเด็กเข้าในประเภทใดประเภทหนึ่งของความพิการ

10.) การใช้เทคโนโลยี (Use of Technology)

เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญยิ่งในการศึกษา เพราะเป็นเครื่องมือที่ช่วยเด็กให้เรียนรู้เร็วขึ้น แม่นยำขึ้น และมีประสิทธิภาพมากขึ้นกว่าแต่ก่อนคอมพิวเตอร์เป็นเทคโนโลยีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่มีบทบาทมากขึ้น ในการเรียนการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การสอนเลขเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา การสอนอักษรเบรลล์แก่เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตา การสอนพูดและการแก้ไขการพูดแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

เครื่องมือที่ทันสมัย ที่นำมาใช้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีคอมพิวเตอร์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญทั้งสิ้น เช่น เครื่องพิมพ์อักษรเบรลล์ เครื่องตรวจวัดการได้ยิน เครื่องวิเคราะห์เสียงพูด เครื่องแก้ไขการพูด เครื่องมือสื่อสารสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ทางโรงเรียนจึงควรให้ความสนใจต่อเทคโนโลยีต่างๆให้มากเพื่อส่งเสริมศักยภาพทางการศึกษาของตนเอง

นอกจากแนวคิดและทฤษฎีที่อาจารย์ผดุง อารยะวิญญู ที่ได้กล่าวมาแล้วยังมีแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนของเด็กพิการ ดังนี้

1. แนวคิดการนำเด็กเข้าสู่ภาวะปกติให้มากที่สุด(Normalization)

ความคิดเรื่องการนำเด็กเข้าสู่ภาวะปกติให้มากที่สุด(Normalization) เป็นแนวคิดหลักของการศึกษาพิเศษในปัจจุบัน การนำเด็กเข้าสู่ภาวะปกติให้มากที่สุดเป็นกระบวนการช่วยเหลือเด็กพิการให้สามารถปฏิบัติสิ่งต่างๆทั่วไปในชีวิตได้ดีขึ้น โดยอาศัยวิธีการให้การศึกษาและการให้ความช่วยเหลือที่มีลักษณะปกติมากขึ้นเรื่อยๆ Smith et al.(1983) หรือหมายถึง การใช้วิธีต่างๆ ซึ่งมีลักษณะเป็นปกติวิสัยทางสังคมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อให้บุคคลเกิด และ/หรือ คงพฤติกรรมและลักษณะต่างๆที่เป็นปกติวิสัยของสังคมมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ Wolfensberger (1972) แนวคิดการนำเด็กพิการเข้าสู่ภาวะปกติให้มากที่สุดนี้เป็นพื้นฐานสำคัญของการจัดการเรียนร่วม

นัยของแนวคิดนี้ในการจัดการเรียนการสอน คือ นักการศึกษาจะต้องมุ่งให้เด็กพิการทุกคน (ไม่ว่าจะมีความพิการแบบใด และความรุนแรงมากน้อยเพียงไร) ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อม ในลักษณะที่เป็นไปในทำนองเดียวกับพฤติกรรมที่ถือว่าเหมาะสมในบริบททางวัฒนธรรมของเด็กผู้นั้น ในการที่จะให้เด็กตอบสนองได้เป็นปกติมากขึ้นเรื่อยๆนั้น จำต้องหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่ปรับเปลี่ยนบางอย่าง ปรับสภาพแวดล้อมเพื่อให้เด็กสามารถใช้เครื่องมือที่ปรับเปลี่ยนนั้นได้สะดวกยิ่งขึ้น หรือส่งเสริมแรงที่ไม่เป็นธรรมชาติ หรือจงใจทำขึ้น กล่าวโดยสรุปคือ ครูจะต้องจัดหาเครื่องมือ เครื่องใช้ ที่ให้ผลตามมา และ จำเป็นต่อการพัฒนาการตอบสนองที่เป็นปกติมากขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นปัจจัยหลักในการช่วยให้เด็กพิการเข้าสู่ภาวะปกติ คือ การพุ่งความสนใจทั้งหมดไปยังตัวบุคคลแต่ละคน ครูจะต้องคำนึงถึงอยู่เสมอว่าเมื่อพฤติกรรม และสถานการณ์ของเด็กพิการเปลี่ยนไป ครูย่อมต้องเปลี่ยนประเภทของการปรับเปลี่ยนตามไปด้วย ทั้งนี้เพื่อคงไว้และยกระดับทักษะที่เด็กสามารถทำได้แล้ว

การนำเด็กเข้าสู่ภาวะปกติที่สมบูรณ์ จะต้องนำเด็กพิการที่เข้าสู่ภาวะปกติทั้งกายภาพ และทางสังคม โดยอุดมคติแล้วอาจกล่าวได้ว่า การนำเด็กเข้าสู่ภาวะปกตินั้นจะเกิดขึ้น เมื่อเด็กพิการอาศัยอยู่กับสมาชิกในสังคม ในวัฒนธรรมที่อยู่กันเป็นปกติในสังคมเมื่อเด็กได้รับโอกาสที่จะได้รับสิทธิศักดิ์ศรี และบริการต่างๆที่มีที่อยู่สำหรับคนอื่น ได้รับการยอมรับโดยไม่มีข้อยกเว้นเป็นกรณีพิเศษใดๆจากเพื่อนฝูงและบุคคลอื่นๆในวัฒนธรรม เพื่อให้สิ่งเหล่านี้เป็นจริง การนำเด็กเข้าวอมอยู่ในสังคมปกติในทางกายภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็น แต่ไม่เพียงพอเท่านั้น เมื่อเด็กพิการได้เข้าร่วมในสังคมทางกายภาพแล้ว การเข้าสู่ภาวะปกติทางสังคมและทางวัฒนธรรมจะขึ้นอยู่กับเจตคติ และการแสดงออกของสมาชิกในชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การออกกฎหมายบังคับ จึงไม่อาจรับประกัน

การเข้าร่วมในสังคมปกติอย่างแท้จริงของเด็กพิการได้ ผลจากการออกกฎหมายจึงเป็นแค่เพียงการเพิ่มความเป็นไปได้ในการเข้าสู่สภาวะปกติอย่างสมบูรณ์ โดยถือเป็นก้าวแรกไปสู่อุดมคติที่ตั้งไว้

2. แนวคิดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล (Individualization)

การจัดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล หมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยมีการศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของเด็กพิการอย่างละเอียด วางแผน และจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการ โดยมีลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะตัวของเด็กผู้นั้น เพื่อให้เด็กพิการผู้นั้นมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ได้สูงสุดตามศักยภาพของตน แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อว่า เด็กทุกคนไม่ว่าชาติใด ภาษาใด และพิการหรือไม่ ล้วนแต่มีลักษณะเฉพาะตัวของตน แม้เด็กในแต่ละกลุ่ม แต่ละประเภท และแต่ละวัย มักจะมีลักษณะร่วม หรือลักษณะพฤติกรรมบางอย่างเหมือนกัน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป รวมทั้งในรายละเอียดแล้วก็จะยังมีความแตกต่างกันไป เด็กบางคนอาจไม่มีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กส่วนใหญ่ในกลุ่ม หรือในประเภทเดียวกับตนมีก็ได้ และในมุมนักเรียนบางคนก็อาจมีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กส่วนใหญ่ในกลุ่มเดียวกันกับตนไม่มีก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ภายในตัวเด็กคนเดียวกันนี้เอง ขณะที่พัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการบางด้านก็อาจล่าช้า หรือเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า เมื่อเทียบกับพัฒนาการด้านอื่นๆ ในตัวเด็กคนเดียวกันนั้น หรือแม้แต่ในพัฒนาการด้านเดียวกัน การพัฒนาทักษะบางอย่างก็อาจเป็นไปได้ง่าย และรวดเร็วขณะที่การพัฒนาบางอย่างก็อาจเป็นไปได้ยาก และใช้เวลานาน ด้วยเหตุนี้การที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเพื่อให้สามารถพัฒนาได้สูงสุดตามศักยภาพของเด็กผู้นั้นจริงจึงจำเป็นต้องคำนึงและปฏิบัติต่อเด็กอย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยสังวรถึงลักษณะเฉพาะตัว หรือความเป็นเอกลักษณ์บุคคลของเด็กพิการแต่ละคนที่ตนสอน

3. แนวคิดการเน้นสิ่งที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน (Functional Approach)

การเน้นสิ่งที่ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน หมายถึง การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กพิการ โดยเน้นการส่งเสริมให้เด็กพิการมีพัฒนาการและมีความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งต่างๆ ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากปัญหาต่างๆ ในการจัดประเภทความพิการ นักการศึกษาพิเศษสำคัญๆ หลายท่าน ได้เสนอแนะให้จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยคำนึงถึงประเภทของการเรียนรู้ปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน แทนที่จะจัดตามประเภทของความพิการ ดังที่ Lerner et al.(1981) ได้เสนอแผนภูมิข้างล่างนี้

การจัดการศึกษาตามสิ่งที่ปฏิบัติจริงๆในชีวิตประจำวัน ประเภทความพิการที่นิยมจัดกันในปัจจุบัน	พัฒนาการทาง การเคลื่อนไหว	พัฒนาการทาง สติปัญญา	พัฒนาการทาง ภาษา	พัฒนาการทางสังคม/ ความรักใคร่ ผูกพัน
ความพิการทางการมองเห็น				
ความพิการทางการได้ยิน				
การเป็นปัญญาอ่อน				
ความพิการทางร่างกาย				
ความพิการทางการพูด ภาษา				
ความพิการทางการเรียนรู้				
ความพิการทางพฤติกรรม				

แผนภูมิที่ 5. แมทริกซ์ของประเภทความพิการที่นิยมจัดในปัจจุบัน และประเภทของความพิการที่จัดตามสิ่งที่ปฏิบัติจริงๆในชีวิตประจำวัน Lerner et al. (1981)

สมิทและคณะ Smith et al. (1983) มีแนวความคิดที่คล้ายกันกับแนวคิดของ Lerner et al. (1981) โดยการนำเอาความพิการประเภทต่างๆมาจัดระบบใหม่ตามปัญหาการปฏิบัติกิจกรรมในโรงเรียน เป็นกลุ่มพัฒนาการหรือการแสดงพฤติกรรม แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ๆ 4 กลุ่มคือ

1. ด้านการเรียนรู้ (ทางสติปัญญา)
2. ด้านสังคม/อารมณ์ (ทางจิตใจ)
3. ด้านการสื่อความหมาย (ภาษา)
4. ด้านประสาทการเคลื่อนไหว

โดยการใช้คำถามว่าเด็กที่แขนขาพิการนั้นเกี่ยวข้องกับนักวิชาการในแง่ใด มีการปฏิบัติด้านใดที่คาดว่าจะมีความบกพร่องซึ่งต้องให้ความสนใจเป็นอันดับแรก หากการปฏิบัติเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวบกพร่องไป สิ่งนี้ย่อมเป็นผลโดยตรงต่อการจัดการศึกษา หากเป็นเด็กปัญญาอ่อน การปฏิบัติด้านใดที่ความพิการบ่งชี้ว่ามักจะมีปัญหา การปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้สติปัญญาย่อมเป็นด้านที่ต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ ในทำนองเดียวกันกับ ความบกพร่องทางอารมณ์ อาจมีนัยทางการแพทย์ หรือทางจิตวิทยาสำหรับนักวิชาชีพอื่นๆ แต่สำหรับนักศึกษานั้น การฝึกทักษะทางสังคม และทางอารมณ์เป็นด้านที่ต้องให้ความสนใจมากเป็นพิเศษ เด็กพิการทาง

ด้านการได้ยิน และทางการมองเห็นนั้นมีความบกพร่องทางประสาทสัมผัสอย่างเห็นได้ชัด ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการจัดความช่วยเหลือที่มีลักษณะเฉพาะ และพิเศษ Smith et al.(1983) ได้จัดกลุ่มความบกพร่องทางประสาทสัมผัสนี้ให้อยู่ในด้าน “การสื่อความหมาย”

ในอีกแง่หนึ่ง Smith et al. (1983) ได้กล่าวว่า นักการศึกษาพิเศษต้องเผชิญกับความท้าทายในการทำงานกับเด็กซึ่งเด็กเหล่านี้มีความแตกต่างในการใช้วิธีการที่มีความสำคัญทางการศึกษาเราต้องจัดเด็กเป็นกลุ่มๆตามแนวพฤติกรรมหรือการปฏิบัติเชิงพัฒนาการ ดังนั้นนักการศึกษาปกติ และพิเศษ จะต้องทำงานเพื่อสนับสนุนความก้าวหน้าของเด็กในขอบข่ายหน้าที่ต่างๆของการเรียนรู้ ในด้านสังคม การควบคุมอารมณ์ การสื่อสาร และความสามารถในการเคลื่อนไหว เด็กพิเศษแต่ละคนก็จะมี ความแตกต่างกันออกไป ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ

การปฏิบัติด้านต่างๆ			
การเรียนรู้	สังคมและอารมณ์	การสื่อความหมาย	ประสาทการเคลื่อนไหว
เด็กอัจฉริยะ	เด็กบกพร่องทางอารมณ์	เด็กบกพร่องทางการพูดและภาษา	เด็กพิการทางแขนขา
เด็กปัญญาอ่อน	เด็กมีปัญหาทางการปรับตัว	เด็กหูตึง	เด็กบกพร่องทางสุขภาพ (ลมชัก, ป่วยเรื้อรัง)
เด็กบกพร่องทางการเรียนรู้		เด็กหูหนวก	
เด็กพิการรุนแรง	เด็กพิการรุนแรง	เด็กบกพร่องทางการเห็น /เด็กพิการรุนแรง	เด็กพิการรุนแรง

แผนภูมิที่ 6. การจัดระบบประเภทความพิการที่นิยมทำกันสามารถแยกออกเป็นด้านต่างๆ ทาง การปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน Smith et al. (1983)

2.5 หลักสูตร สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

การให้การศึกษาแก่เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นมาก เพื่อช่วยให้เด็กเหล่านั้นได้พัฒนาตนเองตามกำลังความสามารถของตน การศึกษายังเป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้เขาได้พัฒนาตนเองให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข มีอาชีพที่จะช่วยให้มีรายได้เลี้ยงตัวเอง ดังนั้น การศึกษาพิเศษจึงเห็นความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน หลายวิธี ดังนี้ คือ

ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าวถึงหลักสูตรและวิธีการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้ว่า

หลักสูตรและวิธีการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรครอบคลุมไปถึง การฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา การฝึกทักษะดังกล่าว ควรกระทำเป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย ส่วนเนื้อหาวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่วิธีสอนตลอดจนถึงเครื่องมืออุปกรณ์ อันจำเป็นอาจแตกต่างกันออกไป หรือเพิ่มเติมไปจากที่มีใช้สำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กประเภทนี้

การจัดการศึกษาสำหรับเด็กหูตึง ควรมีลักษณะแตกต่างไปจากการศึกษาของเด็กหูหนวก การจัดบริการทางการศึกษาแก่เด็กหูตึงนั้นควรมุ่งเตรียมเด็กให้มีความพร้อมเพื่อการเรียนร่วม หรือเด็กที่เรียนร่วมอยู่แล้วก็ควรได้รับการช่วยเหลือในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้เด็กได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนร่วม ดังนั้นหลักสูตรจึงควรเน้นการฝึกฟัง การแก้ไขการพูด การอ่าน คำพูด การฝึกภาษา และการเรียนวิชาอื่นๆควบคู่กันไป

สำหรับเด็กหูตึงในชั้นเรียนพิเศษนั้น ควรเน้นทักษะในการสื่อความหมายควบคู่ไปกับด้าน วิชาการ ในทำนองเดียวกัน หลักสูตรควรเน้นเกี่ยวกับการฝึกฟัง การแก้ไขการพูด การอ่านคำพูด โดยใช้เนื้อหาจากวิชาอื่นที่มีสอนในโรงเรียน

สำหรับเด็กหูหนวกนั้น ทางกระทรวงศึกษาธิการจะต้องเป็นผู้กำหนดวิธีการสื่อสารว่าจะ ใช้ภาษามืออย่างเดียว หรือจะใช้วิธีการสื่อสารรวม (total communication) ในขณะเดียวกันเด็กทุกคนควรมีโอกาสเรียนรู้ และฝึกพูดเด็กทุกคนไม่ว่าจะเป็น เด็กหูตึงหรือหูหนวก ควรมีเครื่องช่วย ฟัง และได้รับการฝึกพูด การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการพูดโดยใช้เครื่องมือทางโสตสัมผัสวิทยา

สิ่งหนึ่งที่ขาดเสียมิได้ที่จะต้องกำหนดไว้ในหลักสูตร คือ การฝึกอาชีพ ควรให้มีการให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีการฝึกอาชีพเบื้องต้น อาจเป็นวิชาบังคับ หรือเปิดเป็นวิชาเลือกเรียนก็ได้ หรืออาจมีทั้งวิชาบังคับและวิชาเลือกก็ได้ทั้งสองอย่าง

สรุปได้ว่า หลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกตินั้น ควรครอบคลุมไปถึงการฝึกด้านต่างๆทั้งด้าน การฟัง สายตา ทักษะการพูด ทักษะภาษา การฝึก

เหล่านี้ควรฝึกตามลำดับความยากง่าย พร้อมกับการเรียนวิชาอื่นๆควบคู่กันไป และครูควรได้รับการอบรมที่เฉพาะทางเพื่อสร้างความเข้าใจในการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินด้วย

ในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินนั้นสิ่งที่จะต้องคำนึง คือ ระดับการได้ยิน อายุที่เริ่มสูญเสียการได้ยิน หากเด็กไม่มีความพิการซ้ำซ้อน คือ มีสติปัญญา สายตา ฯลฯ เป็นปกติ การจัดการศึกษาก็จะมีรูปแบบดังนี้

มาก	ระดับการได้ยิน	ความต้องการพิเศษรูปแบบ	หลักสูตร	น้อย
↑	หูหนวก 91 dB ขึ้นไป	โรงเรียนพิเศษสอนคนหูหนวก -ครูพิเศษพัฒนาการทางภาษาการอ่านคำพูด ภาษามือ สะกดนิ้วมือ	หลักสูตรพิเศษ สำหรับคนหูหนวก	↑
↑	หูตึงระดับ 4 71-90 dB	ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติสอนคนหูตึง - เครื่องช่วยฟัง - พัฒนาการทางภาษา - ฝึกฟัง - พูด - ภาษามือการสะกดนิ้วมือ ครูพิเศษ	หลักสูตรดัดแปลง	↑
↑	หูตึงระดับ 3 56-70 dB	เรียนในชั้นเรียนปกติและห้องการศึกษาพิเศษ - จัดที่นั่ง - ฝึกฟังฝึกพูด - ฝึกอ่านคำพูด - เครื่องช่วยฟัง - ครูพิเศษ - ครูเดินสอน	หลักสูตรเพิ่ม บริการพิเศษ	↑
↑	หูตึงระดับ 2 41-55 dB	เรียนในชั้นเรียนปกติ - จัดที่นั่ง - เครื่องช่วยฟัง - ฝึกอ่านคำพูด - ครูปกติ	หลักสูตรปกติ	↑
↑	หูตึงระดับ 1 26-40 dB	เรียนในชั้นเรียนปกติ - จัดที่นั่งให้เหมาะสม - ครูปกติ	หลักสูตรปกติ	↑
↑	การได้ยินปกติ 0-2 dB	ชั้นเรียนปกติ	หลักสูตรปกติ	↑

จากปัญหาความบกพร่องทางการได้ยิน

เหลือแต่เรื่องแบบแผนและวิธีการสอน

แผนภูมิที่ 7 การจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ดัดแปลงจากรูปแบบการจัดการศึกษาของ Deno (1970) และ Dunn (1973)

จากแผนภูมิ จะเห็นได้ว่า การจัดการศึกษาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น สามารถแบ่งได้ 5 กลุ่ม คือ หูตึง 4 ระดับ และหูหนวก 1ระดับ สำหรับเด็กหูตึงระดับ 1-2 นั้น ใช้หลักสูตรปกติ และเรียนร่วมในชั้นปกติของโรงเรียนปกติเพียงแต่จัดที่นั่งให้เหมาะสม คือ ให้นั่งในที่นั่งที่เด็กสามารถมองเห็นครูผู้พูดได้ชัดเจน สำหรับเด็กหูตึงระดับ 2 นั้นต้องมีเครื่องช่วยฟัง และการฝึกฟังฝึกพูดด้วย ในกรณีที่เด็กสูญเสียการได้ยินมากขึ้นในหุระดับที่ 3 นั้นอาจจะต้องมีการเพิ่มบริการฝึกฟัง ฝึกพูด แก้ไขการพูด จากครูการศึกษาพิเศษเพิ่มขึ้น และบางกรณีที่มีปัญหาการล่าช้า อาจต้องแยกเรียนเป็นกลุ่มพิเศษเป็นบางวิชา หรืออยู่ในห้องเรียนเฉพาะกลุ่มหูตึงด้วยกันไปก่อน สำหรับเด็กหูตึงระดับ 4 นั้น เครื่องช่วยฟัง และการฝึกฟัง ฝึกพูด อย่างเป็นทางการจะต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ในบางรายอาจต้องใช้ภาษามือประกอบ หรือเรียกกันว่ารระบบรวม เพื่อช่วยให้การศึกษาของเด็กดำเนินไปได้ดียิ่งขึ้น หลักสูตรที่ใช้เรียนจึงต้องเป็นหลักสูตรดัดแปลง เช่น ตัดเนื้อหาบางส่วนออกไป และเพิ่มเนื้อหาบางส่วนเข้ามาแทน เด็กอาจจะเรียนในโรงเรียนพิเศษ หรือเรียนในชั้นเรียนของโรงเรียนปกติก็ได้

สำหรับเด็กหูหนวกนั้น ครูการศึกษาพิเศษเป็นบุคคลที่จะขาดเสียมิได้ เด็กเหล่านี้จำเป็นต้องเรียนภาษามือ การสะกดนิ้วมือ การอ่านคำพูด (อ่านริมฝีปาก) เด็กบางคนอาจได้รับการกระตุ้นพัฒนาการทางภาษาตั้งแต่เด็กเด็กก็พอจะพูดได้บ้าง แต่ไม่ชัด หลายคนอาจพูดไม่ได้ แต่ถ้าได้รับการฝึกพูด ก็จะทำรูปปากได้ ในประเทศไทยเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่จะเรียนในโรงเรียนโสตศึกษา ซึ่งเป็นโรงเรียนที่จัดสำหรับเด็กกลุ่มนี้โดยเฉพาะ และมีหลักสูตรพิเศษที่ปรับปรุงสำหรับเด็กกลุ่มนี้

ถึงแม้เด็กจะได้เล่าเรียนในโรงเรียนโสตศึกษา แต่พบว่าพัฒนาการทางภาษาของเด็กก็ยังอยู่ในวงจำกัด เด็กเหล่านี้จะมีภาษาพูด ภาษาเขียนที่ด้อยกว่าเด็กปกติมาก ความเข้าใจในการอ่านหนังสือก็ไม่ดีนัก เพราะมักขาดความเข้าใจในสิ่งที่ป็นนามธรรม และความซาบซึ้งในความสละสลวยของภาษา ก็ยังเป็นเรื่องที่ทำไดยากมาก หรือแทบจะไม่มีเลย

การสื่อภาษากับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินซึ่งสูญเสียการได้ยินมาก ๆ นั้นต้องอาศัยการสื่อสารหลายแบบ ทั้งคำพูดท่าทาง สีหน้า ประกอบกัน ปัจจุบันมีการพัฒนาคุณภาพของเครื่องช่วยฟังมากขึ้น ทำให้เด็กสูญเสียการได้ยินมาก ๆ มีโอกาสได้ยินดีขึ้น และยังมีการผ่าตัดใส่หูชั้นในเทียม ซึ่งช่วยการได้ยินของคนหูหนวกได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ค่าใช้จ่ายสูงมากโดยเฉพาะในประเทศไทย โอกาสของการใช้หูชั้นในเทียมจึงแทบไม่มี นอกจากนี้ยังมีนวัตกรรมเกี่ยวกับสื่อการสอนต่างๆ ที่ช่วยในการฝึกฟังฝึกพูดให้กับเด็กเหล่านั้นมากขึ้นทั้งยังมีผู้คิดค้นวิธีสอน ซึ่ง

มีทั้งเน้นการสอนพูด การใช้ภาษามือ และการใช้ระบบรวม การใช้ท่าแนะนำการพูด ฯลฯ ซึ่งต่างก็มีข้อจำกัดต่างๆกัน

2.6 การจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ

การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจกระทำได้หลายลักษณะ สำหรับเด็กเล็กก่อนเข้าโรงเรียนนั้น รัฐอาจส่งครูไปสอน หรือเตรียมความพร้อมที่บ้านในกรณีที่เด็กยังเล็ก หากเด็กอยู่ในวัยอนุบาล เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อม และการฝึกฟังทางการอาจจัดเป็นศูนย์การศึกษาพิเศษก็ได้ ส่วนเด็กที่อยู่ในวัยเรียนนั้น อาจจัดกลุ่มนักเรียนดังนี้

1. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เป็นชั้นพิเศษเต็มเวลา มีครูประจำชั้นพิเศษ และเป็นผู้สำเร็จการศึกษาทางการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยเฉพาะ ควรให้เด็กอยู่ในชั้นเรียนพิเศษไม่เกิน 3 ปี สำหรับเด็กหูหนวก และ 4 ปีสำหรับเด็กหูตึง หลังจากนั้นแล้วเด็กควรมีโอกาสในการเรียนร่วมบางเวลาหรือ เต็มเวลาในชั้นเรียนปกติ

2. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลา เด็กจะเรียนในห้องเสริมวิชาการ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น สอนวิชาสามัญ ฝึกฟังและฝึกพูด ส่วนในชั่วโมงวิชาอื่น เช่น ศิลปะ พลศึกษา เด็กจะต้องไปเรียนร่วมกับเด็กปกติ

3. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ แต่มีการเรียนร่วมบางเวลา เป็นห้องเรียนเฉพาะสำหรับเด็กประเภทนี้ มีครูการศึกษาพิเศษเป็นครูประจำชั้น ทำหน้าที่สอนวิชาสามัญ และมีนักแก้ไขการพูดหรือนักโสตสัมผัสเป็นผู้สอนภาษาการพูดและการฝึกฟัง ส่วนวิชาอื่นเด็กอาจไปเรียนร่วมในชั้นเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ

4. เรียนร่วมเต็มเวลา เป็นการส่งเด็กเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติในทุกวิชา แต่อาจมีครูการศึกษาพิเศษคอยช่วยเหลือเด็ก หากเด็กมีปัญหาในการเรียนร่วมกับเด็กปกติเด็กหูหนวกกับเด็กหูตึงควรแยกชั้นเรียนกัน การจัดชั้นเรียนไม่ควรยึดอายุเป็นหลัก แต่ควรยึดที่ความสามารถ โดยเฉพาะความสามารถทางภาษาในการสื่อสาร

Phyllis Gildston (อ้างถึงใน ละออ ชูติกร 2526) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูที่สอนในชั้นเด็กพิการทางการได้ยินเรียนร่วมชั้นเรียนปกติ ดังนี้

1. เมื่อรับเด็กพิการเข้ามาอยู่ในชั้นเรียนปกติแล้ว ควรปฏิบัติต่อเด็กเหมือนเด็กปกติอื่นๆ อย่าปกป้องหรือแสดงความเอาใจใส่ต่อเด็กมากเกินไป
2. ควรคิดอยู่เสมอว่า แม้เด็กสองคนมีความพิการอย่างเดียวกัน และพิการเท่าๆกัน ก็

อาจจะบรรลุถึงความสำเร็จไม่เท่ากัน อย่าลืมนึกว่าสติปัญญา วุฒิภาวะ สังคม พื้นฐานของครอบครัว ฯลฯ เหล่านี้มีความสำคัญต่อเด็กมาก สาเหตุดังกล่าวอาจมีความสำคัญต่อการเรียนของเด็กมากกว่าการสูญเสียการได้ยินเสียอีก อย่าพยายามเคี่ยวเข็ญให้เด็กทำอะไรให้ได้เหมือนกัน เพราะเด็กแต่ละคนมีความสามารถไม่เท่ากัน

3. พยายามค้นหา และส่งเสริมความสามารถ และความสนใจของเด็ก เช่นเดียวกับที่ปฏิบัติต่อเด็กปกติ เพราะเด็กบางคนอาจมีความเก่งและความสามารถบางอย่าง อย่าคิดว่าเด็กจะไม่มีความสามารถเพราะเนื่องจากการสูญเสียการได้ยิน

4. ควรนึกอยู่เสมอว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ต้องใช้ความพยายาม และความตั้งใจทั้งหมดในการที่จะเรียนรู้เรื่อง ไม่ใช่เพียงแค่ฟังอย่างเดียวเท่านั้น และอย่าคิดว่าเด็กจะตั้งใจฟังตลอดเวลา ถ้าเด็กไม่เข้าใจก็อาจจะไม่ตั้งใจฟัง

5. พยายามใช้เครื่องมือการสอนหลายๆอย่าง เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจบทเรียน อย่าใช้เพียงวิธีการเดียวในการสอน

6. ควรคิดเสมอว่า เด็กมีคำศัพท์จำกัด คำต่างๆที่เด็กปกติใช้อยู่ทุกวันอาจจะเป็นคำใหม่สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ฉะนั้นครูจะต้องใช้คำธรรมดาอย่าใช้ศัพท์ยากเกินกว่าที่เด็กจะสามารถเข้าใจได้

7. พยายามจัดให้เด็กนั่งในที่ที่จะฟังเสียงและอ่านปากได้โดยไม่ลำบาก อย่าให้เด็กนั่งในระยะไกลจากครูหรือในที่ที่ไม่สะดวกในการจะมองเห็นครูได้ถนัด อย่าคิดว่าเมื่อเด็กใส่เครื่องแล้วจะนั่งตรงที่ใดก็ได้ เด็กยิ่งนั่งห่างเท่าใด ก็ยิ่งลำบากในการฟังเท่านั้น

8. พยายามที่จะศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการสูญเสียการได้ยินของเด็ก เพื่อที่จะได้เข้าใจจุดบกพร่อง แม้ว่าเด็กหลายคนจะเผชิญกับปัญหาในการฟัง แต่ปัญหาอาจไม่เหมือนกัน พยายามติดต่อกับหมอยาบาล และผู้ชำนาญในการฝึกพูด เพื่อจะได้ข้อมูลที่สำคัญ

9. พยายามศึกษาเกี่ยวกับเรื่องเครื่องช่วยฟังของเด็ก เพื่อที่จะช่วยให้เข้าใจเกี่ยวกับการฟังของเด็ก

10. พยายามพูดกับเด็กในระดับเสียงธรรมดา อย่าตะโกน เพราะการตะโกนใส่หูเด็กที่ใส่เครื่องช่วยฟังอาจทำให้เด็กสะดุ้ง หรือทำให้รู้สึกเสียงเพี้ยนไป พยายามลดระดับเสียงลงในบางครั้ง เพื่อให้เด็กรู้จักการผ่อนระดับเสียง พยายามพูดให้ชัดเจน และได้จังหวะ

11. การให้บทเรียนซึ่งใช้เวลายาวนานไม่เหมาะสมสำหรับเด็กเหล่านี้

12. เวลาอ่านคำ หรือเรื่องราวในหนังสือให้เด็กฟัง ต้องให้หนังสืออยู่ต่ำกว่าระดับปาก เพราะเด็กจะต้องดูปาก อย่าอ่านโดยที่ตาจับอยู่ที่หนังสือตลอดเวลา

13. พูดหรือถามซ้ำถ้าเด็กแสดงว่าไม่เข้าใจ โดยใช้คำพูดที่คล้ายคลึงกันแต่ด้วยวิธีการที่

แตกต่างกัน อย่าใช้คำพูดที่ซ้ำๆ

14. เขียนคำใหม่ลงในบัตร หรือในกระดาษแล้วอ่านให้ทั้งชั้นฟัง เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ได้เห็นคำที่ครูอ่าน หรือให้รายชื่อคำศัพท์ใหม่ๆไปบ้าน เด็กจะได้คุ้นเคยกับคำที่เห็นและจำได้ง่ายขึ้น

15. ควรระลึกเสมอว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ส่วนมากไม่ได้ยินเสียงเหมือนที่เราได้ยิน (โดยเฉพาะเสียง ส ฟ) ยิ่งกว่านั้นเสียงที่เด็กได้ยินนั้นอาจจะเพี้ยน ดังนั้นเด็กหลายคนจะมีเสียงพูดที่ไม่ถูกต้อง แม้นักแก้ไขการพูดจะได้พยายามแก้ไขแล้ว

16. พยายามให้โอกาสเด็กเหล่านี้ให้มากที่สุดที่จะพูดเหมือนเด็กปกติ อื่นๆในชั้น อย่าทำให้เขามีความรู้สึกด้อย โดยที่ครูคอยป้องกันไม่ให้เขาพูดออกมา

17. ยกย่องชมเชยเมื่อเด็กออกเสียงได้ถูกต้อง อย่าคิดว่าเมื่อเขาพูดถูกแล้วก็เป็นรางวัลของเขาเอง เพราะส่วนมากหลังจากที่เขาพยายามอย่างหนักแล้วเขาก็ไม่สามารถได้ยินว่าตัวของเขาเองพูดได้ดีขึ้น ฉะนั้น ต้องขึ้นกับผู้ฟังที่จะให้เขารู้เวลาที่เขาพูดถูกต้อง

18. เด็กบางคนพูดด้วยเสียงตะโกน หรือพูดด้วยเสียงที่ไม่ถูกต้อง จึงอย่ายอมให้เด็กทำเสียงเหล่านี้เรื่อยๆ จะต้องพยายามหาทางช่วยเหลือและแก้ไข

19. เด็กอาจจะฟังไม่ได้ดี ถ้าเขาเป็นหวัด เจ็บคอ หรือปวดหู และหลังจากที่หายแล้ว เด็กอาจจะมีการได้ยินลดลง ต้องปรึกษาแพทย์หรือพยาบาลให้ทำการทดสอบใหม่

20. เด็กที่ได้รับการตรวจเมื่อต้นปีการศึกษาว่ามีการได้ยินเป็นปกตินั้น อาจจะมี ความบกพร่องทางการได้ยินภายหลังจากการเจ็บป่วยได้ ต้องรีบพาไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญทางหูให้ตรวจสอบดู

วิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสำหรับครูปกติ

1. ควรให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั่งหน้าชั้น หรือนั่งใกล้ครูที่นั่งนี้เพื่อให้เด็กได้ยินครูพูด และครูจะได้สังเกตพฤติกรรมของเด็กได้ดีขึ้น

2. เครื่องช่วยฟังอาจขยายเสียงให้ดีขึ้น แต่อาจไม่ชัดขึ้นก็ได้ เครื่องช่วยฟังสามารถช่วยให้เด็กได้ยินเสียง แต่ไม่ช่วยให้เด็กเข้าใจทุกเสียงที่เขาได้ยิน ครูจะต้องเข้าใจในเรื่องนี้

3. ก่อนลงมือสอน ควรตรวจเช็คทุกครั้งว่า เครื่องช่วยฟังทำงานหรือไม่

4. เมื่อเวลาพูดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินครูควรมองหน้าเด็ก ทั้งนี้เพื่อให้เด็กอ่านคำพูดตลอดจนสีหน้าท่าทางของคุณ

5. ใช้ท่าทางประกอบการพูดเพื่อให้เด็กเข้าใจคำพูดของคุณ แต่ระวังอย่าแสดงท่าทางจนเกินขอบเขต

6. เมื่อเวลาครูอธิบายเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขอให้ครูชี้ไปที่สิ่งของนั้น ครูอาจแตะจับสิ่ง

ของนั้น หรือใช้อุปกรณ์การสอนประกอบการอธิบายเพื่อให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ครูกำลังอธิบายเพื่อให้เด็กเข้าใจในสิ่งที่ครูกำลังอธิบายเพิ่มขึ้น

7. ครูควรเขียนบนกระดานให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสิ่งที่มีความสำคัญ เช่น นิยาม คำสั่ง หรือการบ้าน เป็นต้น

8. อย่าพูดขณะเขียนกระดาน เพราะขณะเขียนกระดานครูหันหลังให้เด็ก เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่สามารถอ่านริมฝีปากของครูได้ขณะครูหันหลัง

9. พยายามป้องกัน อย่าให้มีเสียงรบกวนเกินความจำเป็นขณะที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอยู่ในห้องเรียน เครื่องช่วยฟังจะขยายเสียงทุกอย่างไม่ว่าจะเป็น เสียงนักเรียนคุยกัน เสียงลากเก้าอี้ เสียงกระทบกันของโลหะ ซึ่งเครื่องช่วยฟังจะขยายเสียงเหล่านี้ได้ตั้งเป็นพิเศษ หากมีเสียงรบกวนมากเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจปิดเครื่องช่วยฟัง ซึ่งทำให้เด็กไม่ได้รับประโยชน์จากเครื่องช่วยฟัง

10. คอยเตือนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่าให้ส่งเสียงดัง ซึ่งเป็นกรรบกวนการเรียนของเด็กปกติ นักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนสอนคนหูหนวก หรือโรงเรียนสำหรับคนหูตึงเป็นกลุ่มที่ส่งเสียงดังที่สุด ทั้งนี้เพราะเด็กไม่ได้ยินเสียงของตนเอง หรือเสียงที่อยู่รอบตัว

11. เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไม่สามารถจดคำบรรยายของครูได้ในขณะที่ครูพูด เพราะเด็กจะต้องอ่านริมฝีปากของครูประกอบ เพื่อเข้าใจคำบรรยาย ดังนั้นครูจึงควรแจกหัวข้อการบรรยายของครูให้นักเรียนก่อนการบรรยาย หัวข้อการบรรยายควรมีใจความสำคัญ สาระสำคัญของคำบรรยายด้วย

12. สอนให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีความรับผิดชอบ และประพฤติปฏิบัติเช่นเดียวกับเด็กปกติอื่นๆ

13. ชี้แจงให้เด็กปกติเข้าใจว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมชั้น ช่วยเหลือเด็กปกติเข้าใจปัญหา และขีดความสามารถของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

14. ควรพูดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินโดยใช้ประโยคที่สมบูรณ์ ไม่ควรพูดทีละคำ หรือพูดกระท่อนกระแท่น การพูดเป็นประโยคจะช่วยให้เด็กเดาความหมายได้มากกว่า และจะช่วยให้เด็กจำโครงสร้างของประโยคได้

15. พูดกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในลักษณะเดียวกันกับที่พ่่านพูดกับเด็กปกติ ครูไม่จำเป็นต้องตะโกน หรือพูดด้วยเสียงอันดัง หรือพูดซ้ำกว่าปกติโดยมีเจตนาให้เด็กเข้าใจสิ่งที่ครูพูด เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเรียนรู้ได้เอง

16. แสงสว่างอาจเป็นปัญหาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน แสงสว่างควรตก

ที่ใบหน้าของครู ทั้งนี้เพื่อให้เด็กสามารถอ่านริมฝีปากได้ ยิ่งไปกว่านั้นฉากหลังจะต้องทึบ ครูไม่ควรยืนพูดที่หน้าต่าง ประตู หรือที่ฉากหลังที่มีแสงสว่างมาก เพราะจะทำให้เด็กไม่สามารถอ่านริมฝีปากครูได้

17. หากครูต้องการให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินหันหน้ามาทางครู ครูควรใช้วิธีเรียกชื่อเด็ก ไม่ควรใช้วิธีแตะ หรือสัมผัส เพราะการเรียกชื่อ เป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักฟังในทางกลับกัน นักเรียนก็ควรปฏิบัติเช่นเดียวกัน เมื่อต้องการความสนใจจากครู

18. ให้โอกาสเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินออกมารายงานหน้าชั้น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้มีโอกาส แสดงออกด้วยการพูด และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กปกติได้ฝึกฟังการพูดภาษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

19. หากเด็กปกติออกมาพูดหน้าชั้น ครูที่สอนควรสรุปสิ่งที่เด็กปกติพูด ให้เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินฟังด้วย เพื่อป้องกันไม่让孩子ที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเข้าใจคลาดเคลื่อน

20. ให้กำลังใจแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เด็กได้มีกำลังใจในการเรียน และมีปัญหาเกี่ยวกับเด็กปกติน้อยที่สุด

Handary doris (1978) ได้ให้คำแนะนำสำหรับครูผู้สอนเด็กหูหนวกดังนี้

1. ใช้การสอนในแบบการสาธิต
2. ให้อิสระภาพในการสำรวจหาข้อมูลของเด็ก
3. ไม่ยื่นหันหลังให้กับเด็กนักเรียน และควรอยู่ในที่ที่มีแสงสว่างส่องถึง
4. ใช้ท่าทางในการสื่อสาร
5. ใช้กระดานดำบ่อยๆ
6. มีการอภิปรายในกลุ่มย่อยๆ

ห้องเรียนควรจัดเป็นวงกลมให้เด็กทุกคนสามารถเห็นหน้ากันและกันได้จะทำให้สะดวกต่อการสื่อสาร

วิทยาลัยครูสวนดุสิต (2520) ได้ให้หลักการสอนเด็กพิการทางการได้ยิน ดังนี้

1. เริ่มตั้งแต่อายุน้อย ทันทีที่ทราบว่าเด็กมีความบกพร่องทางการได้ยิน
2. สอนอย่างเอาใจใส่ใกล้ชิด
3. ครูผู้สอนต้องมีความชำนาญ โดยได้รับการศึกษา และฝึกฝนมาทางนี้เฉพาะ
4. สร้างบรรยากาศในการพูดอยู่เสมอ ทั้งที่บ้าน และโรงเรียน(สำหรับเด็กหูตึง)
5. มุ่งพัฒนาความรู้ทางภาษา และความสามารถในการที่จะติดต่อสื่อความหมายกับ

คนอื่น ได้โดยการสอนภาษารวม (Total communication) (สำหรับเด็กหูหนวก)

วารี ธีระจิตร (2531) ได้กล่าวถึงการสอนเด็กพิการทางหูไว้ ดังนี้ คือ

1. วิธีสอนแบบใช้ภาษามือแทนสัญลักษณ์ และแทนความหมายของภาษา (Manual Method)
2. วิธีสอนด้วยภาษาพูด (Oral Method)

ในการสอนทั้ง 2 วิธีนี้ต่างมีข้อเสียดังนี้

ข้อเสียของการสอนด้วยภาษามือ คือ

1. มีคนจำนวนน้อยที่เข้าใจภาษามือ ทำให้เด็กหูหนวกติดต่อกับเพื่อนหูดีไม่ได้ ถ้าใช้ภาษามือ
2. ทำให้ไม่เข้าใจภาษาพูดของคนปกติ
3. ภาษามือเป็นภาษาโดด ไม่มีระเบียบของถ้อยคำ เวลานำมาแต่งประโยค มักจะเขียนกลับหน้ากลับหลัง
4. ไม่มีวิธีใดที่เรียนพูดได้ดีเท่าภาษาพูด ทำให้เข้าใจภาษาพูดของคนปกติได้

ข้อเสียของการสอนภาษาพูด

1. ใช้เวลามาก และสอนยาก
2. เด็กหูหนวกพูดฟังยาก ไม่ชัดเจน พูดผิดๆถูกๆ
3. การสอนพูดต้องจัดเด็กเรียนจำนวนน้อย 5-8 คนทำให้เสียค่าใช้จ่ายมาก
4. การสื่อความหมายยังต้องใช้ภาษามือ

ประจวบจิต โพธิสาร (2526) ได้เสนอปัจจัยที่จะต้องพิจารณาในการสอนเด็กพิการทางการได้ยิน ได้แก่

1. การสูญเสียการได้ยินของแต่ละคนเป็นอย่างไร
2. การได้ยินที่ยังหลงเหลืออยู่มีมากหรือไม่
3. มีนิสัยรักการพูดเพียงใด
4. สติปัญญาของเด็กอยู่ในระดับไหน
5. วุฒิภาวะของเด็กแต่ละคนซึ่งไม่เท่ากันนั้นเป็นอย่างไร
6. สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะทางบ้านร่วมมือดีหรือไม่
7. วิธีการของครูที่ใช้กับเด็ก และที่แนะนำผู้ปกครอง หรือผู้ที่มีความสัมพันธ์กับเด็ก

พิจารณาอย่างไร

วารี ธีระจิตร (2531) กล่าวว่า จากการพิจารณาปัจจัยดังกล่าว ครูจะต้องวางแผน และดำเนินการสอนภาษาให้แก่เด็กพิการทางการได้ยิน โดยอาศัยหลักต่อไปนี้

1. การยอมรับเด็ก และมั่นใจว่าเขามีการได้ยินดีขนาดไหน

2. การกระตุ้นเด็ก ให้เด็กได้แสดงออกทางภาษา ตั้งแต่วัยแรกของการรู้ว่าเขาสูญเสียการได้ยิน
3. การพัฒนาการรับรู้ภาษา และการแสดงออกทางภาษาอย่างสม่ำเสมอ
4. การไม่ทิ้งเด็กให้อยู่กับสมุดดิน-ดินสอ ของเล่น และความเย็บจนเคยชินไม่ว่าจะสอนโดยวิธีใด หรือจัดการศึกษาระบบใดก็ตาม ความสมบูรณ์และความถูกต้องไม่ได้อยู่ที่ระบบ แต่หากอยู่ที่การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะสมกับความพิการของเด็กแต่ละประเภทว่าเด็กหนูนวคนขนาดไหน ควรใช้วิธีการสอนประเภทใด จึงให้ประโยชน์แก่เด็กมากที่สุด ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ทฤษฎีการให้การศึกษาที่ดีนั้นจะต้องยึดหลักว่า จัดระบบให้เหมาะสมกับเด็ก ไม่ใช่ยึดเย็บ หรือ บังคับ เด็กให้เรียนตามระบบที่จัดให้เท่านั้น

สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) กล่าวว่า ในการจัดโปรแกรมการเรียนร่วมนั้น ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

- 1.) ความสามารถด้านการเรียนของเด็ก เช่น ความสามารถด้านภาษา คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และผลการเรียนทั่วไป ความสามารถด้านการสื่อสารของเด็กเป็นสิ่งสำคัญยิ่งหากเด็กไม่สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้แล้ว อาจประสบปัญหาทางการเรียนได้
- 2.) วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมของเด็ก เด็กที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรมีวุฒิภาวะทั้งทางอารมณ์และสังคม เพื่อเด็กจะได้ปรับตัวได้ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหา ในขณะที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ
- 3.) สิ่งแวดล้อม เช่น สภาพบริการทางการศึกษาของทางโรงเรียน ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการตอบสนองความต้องการของเด็กเหล่านี้
- 4.) ความช่วยเหลือจากบุคลากรอื่น เช่นความร่วมมือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนสมาชิกของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

2.7 การเตรียมบุคลากรเพื่อการเรียนร่วม

บุคลากร เป็นกลุ่มคนที่สำคัญในการดำเนินการ จัดการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ เป็นไปตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยบุคลากรหลายด้าน และงานการเรียนร่วมของเด็กที่มีความบกพร่องจะต้องเกี่ยวข้องกันในหลายสาขาอาชีพ ซึ่งบุคคลแต่ละสาขาอาชีพมีความร่วมมือ และให้ความช่วยเหลือก็จะก่อให้เกิดเจตคติที่ดีในการนำเด็กที่มีความบกพร่องเข้าเรียนร่วม

สุวรัตน์ ชุณหคล้าย (2543) ได้กล่าวถึงบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการเรียนร่วมไว้ดังนี้
บุคลากรและหน้าที่ของบุคลากร

1. แพทย์ (Medical Personnel) ได้แก่แพทย์ทั่วไปและแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะโรค เช่น

กุมารแพทย์ จักษุแพทย์ ศัลยแพทย์ทางกระดูก แพทย์ทางโสต ศอ นาสิก จิตแพทย์ รวมทั้งแพทย์ทางเวชศาสตร์ฟื้นฟู แพทย์ประจำหน้าที่ตรวจให้การวินิจฉัย และวางแผนการบำบัดรักษา เพื่อปรับสภาพความบกพร่อง ฟื้นฟูสมรรถภาพของเด็กพิเศษจนสามารถดำรงชีวิตได้ใกล้เคียงกับคนปกติมากที่สุด โดยอาศัยความร่วมมือจาก พยาบาล นักภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักการพูด และนักจิตวิทยาคลินิก

2. นักโสตสัมผัสวิทยา(Audiologist) ได้แก่ ผู้ที่ศึกษามาโดยตรงให้มีความสามารถในการตรวจวัดการได้ยินเพื่อเลือก และแนะนำการใช้เครื่องช่วยฟัง ฟื้นฟูสมรรถภาพการได้ยิน ติดตามการประเมินผลการใช้เครื่องช่วยฟังอันเป็นงานด้านเทคนิคการแพทย์แล้วจะต้องพัฒนาภาษาและการพูดโดยใช้การมองเพื่อสื่อความหมาย และประสานงานกับครู เพื่อแนะนำเกี่ยวกับการช่วยเหลือเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นอกจากนี้ยังต้องแนะนำผู้ปกครองด้านจิตใจ สังคม และการจัดการศึกษาให้เด็กอย่างเหมาะสม

3. นักแก้ไขการพูด(Speech Therapist) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการทดสอบและประเมินความสามารถในการพูด เพื่อวางแผนการแก้ไขการพูดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการพูดเป็นรายบุคคล ตลอดจนดำเนินการฝึกตามความเหมาะสมเป็นรายกรณี หรือเป็นกลุ่มตามสภาพของความบกพร่อง นอกจากนี้ยังต้องส่งเสริมพัฒนาการทางภาษาให้เด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน แนะนำเทคนิควิธีสอนพูดให้ครูสอนพูด (Speed Teacher) เพื่อให้พัฒนาและแก้ไขการพูดให้เด็กพิเศษตามความจำเป็น

4. นักกายภาพบำบัด (Physical Therapist) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการประเมินผล และให้การบำบัดทางกายภาพ พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อในการทรงตัว แก้ไขการเคลื่อนไหวของกล้ามเนื้อข้อต่อที่ยังทำหน้าที่ไม่ถูกต้อง รวมทั้งฝึกการใช้กายอุปกรณ์เสริมหรือเทียม และเครื่องช่วยการเคลื่อนไหวให้แก่ผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

5. นักกิจกรรมบำบัด (Occupational Therapist) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการแก้ไขลักษณะท่าทางให้การฝึกกล้ามเนื้อมือ และนิ้วในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน แก้ไขปรับปรุงทักษะอื่นที่สัมพันธ์กัน รวมทั้งการประดิษฐ์อุปกรณ์ หรือเครื่องช่วยอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติภารกิจประจำวัน หรือประกอบอาชีพ ดัดแปลงอุปกรณ์พิเศษ เพื่อช่วยในการเรียนการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย

6. นักจิตวิทยาคลินิก (Clinical Psychologist) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และความสามารถซึ่งฝึกฝนมาเป็นพิเศษ ให้การตรวจวินิจฉัยทางจิตวิทยาแก้ไขปัญหาทางพฤติกรรม และอารมณ์ให้คำแนะนำปรึกษาการแก้ไขปัญหาด้านสุขภาพจิตให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษ ได้แก่ ครู ผู้ปกครอง ผู้เลี้ยงดูเด็ก นอกจากนี้ยังให้ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้ของเด็กพิเศษ ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน

7. นักสังคมสงเคราะห์ (Social Worker) ได้แก่ ผู้ที่มีความรู้และความสามารถและได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ การแนะนำ สงเคราะห์ ให้คำปรึกษาแก่เด็กพิเศษที่มีปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและครอบครัว โดยทำงานประสานกับโรงเรียน ครอบครัวเด็กพิเศษแต่ละราย รวมทั้งการประสานประโยชน์ระหว่างโรงเรียนกับองค์กรอื่นด้วย

คณะกรรมการการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า ในการจัดการเรียนร่วม ควร มีบุคลากรที่เกี่ยวข้องในระดับต่างๆให้พร้อมที่จะยอมรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเรียนร่วมอย่างเพียงพอ และเข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน เพื่อเสริมงานเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จ มีดังต่อไปนี้

1. ผู้บริหาร
  - 1.1 ต้องมีเจตคติที่ดี
  - 1.2 มีหลักในการบริหารการจัดการเรียนร่วม
  - 1.3 ทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน
  - 1.4 จัดหาบริการสนับสนุนเพื่อเสริมงานเรียนร่วม
  - 1.5 ส่งเสริมให้กำลังใจในการปฏิบัติ
2. ครูประจำชั้นเรียนร่วมกับเด็กปกติ/ ครูประจำวิชา
  - 2.1 ควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐาน และวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องเรียนร่วมในชั้นของตน
  - 2.2 ควรเข้าใจวิธีการประสานงานกับบุคลากรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - 2.3 มีเจตคติที่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม มีความเชื่อว่า เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และยอมรับให้เข้าเรียนในฐานะสมาชิกคนหนึ่งโรงเรียน
3. ครูประจำชั้นพิเศษ
  - 3.1 มีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ

- 3.2 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนร่วม
- 3.3 มีความเชื่อว่าเด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ และมีความต้องการพัฒนาตนเอง
- 3.4 มีความตั้งใจในการสอน

4. ครูเสริมวิชาการ

- 4.1 เป็นครูที่ทำหน้าที่สอนเพิ่มเติมจากการที่เด็กได้เรียนในห้องเรียนปกติ
- 4.2 เป็นผู้ประสานให้คำแนะนำแก่ครู เพื่อให้ปฏิบัติต่อเด็กที่มีความบกพร่องได้ถูกต้อง ผู้บริหารอาจจัดอบรมครูภายในโรงเรียนของตนให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูสอนพิเศษ ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูเวียงสอน เพื่อสนับสนุนการเรียนร่วมให้สัมฤทธิ์ผล เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจของโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) นอกจากบุคลากรที่มีส่วนในการจัดการศึกษาให้กับเด็กแล้วยังมีบุคลากรที่เกี่ยวข้อง คือ นักเรียน และผู้ปกครอง ซึ่งจะมีส่วนทำให้การเรียนร่วมดำเนินไปสู่จุดมุ่งหมายที่วางไว้ ดังนั้นโรงเรียนจึงควรที่จะมีการเตรียมนักเรียน และผู้ปกครอง ดังนี้

- 1. นักเรียนปกติ
  - 1.1 ให้ความรู้และแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสมกับเด็กพิเศษ
  - 1.2 มีความเข้าใจ และวิธีการช่วยเหลือเด็กพิเศษอย่างถูกต้อง
  - 1.3 มีเจตคติที่ดี ยอมรับ และมองเห็นคุณค่าความสามารถของเด็กพิเศษ
- 2. ผู้ปกครอง
  - 2.1 มีการประชุมนิเทศผู้ปกครองก่อนเปิดภาคเรียน
  - 2.2 มีการนัดหมาย และพบปะเป็นระยะ
  - 2.3 สนับสนุนผู้ปกครองให้ร่วมกิจกรรมในรูปของอาสาสมัคร
  - 2.4 สนับสนุนผู้ปกครองให้ร่วมกลุ่มตั้งสมาคมผู้ปกครอง-ครู

การเรียนร่วมจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้น ผู้บริหารควรคำนึงถึงความเข้าใจ การยอมรับ และทัศนคติที่ดีของครูในโรงเรียน ครูผู้สอน นักเรียน ตลอดจนผู้ปกครองที่มีต่อเด็กพิเศษ ซึ่งผู้บริหารอาจจัดการบริหาร และประชาสัมพันธ์ดังนี้คือ

- 1. ครูในโรงเรียน
  - 1.1 ผู้บริหารควรจัดประชาสัมพันธ์ ให้ครูทุกคนในโรงเรียนได้เข้าใจถึงความจำเป็นที่จะต้องจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน

1.2 ขอความร่วมมือจากครูทุกคน ในการให้ความรู้ความเข้าใจแก่เด็กนักเรียน และผู้ปกครองเกี่ยวกับการเรียนร่วมที่โรงเรียนจัดขึ้น

1.3 ขอความร่วมมือจากครูในโรงเรียนให้มาช่วยสอนเด็กพิเศษ

2. ครูผู้ทำการสอน

2.1 ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ครูผู้ทำการสอน ว่าเด็กพิเศษ จะประสบความสำเร็จได้ เพราะครูให้ความเมตตาช่วยเหลืออบรมสั่งสอน และให้ความรู้

2.2 ให้ความรู้ความเข้าใจแก่ผู้สอน ว่าเด็กพิเศษสามารถเรียน และช่วยเหลือตนเองได้ เช่นเดียวกับเด็กทั่วไป

3. นักเรียนปกติที่เรียนร่วม

3.1 ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่นักเรียนปกติว่า ควรให้ความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือ และไม่ควรรังเกียจเพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ

3.2 ให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักเรียนปกติว่า เพื่อนที่มีความต้องการพิเศษ ต้องการความช่วยเหลือมากกว่าที่จะนำปมด้อยของเพื่อนมาล้อ หรือเยาะเย้ยถากถาง

3.3 มีเจตคติที่ดียอมรับ และมองเห็นคุณค่าความสามารถของเด็กพิเศษ

4. ผู้ปกครอง

4.1 ควรสร้างความเข้าใจกับผู้ปกครองว่าเด็กพิเศษก็ควรได้รับโอกาสในการศึกษาเท่าเทียมกับเด็กปกติทั่วไป

4.2 ให้ความรู้กับผู้ปกครองว่า การเรียนร่วมจะไม่มีผลกระทบต่อเพื่อนต่อนักเรียนปกติไม่ว่ากรณีใด

4.3 ให้ผู้ปกครองของเด็กพิเศษ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน ปกครอง และให้ความช่วยเหลือเท่าที่ทำได้

4.4 ให้ผู้ปกครองของเด็กพิเศษยอมรับในความผิดปกติของเด็ก

การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม นอกจากการศึกษาดูงานแล้ว ผู้บริหารทุกโรงเรียนมักจะทำในรูปแบบของการจัดประชุมชี้แจงเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมให้บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง และนักเรียนในโรงเรียน ให้เข้าใจในช่วงเวลาก่อนเปิดภาคเรียนแรก

การคัดเลือกบุคลากรสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษนั้นสำคัญมาก ทางสำนักงาน
การประถมศึกษากรุงเทพมหานคร อุบล เล่นวารี (2542) จึงได้มีนโยบายแก่โรงเรียนต่างๆ ได้ใช้
ประโยชน์จากบุคลากร และผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเป็นผู้ทำการสอนให้ได้มากที่สุด
เพราะถ้าหากโรงเรียนไม่จัดสอนให้ตรงความรู้ความสามารถแล้ว ก็จะทำให้เกิดการเสียประโยชน์
และเกิดการสูญเปล่า

กระทรวงศึกษาธิการ (2540) ได้ให้ข้อคิดสำหรับบางโรงเรียนซึ่งยังไม่มีความพร้อมด้าน
บุคลากร ถ้าจำเป็นต้องจัดครูเข้าสอนก็ขอให้ เลือกครูที่มีศรัทธา มีใจ มีคุณลักษณะเหมาะสมมา
ทำการสอน เพราะครูที่มีใจมีศรัทธาต่อวิชาซึ่งจะสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาได้ ซึ่งผู้บริหารอาจ
ดำเนินการโดยการหาอาสาสมัครบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้บริหารอาจจะคัดเลือกด้วยตนเอง
โดยพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะหลายประการ เช่นความศรัทธาต่อการทำงานกับเด็ก ความรู้เกี่ยว
กับการศึกษาพิเศษ มีความอดทนสูง เสียสละ รับผิดชอบ ชยันมีน้ำใจ มีเมตตากรุณา และมีมนุษย
สัมพันธ์ดี นอกจากพิจารณาอบงงานที่เหมาะสมกับคุณวุฒิ ความสามารถ และความสนใจของ
บุคลากรแล้ว ยังควรสนับสนุนให้บุคลากรทั้งหลายได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านที่ตนได้
รับมอบหมาย เช่น เปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมสัมมนา เข้าฟังปาฐกถา หรือเข้าร่วมการอภิปราย
ในสาขาที่เกี่ยวข้องตามโอกาส และเวลาอันสมควร ตลอดจนการส่งเสริมให้ ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณ
วุฒิ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆ หรือตามให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ นอกจากนี้โรง
เรียนควรให้สวัสดิการ และความสะดวกต่างๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มกำลัง
ความสามารถ และความสมัครใจ

กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้เสนอการพัฒนาบุคลากร หรือการส่งเสริมบุคลากรในด้านต่างๆดังนี้

1. จัดอบรมเพิ่มเติมในด้านหลักสูตรการสอนฯลฯ อาจจัดเป็นการประชุมวิชาการ หรือ
การอบรมก็ได้
2. เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่นการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาที่
หน่วยงานอื่นจัด บริการจัดหาสื่อการสอน เช่น วีดีโอ ภาพยนตร์ หนังสือ ที่จะสามารถหาความรู้
เพิ่มเติมได้ มาให้ครูผู้สอนให้บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริม
ให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถ การให้ความสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือ

กระทรวงศึกษาธิการ (2540) กล่าวถึงการสร้างขวัญ และกำลังใจของบุคลากรในโรงเรียน ผู้บริหารสามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ควบคุมดูแล และให้คำปรึกษาเกี่ยวกับงานวิชาการ
2. พิจารณา และสนับสนุนให้ครูได้รับสิทธิอันพึงจะได้ เช่น เงิน พ.ค.ศ.(เงินเพิ่มสำหรับครูการศึกษาพิเศษ) ค่าเช่าบ้าน การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น
3. สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่ทันสมัย โดยให้โอกาสฝึกอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ ศึกษาดูงาน และศึกษาต่อ
4. สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น
5. สร้างเสริมขวัญ และกำลังใจ โดยการเยี่ยมชั้นเรียน ประชุมพบปะสังสรรค์ ทัศนศึกษา
6. ให้โอกาสครูได้มีส่วนร่วมในงานต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการทำงาน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง และพัฒนางาน
7. พิจารณา และเสนอขอความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

Cook Tessier and Klein (1992) กล่าวว่าอัตราส่วนระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ไม่สามารถกำหนดตัวเลขแน่นอนได้ แต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษกล่าวว่า มีเด็กพิเศษเพียงหนึ่งหรือสองคน เข้ามาเรียนร่วมแบบแยกเรียนต่างหาก ก็ถือเป็นการเรียนร่วม หลายปีที่ผ่านมามีผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรมีเด็กพิเศษได้มากที่สุดเพียงร้อยละ 33 ของชั้นเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กำหนดเกณฑ์เพื่อจัดเด็กเข้าเรียนร่วมดังนี้

1. ห้องเรียนร่วมเต็มเวลา จัดเด็กพิเศษที่มีความพร้อม เข้าเรียนไม่เกิน 3 คนต่อ 1 ห้องเรียน
2. ห้องเรียนพิเศษร่วมบางเวลา จัดเด็กพิเศษ ห้องละ 8-15 คน ต่อครู 1 คน
3. ห้องเรียนพิเศษเต็มเวลา ครูประจำชั้นสอนทุกวิชา จัดจำนวนเด็กไม่เกิน 8 คนต่อครู 1 คน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้พบปัญหาทางด้านบุคลากรดังนี้

1. ผู้บริหารทุกระดับยังไม่เข้าใจถึงการจัดการเรียนร่วม และคิดว่าเด็กพิเศษเป็นภาระจึงไม่ให้การสนับสนุน โดยจะส่งไปเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษ
2. ครูขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการนำเด็กพิเศษเข้ามาเรียนร่วม ไม่มีครูที่จบการศึกษาพิเศษโดยตรง และการใช้การฝึกอบรมครูในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ไม่สามารถทำให้ครูเข้าใจการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิเศษได้ ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนเด็กใน

ชั้นเรียนร่วมมีความกังวล ไม่ต้องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ขาดแรงเสริม หรือแรงจูงใจในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

3. ผู้ปกครองของเด็ก ผู้ปกครองของเด็กปกติมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเด็กพิเศษกลัวว่าถ้ามาเรียนกับลูกของตน แล้วจะทำให้ลูกของตนพิการไปด้วย หรือลูกของตนเองจะมีผลการเรียนที่ต่ำลง (กรมสามัญศึกษา ม.ป.ป. : 40-41) พบปัญหาว่า ผู้ปกครองของเด็กพิเศษไม่สนใจ ไม่ให้ความร่วมมือในการให้การช่วยเหลือ ผักผ่อน หรือฟื้นฟูให้กับเด็กอย่างต่อเนื่อง

4. ผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ในโรงเรียน เช่น นักการ ภารโรง แม่ครัว หรือแม่ค้า จะมองเด็กพิเศษเป็นเด็กที่มีปัญหา และเป็นภาระ

ดังนั้นการจัดเตรียมบุคลากรในโรงเรียน ควรจัดให้เหมาะสมโดยเฉพาะครูผู้สอนที่รับผิดชอบเด็กที่มีความบกพร่องในการเรียนร่วม ผู้บริหารควรสำรวจ และศึกษาความสามารถ ความถนัด อุปนิสัย การเอาใจใส่ ความรัก และเมตตาเด็กพิเศษ มีการประชาสัมพันธ์ให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทราบเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม และผู้บริหารยังต้องตรวจสอบ แนะนำการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ และให้โอกาสบุคลากรได้พัฒนาตนเองเพื่อปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนร่วมให้มีประสิทธิภาพต่อไป

2.8 การจัดเตรียมสื่อการเรียนการสอน

เด็กจะเรียนรู้ได้ดีที่สุดจากประสบการณ์ตรงการใช้ สื่อ และวัสดุอุปกรณ์ประเภทต่างๆจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สถานศึกษาต้องจัดไว้อย่างหลากหลายทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียน สื่อในการเรียนการสอนจึงมีความสำคัญในการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ

ตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1960 เป็นต้นมา นักการศึกษาที่ทำงานกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินได้ใช้สื่อต่างๆมาช่วยสอนเด็ก เช่น Captioned film สำหรับเด็กหูหนวก

จากรายงานการศึกษาของ Office of Demographic Studies ของวิทยาลัยกัลลาเท Rawling and Rubin (1978) ที่สำรวจอุปกรณ์ สื่อการสอนที่ใช้กับเด็กในโปรแกรมของเด็กบกพร่องทางการได้ยิน 724 โปรแกรม โดยดูอัตราเด็กนักเรียนและเครื่องมือ จากรายงานสำรวจอุปกรณ์ 63 รายการที่ส่งไปยังโรงเรียนต่างๆ แล้วให้เขียนตอบว่ามีหรือไม่มีเครื่องมือต่างๆ ผลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนและชั้นเรียนมีเครื่องมือใช้หลากหลาย รวมทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการฟัง การบันทึก เครื่องเล่นอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องถ่ายภาพ เครื่องฉายภาพ และเครื่องขยายภาพ รายงานจาก 724 โปรแกรมนั้นปรากฏว่ามีเครื่องฉายภาพข้ามศีรษะถึง 6,233 เครื่อง มีจอ 6,168 อัน มีเครื่อง

ฉายฟิล์มสทริป 5,478 อัน เครื่องเล่นจานเสียง 3,486 เครื่อง ข้อมูลเหล่านี้ไม่ระบุว่ามีการใช้ หรือ ไม่เพียงแต่สำรวจว่ามีให้ใช้เท่านั้น

Harding and Tidball (1982) ได้สำรวจว่ามีไมโครคอมพิวเตอร์มากน้อยเท่าไร จากรัฐต่างๆ 45 รัฐ โดยมีโรงเรียนที่ตอบคำถามในการสำรวจนี้ 120 โรงเรียน ผลปรากฏว่ามีโรงเรียน 50 โรงเรียนที่บอกว่ามีไมโครคอมพิวเตอร์ 1 เครื่อง หรือมากกว่านั้น เครื่องที่มีได้แก่ Apple (28 โปรแกรม) จำนวนเครื่องพีซีคอมพิวเตอร์ในแต่ละโรงเรียน หรือแต่ละเขตโดยเฉลี่ยแล้วมีประมาณ 1-50 เครื่อง มี 34 โรงเรียนที่รายงานว่ามี 5 เครื่อง หรือน้อยกว่านั้นจากงบประมาณที่ได้ นั้นยังขาดซอฟต์แวร์ที่เหมาะสม ขาดครูที่ได้รับการฝึกฝน และตื่นตัวในเรื่องนี้ และมีจำนวนคอมพิวเตอร์ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นอุปสรรคอย่างยิ่งต่อการเอาไปใช้ในห้องเรียนทั้งหมดนี้เรื่องงบประมาณเป็นปัญหาใหญ่ที่สุด

Rose and Waldron (1984) ได้ทำการสำรวจโดยใช้กลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ กัน ให้ตอบแบบสอบถาม 224 ข้อ กลุ่มตัวอย่างมาจากโรงเรียนรัฐบาล โรงเรียนประจำเอกชน 45 แห่ง โดยมีห้องเสริมวิชาการ 66 ห้อง ห้องเรียน 113 ห้อง ในอาคารเรียนของโรงเรียนปกติมีไมโครคอมพิวเตอร์ทั้งสิ้น 979 เครื่อง โดยมี 115 โปรแกรม เฉลี่ยแล้วก็มีโปรแกรมละ 8 เครื่อง ส่วนใหญ่ (66%) มีเครื่อง Apple ส่วนเครื่อง Basic นั้นมี 86% ของโปรแกรม ภาษาที่ใช้คือ โลโก Blocks and Pilot ซึ่งพบว่าใช้กันไม่มากนัก นอกจากนี้ก็มีรายงานว่าการใช้เครื่องคอมพิวเตอร์นั้นมักใช้ในการฝึกทักษะ ฝึกฝน และการติว ครูของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะเป็นผู้รับผิดชอบในการใช้เครื่องที่ศูนย์คอมพิวเตอร์

ครูส่วนมากจะได้รับการฝึกฝนในโปรแกรมการอบรม หากจะเทียบผลการศึกษานี้กับผลการศึกษาของทิดบอลล์(Tidball) ก็จะทำให้เห็นว่ามีปริมาณการใช้เพิ่มขึ้น 10% ในช่วงปี 1982-1983

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า การให้บริการสื่อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษเป็นสิ่งที่จะต้อง มี สื่อการเรียนการสอนบางอย่างไม่มีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป แต่มีการนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น การอุปกรณ์บางอย่าง เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น สื่อและอุปกรณ์ต่างๆเหล่านี้อาจต้องใช้เวลาในการจัดซื้อจัดหา จึงควรมีหน่วยงานกลางที่เตรียมการให้บริการ สื่อบางชิ้นอาจให้โรงเรียนยืมเรียน และสื่อเหล่านี้ควรถูกเวียนไปใช้ยังโรงเรียนอื่นที่เปิดใหม่หรือต้องการใช้ การบริการสื่อบางอย่างอาจต้องให้บริการโดยผู้ชำนาญเฉพาะทาง เช่น การใส่เครื่องช่วยฟังจะต้องมีการตรวจวัดการได้ยินซึ่งจะทำได้โดยนักโสตสัมผัสวิทยา ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือ

1. การจัดการบริการเครื่องมือ สื่อ และอุปกรณ์

ปัญหาเกี่ยวกับสื่อส่วนใหญ่คือการได้รับการสนับสนุนไม่เพียงพอ และสื่ออุปกรณ์เฉพาะนั้นมีความแพง แต่ผู้บริหารสามารถบริการเครื่องมือ สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนให้กับครูผู้สอนได้โดยจัดหาสื่อได้หลายวิธี

1. จัดหาโดยการขอยืมจากแหล่งบริการต่างๆ เช่น ศูนย์การศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนแกนนำที่จัดการเรียนร่วม
2. จัดซื้อโดยการวางแผนการจัดซื้อที่จำเป็น ตามงบประมาณที่โรงเรียนจัดสรรให้
3. ผลิตขึ้นใช้เอง โดยวัสดุอุปกรณ์ที่ปลอดภัย และหาง่ายในท้องถิ่น
4. ขอรับบริจาคจากหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน

2. การประเมินสื่อ

การศึกษาของเด็กบกพร่องทางการได้ยิน ตั้งแต่พ.ศ. 1960 เป็นต้นมามากได้รับอิทธิพลอย่างมากจากสื่อใหม่ๆ ทั้งที่เป็นฮาร์ดแวร์ เช่น พกภาพยนตร์ สำหรับเด็กหูหนวก และซอฟต์แวร์ ภาพนิ่ง फिल्मสตริป ภาพยนตร์ 8 ม.ม. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ บทเรียนโปรแกรม การใช้คอมพิวเตอร์มาช่วยสอนทั้งที่รัฐบาลท้องถิ่น หรือองค์กรเอกชนจัดหามาให้เนื่องจากสื่อทางสายตานี้ช่วยเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินได้มาก จึงมีการใช้เวลาพัฒนาสื่อประเภทนี้อย่างกว้างขวาง ที่ยังมีการศึกษาสำรวจติดตามถึงการใช้เครื่องมือต่างๆ เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของเครื่องช่วยทำให้เด็กเรียนได้ดีขึ้นก็ยังมีอยู่

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่า เมื่อย้อนไปอ่านรายงานตากการประชุมเกี่ยวกับประวัติสื่อการสอนในปีค.ศ. 1971 มักใช้บทเรียนโปรแกรม(ส่วนมากเป็นพวกกระดาษดินสอ) สำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เช่น Sullivan Reading Series ของ Murphy(1971) การนำเอาคอมพิวเตอร์เข้ามาช่วยสอนในปีค.ศ. 1971 เขาเสนอการประเมินผลข้อมูลโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอนคณิตศาสตร์โดยใช้เด็กปกติก่อนในปี 1972 ก็มาเน้นด้านความรู้สึก (affective) และหาวิธีสื่อต่างๆจะมีอิทธิพลได้อย่างไรในบรรดาสื่อทั้งหลาย การสอนทางโทรทัศน์ก็เป็นที่ยอมรับ และก่อให้เกิดความรู้สึกที่ดี Schmitt (1972) กล่าวว่าในช่วงปีอื่นๆ สื่อพวกฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ รวมทั้งภาพยนตร์ 8 ม.ม. เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ สื่อผสมก็ถูกนำมาเป็นเครื่องช่วยในการพัฒนาอาชีพ การสอนภาษา และการศึกษาสำหรับเด็กปัญญาเลิศและเด็กพิการซ้ำซ้อน ในกรณีเช่นนี้ แม้ว่าการนำเข้ามาจะดูเป็นเรื่องดี แต่ก็ไม่มีข้อมูลสนับสนุนการใช้สื่อต่างๆ ที่กล่าวมา

ในช่วงปี ค.ศ. 1980 หัวข้อที่สนใจกันมากเรื่องการเอาคอมพิวเตอร์มาช่วยสอน โดยเฉพาะไมโครคอมพิวเตอร์ในเดือนกันยายน 1982 จึงมีการประชุมในหัวข้อ การใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ทางการศึกษาแก่เด็กที่บกพร่องทางการได้ยินมีรายงานเกี่ยวกับเครื่องไมโครคอมพิวเตอร์ต่างๆว่าได้พัฒนาและมีประโยชน์อย่างไรในการสอน Pollard and Shaw (1982) กล่าวว่าช่วยในด้านการสร้างความเข้าใจในการอ่าน Hight (1982) กล่าวว่า ช่วยการสอนอ่านริมฝีปาก Olsen (1987) กล่าวว่า ช่วยสอนเสริมภาษา และ Johnson (1982) กล่าวว่า ใช้สอนภาษามือ Prinz Nelson and Stadt (1982) กล่าวถึงการประเมินผลเชิงปริมาณของไมโครคอมพิวเตอร์ที่นำมาใช้ในโปรแกรมการอ่านในระยะเริ่มแรก ในการศึกษานี้ใช้เด็ก 10 คน อายุระหว่าง 2-6 ปี ให้ใช้ซอฟต์แวร์เป็นเวลา 10 อาทิตย์ เด็กทุกคนในช่วงอายุ 3-6 ปี แสดงให้เห็นถึงการจดจำคำ และแยกแยะเปรียบเทียบได้ ในช่วง 6 อาทิตย์อย่างมีนัยสำคัญ โดยดูจากเปอร์เซ็นต์เฉลี่ยของการแก้ไขปรับปรุงให้ดีขึ้น และเปอร์เซ็นต์ของความถูกต้องไม่มีการวิเคราะห์ทางสถิติของข้อมูลที่ว่าเหล่านี้ และไม่มีกลุ่มควบคุม

Stuckless (1983) ได้เสนอในที่ประชุมเรื่องการใช้คอมพิวเตอร์ในการวิจัย และการสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยิน ได้เสนอตอนที่เป็นผู้บรรยายหลักของการประชุม เขากระตุ้นให้ระมัดระวังในการรับเอาไมโครคอมพิวเตอร์มาใช้ในการศึกษาของเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เขาย้ำว่าการใช้บทเรียนที่ทำกันในช่วงปลายปี ค.ศ. 1950-1960 และก่อนที่จะหันมาใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ในช่วงต้นๆ มิได้ช่วยคุณภาพทางการศึกษาของเด็กบกพร่องทางการได้ยิน เขากล่าวว่าการใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ที่เหมาะสมนั้นขึ้นกับระบบประเมินผลของการใช้ซอฟต์แวร์ และในการประชุมในปี ค.ศ. 1982 ยังขาดเครื่องประเมินผลดังกล่าว

ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่า การใช้สื่อการสอน และเทคโนโลยีต่างๆที่ช่วยเด็กบกพร่องทางการได้ยินนั้น ทำกันอย่างแพร่หลายในโรงเรียน และชั้นเรียนต่างๆ ทั้งได้มีการทุ่มเทความคิด ทุน ที่จะพัฒนา และปรับซอฟต์แวร์ เพื่อใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยิน รวมทั้งมีการประชุมสัมมนาตีพิมพ์เรื่องราวเหล่านั้น อย่างไรก็ตามก็มีความศึกษาสองอย่างที่ประเมินประสิทธิภาพของสื่อเหล่านั้นว่าได้ช่วยให้ผลการเรียนของเด็กได้จริงหรือไม่ และได้ผลสรุปว่า ถ้าฟังการใช้สื่อเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ตาม จำต้องบันทึกว่าการใช้ภาพยนตร์ที่มีการบรรยาย (caption films) และทีวี กับเด็กบกพร่องทางการได้ยินอย่างเหมาะสมก็ทำให้เด็กบกพร่องทางการได้ยินได้ข้อมูลต่างๆ ทั้งหู และตา ดังนั้นความสำคัญของสื่อก็อยู่ที่ว่า จะสามารถวัดได้ใหม่ว่า สื่อเหล่านั้นได้ช่วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความซาบซึ้งในเนื้อหา ทั้งควรคำนึงถึงความพอใจในการใช้ของคุณ และเด็กด้วย

2.9 การวัด และประเมินผลเด็กพิเศษ

1. การวัด และประเมินผลเด็กพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543ข) กล่าวว่า การวัดผลสำหรับเด็กพิเศษ แตกต่างไปจากการวัดผลสำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพราะว่าเด็กพิเศษมีความต้องการ และความสามารถแตกต่างกัน ตั้งแต่ในระดับน้อย ปานกลาง จนกระทั่งถึงระดับมาก การวัดผลการเรียนรู้ของเด็กพิเศษจะได้รับการกำหนดไว้ในหลักสูตร หรือแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็ก ซึ่งเด็กแต่ละคนจะต้องมีแผนการศึกษานี้ เด็กบางคนอาจเรียนหลักสูตรเดียวกับเด็กปกติ การวัดผลจึงต้องดำเนินไปในลักษณะเดียวกัน หรือใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่ถ้าแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กพิเศษแตกต่างไปจากหลักสูตรของเด็กปกติมาก การวัดผลไม่จำเป็นต้องเหมือนกับเด็กปกติ โดยยึดหลักว่าสอนสิ่งใด วัดสิ่งนั้น

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่า การประเมินผลด้านการเรียนการสอนนอกจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรแล้วยังต้องนำผลการประเมินมาใช้ในด้านการวางแผนการสอนของครูด้วยจึงต้องแยกออกเป็น 2 เรื่องที่สำคัญ คือ

1. ผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการ
2. ผลจากการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็ก ดังนั้นในการวัด และประเมินผลให้ผู้สอนดำเนินการดังนี้

- 1.) ตัดสินใจว่าจะประเมินผลด้านใด
- 2.) จัดลำดับทักษะที่ต้องประเมิน
- 3.) ตัดสินใจว่าจะเริ่มต้นที่ใด
- 4.) เลือกเครื่องมือที่ใช้ในการทดสอบ
- 5.) เตรียมพร้อมก่อนทดสอบ
- 6.) ลงมือทดสอบ
- 7.) รวมคะแนน
- 8.) วิเคราะห์คะแนน และผลสรุป
- 9.) ค้นหาสาเหตุความบกพร่อง
- 10.) ทดสอบเพิ่มเติม
- 11.) กำหนดจุดประสงค์ในการเรียนการสอน
- 12.) ดำเนินการสอนตามแผนที่กำหนด

สำหรับเด็กที่สามารถเรียนร่วมได้กับเด็กปกติก็ทดสอบโดยการให้ข้อสอบของเด็กปกติ แต่ผู้สอนต้องพิจารณาว่าควรให้เด็กผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับใด

นอกจากนี้ผดุง อารยะวิญญู (2539) ได้กล่าวถึงการประเมินผลสำหรับเด็กพิเศษว่ากระทำได้ดังนี้

1. กำหนดลำดับขั้นของทักษะ

ครูอาจจำเป็นต้องกำหนดทักษะทางการเรียนของเด็กเป็นขั้นย่อยๆ และสอนให้เด็กมีทักษะตามขั้นย่อยๆดังกล่าว แล้ววัดผลโดยการทดสอบด้วยวิธีการหลายวิธี เมื่อเห็นว่าเด็กมีทักษะตามขั้นย่อยๆเหล่านั้นแล้ว ให้ถือว่าเด็กสอบผ่านแล้ว

2. ไม่เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์กับเด็กอื่น

เด็กพิเศษแต่ละคนมีหลักสูตรของตนเอง แต่ละคนเรียนไม่เหมือนกัน ความก้าวหน้าในการเรียนของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ต่างคนต่างเรียน ต่างคนต่างมีความก้าวหน้า จึงไม่ควรนำผลการเรียนของเด็กพิเศษมาเปรียบเทียบกับเด็กปกติ หรือใช้เกณฑ์เดียวกับเด็กปกติ ควรเปรียบเทียบผลการเรียนของเด็กเองว่าเด็กมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเพียงใด

3. การให้เกรด

ในระบบการศึกษาของไทย ระบบการวัดผลค่อนข้างเคร่งครัด และไม่ยืดหยุ่นเท่าที่ควร เน้นความสำคัญของตัวเลขจนเกินไป ซึ่งในบางครั้งตัวเลข 4, 3, 2, 1 และ 0 อาจไม่มีความหมายหรือมีความหมายแต่ไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนั้นการให้เกรดวิธีนี้จึงมีข้อจำกัด และข้อบกพร่อง ครูอาจคิดค้นวิธีประเมินผล และให้เกรดใหม่ ให้เหมาะสมกับเด็กพิเศษ เช่น การประเมินผลโดยประเมินจากพฤติกรรมหลายอย่าง (จากความก้าวหน้าของทักษะ จากความพยายาม จากผลสัมฤทธิ์ทั้ง 3 อย่างรวมกันเข้าเป็นเกรดที่เด็กจะได้รับ)

4. ครูร่วมกันให้เกรด

ในกรณีเด็กเรียนร่วมเต็มเวลากับเด็กปกติ และได้รับการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ เกรดที่เด็กจะได้รับไม่ควรมาจากครูคนเดียว เพราะมีครูสอนสองคน ครูทั้งสองคนจึงควรมีบทบาทเท่าๆกันในการให้เกรดเด็ก

5. ให้เกรดจากคะแนนรวม

การให้เกรดเด็กพิเศษ ควรจำแนกคะแนนออกเป็นกิจกรรมย่อยต่างๆกัน เนื่องจากเด็กพิเศษมีข้อจำกัดหลายด้าน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เกรดเด็กจากกิจกรรมหลายๆด้าน

ในด้านการทำข้อสอบไม่ว่าจะเป็นข้อสอบย่อย ข้อสอบกลางเทอม หรือข้อสอบปลายเทอม ครูควรใช้วิธีการยืดหยุ่นในการทดสอบ เช่น การสอบปากเปล่า การทำข้อสอบโดยไม่จำกัดเวลา การให้เด็กตอบโดยการบันทึกเสียง กำหนดเกณฑ์ในการทำข้อสอบใหม่ ให้เด็กสอบในห้องพิเศษ เป็นต้น

2. การนิเทศ และติดตามประเมินผล

การนิเทศ และติดตามประเมินผล มีความสำคัญ และจำเป็นต่อการบริหารงานทุกงาน เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ต้องการ สอดคล้องกับนโยบายการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า การนิเทศการจัดการเรียนร่วม หมายถึง กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันของผู้นิเทศ และผู้รับการนิเทศในเรื่องการจัดการเรียนร่วมเพื่อแก้ไขปรับปรุง และพัฒนางานของผู้รับการนิเทศให้มีประสิทธิภาพ โดยเน้นในการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติ เพื่อให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติในโรงเรียนใกล้บ้าน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนให้อยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข

การนิเทศภายใน อาจเป็นผู้บริหารโรงเรียน หรือตั้งคณะกรรมการนิเทศวิชาการภายใน เพื่อควบคุมดูแลการเรียนการสอนให้เป็นไปตามเป้าหมาย เช่น แต่งตั้งผู้ช่วยวิชาการ หัวหน้าครู การศึกษาพิเศษ หรือผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษ ตลอดจนครูที่สอนเด็กพิเศษ เป็นผู้นิเทศภายใน อาจจะให้ครูผู้สอนประเมินผลตนเอง ประเมินผลซึ่งกันและกัน หรือมีหัวหน้างานเป็นผู้นิเทศ โดยมีข้อเสนอแนะในการพัฒนางาน หรือปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการเรียนการสอน ให้ผู้รับการนิเทศรับทราบ เพื่อนำไปแก้ไขต่อไป และต้องรายงานให้ผู้บริหารรับทราบทุกครั้ง

2.10 การจัดเตรียมสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมสำหรับการเรียนร่วม

สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมเป็นเสมือนจุดเริ่มของการเรียนการสอน สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มขีดความสามารถของเด็กในการเรียนการสอน สิ่งเหล่านี้จะเป็นตัวช่วยเสริมให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นได้จากการระบุถึงสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ทาง ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทยได้กำหนดไว้ว่าทางโรงเรียนนั้นจะต้องมีการเตรียมการจัดสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างไร

Dolinar Boser and Holm (1994) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของเด็ก ครู ผู้เชี่ยวชาญ และพ่อแม่ของเด็กพิเศษด้วย

1. การจัดเตรียมเพื่อการเรียนร่วม ศูนย์พัฒนาการศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย (2529)

1. การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม หมายถึง สถานที่ตั้งของโรงเรียน อาคารเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เหมาะสมกับสภาพความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภทในท้องถิ่นนั้น

การเลือกและจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนปกติเพื่อการเรียนรู้นั้น ควรพิจารณาองค์ประกอบต่างๆดังต่อไปนี้

1.1 สถานที่ตั้งของโรงเรียน ไม่ควรอยู่ห่างจากแหล่งชุมชนมากนัก การคมนาคม และการจัดสาธารณูปโภคสะดวก

1.2 อาคารเรียน เป็นตัวอาคารถาวร สร้างถูกสุขลักษณะ อยู่ในสภาพใช้การได้ดี โดยมีแนวการจัดห้องดังนี้

1) ห้องเรียนสำหรับชั้นเรียนพิเศษ มีพื้นที่ตามสภาพการใช้สอยไม่ต่ำกว่า 24-64 ตารางเมตร ทั้งนี้พิจารณาตามจำนวนนักเรียน และสภาพความพิการของเด็ก โดยจัดเป็นสัดส่วนเพื่อความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน สะอาด อากาศถ่ายเทได้ดี มีแสงสว่างพอเหมาะ ห่างไกลจากเสียงรบกวน

2) ห้องบำบัดพิเศษ เช่น ห้องแก้ไขการพูด ห้องกายภาพบำบัด และห้องกิจกรรมบำบัด

3) ห้องเสริมวิชาการ คือ ห้องพิเศษที่มีสื่อการเรียนการสอนที่ช่วยเสริมการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และมีครูที่มีความรู้ความชำนาญทางการศึกษาพิเศษประจำอยู่

4) ห้องน้ำห้องส้วม ควรเพิ่มห้องน้ำสำหรับเด็กพิการทางร่างกาย ซึ่งต้องใช้เครื่องพยุงหรือเก้าอี้ล้อเลื่อนอย่างน้อย 1 ห้องในอาคารตั้งใกล้ห้องเรียน กว้าง 4 ฟุตครึ่ง และลึก 6 ฟุต

1.3 สิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ สำหรับเด็กพิการประเภทหู ตา และปัญญาโรงเรียนอาจใช้ร่วมกับเด็กปกติได้ แต่สำหรับเด็กพิการทางร่างกายควรมีการดัดแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพ เช่น พื้นควรปูด้วยกระเบื้องยางกันลื่น ทางลาดขึ้นลง ยกพื้น ควรมีราวจับอย่างน้อยหนึ่งข้าง ทางเดินควรกว้าง 8-12 ฟุต และไม่ควรมีสิ่งกีดขวาง คุรุภัณฑ์ประจำห้องสำหรับเด็กที่พิการทางร่างกายควรมีโต๊ะยืนโต๊ะเก้าอี้ หรือโต๊ะที่ปรับความสูงได้ เป็นต้น

2. การจัดเตรียมบุคลากร

บุคลากร หมายถึง บุคคลที่มีหน้าที่จัดดำเนินการเรียนรู้นั้น ซึ่งได้แก่

ผู้บริหารโรงเรียน คือ ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้การเรียนรู้นั้นประสบความสำเร็จได้จะต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเพียงพอ เข้าใจการปฏิบัติงานที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน โดยจัดให้มีครูต่างๆตามความจำเป็น

2.1 ครูประจำชั้นปกติ นอกจากมีความรู้ด้านการเรียนการสอนด้านปกติแล้วควรจะได้รับ

การฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐานและวิธีสอนเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นของตนและเข้าใจวิธีประสานงานกับบุคลากรอื่นๆที่เกี่ยวข้องด้วย

2.2 ครูประจำชั้นพิเศษ ผู้ที่ทำหน้าที่สอนเด็กพิการในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาหรือบางเวลา ปรับพฤติกรรมเด็กที่มีปัญหาในโรงเรียนครูชั้นพิเศษนี้มีวุฒิหรือได้รับการฝึกอบรมมาทางสาขาวิชาการสอนเด็กพิการ หรือทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ

2.3 ครูเสริมวิชาการ ครูการศึกษาพิเศษที่มีหน้าที่สอนเสริม เพื่อช่วยให้การเรียนของเด็กพิการที่เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ครูสอนเสริมจะต้องมีห้องเสริมวิชาการสำหรับเด็กพิการเข้ารับความช่วยเหลือเพื่อการแก้ไขปัญหาด้านการเรียน

ส่วนครูอื่นๆเช่น ครูสอนพูด ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูจิตวิทยา ครูสังคมสงเคราะห์ ครูผู้ประสานงาน และครูผู้ช่วยนั้น โรงเรียนควรจัดทำให้ตามความเหมาะสมกับความต้องการในการช่วยเด็กที่จัดเข้าเรียนร่วมในแต่ละประเภทได้

3. การเตรียมนักเรียน

เด็กที่จะเข้ามาในชั้นเรียนร่วมมีอยู่ 3 ประเภท คือ

3.1 เด็กที่ได้รับการเตรียมความพร้อม หรือได้พัฒนาความสามารถมาแล้ว

3.2 เด็กที่เข้ามาอยู่ในชั้นปกติแล้ว เช่น เด็กที่เข้ามาเรียนตามการศึกษาภาคบังคับโดยผู้ปกครองไม่รู้ว่าเด็กของตนบกพร่องทางสติปัญญา

3.3 เด็กที่ได้รับการส่งต่อ (referral) มาจากหน่วยงานอื่น เช่นจากฝ่ายแพทย์หรือมูลนิธิเด็กประเภทที่ 2 และ3นี้จึงต้องมีการตรวจสอบค้นหาเบื้องต้นว่ามีความพร้อมมากน้อยเพียงไร เพื่อที่จะมากำหนดเป็นแผนในการเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กแต่ละคนการประเมินนั้นอาจทำได้เป็น3 ลักษณะใหญ่ๆคือ การพัฒนาการทางด้านร่างกาย ด้านการศึกษา ด้านอารมณ์และสังคม

4. การเตรียมผู้ปกครอง

โดยการบอกแนวดำเนินงานของโรงเรียน และบอกถึงขอบข่ายของสาระทางวิชาการที่ผู้ปกครองควรทราบ

5. การเตรียมแผนการสอนและโครงการสอน

ความพิการแต่ละประเภทรุนแรงนั้นอาจจะต้องมีการพิจารณาถึงแผนการเรียนการสอนและโครงการสอนที่จะต้องจัดให้เด็กคนนั้นโดยเฉพาะ

6. การจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์

สำหรับวัสดุอุปกรณ์ที่เพิ่มจากเด็กปกติ หรือวัสดุอุปกรณ์พิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่อง 4 ประเภท ควรมีดังนี้

6.1 เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็น ดินสอสำหรับเขียน (stylus) และแผ่นรองเขียน (slate) เครื่องพิมพ์ดีดเบรลล์ (braille) เครื่องมือเรขาคณิต กระดานกราฟ ลูกคิด ไม่เท่าสำหรับฝึกแว่นขยาย เป็นต้น

6.2 เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เครื่องช่วยฟังเฉพาะตัว (hearing aid) กระจกเงา สำหรับฝึกอ่านริมฝีปากและพูด เครื่องบันทึกเสียงเพื่อฝึกพูด เครื่องดนตรีประกอบจังหวะ เครื่องขยายเสียงระบบลูบสำหรับห้องสอนพูด เครื่องสอนพูดสนามระบบ F.M. เครื่องบันทึกเสียงเป็นภาพคลื่นเสียง ระยะเวลาสำหรับฝึกพูด (tone bar) เครื่องตรวจสอบกำลังแบตเตอรี่

6.3 เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ แก้อั้วล้อเลื่อน ไม้ค้ำยัน ไม้เท้า ดินสอขนาดใหญ่ ที่เปิดหน้าหนังสือ เครื่องช่วยเดิน เครื่องผ่อนแรงต่างๆ

6.4 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

เด็กเรียนช้า ระดับเขาวงกตปัญญา 70-90 เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติใช้วัสดุร่วมกับเด็กปกติได้ เด็กที่มีระดับเขาวงกตปัญญา 50-69 ครูประจำชั้นต้องสอนบทเรียนซ้ำหลายครั้ง นักเรียนเองอาจต้องฝึกบ่อยๆ วัสดุจึงต้องมีความหลากหลายและคงทน

เด็กที่เรียนในห้องสอนเสริม ใช้วัสดุอุปกรณ์เหมือนเด็กที่มีระดับเขาวงกตปัญญา 50-69 แต่อาจเพิ่มจำนวนชุดให้มากกว่าจำนวนเด็ก เพื่อให้เด็กแต่ละคนใช้ได้เหมือนเดิม และพร้อมๆกันไป

การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมนั้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.: 9) ได้ให้ข้อเสนอในการจัดห้องเรียนไว้ดังนี้

1. ห้องเรียนสำหรับชั้นพิเศษ เป็นห้องเรียนสำหรับเด็กพิเศษที่มีความพิการมากจนไม่สามารถเรียนร่วมกับนักเรียนปกติได้ การเตรียมอาคารสถานที่ควรมีพื้นที่ตามสภาพการใช้สอยไม่ต่ำกว่า 24-64 ตารางเมตร และยังคงเตรียมห้องอีก 2-3 ห้อง ทั้งนี้ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับจำนวนนักเรียน และสภาพความพิการของเด็ก โดยจัดเป็นสัดส่วน สะอาด อากาศถ่ายเทดี มีแสงสว่างพอเหมาะ ห่างไกลจากเสียงรบกวน เพื่ออำนวยความสะดวกในการสอน

2. ห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) เป็นห้องที่มีขนาดเท่ากับห้องเรียน จะมีอุปกรณ์เครื่องมือ เอกสารหนังสือที่จำเป็น และกิจกรรมที่ต้องใช้ในการสอนเด็กพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กพิเศษได้รับความเอาใจใส่ และช่วยเหลือจากครูเป็นพิเศษ ตามความต้องการอย่างสม่ำเสมอ

หรืออาจจะเป็นการสอนเสริมบางวิชาที่เด็กพิเศษเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจ หรือการเรียนล่วงหน้า เพื่อให้เรียนทันเพื่อน โดยมีครูที่มีความรู้ ความชำนาญทางการศึกษาพิเศษประจำอยู่

3. ห้องเรียนปกติสำหรับการเรียนร่วม ไม่จำเป็นต้องเตรียมอาคารสถานที่พิเศษ เพราะเด็กพิการที่สามารถเรียนร่วมได้มีระดับความพิการน้อย ถ้าเป็นไปได้ห้องเรียนสำหรับการเรียนร่วมควรอยู่ชั้นล่างของอาคารเรียน ทั้งนี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้กับเด็กพิการ และถ้าหากมีเด็กพิการทางร่างกาย หรือทางสายตาเรียนร่วมด้วย พื้นห้องเรียนควรราบเรียบ มีการปรับระดับ เพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น หรือการเคลื่อนไหวโดยใช้ไม้ค้ำ

นอกจากการจัดอาคาร การจัดชั้นเรียนจะมีความสำคัญแล้ว ส่วนสำหรับเด็กพิการก็มีความสำคัญ ซึ่งในต่างประเทศยอมรับว่า เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กพิเศษมากพอกับเด็กปกติ เพื่อให้เด็กพิเศษได้มีโอกาสเล่น เอื้อมพร วิสมหมาย (2533) ให้ข้อเสนอแนะถึงสิ่งที่ควรคำนึงถึงสำหรับการสร้างสวนสำหรับเด็กพิการ สรุปได้ดังนี้

1. บ่อทราย โดยปกติบ่อทรายทั่วไปจะอยู่บนพื้นดิน ซึ่งเด็กจะต้องลงไปนั่งเล่น แต่บ่อทรายสำหรับเด็กพิการอาจจะยกระดับให้สูงขึ้น เท่ากับเก้าอี้ล้อเลื่อนที่เด็กสามารถขึ้นมือออกไปเล่นได้ ลักษณะนี้บ่อทรายอาจเปลี่ยนเป็นกระบะทรายที่มีความสูงพอเหมาะ หรืออาจจะทำรางเหล็ก หรือไม้สูง 80 เซนติเมตร รอบๆบ่อทรายเพื่อให้เด็กยึดจากเก้าอี้ล้อเลื่อน และเดินลงไปเล่นที่บ่อทรายได้

2. บ่อน้ำ หรือที่เล่นน้ำ ในกรณีเช่นเดียวกัน คือยกกระบะขึ้นและใส่น้ำให้เต็มในระดับเดียวกันกับที่เด็กสามารถจะเล่นได้ เด็กบางคนอาจจะเอาเรือมาปล่อยไว้ในบ่อน้ำ หรือบางคนอาจจะเอามืออวกน้ำเล่น หรือถ้ามีบ่อขนาดใหญ่ทำรางเกาะรอบบ่อ และภายในบ่อ เพื่อให้เด็กเกาะยึดเพื่อเดินลุยน้ำในบ่อนั้นๆ

3. กระบะปลูกต้นไม้ ยกยกระดับให้สูงเท่ากันกับที่เด็กจะสามารถปลูกต้นไม้ได้ คือเด็กสามารถจะพรวนดิน ปลูกต้นไม้ และรดน้ำต้นไม้ได้

4. ทางเดินภายในสนามเด็กเล่น ทำเป็นราวเหล็ก หรือราวไม้ให้สูงเท่าระดับที่เด็กสามารถยึดเกาะ แล้วเดินขึ้นเพื่อเดินไปรอบๆ บางครั้งก็อาจจะทำเป็นคอนกรีตรูปตัวยูวนเวียนไปตามสนามเด็กเล่น แล้วแยกออกตามตำแหน่งที่เด็กต้องการออกไปเล่น ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้เดินเล่นรอบๆสนามเด็กเล่นนั้น

5. ห้องน้ำ และน้ำดื่มสำหรับเด็กในสนามเด็กเล่น ควรจะมีราวให้เด็กยึดเกาะเพื่อดื่มน้ำหรือเข้าห้องน้ำได้ ประตูห้องน้ำควรเปิดได้ตลอดเวลา และควรมีราวสำหรับยึดเกาะ เพื่อเข้าไปนั่งใช้ห้องน้ำได้

6. ภายในสนามเด็กเล่น เมื่ออยู่ต่างระดับกัน ควรใช้ทางลาดเอียงแทนขั้นบันไดขึ้นลง

เพราะจะสะดวกในการใช้รถเข็น ทางเดินภายในสนามเด็กเล่นทั้งหมด ควรจะต่อเนื่องไม่ขาดตอน เพราะเด็กจะได้ใช้รถเข็นจากจุดหนึ่งไปยังอีกจุดหนึ่งได้เรื่อยๆ โดยไม่ต้องคอยให้ผู้ใดมาช่วยยกรถ เพื่อข้ามไปยังจุดต่างๆ

7. เครื่องเล่นอื่นๆ ในสนามเด็กเล่นสำหรับเด็กพิการ ก็อาจมีได้เหมือนสนามเด็กเล่นทั่วไป เพียงแต่ว่าผู้ออกแบบต้องพิจารณาถึงการเข้าไปเล่น ในสถานที่นั้นๆ ว่าเด็กพิการจะเข้าไปได้อย่างไร เช่น ทำทางให้รถเข็นเข้าไปใกล้กระดานลื่น แล้วมีราวสำหรับให้เด็กยึดเกาะตัวเอง เพื่อที่จะปีนขึ้นไปใกล้แล้วลื่นลงมาได้ นอกจากนี้ก็มีราวที่เด็กจะยึดตัวขึ้น เพื่อเดินกลับไปยังรถเข็นเหมือนเดิม บริเวณชิงช้าก็อาจจะมีราวสำหรับเด็กยึดไปเรื่อยๆ จนกว่าจะถึงชิงช้าได้ เพื่อให้เด็กเข้าออก หรือขึ้นลง ได้สะดวกสิ่งเหล่านี้จะช่วยเด็กพิการได้มากในการใช้สนามเด็กเล่น ให้เหมือนกับเด็กปกติทั่วไป

ส่วนในการจัดโปรแกรมการเรียนร่วมนั้น สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) กล่าวถึง องค์ประกอบในการจัดการศึกษาว่าควรจะมีการจัดสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนด้วย

1) ความสามารถด้านการเรียนของเด็ก เช่น ความสามารถด้านภาษา คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และผลการเรียนทั่วไป ความสามารถด้านการสื่อสารของเด็กเป็นสิ่งสำคัญยิ่งหากเด็กไม่สามารถสื่อสารกับคนอื่นได้แล้ว อาจประสบปัญหาทางการเรียนได้

2) วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมของเด็ก เด็กที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรมีวุฒิภาวะทั้งทางอารมณ์และสังคม เพื่อเด็กจะได้ปรับตัวได้ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหา ในขณะที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ

3) สิ่งแวดล้อม เช่น สภาพบริการทางการศึกษาของทางโรงเรียน ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการตอบสนองความต้องการของเด็กเหล่านี้

4) ความช่วยเหลือจากบุคลากรอื่น เช่นความร่วมมือสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน บุคลากรอื่นๆ ของโรงเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนสมาชิกของชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่

2. หลักการของการจัดสภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมนั้น ควรจะมีความจำกัดน้อยที่สุดเพื่อที่จะเอื้อประโยชน์ทางการศึกษาให้แก่เด็ก

The American Council for Exception Children (CEC) (อ้างถึงในดารณี อูร์ตินิก 2538) ได้ให้คำจำกัดความของสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุดดังนี้

เด็กควรได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุด ซึ่งเด็กสามารถได้รับบริการที่น่าพึงพอใจตามความต้องการ ทั้งด้านการศึกษาและด้านอื่นๆ การให้การศึกษแก่เด็กในสภาพแวดล้อมที่มีความจำกัดน้อยที่สุดนี้ก็ด้วยการตระหนักว่าเด็กพิเศษมีความต้องการการ

ศึกษาพิเศษที่แตกต่างกันมากทั้งด้านปริมาณ และระยะเวลา เด็กพิเศษต้องการเรียนในสถานศึกษาที่มีความต่อเนื่องตามความเหมาะสมกับความต้องการของเด็กแต่ละคนเด็กพิเศษควรได้รับการศึกษาร่วมกับเด็กปกติตามความเหมาะสม และการย้ายเด็กพิเศษออกจากห้องเรียนปกติ จัดให้เด็กพิเศษเรียนในห้องการศึกษาพิเศษ หรือโรงเรียนเฉพาะเด็กพิเศษ ควรกระทำต่อเมื่อการจัดการศึกษาพิเศษและการให้บริการต่างๆไม่เหมาะสมและไม่ตอบสนองต่อความต้องการของเด็ก

Wilson (1998) ได้ให้หลักในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆดังนี้

1. ความปลอดภัย สิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัยไม่ใช่เพียงช่วยลดอุบัติเหตุ และอันตรายเท่านั้น แต่ยังให้ความรู้สึกปลอดภัย เด็กจะสำรวจสิ่งแวดล้อมถ้าพวกเขาารู้สึกปลอดภัยและมั่นคงใน การทำสิ่งนั้น บุคคลที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษควรพยายามสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปราศจากภาวะเสี่ยงจากสิ่งแวดล้อมที่มีขอบเขตของความเสี่ยงที่เป็นอิสระนั้น

2. สามารถเข้าถึงได้ ทั้งสภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกห้องเรียน เด็กจะต้องสามารถเคลื่อนที่ได้อย่างอิสระสามารถเข้าไปเรียนรู้กับสื่อ และกิจกรรมต่างๆร่วมกับเพื่อนได้ เช่น เก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าถึงได้ ซึ่งเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายสามารถเลือกที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ สภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียนนั้นมักถูกมองข้ามไป ซึ่งจะทำให้เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายถูกตัดออกจากกลุ่ม กลายเป็นผู้เฝ้ามองกิจกรรมการเล่นนอกห้องเรียนของเด็กคนอื่น เราจึงควรดึงเด็กเหล่านี้เข้ามาร่วมกิจกรรม

3. จัดพื้นที่ให้มากเท่าที่จะเป็นไปได้ อัตราส่วนขนาดห้องเรียนต่อจำนวนเด็กจะต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบในการวางแผนสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ พื้นที่จำเป็นต้องปรับให้เหมาะสมกับเก้าอี้ และสื่ออุปกรณ์อื่นๆ

4. การตอบสนอง การตอบสนองสิ่งแวดล้อมนั้น ครูจะต้องวางแผนกิจกรรม และจะต้องเลือกสื่ออุปกรณ์ที่อยู่ในสภาพใช้งานได้ทันที เช่น จานสีไม่แห้ง เพราะหากเด็กพยายามใช้สื่ออุปกรณ์เหล่านั้นแล้วไม่สมหวังจะทำให้พวกเขาลดความพยายามที่จะทำงานเหล่านั้น

การจัดอาคารสถานที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) ได้กำหนดการจัดอาคารสถานที่ไว้ดังนี้

อาคารเรียนชั้นเรียนร่วม เป็นอาคารที่ใช้เรียนร่วมระหว่างเด็กปกติ และเด็กพิเศษใช้ร่วมกัน อาคารนี้จึงควรจัดห้องเรียน ห้องน้ำ ห้องส้วมเฉพาะไว้ด้านล่าง และควรมีทางลาดขึ้นและลง เพื่อสะดวกแก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษ

ห้องบริการพิเศษ เช่นห้องแก้ไขคำพูด ห้องกายภาพบำบัด และห้องกิจกรรมบำบัด ห้องเสริมวิชาการ เป็นห้องขนาดเท่ากับห้องเรียน เล็กกว่าหรือใหญ่กว่าห้องเรียนก็ได้ มีเครื่องมือ และอุปกรณ์ ตลอดจนเอกสารหนังสือที่จำเป็นจะต้องใช้ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ห้องน้ำ ห้องส้วม ควรมีห้องน้ำสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ที่ต้องใช้อุปกรณ์ หรือเก้าอี้ล้อเลื่อนอย่างน้อย 1 ห้องในอาคาร

ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย ทบวงมหาวิทยาลัย (2529) ได้เสนอการดัดแปลงสิ่งอำนวยความสะดวกทางกายภาพสำหรับเด็กพิเศษ ดังนี้

1. พื้นควรปูด้วยกระเบื้องยาง หรือวัสดุที่ไม่ลื่น สำหรับเด็กที่ใช้ไม้พยุงหรือไม้ค้ำ
2. ทางลาดขึ้น-ลง สำหรับเด็กที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน หากเป็นพื้นที่ยกระดับหรือบันไดตั้งแต่ 1 ขั้นขึ้นไป ควรมีราวจับอย่างน้อย 1 ข้าง
3. ทางเดิน ทางเท้า ภายใน และภายนอกอาคาร ควรกว้าง 8-12 ฟุต ไม่ควรมีสสิ่งกีดขวาง และควรปรับให้ลาดเชื่อมกับพื้นโดยตลอด เพื่อช่วยให้เด็กพิการที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนช่วยเหลือตัวเองได้โดยไม่ต้องอาศัยผู้อื่นมากนัก
4. ห้องน้ำห้องส้วม ควรมีดังนี้
  - 4.1 ราวจับใกล้โถส้วม ทำด้วยท่อเหล็กเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว (เพราะเด็กที่พิการจะทิ้งน้ำหนักลงบนราวจับมากเวลาใช้โถส้วม)
  - 4.2 ถ้ามีที่กีดน้ำชำระล้าง ควรติดในที่ที่สามารถเอื้อมถึงได้ง่าย
  - 4.3 ที่นั่งของโถส้วมควรเป็นแบบนั่งราบสูง 20 นิ้วจากพื้น สำหรับที่ปัสสาวะชาย ไม่ควรสูงเกิน 19 นิ้วจากพื้น
  - 4.4 อ่างล้างมือควรสูง 2 ฟุต 4 นิ้ว จากพื้น
  - 4.5 กระจกควรสูง 3 ฟุตจากพื้น ถ้าจำเป็นควรติดกระจกสองระดับ
  - 4.6 ประตูห้องน้ำควรกว้าง 32 นิ้ว และเปิดออกด้านนอก

สรุปได้ว่า สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม จึงเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาการศึกษา เมื่อสถานศึกษามีความพร้อม ทั้งด้านบุคลากร เครื่องมือ เครื่องอำนวยความสะดวกเฉพาะทางต่างๆ การดำเนินการทางการเรียนการสอน ก็จะประสบความสำเร็จตามมา เราจึงควรให้ความสำคัญ กับการจัดสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับขนาดของโรงเรียน และจำนวนนักเรียนที่ได้รับการศึกษา เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนให้แก่การศึกษาต่อไป

2.11 ความสำคัญ และประโยชน์ ในการจัดการเรียนร่วม

1. ความสำคัญ และประโยชน์ ในการจัดการเรียนร่วม

Buscaglia and Williams (1979) ได้อธิบายถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการเรียนร่วม ดังนี้

- 1.) เด็กพิเศษจะบรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และทางสังคมได้ดีขึ้น เมื่อเลิกการแบ่งแยกเด็ก
- 2.) โรงเรียนปกติช่วยเด็กพิเศษในการปรับตัว และควบคุมอารมณ์ เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กต้องเผชิญกับโลกที่แท้จริง เด็กก็จะสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นตามสภาพการเป็นอยู่
- 3.) การได้สัมผัสกับเด็กพิเศษ จะช่วยเปิดมุมมองเด็กปกติได้กว้างขึ้น โดยเด็กเหล่านี้จะเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลอื่น และยังช่วยลดความรู้สึกยึดมั่นในบุคลิกภาพหรือภาพพจน์ของเด็กพิเศษที่สังคมนิยมคิดกัน

Hotchkis (1984) อ้างถึงใน สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร(2529) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

- 1.) ทางด้านการเรียน เด็กมีโอกาสได้เรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อยกเว้น เช่น ถ้าเด็กเรียนในโรงเรียนพิเศษครูก็มักจะทำให้ความพิเศษแก่เด็กมากไป หรือตั้งความหวังไว้ค่อนข้างต่ำเมื่อเด็กทำอะไรไม่ได้ ครูก็มักจะปล่อย เพราะถือว่าเด็กมีความบกพร่อง ถ้าเด็กเรียนในโรงเรียนปกติ เด็กก็ต้องปฏิบัติตามเด็กปกติ เช่น การพยายามทำงานให้เสร็จเหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ ทำให้เด็กได้รับทักษะต่างๆมากขึ้น
- 2.) ทางด้านสังคม เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้มากขึ้น มีเพื่อนมากขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่เพื่อนพิการเท่านั้น เพื่อนบ้านจะเข้าใจเด็กได้ดีขึ้น ยอมให้ลูกหลานของตนมาเล่นด้วย เพราะเด็กอยู่ในโรงเรียนเดียวกับลูกของตน
- 3.) การเปลี่ยนแปลงเจตคติ เด็กปกติจะมีความเคยชินกับเด็กพิการมากขึ้น เพราะได้อยู่ร่วมกันเรียนร่วมกัน จึงไม่เห็นว่าเด็กพิการเป็นมนุษย์ประหลาด น่ากลัว ชวนขัน ในท่าทางและรูปร่างอีกต่อไป นอกจากนี้เด็กยังเรียนรู้ว่า เด็กพิการต้องการความช่วยเหลือ อะไรบ้าง และมีความเข้าใจต่อเด็กพิการดีขึ้น ยอมรับและแสดงความเอื้อเฟื้อมากขึ้น
- 4.) ประหยัดงบประมาณของรัฐบาล เมื่อเด็กพิการสามารถเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ รัฐบาลก็ไม่มีความจำเป็นที่จะสร้างโรงเรียนพิเศษเฉพาะสำหรับเด็กพิการ จึงเป็นการลดค่าใช้จ่ายและงบประมาณ เพียงแต่เพิ่มบุคลากรที่จำเป็นบางอย่างขึ้นในโรงเรียนปกติเท่านั้น เช่น ครูสอนซ่อมเสริม หรือครูเรียนสอน หรือครูการศึกษาพิเศษ ในด้านการบริหาร ก็มีผู้บริหารโรงเรียนปกติคนเดียว จึงเป็นการช่วยประหยัดงบประมาณค่าใช้จ่ายของรัฐบาลเป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ โครงการพัฒนาการศึกษาอาเซียน (2529) ได้สรุปประโยชน์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. เด็กพิการได้มีชีวิตรอยู่ในครอบครัวกับบิดา มารดา และญาติพี่น้องตามปกติ เด็กจะไม่รู้สึกว่าถูกแบ่งแยก และครอบครัวจะได้ไม่ผลัดภาระให้แก่ผู้อื่น
2. เด็กพิการจะมีโอกาสเรียนรู้สังคม และโลกที่แท้จริงจากเด็กปกติ และเด็กพิการด้วยกัน
3. เด็กพิการมีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนใกล้บ้านไม่ต้องเดินทางไกลเพื่อไปเรียนในโรงเรียนพิเศษเป็นการประหยัดเวลาของเด็ก และประหยัดเงินของผู้ปกครอง
4. การได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กพิการทำให้เด็กปกติ และผู้ปกครองเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล เกิดการยอมรับเด็กพิการมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
5. สังคม และชุมชนที่เด็กพิการอยู่จะเคยชินกับการที่มีเด็กพิการอยู่ จะมีการปฏิบัติต่อเด็กพิการอย่างปกติ และให้ความช่วยเหลือในบางเรื่องอย่างเหมาะสม
6. รัฐบาลจะสามารถประหยัดงบประมาณในการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ ในเรื่องของการจัดอาคารสถานที่ บุคลากร และทำให้การจัดการศึกษาแก่เด็กพิการมีความทั่วถึงมากขึ้น

ดังนั้นเราจะเห็นได้ว่าการเรียนร่วมนั้นก่อให้เกิดประโยชน์มากมายทางการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ เราจึงควรให้ความสำคัญต่อการจัดการเรียนร่วมให้มากขึ้น เพื่อที่การศึกษาในประเทศไทยจะเจริญเทียบเท่า หรือรุดหน้าต่างประเทศ ซึ่งขึ้นอยู่กับทุกคนที่จะให้ความร่วมมือ และสร้างความเข้าใจอันดีในการจัดการเรียนร่วมให้เกิดขึ้น

2. สภาพบ่งชี้ความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม และมาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม

ภาควิชาการศึกษาพิเศษ สถาบันราชภัฏสวนดุสิต (2536) ได้กล่าวถึงสภาพบ่งชี้ความสำเร็จในการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วม จะประสบความสำเร็จได้นั้นมีตัวบ่งชี้สภาพความสำเร็จด้านต่างๆดังต่อไปนี้ คือ

1. ด้านนักเรียน มีพัฒนาการทางกายเหมาะสมกับวัยประเภท และระดับของความพิการ มีพัฒนาการทางอารมณ์เป็นปกติ หรือได้รับการรักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพให้อยู่ในสภาพปกติโดยพิจารณาจากความเหมาะสมตามประเภท และระดับความพิการมีพัฒนาการทางสังคมดี สามารถอยู่ร่วมกับเด็กพิการด้วยกัน และเด็กปกติอย่างมีความสุข และมีพัฒนาการทางสติปัญญา ซึ่งได้รับการส่งเสริมเต็มตามศักยภาพ

2. ด้านครูผู้สอน มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

สามารถสอนเด็กพิการให้เรียนร่วมกับเด็กปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถวัดผล ประเมินผล และรายงานผลการประเมินได้ถูกต้องตามวิธีการ และรูปแบบที่กำหนด รู้แหล่งวิทยาการที่สามารถติดต่อขอความช่วยเหลือ ขอความร่วมมือ หรือประสานงานเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนได้ มีความรัก ความเห็นใจ และกระตือรือร้นที่จะพัฒนา และช่วยเหลือเด็กพิการให้สามารถเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับเด็กปกติได้เป็นอย่างดี

3. ด้านผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ สามารถสนับสนุน และให้ความช่วยเหลือตลอดจนการเสริมแรงให้แก่ครูผู้สอนตามความจำเป็น สามารถติดต่อประสานงานกับบุคคล หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และผู้ปกครองนักเรียน เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษด้านการบริหาร บริการสนับสนุนด้านสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และบริการอื่นใดทางการศึกษา และสามารถนิเทศภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษได้

4. ด้านผู้ปกครองนักเรียน มีความเข้าใจ และรู้จักสภาพจิตใจของเด็กในปกครอง รู้วิธีปฏิบัติต่อเด็กพิการในปกครองของตนเองตามแนวที่ถูกต้อง และสอดคล้องกับวิธีการของโรงเรียน ให้การสนับสนุน ระวัง และให้ความร่วมมือกับโรงเรียนเกี่ยวกับการเลี้ยงดู และปฏิบัติต่อเด็กพิการตามสมควรแก่สภาพ

5. ด้านศึกษานิเทศก์ มีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ สามารถนิเทศงานการศึกษาพิเศษตามแนวทางที่กำหนดได้ สามารถการดำเนินงานการศึกษาพิเศษในขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานที่สังกัดได้

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาพิเศษของโรงเรียนร่วมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย 13 มาตรฐาน 22 ตัวบ่งชี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. มาตรฐานด้านคุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1	นักเรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพ
ตัวบ่งชี้	นักเรียนมีพัฒนาการตามศักยภาพ
มาตรฐานที่ 2	บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียน
ตัวบ่งชี้	บุคลากรในโรงเรียน และชุมชนมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการของนักเรียน
2. มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1	วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล
ตัวบ่งชี้	วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลโดยจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล

	(individualized education plan: IEP)
มาตรฐานที่ 2	จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียนเพื่อการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้ที่ 1	จัดกิจกรรมเตรียมความพร้อม และหรือฟื้นฟูสมรรถภาพของนักเรียนเพื่อการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้ที่ 2	จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้ที่ 3	จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้ที่ 4	จัดกิจกรรมส่งเสริมความสามารถตามศักยภาพเป็นรายบุคคล
มาตรฐานที่ 3	วัดและประเมินผลได้ตามสภาพที่แท้จริงเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล
ตัวบ่งชี้	วัดและประเมินผลได้ตามสภาพที่แท้จริงเพื่อพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคล

3. มาตรฐานด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย

มาตรฐานที่ 1	สำรวจและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้	สำรวจและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศด้านการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน
ตัวบ่งชี้	ดำเนินการรับเด็ก คัดแยก ส่งต่อ และจัดเข้าเรียน
มาตรฐานที่ 3	ส่งเสริมบุคลากรในการปฏิบัติงานด้านการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครูการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	สนับสนุนให้ครูการศึกษาพิเศษใช้กระบวนการวิจัยในการพัฒนาการเรียนรู้อย่างเหมาะสมกับผู้เรียน
ตัวบ่งชี้ที่ 3	ส่งเสริม และสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ
มาตรฐานที่ 4	ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้ที่ 1	ส่งเสริมการใช้งบประมาณ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาพิเศษ
ตัวบ่งชี้ที่ 2	ใช้งบประมาณสำหรับการจัดการศึกษาพิเศษอย่างมีประสิทธิภาพ
มาตรฐานที่ 5	จัดกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้	จัดกิจกรรมที่สนับสนุนการพัฒนาศักยภาพนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษในการเรียนร่วม
มาตรฐานที่ 6	สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม
ตัวบ่งชี้	สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนร่วม

- มาตรฐานที่ 7 นิเทศติดตามการปฏิบัติงานการจัดการเรียนร่วมอย่างต่อเนื่อง
 ตัวบ่งชี้ที่ 1 นิเทศติดตามการปฏิบัติงานการจัดการเรียนร่วมภายในโรงเรียน
 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ประเมินผลการจัดการเรียนร่วม

4.มาตรฐานด้านปัจจัย ประกอบด้วย

- มาตรฐานที่ 1 บุคลากรมีคุณสมบัติเหมาะสม และเอื้อต่อการจัดการเรียนร่วม
 ตัวบ่งชี้ที่ 1 ครูการศึกษาพิเศษมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างถูกต้อง
 ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และปฏิบัติต่อนักเรียนอย่างถูกต้อง
 ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้ปกครอง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ ความเข้าใจ เจตคติที่ดี และมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วม

ตอนที่3. การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

3.1 นิยามของ ศิลปศึกษา

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2544) กล่าวว่า ศิลปะเป็นคำที่มีนิยามความหมายอย่างกว้างขวาง และน่าสนใจมากมาย แต่ถึงกระนั้นเราก็ยังหาข้อสรุปที่เป็นคำจำกัดความแน่นอนตายตัวไม่ได้ เนื่องจากศิลปะเป็นผลงานสร้างสรรค์ที่ศิลปินพยายามใช้แนวคิดและรูปแบบที่แตกต่างจากเดิมตลอดเวลา

ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาไว้ดังนี้

นิรมล ตีรณสาร (2525) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปศึกษา ไว้ว่า ศิลปศึกษา คือ การศึกษาเรื่องของการสร้างงานศิลปะซึ่งอาจเป็นทั้งการสร้างงานศิลปะของนักเรียนเอง หรือการสร้างงานศิลปะของผู้อื่น ดังนั้นศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาที่จำเป็นต้องจัดไว้ในหลักสูตร เพราะเป็นวิชาที่ช่วยให้นักเรียน เกิดการเรียนรู้ที่สำคัญหลายประการ และการเรียนรู้เหล่านั้นจะช่วยพัฒนานักเรียนให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข และเจริญก้าวหน้า

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529)ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษา หมายถึง การให้ศิลปะกับเด็ก โดยการจัดประสบการณ์การเรียนการสอนให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของเด็ก

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2536) กล่าวว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ จึงมีกิจกรรมหลายด้านที่สามารถตอบสนองของความต้องการของนักเรียนได้โดยตรง และผู้เขียนได้กล่าวถึง

1. การสร้างสรรค์ศิลปะ คือ การถ่ายทอดความคิด และความรู้สึกผ่านกระบวนการที่ต้องใช้ทักษะ นอกจากนี้ยังต้องแก้ปัญหาเกี่ยวกับคุณค่าทางสุนทรียภาพให้เหมาะสมกับงานชิ้นนั้นๆ
2. ประวัติศาสตร์ศิลปะ คือ การสนับสนุนให้เกิดความเข้าใจลึกซึ้งในเนื้อหาข้อมูลต่างๆ ของงานศิลปะเพื่อการศึกษาค้นคว้าในด้านต่างๆ ช่วงเวลาที่ต่างกันก็มีผลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน รวมไปถึงเทคนิคกระบวนการในการแก้ปัญหา ก็จะแตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัย
3. ศิลปวิพากษ์ คือ การเสริมประสบการณ์การใช้เหตุผล และการพินิจที่เป็นระบบ เมื่อเราพิจารณางานศิลปะ เราจะต้องพินิจด้วยความพึงพอใจอันบริสุทธิ์ และมีจิตใจร่วมด้วย โดยพยายามเข้าถึงความรู้สึก และสุนทรียภาพที่มีอยู่ในงานศิลปะชิ้นนั้น
4. สุนทรียภาพ คือ ความพึงพอใจพิเศษ ที่เกิดจากคุณสมบัติบางประการของวัตถุที่มีความงาม ความพึงพอใจชนิดนี้จะอยู่ในความทรงจำอย่างถาวร รวมทั้งเป็นความพึงพอใจที่มีลักษณะสากล ขึ้นชมด้วยความปรารถนาดี มีความเลื่อมใสศรัทธาอย่างจริงใจ ความพึงพอใจทางสุนทรียภาพจึงเป็นความพึงพอใจที่บริสุทธิ์ ที่เกิดร่วมกับกระบวนการทางจิตและทางสุนทรียภาพ

โสภา ถินถนอม (2539) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษา หมายถึง วิชาที่จัดประสบการณ์การเขียนการสอนทางด้านศิลปะ เพื่อส่งเสริมการแสดงออกซึ่งความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และจินตนาการ รวมทั้งพัฒนาการด้านต่างๆ ให้กับผู้เรียนตามวุฒิภาวะ โดยเน้นการปลูกฝังทางด้านทัศนคติ และการสร้าง การวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ และงานสร้างสรรค์จากวัสดุต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัว และสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวถึงศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษาเปรียบเสมือนเครื่องมืออย่างหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีโอกาสประมวลเอาความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และประสบการณ์ต่างๆ ที่ได้รับมาแสดงออกในรูปแบบของผลงานทางศิลปะ ทั้งนี้โดยมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา มีความเข้าใจในคุณค่าของสุนทรียภาพ รู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ และรู้จักนำศิลปะมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

เกสร ธิตะจารี (2543) ได้กล่าวถึงความหมายของศิลปศึกษา ไว้ว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาอย่างมีระบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะของมนุษย์ ซึ่งมีกระบวนการสร้างสรรค์หลายวิธีการ ขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของงานที่จะสร้างสรรค์ และสอดคล้องจุดมุ่งหมายของผู้สร้างเป็นสำคัญ โดยเฉพาะศิลปศึกษาในโรงเรียนประถม และมัธยม เป็นการฝึกการ

ทำงานด้านศิลปะให้มีนิสัยรักงานศิลปะ เห็นคุณค่าของงานศิลปะ ชาบซึ่งในคุณค่าของศิลปะที่ ศิลปินในอดีตได้สร้างสรรค์ไว้ และเป็นพื้นฐานการศึกษาในระดับสูงต่อไป

นอกจากนักวิชาการศิลปศึกษาของไทย แล้วยังมีความหมายของนักวิชาการทางต่างประเทศได้ให้ความหมายของศิลปศึกษาไว้ดังนี้

Arthur Efland (1979) (อ้างถึงในคำรณ หล้าเจริญสุข 2540) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศิลปศึกษาจากการประมวลทฤษฎีต่างๆ นำมาสรุปได้ 4 แนวดังนี้

1. ศิลปศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับการลอกเลียนแบบธรรมชาติ หุ่นจำลองของจริง ให้เหมือนจริงใกล้เคียงที่สุด
2. ศิลปศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่สามารถทำให้ผู้ชมผลงานเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิด จิตใจเมื่อชมผลงาน
3. ศิลปศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้สร้างงานได้แสดงออกจากอารมณ์ความรู้สึกในผลงานมากที่สุด
4. ศิลปศึกษา หมายถึง การเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนยึดถือผลงานที่มีความงามจากภาพรวมขององค์ประกอบทางศิลปะเป็นหลัก

จากบทความ Framing the Art Curriculum. Art Education (May1997): 4-5

ได้มีนักการศึกษาทางด้านหลักสูตร และนักการศึกษาทางด้านเนื้อหาทางศิลปะ ได้นำแนวความคิดมารวมกันโดยกล่าวว่า ศิลปะนั้นดีสำหรับประชาชนทั่วไป หลักสูตรควรมีการพัฒนาปฏิรูปให้มีความสมดุลกันในแนวทางด้านสุนทรียศาสตร์ กับโลกที่เหนือขอบข่าย เราจึงจำเป็นต้องตระหนักถึงคุณค่าของสุนทรียศาสตร์เพื่อให้เด็กของเรากลายเป็นประชากรที่มีคุณภาพที่สุด

สรุปได้ว่า ศิลปศึกษา เป็นวิชาที่มีทั้งภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติ ที่ทำงานศึกษาเรื่องศิลปะเพื่อส่งเสริมการแสดงออกซึ่งความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ มีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานที่หลากหลายวิธี กระบวนการเหล่านี้จะได้รับการพัฒนาตามวุฒิภาวะ และประสบการณ์ของเด็ก ผลของการศึกษาศิลปะจะทำให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญาที่ดี เพื่อให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของสังคม

3.2 ความสำคัญและคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญ และมีคุณค่ายิ่งต่อการศึกษา เพราะศิลปะศึกษานั้นไม่ได้มุ่งเฉพาะการให้ความรู้ด้านวิชาการเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ศิลปะศึกษายังให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติงาน สร้างสรรค์ผลงานได้จริง และยังทำให้ผู้เรียนทราบซึ่งถึงคุณค่าทางจิตใจได้อีกด้วย

ได้มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญและคุณค่าของการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาไว้ดังนี้

วิรัช พิชญ์ไพบุลย์ (2520) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่สร้างเสริมลักษณะนิสัย ให้เด็กมีพฤติกรรมที่ดีงามทางด้านศิลปะ ส่งเสริมให้เด็กพัฒนาในด้านต่างๆช่วยให้เด็กได้มีโอกาสสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ รู้จักแก้ปัญหา และได้สัมผัสกับสภาพที่เป็นจริงเพื่อให้เด็กได้ประสบการณ์ทางด้านสุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้ให้ความเห็นว่า ศิลปะศึกษา คือ การให้การศึกษาทางศิลปะแก่เด็ก โดยจัดประสบการณ์ทางการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบุคลิกภาวะของผู้เรียนให้มีความรู้ทักษะการทำงาน และมีทัศนคติที่ดีต่องานศิลปะ

เกษร ธิตะจारी (5241) กล่าวว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ว่าด้วย การศึกษาอย่างมีระบบของการสร้างสรรค์งานศิลปะของมนุษย์ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างสรรคหลายวิธีขึ้นอยู่กับลักษณะและประเภทของงาน ที่จะสร้างสรรค์และสอดคล้องจุดมุ่งหมายของผู้สร้างเป็นสำคัญ โดยเฉพาะศิลปะศึกษาในโรงเรียน ประถมและมัธยม เป็นการฝึกทำงานด้านศิลปะให้มีนิสัยรักงาน เห็นคุณค่าและซาบซึ้งในผลงานศิลปะ ผู้ที่จะประสบความสำเร็จต้องผ่านการศึกษาค้นคว้า และฝึกจนเชี่ยวชาญ โดยเฉพาะครูศิลปะจะต้องมีความรู้ ความเข้าใจพื้นฐานในงานศิลปะทุกประเภททุกแขนงที่จะทำการสอนเป็นอย่างดี และรู้ขั้นตอนการในการสร้างสรรค์ สามารถอธิบายและสาธิตให้ผู้เรียนปฏิบัติได้

นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะสำหรับครูยังจัดเป็นสิ่งสำคัญยิ่งของครูศิลปะศึกษา การสอนจะดำเนินไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพเพียงใด ก็ขึ้นอยู่กับการวางแผน และการเตรียมการของครู ซึ่งสิ่งนี้ถือเป็นหน้าที่หลักของครูที่สอนศิลปะศึกษาพึงปฏิบัติ เริ่มตั้งแต่การศึกษาหลักสูตร จัดทำแผนการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาว เพื่อให้การสอนครอบคลุมหลักสูตรที่กำหนดไว้ ครูจะต้องทำบันทึกการสอน แต่ละครึ่งโดยกำหนดหัวเรื่อง การตั้งวัตถุประสงค์ของเรื่องจะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาการจัดลำดับเนื้อหา ที่สอนให้ชัดเจนและเป็นขั้นตอน โดยมีสื่อประกอบการสอนที่หน้าสนใจ สวยงาม ชัดเจน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจง่ายขึ้น ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและปฏิบัติงานตามที่ครูมอบหมายให้ ด้วยความสุข วิธีสอนครูต้องมีเทคนิค เลือกใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม และไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อ กิจกรรมที่กำหนดต้องสอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน ผลของกิจกรรมของผู้เรียนจะเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงการสอนของตัวครูว่าประสบความสำเร็จ

มากนัก้อยเพียงไร จากที่กล่าวมานี้จึงถือเป็นภารกิจอันสำคัญของครูศิลปศึกษาที่จะต้องค้นคว้าหากิจกรรมใหม่ๆมาให้ผู้เรียน จัดพัฒนาการสอนของตัวเอง และช่วยให้ผู้เรียน ได้พัฒนาศิลปะนิสัย ให้รู้จักการทำงาน มีระเบียบ มีความคิดสร้างสรรค์ พัฒนาอารมณ์ สังคม การรับรู้ และสติปัญญา

วุฒิ วัฒนสิน (2541) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษาว่า

คุณค่า คือ ลักษณะที่พึงพอใจ พึงปรารถนา และพึงประสงค์ สิ่งที่ตอบสนองความปรารถนาได้ เป็นสิ่งที่มีค่า ดังนั้นคุณค่าจึงเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือให้ความปรารถนาของมนุษย์เต็มบริบูรณ์ ชัยวัฒน์ อัดพัฒน (2527) กล่าวว่า คุณค่ายังมีส่วนช่วยเหลือในการพัฒนาชีวิต และนำบุคคลให้เข้าถึงการรู้จักตนเองและพัฒนาตนเอง อำนาจ เย็นสบาย (2520) กล่าวว่า มนุษย์เห็นคุณค่าของศิลปกรรมเพราะศิลปกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมานั้น สามารถตอบสนองความปรารถนาของมนุษย์ อำนาจประโยชน์แก่มนุษย์ทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด จิตใจ ส่งเสริมยกระดับคุณธรรมของมนุษย์ให้สูงขึ้น สิ่งที่มีคุณค่าต่อมนุษย์ย่อมต้องมีความผูกพันกับมนุษย์อย่างแยกกันไม่ออก ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งที่มีคุณค่า และจำเป็นต่อชีวิตมนุษย์ และนักการศึกษาต่างตระหนักถึงคุณค่าของศิลปศึกษา ที่สามารถตอบสนองความปรารถนาของผู้เรียน เพราะศิลปศึกษาส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการ มีนิสัยรักธรรมชาติ รู้คุณค่าของความคิดสร้างสรรค์ มีรสนิยมที่ดี รู้จักพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของตนเอง และสังคมให้ดีขึ้น

ศิลปศึกษามีคุณค่าในด้านการส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน

ได้มีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปศึกษาได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษาในด้านนี้ดังนี้คือ

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษามีความสำคัญต่อผู้เรียนในแง่ของการส่งเสริมพัฒนาการคือ การส่งเสริมความเจริญงอกงามของเด็กทั้งทางด้านร่างกายสติปัญญา สังคม และอารมณ์

1. ทางด้านร่างกาย กิจกรรมทางศิลปศึกษาจะช่วยสนองความต้องการตามธรรมชาติของผู้เรียนที่ชอบเคลื่อนไหว ได้ฝึกหัดการใช้กล้ามเนื้อ มือ และสายตา อวัยวะต่างๆทำงานประสานกันอย่างแคล่วคล่องว่องไว พร้อมทั้งได้รับความสนุกสนานด้วย

2. ทางด้านสติปัญญา กิจกรรมทางศิลปศึกษาจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเรียนด้วยการกระทำมีประสบการณ์ตรงด้วยตนเอง ในการสำรวจค้นคว้า ทดลองสร้างสรรค์แก้ปัญหากับงานวัสดุนานาชนิด ซึ่งแตกต่างจากการเรียนทางด้านอื่นๆ ผู้เรียนจะมีชีวิต จิตใจ เพราะเด็กได้มีโอกาสฝึกหัด และค้นคว้าความสนใจ ความสามารถ และความถนัดของตัวเองด้วย

3. ทางด้านสังคม ศิลปะเป็นสื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสมากขึ้นในการทำงานร่วมกับผู้อื่นทั้งในบ้าน ในโรงเรียน และในชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการมีชีวิตร่วมอยู่ในสังคมประชาธิปไตย เป็นโอกาสให้เด็กได้สนองความต้องการที่จะได้มีผู้อื่นยอมรับ เห็นความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของหมู่คณะ ด้วยการทำกิจกรรมด้านศิลปะร่วมกัน

4. ทางด้านอารมณ์ นับเป็นพัฒนาการด้านสำคัญที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษจากการส่งเสริมทางศิลปะ เพราะศิลปะช่วยสนองความต้องการที่จะแสดงออก และสร้างสรรค์เมื่อเด็กเกิดความสำเร็จก็มีความพึงพอใจ มีอารมณ์แจ่มใส เบิกบาน การแสดงออกโดยเสรีมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความกล้าที่จะเผชิญปัญหาต่างๆ รู้จักแก้ปัญหาพึ่งตนเอง คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่พึงปรารถนาของสังคมปัจจุบัน

Lowenfeld (1975) ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญและมีชื่อเสียงในวงการศิลปะศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะศึกษาว่า การที่ผู้เรียนได้ปฏิบัติงานทางศิลปะศึกษาจะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาในด้านสุนทรียภาพ การรับรู้ สติปัญญา สังคม อารมณ์ การสร้างสรรค์ และเทคนิคการทำงาน

Lim Lin Da (2543) ศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับเด็กพิการ ศิลปะจะเป็นตัวช่วยส่งเสริมองค์ประกอบแต่ละด้านคือ ด้านสรีระ ศิลปะจะช่วยในการทำงานร่วมกันของอวัยวะที่เคลื่อนไหวทำให้เกิดความแข็งแรงมีกำลัง ด้านสังคม ศิลปะช่วยด้านปฏิสัมพันธ์ การทำงานร่วมกัน และช่วยให้เกิดความคล่องตัวทางภาษา ด้านจิตใจศิลปะช่วยให้เกิดทักษะในเชิงสร้างสรรค์ช่วยให้ความรู้ความเข้าใจ เกิดทักษะในการตัดสินใจวิเคราะห์ และแก้ปัญหา

ศิลปะศึกษามีคุณค่าในด้านการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อ้างถึงในวิชัย วงศ์ใหญ่ 2528) ได้รับพระราชทานความเห็นที่ว่าวิชาศิลปะศึกษามีคุณค่าในการให้ผู้เรียนได้ถ่ายทอดจินตนาการของตนออกมา เป็นการฝึกทักษะให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ และเป็นการวางรากฐานนิสัยของผู้เรียนให้เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์

นอกจากนี้ยังมีนักการศึกษา และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษาให้ความเห็นต่อคุณค่าในด้านนี้ดังนี้คือ
 สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ (2528) กล่าวว่า การมุ่งส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เริ่มต้นจากวิชาศิลปะศึกษา จะมีผลให้ผู้เรียนเกิดความมั่นใจในตนเอง และความเชื่อมั่นดังกล่าวดังกล่าวจะพัฒนายิ่งขึ้น หากเขาได้รับการสนับสนุนในวิชาอื่นๆด้วย ทั้งที่โรงเรียนที่บ้าน และในสังคม

วิชาการ, กรม (2528) ระบุว่า ศิลปศึกษาเป็นวิชาที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ให้แก่ผู้เรียนได้ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นี้เป็นสิ่งที่สัมพันธ์กับการเรียนรู้ การแสวงหา การค้นคว้า การทดลอง ความมีเสรีภาพ มีการยืดหยุ่น และเข้าใจปัญหา สิ่งเหล่านี้จะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเข้าใจตนเอง ความมีใจกว้าง และส่งเสริมมิให้คนเกิดความเย่อหยิ่งและหลงตัวเอง ทั้งนี้กระบวนการทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์นั้นจะต้องได้รับการฝึกฝนที่ถูกต้องจึงจะพัฒนาไปได้อย่างเต็มที่ และรวดเร็ว

Read (1958) ได้กล่าวไว้ว่า ศิลปศึกษาที่จะเสริมให้เด็กเจริญเติบโตขึ้นนั้นเด็กต้องมีความสามารถ และความพร้อมในการแสดงความคิดสร้างสรรค์ และอารมณ์อย่างอิสระ

ศิลปศึกษามีคุณค่าในด้านการพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียน

มีผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษาในด้านนี้ดังนี้ คือ

สงวน รอดบุญ (2515) กล่าวว่าศิลปศึกษามีคุณค่าดังนี้

1. ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่น และการให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการแสดงออกของความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้ผู้เรียนมีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ
2. เสริมสร้างให้มีความรู้สึกต่อความงาม (Aesthetic Sense) ผู้เรียนเกิดความรู้สึกจับใจต่อความงามในธรรมชาติ และในสิ่งแวดล้อม ช่วยทำให้ผู้เรียนมีจิตใจละเอียดอ่อน และมีรสนิยมที่ดีขึ้น
3. ปลูกฝังให้มีความซาบซึ้งในศิลปะ (Art Appreciation) ผู้เรียนรู้คุณค่าในงานศิลปะที่ตนสร้างขึ้น และในผลงานของผู้อื่น ทำให้ผู้เรียนเกิดความรัก และห่วงใยในศิลปวัฒนธรรมประจำชาติ
4. ผู้เรียนสามารถนำศิลปะมาใช้ในชีวิตประจำวัน
5. ผลงานศิลปะของผู้เรียนที่แสดงออกอย่างเสรี เป็นการบันทึกที่สามารถวัดความเจริญในจิตใจได้

วิรัตน์ พิชญ์ไพบุลย์ (2516) กล่าวถึงคุณค่าของศิลปศึกษาว่า เป็นวิชาที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนให้มีคุณค่าต่อสังคม และพัฒนาพฤติกรรมของผู้เรียนดังนี้

1. ศิลปศึกษามีคุณค่าส่งเสริมประสบการณ์ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน กิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน เพื่อสามารถเตรียมตัวอยู่ในสังคมปัจจุบันอย่างมีความสุข และสามารถอยู่ร่วมทำงานกับผู้อื่นได้
2. ศิลปศึกษามีคุณค่าส่งเสริมความงามความความเป็นระเบียบของบ้านเมือง และสิ่งแวดล้อม

ล้อม เพราะศิลปะศึกษามีส่วนส่งเสริมให้เด็กเจริญเติบโตทางสุนทรียภาพ และการรับรู้ เด็กที่มีความเจริญเติบโตทางด้านนี้ จะได้รับการปลูกฝังนิสัยที่เป็นระเบียบในการทำงาน รักความสวยงาม ช่วยปรับปรุงบ้าน และสิ่งแวดล้อมให้สวยงามเป็นระเบียบดีขึ้นอยู่เสมอ

3. ศิลปะศึกษามีคุณค่าส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เนื่องจากศิลปะศึกษามีกิจกรรมหลายชนิดที่ผู้เรียนสามารถนำไปทำงานอดิเรกได้ ทำให้เกิดความเพลิดเพลิน ช่วยปลูกฝังนิสัยรักการทำงาน และยังเป็นประโยชน์ช่วยในการครองชีพ ช่วยให้เศรษฐกิจของครอบครัวดีขึ้นอีกด้วย

4. ศิลปะศึกษามีคุณค่าส่งเสริมสุขภาพทางจิตและบุคลิกภาพ การสร้างสรรค์งานศิลปะสามารถแสดงออกทางอารมณ์ ความคิด และสติปัญญา ความสำเร็จในการทำงานจะช่วยให้เกิดความสบายใจมีความสุข และเกิดความภูมิใจซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีสุขภาพจิตที่สมบูรณ์ และมีความมั่นใจในตนเอง

ศิลปะศึกษามีคุณค่าในด้านการบำบัดปัญหาของผู้เรียน

ศิลปะศึกษาช่วยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีการแสดงออกด้วยวิธีการต่างๆ ตามความสามารถและความต้องการของผู้เรียน แต่สำหรับผู้เรียนที่มีปัญหาในการปรับตัว และต้องการหาทางออกศิลปะศึกษาก็มีคุณค่าในการบำบัดปัญหาของผู้เรียนได้ดังความคิดของ

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2523) กล่าวว่าศิลปะศึกษามีความสำคัญต่อชีวิตของผู้เรียนในแง่ของการบำบัดปัญหาดังนี้คือ

1. ศิลปะช่วยระบายอารมณ์ที่เคร่งเครียด ความโกรธ ความกลัว ความวิตกกังวล หันมาระบายออกทางอารมณ์ด้วยการทำกิจกรรมศิลปะ เป็นทางออกที่ดีที่สุด เพราะจะได้ผ่อนคลายอารมณ์ และมีผลทางด้านสุนทรียภาพ และการสร้างสรรค์ด้วย

2. ศิลปะช่วยขจัดความด้อย ถ้าสาเหตุมาจากความไม่สมปรารถนา ขาดความมั่นใจ ความขลาดอาย ความพิการ เด็กก็จะหมดความสุข ศิลปะเป็นสิ่งที่ช่วยบรรเทาความทุกข์ได้ เขาเหล่านั้นสามารถแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาด้วยการวาดรูป ปั้น ระบายสี ฯลฯ ด้วยวิธีที่ไม่ทำความเดือดร้อนให้คนอื่น แต่เป็นการสร้างความสบายใจให้ตนเอง

3. ศิลปะช่วยทำความเข้าใจกับปัญหา และความต้องการของเด็ก กิจกรรมศิลปะช่วยให้เข้าใจปัญหา และความต้องการของเด็ก ทำให้เข้าใจที่จะแก้ปัญหาได้ง่ายขึ้น ในกรณีที่เด็กผิดปกติเกรี้ยวกราด รังแกเพื่อนอย่างไม่มีเหตุผล ศิลปะเป็นภาษา เป็นการแสดงออก และเป็นเรื่องราวชีวิตของเด็ก เช่น เวลาที่เด็กสบายใจเขาจะวาดรูปดอกไม้ ภาพทิวทัศน์ เป็นต้น ศิลปะในทางบำบัดจึงมีคุณค่าในฐานะเป็นวิถีทางแห่งความผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงความต้องการที่ลึกซึ้งในจิตใจเด็ก

ดังนั้นศิลปศึกษาจึงเป็นวิชาที่มีบทบาท ในด้านที่จะมุ่งพัฒนาคนเป็นสำคัญ ซึ่งนัก การศึกษาทางศิลปศึกษา นักจิตวิทยา และครูอาจารย์ทางศิลปศึกษาตลอดจนนักการศึกษาต่าง ประเทศหลายท่านต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ศิลปศึกษามีคุณค่าในด้านส่งเสริมพัฒนาการ ของผู้เรียนทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา สังคมและอารมณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มีส่วนช่วย ในด้านพัฒนาพฤติกรรม และบำบัดปัญหาของผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อความสมบูรณ์แห่งชีวิตของผู้เรียน ในการดำรงชีวิตในสังคมปัจจุบัน

3.3 ครูศิลปศึกษา

ในการจัดการเรียนการสอนนั้นองค์ประกอบหลักที่สำคัญตัวหนึ่งในการขับเคลื่อนให้เกิด การเรียนการสอนที่มีคุณภาพนั่นก็คือครู ครูจึงเป็นบุคลากรที่สำคัญทางการศึกษา การเรียนการ สอนวิชาศิลปะก็เช่นกัน ครูศิลปะแต่ละคนไม่ได้มีศักยภาพในการจัดการเรียนการสอนที่เท่ากันทุก คน ครูแต่ละคนจึงควรพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ทันต่อสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่

ในส่วนของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ที่จะกล่าวนี้จะได้นำเสนอในเรื่องที่ เกี่ยวข้องกับด้านต่างๆ ดังนี้

1. ครูประถมศึกษา

ครูประถมศึกษามีความสำคัญ และเกี่ยวข้องกับการศึกษา ดังที่มีผู้กล่าวดังนี้

สุทธาสินี วิเวกานนท์ (2538) ได้สรุปแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของครูประถมศึกษาไว้ 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านบุคลิกภาพ ควรมีลักษณะที่แจ่มใส เป็นมิตร สุขุม เยือกเย็น อ่อนโยน มีเหตุผล กล้าคิดกล้าทำในทางสร้างสรรค์ มีการวางแผนต้นตัวเสมอ มีเป้าหมายในการทำงานในส่วนของการกระทำ ก็ควรมีการแสวงหาความรู้ติดตามข่าวสาร มีมนุษยสัมพันธ์ดี เป็นต้น

2. ด้านสมรรถภาพวิชาชีพครู ต้องมีความรู้ ความสามารถทักษะ และการประยุกต์ใช้ในการ สอนทุกๆด้าน

3. ด้านคุณธรรม ครูที่ดีควรเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ มีจิตใจแจ่มใส มีความเมตตา กรุณา รับผิดชอบมีวินัย ขยัน อดทน มีความรัก และศรัทธาในวิชาชีพครู

จากความสำคัญของครูประถมศึกษา และลักษณะที่ควรมีของครูทั้ง 3 ด้าน ดังที่กล่าวมา สิ่งที่จะเกิดผลตามมาก็เพื่อจะเป็นแบบอย่างที่ทำให้เด็กในระดับนี้มีความรู้ ความสามารถพร้อม ทั้งคุณธรรมตรงตามหลักสูตรที่วางแนวทางไว้

2. สภาพของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

สภาพของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

ไม่ว่าเรื่องใดๆ สภาพที่เป็นจริงมักจะแตกต่างจากสภาพในอุดมคติเสมอ แม้ว่าสิ่งทั้งหลายที่เป็นอยู่จะไม่ตรงตามอุดมคติที่เดิยวนักเราก็ยังสามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ ด้วยการปรับตัวให้เข้ากับสภาพที่เป็นจริง และพยายามเปลี่ยนแปลงสภาพที่เป็นอยู่นั้น ให้เป็นไปตามอุดมคติเท่าที่จะทำได้ แม้ว่าความพยายามที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพการณ์ใดๆ ให้เป็นไปตามอุดมคตินั้นไม่แน่ว่าจะได้รับผลสมประสงค์เสมอไป

นิรมล ตีรณสาร (2525) กล่าวว่า ครูศิลปศึกษาในสภาพที่เป็นจริงเป็นอีกอย่างหนึ่งที่แตกต่างไปจากสภาพในอุดมคติของผู้เขียน เพราะครูศิลปศึกษาในอุดมคติของผู้เขียนอาจมีลักษณะไม่ตรงกับครูศิลปศึกษาในอุดมคติของผู้เขียน ในการสรุปสภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ผู้เขียนอาศัยแบบสอบถาม ที่ได้รับคืนจากโรงเรียนประถมศึกษาในกรุงเทพฯ 164 โรงเรียน ประกอบกับประสบการณ์ตรงของผู้เขียน และประสบการณ์รองที่ได้จากการรายงาน ของนิสิตปริญญาตรีและโท ภาควิชาประถมศึกษาฯ ฟ้าลงกรณมหาวิทยาลัย ในการสังเกตการสอนวิชาศิลปศึกษา ในโรงเรียนต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ในช่วง 11 ปีที่ผ่านมา (พ.ศ. 2514-2525) รวม 120 โรงเรียน

สภาพที่เป็นจริง	สภาพในอุดมคติ
1. เพศ ครูหญิงมากกว่าครูชาย	ครูหญิง และชายมีปริมาณเท่ากัน
2. วุฒิ ครูประจำชั้นที่ไม่มีความรู้พิเศษทางศิลปะสอนวิชาศิลปศึกษา เพราะต้องสอนเองหมดทุกวิชา ครูกว่าครึ่งหนึ่งที่สอนศิลปศึกษาไม่มีความรู้ทางศิลปะเลย	ครูศิลปศึกษาเป็นครูประจำชั้นที่มีความรู้พิเศษทางศิลปะด้วย ครูที่สอนศิลปศึกษาหาความรู้ทางศิลปะเพิ่มเติมให้มากที่สุด
3. ความสนใจ ความเข้าใจ ครูสอนศิลปศึกษา เพราะ ผู้บริหารโรงเรียนกำหนดให้สอนไปตามที่เอกสารหลักสูตรที่กำหนดไว้	ครูสอนศิลปศึกษาด้วยใจรัก เพราะเห็นว่าการเรียนรู้ทางศิลปะเป็นประโยชน์แก่นักเรียน และจัดการการเรียนการสอนตามความมุ่งหมายที่ตนตั้งไว้ ซึ่งเหมาะกับสภาพแวดล้อมทั้งปวง โดยอาศัยเอกสารหลักสูตรเป็นแนวทาง ไม่ใช่

- ครู คือผู้ออกคำสั่งให้นักเรียนทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งเกี่ยวกับทฤษฎีทางศิลปะ หรือการสร้างภาพสิ่งประดิษฐ์ให้สำเร็จในเวลาที่กำหนดโดยไม่เคยถามตนเองว่างานนั้นๆ ให้ประโยชน์อย่างไรแก่นักเรียน
4. การเตรียมตัวสอน
- ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมาแล้วมักไม่มีการวางแผนการสอนระยะยาว และไม่เตรียมการสอนล่วงหน้าอย่างมีระเบียบ
5. วิธีสอน
- ครูแสดงตนเป็นผู้ให้เสรีภาพในการทำงานทางศิลปะแก่นักเรียนด้วยการให้นักเรียน “วาดอะไรก็ได้” “ปั้นอะไรก็ได้” “ทำงานศิลปะอะไรก็ได้” มากเกินไป จนนักเรียนไม่มีจุดมุ่งหมายอะไรในการทำงาน และไม่มีพื้นฐานอะไรที่จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้ “ทำอะไร”
6. ลักษณะประจำตัว
- ครูศิลปศึกษาโดยเฉพาะครูที่เป็นศิลปิน หรือได้รับการฝึกฝนมาทางศิลปะโดยเฉพาะมักถือว่าผลงานศิลปะของนักเรียนระดับประถมศึกษาไม่มีความหมายอะไร เพราะไม่มีความงาม หรือคุณค่าเหมือนงานของศิลปินที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว
- ครู ถือว่านักเรียนเป็น “ลูกไก่ในกำมือ” ซึ่งครู
- คัมภีร์ที่ต้องทำตามทุกตัวอักษร
- ครูศิลปศึกษาทราบดีว่าตนเองต้องการให้นักเรียนมีคุณสมบัติที่ดีอย่างไร และพยายามเลือกสรรงานศิลปะที่จะเป็นเครื่องช่วยให้นักเรียนเกิดคุณสมบัติที่ต้องการในขณะที่ทำงานนั้น และสามารถคงคุณสมบัตินั้นไว้ได้นานที่สุด
- ครูเขียนโครงการสอนระยะยาว และเตรียมแผนการสอนเฉพาะคร่าวไว้ก่อนสอน
- ครูให้ “ข้อมูล” “แรงกระตุ้น” และ “แรงจูงใจ” แก่นักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดความคิดและเห็นแนวทาง หรือวิธีการที่จะทำงานให้สำเร็จ
- ครูศิลปศึกษาเห็นว่าผลงานของนักเรียนมีคุณค่า ซึ่งอย่างน้อยก็มีคุณค่าสำหรับตัวนักเรียนเอง เพราะการที่ครูและนักเรียนเห็นคุณค่าของงานที่นักเรียนทำได้สำเร็จ (ไม่ใช่เห็นคุณค่าเฉพาะการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในขณะที่ทำงานเท่านั้น) จะเป็นแรงจูงใจให้นักเรียนพยายามทำงานศิลปะให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเกิดผลทางด้านงานศิลปะที่ดียิ่งขึ้น และด้านการเรียนรู้ อย่างอื่นที่เกิดขึ้น ในขณะที่ทำงานศิลปะนั้น
- ครูถือว่านักเรียนเป็นคนคนหนึ่ง ซึ่งมีศักดิ์ศรี

จะทำอะไรด้วยก็ได้ จะดูว่า เขียนดีก่อน
ขอได้ตามใจครู

ของความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกับครู แต่ต่างกัน
ด้วยวุฒิคุณวุฒิเท่านั้น การกระทำของ
ครูต่อนักเรียนจึงเป็นไปในลักษณะผู้ใหญ่ที่ดี
พึงปฏิบัติต่อเด็ก และผู้มีความรู้สูง ซึ่งมีคุณ
ธรรมพึงปฏิบัติต่อผู้เป็นศิษย์ไม่ใช่การกระทำ
ในลักษณะผู้คุมปฏิบัติต่อนักโทษหรือเจ้าของ
ทาสปฏิบัติต่อทาส

7. การประเมินผล

ครูให้คะแนนผลงานศิลปะของนักเรียนเป็น 6/10,
7/10 หรือ 28/30, 29/30 แต่ไม่มีผู้ใดบอกได้ว่าทำ
ไม่จึงให้คะแนนเท่านั้นเท่านี้

ครูเข้าใจว่าการประเมินผลความสำเร็จและ
พัฒนาการในการเรียนศิลปะศึกษาของนักเรียน
เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะช่วยให้ทราบความสำ
เร็จหรือความล้มเหลวของทั้งการสอนของ
ครูเองและการเรียนของนักเรียน ฉะนั้นครูจึง
วางแผนการประเมินไว้อย่างแน่นอนชัดเจน

3. การพัฒนาครูศิลปะในระบบโรงเรียน

วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวถึงการพัฒนาครูศิลปะในระบบโรงเรียน ว่าควรวินิจฉัยวิธี
การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในด้านต่างๆ ดังนี้

1. ความรู้เนื้อหาทางศิลปะ ที่ครูขาด และจำเป็นจะต้องมีความรู้ที่จะเป็นพื้นฐานทำให้
การสอนของครูมีประสิทธิภาพ ได้แก่ สุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลปะ ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน
และศิลปวิจารณ์ เนื้อหาสาระเหล่านี้จะเป็นพื้นฐานความรู้สำหรับครูในเรื่องความงาม การวิจารณ์
ศิลปะอย่างมีหลักเกณฑ์

2. การพัฒนาทักษะศิลปะ หรือการสร้างงานศิลปะจะเป็นส่วนที่เสริมให้ครูได้แสดงออก
ค้นคว้าหาเทคนิคใหม่ๆ ริเริ่มสร้างสรรค์อันจะเป็นพื้นฐานพัฒนาตัวครูให้มีความเข้าใจทราบซึ่ง
และเห็นคุณค่าในศิลปะ

3. ยุทธวิธีการสอนศิลปะ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญสำหรับการเรียนการสอนที่ผู้สอนจะ
มีหลักสูตรยึดในการนำเสนอบทเรียน การจัดบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริม และกระตุ้น
เร้าการแสดงออก และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่เหมาะสมกับวัย และธรรมชาติของผู้เรียน ผู้เรียนมี
โอกาสใช้ความสามารถในการคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมาได้ โดยผสมผสานกับสติปัญญา ประสบ
การณ์และจินตนาการ ผู้สอนจะต้องตระหนักรู้ว่าความคิดสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่มืออยู่ในตัวทุกคน

และเป็นสิ่งที่พัฒนาได้ การคิดสร้างสรรค์กับสติปัญญาเป็นเรื่องที่แตกต่างกัน แต่ความคิดสร้างสรรค์มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้ การพัฒนาผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะจะช่วยให้เด็กเรียนรู้งานศิลปะนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานศิลปะ การมีส่วนร่วมจะสร้างนิสัยรักการปฏิบัติมีใช้แต่พูดอย่างเดียว และมีส่วนเสริมให้เด็กซาบซึ้งในผลงานของคนอื่นด้วย การมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ ร่วมช่วยกันตัดสินใจ และช่วยให้เด็กพัฒนาได้เร็วขึ้น ยุทธวิธีในการสอนเหล่านี้จะช่วยลดบทบาทและอิทธิพลของผู้สอนที่มีต่องานศิลปะเด็กดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้ การฝึกอบรมครูเกี่ยวกับยุทธวิธีการสอนจะต้องกระทำอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่อง จะทำให้ครูนำเสนอบทเรียนน่าสนใจ สนุก ตรงตามจุดประสงค์ และหลักการสอน ศิลปะศึกษาดังกล่าวในตอนต้น การพัฒนาศิลปะเด็กโดยใช้รางวัลเป็นเป้าหมายก็จะลดบทบาทลง และมุ่งเน้นการแสดงออก สร้างสรรค์ และแสวงหาเทคนิค และวิธีการใหม่ๆ

ประการสุดท้าย การสอนศิลปะในระบบโรงเรียนจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวขึ้นอยู่กับปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การสนับสนุนจากฝ่ายบริหาร จากประสบการณ์ของผู้เขียนพบว่า การประชุมการสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะทุกครั้ง ผู้บริหารมักถูกกล่าวหาว่าไม่สนับสนุนการเรียนการสอนเท่าที่ควร และคิดว่าผู้บริหารแต่ละท่าน คงมีทัศนคติอันกว้างต่อการบริหารการเรียนการสอน คงจะจัดลำดับ และให้โอกาส และความเท่าเทียมกันในทางวิชาการ ผู้บริหารคงจะมองครูศิลปะด้วยจิตใจ และความเข้าใจว่า ครูศิลปะมีความสำคัญอย่างเท่าเทียมกับครูสาขาวิชาอื่นๆ ที่มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนาเด็กด้วยกัน ปัจจัยด้านตัวครูเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมส่วนตัว ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ฐานะทางเศรษฐกิจ ความรับผิดชอบต่อครอบครัว ปัจจัยเหล่านี้เป็นสิ่งที่มียุทธวิธี และส่งผลต่อภาวะหน้าที่โดยเฉพาะงานสอนของครูส่วนปัจจัยทางด้านสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่มีผลกระทบต่องานของครู ได้แก่ ระบบการบริหารงบประมาณ อาคารสถานที่ เพราะธรรมชาติของวิชาศิลปะต้องการสถานที่ฝึกปฏิบัติที่เป็นสัดส่วน รวมทั้งเป็นการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ ถ้าองค์ประกอบเหล่านี้ได้มีโอกาสเอื้ออำนวยต่อการทำงาน และการจัดการเรียนการสอน ถ้าปัจจัยทางด้านการสนับสนุนการเรียนการสอนมีจำกัด การที่เราจะคาดหวังให้ครูศิลปะเริ่มปฏิบัติงานภายใต้ขีดจำกัดหลายๆประการนั้น จะเป็นจุดหยุดนิ่งการพัฒนาศิลปะเด็ก ภาพอนาคตการพัฒนาศิลปะเด็กในช่วง 10 ปีก็คงจะไม่แตกต่างไปจากเดิมมากนักถ้าไม่ปรับปรุงปัจจัยที่สำคัญดังที่กล่าวมา

Smith et al(1983) ได้กล่าวถึงข้อพิจารณาความจำเป็นของครูต่อการศึกษาศิลปะของเด็กพิเศษ

1. ทัศนคติของครูเป็นสิ่งสำคัญมาก บ่อยครั้งการทำงานกับเด็กพิเศษจะต้องมีความ

ระวางถึงสิ่งๆที่ผู้อื่นพูดถึงเกี่ยวกับเด็กพิเศษ ซึ่งสิ่งคาดหวังในแง่บวกก็คือ ครูต้องมีความสามารถ และเต็มใจที่จะช่วยเด็กให้เด็กได้พัฒนาความสามารถใหม่ๆ

2. ครูต้องมีการวางแผน และเตรียมการสอนที่ดีเยี่ยม ซึ่งหมายถึงการสำรวจสิ่งจำเป็นต่างๆ เช่น ข้อพิจารณาความเห็นจากคนอื่นๆ การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การเตรียมผู้ช่วยสอน การออกแบบชั้นเรียนที่เหมาะสม และการเลือกทำตามวัตถุประสงค์อย่างระมัดระวัง รวมไปถึงการวางแผนเป้าหมายของเด็กแต่ละคน

3. ครูจะต้องมีความชำนาญในการปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก คือ ทักษะการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับเด็กรวมถึงสมรรถภาพในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ การเสริมแรง การใช้รูปแบบจำลอง การจัดระเบียบวินัย ทั้งนี้วิธีการในการสอน และการจัดการสอนต้องดีเยี่ยม

4. เพื่อให้มีประสิทธิผล ครูต้องมีการเฝ้าสังเกต และมีการบันทึกความก้าวหน้าของเด็ก มีการสร้างแบบประเมินผล ตลอดถึงการใช่วิธีการที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ครูจึงสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสมได้

ประเทิน มหาจันทร์ (2531) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ครูควรปฏิบัติ และควรดเว้น การเฝ้า และสร้างความสนใจ สิ่งที่ต้องปฏิบัติ

1. สร้างความบันเทิงใจให้แก่เด็ก ทำให้เด็กตื่นตัวกับความคิดใหม่ๆ การสร้างความบันเทิงใจอาจกระทำได้โดยการพานักเรียนไปชมสถานที่ต่างๆ เช่น สวนสัตว์ ไร่ โรงงาน หรืออาจใช้ ภาพยนตร์ ภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง เป็นต้น

2. ให้เด็กลงมือทำงานศิลปะทันที หลังจากที่ได้มีการเฝ้าเพียงพอแล้ว

3. บทเรียนที่สอนแบบบูรณาการ จะเป็นเครื่องเฝ้าให้เด็กสร้างงานทางศิลปะได้เป็นอย่างดี

4. การส่งเสริมการอภิปรายในห้องเรียน เป็นการกระตุ้นให้เด็กคิด และแสวงหาแนวคิดใหม่ๆ อยู่เสมอ

5. การพยายามจัดหาประสบการณ์หลายๆด้านให้กับเด็ก เพื่อเด็กจะได้ประสบการณ์นั้น มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการสร้างสรรค์งานทางศิลปะ

6. พยายามเฝ้าให้เด็กอยากทำงานอยู่เสมอ ควรหากิจกรรมที่น่าสนใจมาให้เด็กทำ

7. ช่วงความสนใจของเด็กสั้นมาก ควรหากิจกรรมที่น่าสนใจมาให้เด็กทำ

8. พยายามใช้กิจกรรมทางศิลปะ ให้เป็นเครื่องช่วยเฝ้าให้เด็กสนใจในวิชาอื่นๆ

สิ่งที่ควรดเว้น

1. อย่าบังคับให้เด็กสร้างงานทางศิลปะ โดยที่เด็กยังไม่เกิดความบันเทิงใจให้คิดทำงานนั้น

2. อย่าเพียงแต่ยื่นกระดาษเปล่าแผ่นหนึ่ง หรือดินเหนียวก้อนหนึ่งให้แก่เด็ก แล้วบอกให้ทำสิ่ง

นั่นสิ่งนี้ โดยที่เด็กยังไม่เกิดความบังคาลใจ เด็กจะสร้างงานทางศิลปะได้ดีต่อเมื่อได้รับการร่ำเรียนก่อน

3. ก่อนให้เด็กลงมือทำงาน อย่าอธิบายให้เน้นซ้ำ ควรรวบรัดแล้วให้เด็กทำงานทันที เด็กกระหายที่จะทำงาน และไม่สามารถอดใจรอคำอธิบายที่เนิ่นนานได้

4. อย่าจำกัดผลงานทางศิลปะของเด็กโดยการนำไปเปรียบเทียบกับความจริง สีที่ถูกต่องก็ดีสัดส่วนที่เหมาะสมก็ดี ตลอดจนรูปร่างที่แน่นอนของสิ่งของก็ดี มิใช่เป็นเครื่องช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ในทางสร้างสรรค์

5. อย่าจำกัดวงความคิดของเด็ก โดยไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความคิดเห็นของตน ออกมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น

6. อย่าจำกัดประสบการณ์ทางศิลปะของเด็ก ให้อยู่ในวงแคบโดยให้ใช้วิธีการเพียง 2-3 อย่างเท่านั้น

7. อย่ายอมให้เด็กสร้างงานให้เสร็จลงในทันทีทันใด พยายามร่ำให้คิด และยั่วยุให้ต่อเติม หรือสร้างเสริมงานต่อไป

8. อย่าปล่อยให้กิจกรรมของเด็กต้องใช้เวลาเนิ่นนานเกินไป จนทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

9. อย่าทำให้วิชาศิลปะต้องกลายเป็นทาสของวิชาอื่น ศิลปะเป็นประสบการณ์ทางการสร้างสรรค์ซึ่งไม่ควรถูกจำกัดโดยวิชาอื่น

การสร้างความสำเร็จ และเสริมความมั่นใจ
สิ่งที่ดีควรปฏิบัติ

1. พยายามชื่นชมผลงานของเด็ก ให้กำลังใจเด็กโดยให้ทำในสิ่งที่เด็กสามารถทำได้ และทำได้อย่างดี

2. ยอมรับผลงานที่เด็กสร้างขึ้น และให้กำลังใจเด็กโดยพูดถึงผลงานของเด็ก เช่นนี้จะทำให้ครูเข้าใจได้อย่างดีว่างานนั้นมีความหมายต่อเด็กเพียงไร

3. จัดกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็กทุกคน ไม่ควรจำกัดในวงแคบ เฉพาะคนนั้นคนนี้เท่านั้น

4. จัดหาแต่วัสดุที่ใช้ง่าย เก็บรักษาได้ง่าย และราคาถูกให้แก่เด็ก

5. ควรให้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งให้เพียงพอ เพื่อเด็กจะได้สร้างงานให้สมบูรณ์ โดยที่ไม่ต้องรีบร้อน

6. ครูต้องมีความอดทน พยายามให้เด็กได้เรียนรู้กฎเกณฑ์ต่างๆ ด้วยประสบการณ์ของตนเองมิใช่โดยครูเป็นผู้กำหนด ครูเพียงแต่จัดหาวัสดุ และให้การแนะนำเท่านั้น

7. ควรตระหนักว่า ความรื่นรมย์ในขณะทำงาน และความสำเร็จในการทำงานจะเป็นเครื่องกระตุ้นให้เด็กกระหายที่จะได้รับความสำเร็จในครั้งต่อไป ความสำเร็จและความรื่นรมย์จะช่วยเหลือผลักดันให้เด็กเกิดคุณค่าและเกิดความซาบซึ้งในงานศิลปะ ซึ่งจะมีผลต่อเด็กเป็นอันมาก

8. ควรตระหนักว่า “ศิลปะประเภทเหมือนจริง” เป็นงานของผู้ใหญ่ ซึ่งต้องเป็นผู้ชำนาญ และได้รับการฝึกฝนมาเป็นอันดีแล้ว

9. ควรให้กำลังใจเด็กในการแสดงผลงาน เพื่อก่อให้เกิดความภูมิใจ และเกิดความมานะยิ่งขึ้น

10. แสดงผลงานของเด็กทุกคนให้เป็นที่ยอมรับ

สิ่งที่ควรจดจำ

1. อย่ามุ่งหวังอะไรจากเด็กมากเกินไป

2. อย่าใช้คำพูดที่อาจทำให้เด็กท้อใจ เช่น พูดว่า “นี่รูปอะไรของเธอนะ” หรือ “ดูไม่เห็นเป็นรูปคนเลย” คำพูดเช่นนี้จะทำให้เด็กหมดกำลังใจ และรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จในการทำงาน

3. อย่าคิดว่าเด็กมีความถนัดเป็นพิเศษเท่านั้นที่จะสร้างงานทางศิลปะได้

4. อย่าปล่อยให้เด็กทำอะไรตามใจตัวเองขณะที่มีกิจกรรม และอย่าปล่อยให้เด็กมีความไม่มีพิธี

การกลายเป็นความวุ่นวาย

5. อย่าให้อิสระแก่เด็กมากเกินไป จนกลายเป็นความไม่มีหลักเกณฑ์

การประเมินค่างานของเด็ก

สิ่งที่ควรปฏิบัติ

1. ครูควรพิจารณาถึงความเมตตา และความชื่นชมของเด็กที่ได้รับเป็นเกณฑ์

2. เด็กที่ควรได้รับการยกย่อง คือ เด็กที่มีความซื่อสัตย์ และมีความพยายามสูง

3. คำหนึ่งถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสิ่งสำคัญ

4. คำหนึ่งถึงแนวความคิดที่เด็กแสดงออกมาในผลงาน

5. พยายามศึกษาให้เข้าใจงานของเด็ก

6. คำหนึ่งถึงสัญลักษณ์ต่างๆ ที่เด็กแสดงออกมาในผลงาน เช่น สัญลักษณ์ทางอารมณ์

และสัญลักษณ์ทางจิต

7. ยกย่องผลงานที่เด็กสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความพยายาม และความซื่อสัตย์ เพราะจะทำให้เด็กเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

สิ่งที่ควรจดจำ

1. อย่ากังวลในเรื่องผลงานเด็กมากเกินไป

2. อย่าตัดสินใจเด็ดขาดลงไปว่า งานของเด็กต้องได้คะแนนเท่านั้นเท่านั้น ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอนมาใช้ประเมินค่างานศิลปะของเด็กได้

3. อย่าคำนึงถึงแต่ความเหมือนจริงของผลงาน ว่าเป็นสิ่งสำคัญ

4. อย่าเพิ่งถึงแต่ในแง่ของวัตถุ ต้องคำนึงถึงแนวความคิดด้วย

5. อย่าสนับสนุนงานที่สร้างขึ้นเพื่อตอบตาครู

6. อย่าตัดสินงานของเด็กโดยใช้เพียงสายตาเป็นเครื่องมือ เพราะสายตาไม่ใช่กล้องถ่ายรูป สายตาของมนุษย์จะมองเป็นไปในแง่ใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้มองเป็นสำคัญ
7. อย่าใช้คำวิจารณ์ที่ไม่เหมาะสม เพราะจะทำให้เด็กขาดความมั่นใจ

สวนวิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้กล่าวถึงครูกับการพัฒนาศิลปะสำหรับเด็กว่า

1. การสอนศิลปะศึกษาไม่จำเป็นต้องเป็นครูศิลปะเสมอไปครูที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็ก ก็ควรจะได้สอนวิชาศิลปะอย่างมีความเชื่อมั่น ผู้ที่ใกล้ชิดและเข้าใจเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาที่จะสร้างทัศนคติ และหวังผลในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า
2. ครูผู้สอนมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาพัฒนาการของเด็ก โดยถือประสบการณ์ตรงที่ได้ใกล้ชิดกับเด็กเป็นสำคัญ พยายามสร้างความเห็นอกเห็นใจต่อเด็กทุกด้าน
3. ส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางศิลปะทั้งทางตรงและทางอ้อม มากเท่าที่ครูผู้สอนสามารถจะทำได้ หรือจัดให้ได้ เพราะประสบการณ์จะมีส่วนสร้างความประทับใจ และพื้นฐานอันมีค่าต่อชีวิตของเด็ก ในอันที่จะรู้จักเลือก และเปรียบเทียบเพื่อความสุภาพและความพอใจ ด้วยเหตุนี้ครูจึงพยายามจัดประสบการณ์ให้มากมายหลายด้าน
4. ครูผู้สอนไม่ควรใช้วิธีเผด็จการสั่งงานให้เด็กทำ จนกระทั่งเด็กไม่สามารถแสดงออกมาซึ่งความเห็นของตนเองได้
5. อย่าส่งเสริมให้เด็กเอาแบบอย่างเพื่อนที่ปฏิบัติงานอยู่ด้วยกัน เพราะอาจจะติดเป็นนิสัย กลายเป็นผู้ขาดคุณค่าทางความคิดเห็นส่วนตัวกลายเป็นผู้ที่ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ในทางตรงข้ามกัน ครูควรมุ่งส่งเสริมคุณค่าทางเอกลักษณ์ภาพ สร้างลักษณะเฉพาะตัวสร้างความมั่นใจให้กับเด็กทุกคน
6. ครูควรดูแลให้เด็กสร้างสรรค์งานด้วยตนเองกล้าคิด กล้าทำ
7. ครูต้องพยายามเข้าใจ พูดคุยซักจูงให้เด็กสนใจที่จะค้นพบสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ครูควรเป็นผู้นำเด็กไปสู่แหล่งประสบการณ์เหล่านั้นด้วยความพยายามพูดคุยสร้างทัศนคติที่ดีจนวิธีการค่อยเป็นค่อยไป
8. ไม่ควรสอนทฤษฎี รายละเอียดและสัดส่วนต่างๆเพราะควรจะได้ส่งเสริมให้เด็กค้นพบข้อสรุปด้วยตัวของเขาเอง
9. ครูต้องพยายามดูแลการทำงานของเด็กอย่างใกล้ชิด เพราะการเรียนศิลปะจำเป็นต้องอาศัยการชี้แนะตัวต่อตัว
10. ช่วยคลี่คลายปัญหา และความคิดของเด็ก โดยวิธีซักถามพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาและความคิด
11. การสาธิตให้เด็กดู ควรสาธิตวิธีใช้เครื่องมือ ความปลอดภัยในการใช้เครื่องมือ หรือเฉพาะวิธีการบางอย่างที่ยุ่งยาก
12. ครูควรเคารพต่อการทำงานและผลงานของเด็กสร้างความภูมิใจให้เกิดแก่เด็ก

13. เปิดโอกาสให้เด็กได้พบข้อผิดพลาดด้วยตัวของเขาเอง เพราะสิ่งที่ผิดพลาด เด็กจะจดจำได้อย่างแม่นยำและเป็นบทเรียนในการทำงานครั้งต่อไป

14. การเรียนศิลปะศึกษาควรส่งเสริมให้มีโอกาสเรียนรู้เป็นกันเอง

15. พยายามส่งเสริมให้เด็กเป็นคนกล้าพูดกล้าแสดงความคิดเห็น กล้าวิพากษ์วิจารณ์ เป็นการฝึกเหตุผลและความเชื่อมั่นไปพร้อมกัน

16. ส่งเสริมให้มีการแสดงงานของเด็กทุกคนแต่ไม่ควรไปในทางแข่งขัน

ส่วนนักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ของครูศิลปะมีดังนี้

Paston (1973) และ Linderman (1960) ได้กล่าวถึงภาพลักษณ์ของครูศิลปะว่า ครูศิลปะควรมีลักษณะพิเศษ คือหยิ่งรู้เข้าใจถึงผู้เรียนว่ากำลังคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร ต้องมีความรู้ตรงไปตรงมา รู้จักตนเอง และต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามยอมรับความคิดเห็นด้วย

จากคุณสมบัติที่พึงมีของครูศิลปะศึกษาแล้ว ด้านบทบาทหน้าที่ของครูศิลปะศึกษาได้มีนักวิชาการต่างประเทศได้กล่าวถึงไว้ว่า

LowenFeld (1970) ได้กล่าวถึงครูศิลปะทั้งด้านความสำคัญ และการสอนดังนี้

1. อิทธิพลของครูศิลปะศึกษาที่มีต่อการตัดสินใจของเด็ก เด็กมักจะเห็นด้วยกับครูในด้านต่างๆ เพียงแค่ครูแสดงออกเป็นแนวทาง ถึงแม้ความรู้สึกที่แท้จริงของเด็กจะไม่เห็นด้วยก็ตาม ฉะนั้นครูไม่ควรแสดงออกถึงบทบาทความคิดให้แก่เด็กให้คล้อยตาม

2. บทบาทของครูศิลปะศึกษา ควรกระตุ้นให้กำลังใจแก่เด็กในการทำงาน ให้เด็กเรียนรู้สิ่งต่างๆด้วยตนเอง

3. ค่านิยมของครูทั่วไปรวมทั้งครูศิลปะศึกษาบางส่วนมักชอบเด็กที่มีความเรียบร้อย เชื่อฟังครู ซึ่งตรงกันข้าม เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์มักมีพฤติกรรมซุกซน อยากรู้อยากเห็น ครูจึงควรมองพฤติกรรมของเด็กอย่างลึกซึ้ง

Terence (1976) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูในด้านการสอนศิลปะศึกษาว่า

1. บทบาทการสอนของครูที่เคยปฏิบัติมา ควรเปลี่ยนแปลงได้แล้ว ไม่ควรคอยกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กตลอดเวลา ควรเป็นเพียงที่ปรึกษาสังเกตดูชี้แนะในบางครั้งเท่านั้น

2. ครูศิลปะศึกษาควรมีความเข้าใจถึงสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เช่นพัฒนาการต่างๆของเด็ก

3. ครูศิลปะศึกษา ควรใช้สอดแทรกศึกษามาช่วยในการปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

เทอเรนซ์ ยังสรุปอีกว่า บทบาทของครูในโรงเรียน และผู้บริหารโรงเรียน มีส่วนทำให้ศิลปะ

ศึกษามีคุณค่ามากน้อยเพียงไร ครูที่มีพื้นฐานสาขาวิชาอื่นๆ ในบางครั้งมักมองว่าศิลปะเป็นวิชาที่ไม่สำคัญ เป็นเพียงวิชาสนับสนุนการเรียนการสอนเท่านั้น

สรุปได้ว่า ครูศิลปศึกษา เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก การศึกษาจะประสบความสำเร็จได้บุคลากรที่มีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ และมีใจรักในวิชาชีพ เพราะผลในการสอนนั้นจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กแต่ละคนมีความรู้ และพฤติกรรมที่เป็นไปตามแม่แบบของครู ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะนั้น ครูศิลปศึกษา ควรจัดให้มีกิจกรรมหลากหลาย เพื่อที่สามารถดึงเอาความถนัดเฉพาะด้านของเด็กออกมาพัฒนาได้มากยิ่งขึ้น

3.4 การจัดการเรียนการสอนศิลปะ

1. นิยามการจัดการเรียนการสอนศิลปะ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2530) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในปัจจุบันศิลปศึกษา ยังจัดอยู่ในหมวดของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์มีความรู้ควบคู่ไปกับความงาม มีอิสระในการแสวงหาคำตอบของชีวิตให้ตัวเอง ช่วยพัฒนาประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ อารมณ์ และความรู้สึก

อุบล ตู้อินดา (2532) กล่าวว่า ความจำเป็นในการจัดวิชาศิลปศึกษาไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนระดับต่างๆ ก็เพื่อให้ วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ พัฒนาเด็กให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตของตนเองอย่างมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และพยายามที่จะนำศิลปะที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งผลที่ได้ก็คือ ประสบการณ์ทางด้านศิลปะมีความสำคัญมากขึ้นในชีวิตประจำวันของนักเรียน ตรงกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่จะให้โอกาสทุกคนได้ปรับปรุง และแสดงออกทางด้านทักษะ ประสบการณ์ความรู้ ตามความสามารถ และนำผลที่ได้ไปช่วยปรับปรุงชีวิตในชุมชนด้วย ซึ่งตรงกับกรมวิชาการ (2544) ที่กล่าวว่า กลุ่มวิชาศิลปะ เป็นมาตรฐานที่เน้นจากการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่ชีวิตจริง และต่อไปสู่สังคมโลก โดยทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง ผู้เรียนจึงต้องรู้จักคิดด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงไปสู่ธรรมชาติ ความงาม จินตนาการสู่ชีวิตจริง และเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในมาตรฐานกลุ่มวิชานี้ ชุมชน สังคม และโลกได้ การจัดการเรียนการสอนศิลปะจึงสามารถไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ในชุมชน ด้วยความเป็นอิสระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นเป็นหลัก โดยสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระเต็มที่

เทียนชัย เสาจินดารัตน์ (2535) ได้กล่าวว่า ศิลปศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษาที่มีกิจกรรมศิลปะมากมายหลายประเภท ซึ่งแต่ละกิจกรรมสามารถสนองความต้องการในการแสดงออกของผู้เรียนได้อย่างกว้างขวาง โดยมีจุดมุ่งหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีพัฒนาการครบทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เท่าที่แต่ละคนจะมีศักยภาพที่จะพัฒนาได้อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพต่อไป

การจัดการเรียนการสอนศิลปะ จึงหมายถึง การจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้เด็กเกิดการเรียนรู้ต้องการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ควบคู่ไปกับความงาม มีอิสระในการแสวงหาคำตอบของชีวิตให้ตัวเอง ช่วยพัฒนาประสบการณ์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ อารมณ์ และความรู้สึก โดยเน้นจากการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่ชีวิตจริง และต่อไปสู่สังคมโลก โดยทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ตลอดชีวิต

2. แนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา

การจัดการเรียนการสอนจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดหลักเกณฑ์ และแนวทางในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานการเรียนรู้ทางศิลปศึกษา

กรมวิชาการ (2544) กล่าวว่ามาตรฐานการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาซึ่งอยู่ในกลุ่มวิชาศิลปะเป็นมาตรฐานที่เน้นจากการเรียนรู้สู่ชีวิตจริง และต่อไปสู่สังคมโลกโดยทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์ทำงานจริง ผู้เรียนจึงต้องรู้จักคิดด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงไปสู่ธรรมชาติ ความงาม จินตนาการสู่ชีวิตจริง และเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในมาตรฐานกลุ่มวิชานี้สู่ชุมชน สังคม และโลกได้ มาตรฐานการเรียนรู้ทางศิลปศึกษาที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ในชุมชนด้วยความเป็นอิสระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นเป็นหลัก โดยสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระเต็มที่

กรมวิชาการ (2544) ได้เสนอยุทธศาสตร์ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มศิลปะ ดังนี้

1. การเรียนการสอนแบบพัฒนาความสามารถในกระบวนการคิดของผู้เรียน (Metacognitive Thinking) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนที่ผู้เรียนต้องมีการใช้ข้อมูลทางศิลปะกับกระบวนการคิดของตนเอง และการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ด้วยการตัดสินใจเลือกยุทธศาสตร์กระบวนการ ประเมินตนเอง วางแผนปฏิบัติงาน ลงมือปฏิบัติ
2. การเรียนการสอนแบบเชื่อมโยงบูรณาการความรู้สหสาขา (Multidisciplinary Approach)

เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนศิลปะที่สามารถบูรณาการเชื่อมโยงเนื้อหาวิชาความรู้ และกระบวนการ

3. การเรียนการสอนแบบสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนศิลปะด้วยการเรียนรู้ โดยการปฏิบัติจริง เป็นวิธีการแสวงหาความรู้ด้วยการปฏิบัติทดลองหาเหตุผลด้วยตนเอง สัมผัสจริงด้วยตนเอง สรุปด้วยตนเอง เป็นประสบการณ์ตรง

4. การเรียนการสอนแบบประเมินตนเอง (Self Assessment) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนศิลปะที่มีการลำดับขั้นตอนไว้ชัดเจน โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนประเมินตนเอง หรือประเมินเพื่อนในชั้นเรียน โดยมีการอ้างอิงข้อมูลเอกสารหลักฐาน

5. การเรียนการสอนแบบเรียนรู้ด้วยการแก้ปัญหา (Problem Based Learning)) เป็นยุทธศาสตร์การเรียนการสอนศิลปะที่เน้นให้ผู้เรียนได้ศึกษาได้เอง หาทางแก้ปัญหาด้วยตนเอง เรียนรู้การค้นหาคำตอบ ปรับเข้าสู่ทฤษฎีการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง ควรหลีกเลี่ยงการสอนแบบการป้อนข้อมูลทางเดียว จะใช้วิธีการป้อนข้อมูลให้ผู้เรียนหลายๆด้าน เพื่อนำไปสู่กระบวนการแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองของนักเรียนต่อไป

3. สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

สภาพปัญหาในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษามีปัญหาหลายด้านดังนี้ ปัญหาด้านครูผู้สอน

พีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์ (2534) ได้พบว่า ครูศิลปศึกษาขาดความเข้าใจในเนื้อหาศิลปศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการใช้หลักสูตร เนื่องจากไม่เคยผ่านการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

นภดล สายทองยนต์ (2536) ได้พบว่า ครูที่สอนศิลปศึกษานั้นไม่มีวุฒิทางการศึกษาด้านศิลปศึกษา จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ

สุดารัตน์ เพชรจุฑา (2536) ได้พบว่า ครูศิลปะได้รับมอบหมายงานทางการสอน และงานในด้านอื่นๆมาก ทำให้เกิดปัญหาในการบริหารเวลาในการจัดเตรียมกิจกรรมให้กับนักเรียน

เกษร ธิตะจारी (2543) ได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดกับผู้สอน ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้กับผู้เรียนในโรงเรียนมีดังนี้

1. ผู้สอนไม่มีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ทางศิลปะเพียงพอในการสอน หรือไม่ได้จบทางสายศิลปศึกษามา จึงก่อให้เกิดปัญหาในด้านเนื้อหา และการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน

2. ผู้สอนไม่ได้ศึกษาหลักสูตรที่กำหนดไว้ ทำให้เกิดความสับสนในเรื่องที่จะสอน และสอนไม่สอดคล้องตามวุฒิภาวะของผู้เรียน จึงทำให้เกิดการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนไม่ประสบผล
3. ผู้สอนไม่ได้วางแผนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนความยากง่าย และให้เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน
4. ผู้สอนไม่สนใจในการจัดกิจกรรมทางศิลปะ โดยเฉพาะโรงเรียนทั้งประถม และมัธยม ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่ความยากง่าย หรือความซับซ้อนในการปฏิบัติต่างกัน ซึ่งผู้สอนจะต้องตระหนักในเรื่องเหล่านี้
5. ผู้สอนขาดแคลนวัสดุในการปฏิบัติงานตามเนื้อหาวิชา ซึ่งผู้สอนจะต้องรู้จักประยุกต์ใช้วัสดุที่หาง่ายมาทดแทน ถ้าผู้สอนไม่เคยปฏิบัติมาก่อนก็จะไม่สามารถทำได้ และการสอนจะต้องขึ้นอยู่กับปฏิภาณไหวพริบของผู้สอน ที่จะต้องรู้จักพลิกแพลงกิจกรรม ให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตรงตามเนื้อหา
6. ผู้สอนไม่มีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมให้กับผู้เรียน จึงทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้นผู้สอนจึงต้องคิดค้นคว้าสิ่งแปลกๆใหม่ๆ มาให้ผู้เรียนอยู่เสมอสำหรับฝึกปฏิบัติกิจกรรมแต่ละครั้ง

ปัญหาด้านเนื้อหาหลักสูตร

ปราโมทย์ บุญเต็ม (2536) ได้พบว่า ปัญหาการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษามีผลมาจากการบริหารหลักสูตร อันเนื่องมาจากขาดคู่มือ ตำราเอกสาร ประกอบการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

พิภพ ปิติ (2537) ได้พบว่า ความเหมาะสมของเนื้อหาวิชา กับเวลาที่ใช้สอนนั้น ไม่สมดุลงัน มีการกำหนดเนื้อหาวิชาไว้มากเกินไปกว่ากำหนดเวลาที่ครูทำการสอนในแต่ละช่วงกิจกรรม

วินัย โสมดี (2544) ได้พบว่า ความไม่ชัดเจนของหลักสูตร และทิศทางของผู้สอนไม่สามารถเน้นให้เห็นคุณค่าของศิลปะในการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ เช่น ทักษะศิลป์ แนวการสอนยังเป็นเพียงการสร้างวัตถุนิยม การให้ความสำคัญของผลงานสำเร็จรูปมากเกินไป ขาดการเอาใจใส่กระบวนการทำงานศิลปะ ขาดการวิเคราะห์ให้ผู้เรียน และแนวการสอนที่ครูเป็นศูนย์กลางมีส่วนสร้างความผิดพลาดได้มาก การทำงานศิลปะโดยเฉพาะวัยเด็ก กระบวนการจึงมีความสำคัญ และส่งผลถึงพัฒนาการ คุณภาพของชีวิตได้

ปัญหาด้านวิธีการสอน

เทียนชัย เสาจินดารัตน์ (2534) ได้พบว่า ครูประจำชั้นต้องเข้ารับการอบรมเทคนิค วิธีการสอนศิลปะในรูปแบบต่างๆ ในวิชาศิลปะ เพื่อจูงความสนใจของนักเรียน

สันทนีย์ ผาสุก (2534) ได้พบว่า ครูมีปัญหาในด้านวิธีการสอน และเทคนิคทุกรายการในระดับปานกลาง มีปัญหามากในด้านทักษะ และประสบการณ์ทางศิลปะ

จากปัญหาดังกล่าวเราจะเห็นว่าปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุดคือ ปัญหาด้านครูไม่ว่าจะเป็นในด้านความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ การจัดกิจกรรม การแบ่งเวลา การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า สิ่งต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นปัญหาสำคัญของการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา เพราะว่าหากครูผู้เป็นแหล่งความรู้ของเด็กไม่มีความสามารถในการถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ ได้แล้ว ความรู้ความเข้าใจของการเรียนของเด็กจะเกิดได้อย่างไร ผู้ที่เป็นครูจึงต้องตระหนักถึงหลักข้อนี้ พยายามปรับความสามารถของตนเองให้ทันต่อสังคม และวิชาที่ตนสอน เพื่อให้ความสำเร็จเกิดขึ้นในการจัดการเรียนการสอนทุกครั้ง

3.5 การเรียนการสอนศิลปะ

การเรียนการสอนศิลปะ ในปัจจุบันการเรียนการสอนในวิชาศิลปะนั้นทุกฝ่ายได้เข้ามามีบทบาทไม่ว่าจะเป็นครูผู้สอน นักวิชาการด้านศิลปะ ผู้เรียนที่มีความชอบความสนใจในศิลปะ ผู้ปกครองที่สนับสนุนให้เด็กรักในวิชาศิลปะ ซึ่งทุกคนมีส่วนร่วมในการวางแผนรับผิดชอบร่วมกันตามความถนัด ความสามารถ และหน้าที่ของแต่ละคนที่สามารถจะทำได้

ได้มีนักวิชาการด้านศิลปะศึกษาได้เสนอแนะเกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะดังนี้

มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2545) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะควรคำนึงถึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้

1. การกำหนดจุดประสงค์ ต้องควบคู่ไปกับการประเมินผล เพราะเมื่อเรามุ่งหวังตั้งใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใด เวลาครูประเมินผลต้องเข้าใจว่า ผู้เรียนได้รับสิ่งนั้นหรือไม่
2. เนื้อหาสาระ เป็นการให้ข้อมูลหรือจัดประสบการณ์อะไร ให้กับผู้เรียนบ้าง และครูควรช่วยกันวางแผนให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ
3. กิจกรรม และกระบวนการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ถ่ายทอดฝีมือทางด้านศิลปะ สามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเอง และสอดแทรกการแสดงออก
4. วิธีสอน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในทุกระดับการศึกษา เพียงแต่ต้องวางแผนกระบวนการให้เหมาะสมกับวัยนั้นๆ และควรเหมาะสมกับเนื้อหาหรือประสบการณ์ แต่ละประเภทที่ให้กับผู้เรียน

5. การประเมินผล มีการประเมินทั้งกระบวนการเรียน และประเมินผลการเรียน ซึ่งถ้าหลักสูตรนั้นให้ความสำคัญกับพฤติกรรมต่างๆของผู้เรียน ในขณะที่เรียนอยู่หรือขณะที่ทำงานอยู่ การประเมินผลย่อจะทำจากผลบั่นปลายของความรู้ และการวัดผลประการเดียวไม่ได้ ควรจะต้องพิจารณากระบวนการต่างๆขณะที่เรียนรู้อีกด้วย และควรใช้เครื่องมือที่ผสมผสานกันมากกว่า หนึ่งประเภท

Nurit Cohen-Evron (2002) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงศิลปะวัฒนธรรมที่อยู่ส่วนต่างๆรอบโลก ไม่ควรปิดกั้นอยู่แต่เฉพาะในศิลปะของตนเอง ควรเปิดโอกาสให้ศิลปินในท้องถิ่นที่มีความสามารถในท้องถิ่นนั้น ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และทำการสอนให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับผู้สอนที่ไม่มีความชำนาญในเรื่องที่สอน ส่วนด้านการเตรียมการสอน ครูควรคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน ในการที่จะจัดประสบการณ์ทางด้านศิลปะศึกษาได้อย่างเหมาะสม และควรมีเวลาให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ เช่น การสอนเพิ่มเติมในวันหยุด โดยให้ผู้เรียนสมัครใจในการมาเรียนเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหาความอัดแน่นของวิชาที่จัดในช่วงเวลา นอกจากนี้ควรจัดจำนวนผู้เรียนให้พอดีกับขนาดของห้องเรียน และให้มีความเหมาะสมกันระหว่างระดับการศึกษา เป็นต้น

Frank D.Susi (2002) ได้กล่าวว่า หลักการและแนวทางในการเรียนการสอนศิลปะศึกษาควรปฏิบัติดังนี้

1. ควรจัดกิจกรรม เพื่อสร้างลักษณะนิสัยให้เกิดในชีวิตประจำวัน รวมถึงการสนับสนุนในสิ่งที่ผู้เรียนทำในกิจกรรมนั้นๆ
2. การใช้วิธีสอนที่หลากหลาย เช่นการสอนแบบเป็นหน่วย หรือกระบวนการกลุ่ม มีการนำเสนอและอภิปราย ซึ่งกันและกัน
3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เสนอความคิดเห็นด้านศิลปะอย่างอิสระ และเน้นความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นส่วนที่ช่วยสร้างความมั่นใจให้กับผู้เรียน

Mary Jane Zander (2003) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนศิลปะศึกษา ควรคำนึงถึงสิ่งต่างๆต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ในการทำงานศิลปะ เกิดความคิดสร้างสรรค์ และจินตนาการ
2. ผลสะท้อน การตอบรับในการทำงานของผู้เรียนเพื่อต้องการทราบความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน
3. การสื่อสารระหว่างครูกับผู้เรียน
4. กิจกรรมที่จัดขึ้นทั้งใน และนอกสถานที่ รวมถึงการอภิปรายร่วมกัน

ดังนั้นการเรียนการสอนศิลปะจึงประกอบด้วย

1. การกำหนดจุดประสงค์ ที่สอดคล้องกับการวัด และการประเมินผลของผู้เรียน
2. การจัดเนื้อหาสาระ จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสามารถใช้ได้ในชีวิตจริง
3. การจัดกิจกรรม ควรจัดเพื่อสร้างลักษณะนิสัยให้เกิดในชีวิตประจำวัน รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้ถ่ายทอดฝีมือทางด้านศิลปะ สามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเอง
4. วิธีการสอน ต้องวางแผนกระบวนการให้เหมาะสมกับวัยนั้นๆ และควรเหมาะสมกับเนื้อหาหรือประสบการณ์ แต่ละประเภทที่ให้กับผู้เรียน
5. การประเมินผล การวัดผลไม่ควรวัดเพียงกระบวนการเดียว ควรจะต้องพิจารณากระบวนการต่างๆขณะที่เรียนรู้ไปด้วย และควรใช้เครื่องมือที่ผสมผสานกันมากกว่า หนึ่งประเภท

3.6 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ

1. นิยามของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

อาภรณ์ใจเที่ยง (2540) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้ผู้สอนทราบว่า จะสอนได้อย่างไร ใช้วิธีการใดในการเสนอ หรือสร้างประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งจะต้องใช้วิธีที่เหมาะสม อาจใช้วิธีเดียวหรือหลายวิธีในการสอนแต่ละครั้ง โดยจะต้องเป็นวิธีที่เหมาะสมกับลักษณะของเนื้อหาวิชา กับผู้เรียนกับสภาพห้องเรียน และสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ และกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีความจำเป็นต่อการเรียนที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาทักษะที่ช่วยในการเรียนรู้ เช่น ทักษะการอธิบาย การค้นคว้า การนำเสนอ การพัฒนาทักษะการคิด เช่น วิเคราะห์ การคิด สร้างสรรค์ ผจญกฤษฎณ์ ภูวิภาดาธรรมณ์, 2544 กล่าวว่า การที่ผู้เรียนจะบรรลุตามจุดประสงค์ของการเรียนการสอนหรือไม่นั้นต้องอาศัยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นแนวทางในการเรียนการสอนสำหรับความหมายของกิจกรรมการเรียนการสอนมีผู้กล่าวไว้ดังนี้

Tyler (1971) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรือการจัดประสบการณ์เรียนรู้ว่า “ประสบการณ์เรียนรู้หมายถึง” หมายถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และเงื่อนไขภายนอกในสิ่งแวดล้อม ที่เขาพอจะตอบสนองได้ การเรียนรู้จึงเกิดโดยผ่านทางกระทำของผู้เรียนเขาเรียนรู้จากสิ่งที่กระทำไม่ใช่สิ่งที่ครูเป็นผู้กระทำ ดังนั้นจึงพอกล่าวได้ว่าประสบการณ์เป็นผลรวมของเนื้อหากับการกระทำของผู้เรียน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ต้องเป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ได้ฝึกปฏิบัติทั้งงานกลุ่ม และรายงานบุคคล ฉะนั้นการจัดกิจกรรมต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต้องมีความเหมาะสม มีความน่าสนใจ และมีความคิดสร้างสรรค์

อาภรณ์ ใจเที่ยง (2540) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนว่าทั่วไปแบ่งได้ 2 รูปแบบ คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง และกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง

สน วัฒนสิน (2544) ได้กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การปฏิบัติต่างๆที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนเพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และการเรียนรู้ของผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์ของการสอนที่กำหนดไว้ ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนต้องคำนึงถึงผลประโยชน์แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งพัฒนาในทุกๆด้านให้แก่ผู้เรียน

ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง การจัดสภาพการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนเพื่อบรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียน และเงื่อนไขภายนอกในสิ่งแวดล้อม ที่เขาพอจะตอบสนองได้ การเรียนรู้จึงเกิดโดยผ่านทางกระทำของผู้เรียนเขาเรียนรู้จากสิ่งที่กระทำไม่ใช่สิ่งที่ครูเป็นผู้กระทำ ดังนั้นจึงพอกล่าวได้ว่าประสบการณ์เป็นผลรวมของเนื้อหากับการกระทำของผู้เรียน ฉะนั้นการจัดกิจกรรมต้องเน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางกิจกรรมต้องมีความเหมาะสม มีความน่าสนใจ และมีความคิดสร้างสรรค์

สำหรับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนรายวิชาศิลปศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์ มีชีวิตที่เป็นสุขในสังคม ครูศิลปะจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทั้งด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชา และวิธีสอน

วรสุตา ชวีญสุวรรณ (2539) กล่าวว่ากิจกรรมศิลปะมีมากมายหลายประเภท เช่น การวาดภาพระบายสี การปั้น การแกะสลัก การพิมพ์ภาพ และการประดิษฐ์เศษวัสดุ โดยกิจกรรมแต่ละประเภทจะช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ และการพัฒนาในด้านต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการตอบสนองต่อ

ความสนใจ และความถนัดที่แตกต่างกัน ซึ่งหากได้รับการส่งเสริมที่ถูกทางแล้ว จะทำให้เด็กได้พัฒนาศักยภาพที่มีอยู่ในตัวเด็กออกมาได้มากที่สุด

2. หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ชวลิต โพธิ์นคร (2544) กล่าวว่า การเรียนการสอนในแต่ละครั้ง หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงนั้นย่อมมีความสำคัญที่จะต้องสัมพันธ์เกี่ยวข้อง เชื่อมโยงกับสถานการณ์ที่เป็นจริงในชีวิตประจำวัน เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ให้นักเรียนสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ รู้จักเรียนรู้ และอยู่ร่วมกับผู้อื่น มีการบูรณาการความคิด ให้นักเรียนจักตนเอง และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ดังนั้นจึงได้กำหนดหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ ทองพูล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี (2537) ได้กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพควรคำนึงถึงหลักการต่อไปนี้

1. ควรสอดคล้องกับธรรมชาติของวิชานั้นๆ
2. ควรยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนการสอนเป็นส่วนใหญ่
3. ควรจัดให้สอดคล้องกับสาระสำคัญ และจุดประสงค์การเรียนรู้
4. ควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลายรูปแบบ หลายวิธีให้สอดคล้องกับความสนใจ และระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน
5. ควรเขียนกิจกรรมการเรียนการสอนให้ชัดเจน

อัญชลี คงพัฒน์ (2545) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพว่า จะต้องมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ต้องเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้กับสภาพการณ์ต่างๆ และสอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ วุฒิภาวะ เพศ ประสบการณ์ และสติปัญญาของผู้เรียน กระตุ้นให้ผู้เรียนได้แสดงออกมีส่วนร่วมในการค้นหาวิธีแก้ปัญหา และการแสวงคำตอบอย่างมีเหตุผล โดยครูผู้สอนคำนึงถึงพัฒนาการด้านต่างๆไปพร้อมกัน โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกกระบวนการคิด การแก้ปัญหา มีส่วนร่วมในการแสดงออก และส่งเสริมประสบการณ์ใหม่ เช่น การทัศนศึกษา การจัดนิทรรศการ หรือการทำโครงการ เป็นต้น โดยผู้สอนต้องจัดกิจกรรมออกเป็น 3 ส่วน คือ กิจกรรมการเรียนการสอนขั้นนำ ขั้นปฏิบัติ และขั้นสรุปการเรียนรู้ทั้งหมดเพื่อให้เกิดมโนคติ

ดังนั้นหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เราสามารถจัดได้หลากหลายวิธีขึ้นอยู่กับสภาพของโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่เราทำการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน(ความสามารถ ความสนใจ วุฒิภาวะ เพศ ประสบการณ์ และสติปัญญา) สภาพแวดล้อม (อาคารเรียน เครื่องมือวัสดุอุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก) บุคลากรของสถานศึกษา(มีความรู้ ความพร้อม ความเต็มใจในการสร้างสรรค์กิจกรรมใหม่ๆให้เกิดขึ้น) และจะต้องมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

3.7 วิธีการสอนศิลปะ

ในส่วนของวิธีสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจะได้นำเสนอในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยตามลำดับดังนี้ หลักการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา วิธีสอนและเทคนิคการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการสอนศิลปะศึกษา ดังนี้

1. หลักการสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา

การสอนศิลปะศึกษา เป็นการสอนที่ต้องมีลักษณะพิเศษจากการสอนวิชาอื่นๆ เพราะเป็นกระบวนการสอนที่จะต้องหาวิธีในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยของนักเรียนให้เกิดผลที่ดีในหลายๆด้าน จึงต้องมีหลักและวิธีการดังที่นักวิชาการทางศิลปะศึกษาได้กล่าวไว้ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (2525) กล่าวว่า การสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษาในสภาพความเป็นจริง ผู้สอนอาจต้องพบสภาพปัญหาและอุปสรรคในการเรียนการสอนหลายประการ แต่ครูผู้สอนควรจะพยายามจัดการเรียนการสอนให้มีขั้นตอน และแผนในการดำเนินการ นอกจากนั้นแนวความคิด จุดมุ่งหมายในการสอนของครูผู้สอน ถ้าตรงกันหรือมีแนวทางเดียวกัน ปัญหาและอุปสรรคก็คงจะไม่เกิดขึ้นในการเรียนการสอนศิลปะศึกษา

เลิศ อานันท์นะ (2526) กล่าวว่า การสอนศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา มีลักษณะเช่นเดียวกับการสอนวิชาอื่นๆ เพราะในหลักสูตรได้กำหนดให้ศิลปะศึกษาเป็นวิชาสามัญวิชาหนึ่ง ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งมีวิธีสอนเป็น 4 ขั้นตอน คือ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นดำเนินการสอน ขั้นสรุปบทเรียน และ ขั้นประเมินผล แต่ครูผู้สอนควรมีความรู้เพิ่มเติม เพราะวิชาศิลปะศึกษามีเนื้อหาวิชาที่กว้างขวาง และมีลักษณะพิเศษในจุดประสงค์ของการสอนคือ ความรู้ในเนื้อหาทักษะในการปฏิบัติ และควรมีความเข้าใจในปรัชญาของศิลปะศึกษา และพัฒนาการทางศิลปะของเด็กในวัยประถมศึกษาอีกด้วย

นอกจากความรู้และความเข้าใจในปรัชญาศิลปศึกษา วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวอีกว่าหลักการสอนที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วย การปรับปรุง หลักสูตร กิจกรรม สภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมกับเด็ก โดยใช้วิธีสอนที่มีความหลากหลายตามความรู้ ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา (2538) ที่กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้อย่างถูกต้อง จะช่วยพัฒนาความรู้สึกต่างๆของเด็กได้เป็นอย่างดี

ประเทิน มหาจันทร์ (2531) ได้กล่าวถึงวิธีการสอนศิลปะดังนี้
การแสดงผลงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นวิธีสอนศิลปะวิธีหนึ่งซึ่งมีคุณค่าแก่เด็ก ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้เด็กเลือกแนวความคิด หรือเนื้อเรื่องของตนเอง ในการแสดงออก
2. เปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงผลงานอย่างอิสระตามวิธีการของตนเอง
3. ให้สิทธิในการสร้างงานด้วยตนเอง

วิธีการสอนศิลปะโดยมุ่งที่การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้มีอิสระในทางสติปัญญาโดยสมบูรณ์ มีอิสระในการเลือก การแสดงออก และการสร้างงาน ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นลักษณะเฉพาะของงานศิลปะในระดับประถมศึกษาโดยตรง การแสดงผลงานอย่างอิสระของเด็กเป็นไปในลักษณะที่เด็กไม่ตกอยู่ในความควบคุมของครู เพื่อนในชั้น หรือผู้ใหญ่ การควบคุมของสิ่งแวดล้อมภายนอกทำให้เด็กสามารถแสดงออกได้อย่างอิสระตามมาตรฐานของตัวเอง มาตรฐานดังกล่าวนี้ มิใช่มาตรฐานของครู หรือมาตรฐานของผู้ใหญ่ หรือศิลปิน ซึ่งอาจไม่เหมาะสมกับเด็ก หากเป็นมาตรฐานของเด็กแต่ละคนซึ่งตัวเด็กเองเป็นผู้กำหนดขึ้น เด็กจะต้องยอมรับและเคารพในมาตรฐานดังกล่าวนี้ การเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงผลงานอย่างอิสระ จึงสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของศิลปะในระดับประถมเป็นอย่างดี

การสอนศิลปะด้วยวิธีให้เด็กแสดงผลงานอย่างสร้างสรรค์ เป็นการสอนศิลปะวิธีใหม่ที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าวิธีสอนดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของศิลปศึกษา ซึ่งเน้นในเรื่องการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์โดยเสรีของเด็กเป็นสำคัญ เป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกในด้านความคิด อารมณ์ จินตนาการ และความถนัดของตนได้โดยสมบูรณ์ ในกระบวนการสร้างงานทางศิลปะ ซึ่งเริ่มตั้งแต่การเลือกแนวความคิด เลือกวิธีการ เลือกวัสดุ การลงมือสร้างงาน การประเมินผลงาน เด็กเป็นผู้กระทำทั้งหมดด้วยตนเองโดยเสรี กิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมทางศิลปะโดยตรง ความเป็นอิสระที่ดี ความซาบซึ้งที่ดี ความอบอุ่นดี ความเป็นตัวของตัวเองที่ดี การสร้างสรรค์ที่ดีของผู้สร้างงานทางศิลปะ เหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ

ของศิลปศึกษาในแนวใหม่ทั้งนั้น ด้วยเหตุนี้ วิธีสอนที่มุ่งให้เด็กได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเปิดโอกาสให้เด็กได้ตัดสินใจด้วยตนเองจึงเป็นวิธีการที่สอดคล้องกับศิลปศึกษาเป็นอย่างมาก และวิธีสอนที่มีคุณค่าต่อเด็กเป็นอย่างยิ่ง

การสร้างงานทางศิลปะตามเรื่องที่กำหนด

ครูกับนักเรียน ร่วมกันกำหนดชื่อเรื่องขึ้น แล้วให้นักเรียนในกลุ่มใช้เป็นเนื้อหาในการแสดงออกทางศิลปะ ตัวอย่างชื่อเรื่องที่ครูกับนักเรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เช่น ฉันกับบ้านของฉัน ฉันกับสุนัขของฉัน ทะเลสนามบิน วันขึ้นปีใหม่ วันตรุษสงกรานต์ เป็นต้น เด็กทุกคนในกลุ่มจะสร้างงานศิลปะจากแนวคิดในชื่อเรื่องที่ได้เลือกไว้ เด็กแต่ละคนมีอิสระการแสดงออกตามแนวคิดและวิธีการสอนของตนโดยไม่มีครูเป็นผู้บังคับหรือควบคุมให้เป็นไปตามความต้องการของครู

การที่เด็กได้มีโอกาสแสดงออกทางศิลปะตามชื่อเรื่องที่เด็กได้ร่วมกันเลือก และเห็นว่ามี ความเหมาะสมกับเด็ก ทำให้เด็กสามารถแสดงออกได้อย่างสมบูรณ์ โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่อง ประสิทธิภาพ ความถนัด ตลอดจนวัสดุที่ใช้ ทั้งนี้เพราะเหตุว่า เด็กได้แสดงความสามารถในการแสดงออกตามขอบเขตที่ตนมีอยู่

การแสดงออกทางศิลปะ มิใช่กระทำได้แต่เพียงแต่การวาดภาพแต่เพียงอย่างเดียว การ กำหนดชื่อเรื่องให้เด็กแสดงออกเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กได้ใช้วิธีการต่างๆ ในการแสดงออกได้ อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้โดยการใช้วัสดุต่างๆ ที่เหมาะสมกับวิธีการ เช่น ภาพท่องเที่ยวทะเลไทย เป็นต้น เด็กอาจใช้วิธีการหลายอย่างในการสร้างงาน เช่น การระบายสีด้วยนิ้วมือ การพับกระดาษ การขด ลวด การพิมพ์ด้วยใบไม้ ต้นไม้ การทาบสี การประดิษฐ์เศษวัสดุ การตัดกระดาษ เป็นต้น วิธีการ ต่างๆ ก็ดี วัสดุที่ใช้ก็ดี ช่วยส่งเสริมให้เด็กมีความชำนาญมีประสบการณ์ และมีการแสดงออกทาง ด้านอารมณ์ที่สมบูรณ์ คุณค่าดังกล่าวนี้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของศิลปศึกษาแนว ใหม่นี้เป็นอย่างยิ่ง

การลอกแบบ

Russell and Waugaman (1952) กล่าวถึงกิจกรรมทางศิลปะว่ามีการลอกเลียนด้วยแบบ หรือการทำให้มีรูปร่างที่เหมือนตัวแบบเป็นกิจกรรมการลอกแบบ จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการลอกแบบ ก็คือ การทำให้เหมือนตัวแบบให้มากที่สุด การลอกแบบกระทำได้ทั้งเป็นรายบุคคลและกระทำเป็นกลุ่ม ผลของการลอกแบบก็คือ เด็กได้ฝึกความชำนาญในการสร้างผลงานทางศิลปะ โดยใช้ตัวแบบเป็นสิ่ง เ้าให้เด็กสร้างงานศิลปะ การสอนด้วยวิธีให้เด็กลอกแบบนี้ ไม่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างสร้าง สรรค์และมีอิสระ หากเน้นในเรื่องการลอกแบบให้เหมือนกับตัวแบบให้มากที่สุด

การทำตามคำสั่ง

การสอนด้วยวิธีนี้ ครูเป็นผู้ออกคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตามเด็กจะวาดภาพตามครูทีละชั้น เป็นต้น หรือในการตัดกระดาษเป็นรูปทิวทัศน์ได้ทะเล ครูแสดงการร่างภาพบนกระดาษ ให้เด็กทำตาม ครูนำกระดาษสีที่ตัดไว้มาแปะลงบนกระดาษแข็งให้เด็กทำตามจะได้ภาพตามต้องการ ชั้นตอนใดที่เด็กทำผิด ครูจะเป็นผู้ให้คำแนะนำ แก้ไข จนที่ได้ภาพที่เหมือนกับของครู เมื่อเด็กทุกคนทำตามตามครูทีละชั้นจนสำเร็จ จะได้ภาพที่เหมือนกับของครูทุกคน การสอนด้วยวิธีนี้เป็นการควบคุมแนวคิดของเด็กไม่ให้มีการแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ เด็กถูกควบคุมทั้งในช่วงที่สร้างงานในส่วนย่อย และการนำส่วนย่อยมารวมกันเป็นส่วนรวม อันเป็นการควบคุมการจัดองค์ประกอบของภาพด้วย โดยเหตุที่การสอนวิธีนี้กระทำไปทีละชั้น และให้เด็กทำตามทีละชั้น ดังนั้น ครูจึงเป็นผู้ควบคุมเวลาการทำงานของเด็กแต่ละคนด้วย เด็กแต่ละคนจะทำงานอย่างเดียวกันในเวลาเดียวกัน และทำสำเร็จพร้อมกัน การสอนแบบนี้จึงขึ้นอยู่กับ การควบคุมของครูเป็นสำคัญ ผลเสียก็คือ เด็กไม่มีโอกาสได้แสดงออกทางศิลปะอย่างสร้างสรรค์ แต่ผลดีก็คือ เด็กได้ฝึกความชำนาญในการทำงาน

การสอนโดยใช้แม่แบบ

การสอนโดยใช้แม่แบบ ได้แก่การสอนที่ครูหรือผู้ใดผู้หนึ่งเป็นผู้สร้างแม่แบบขึ้น แล้วให้เด็กนำแม่แบบไปลอกโดยวิธีนำแม่แบบไปวางลงบนกระดาษ ให้เด็กใช้ดินสอลากไปตามเส้นรอบนอกของแม่แบบดังกล่าว แม่แบบที่ให้เด็กลอกมีหลายลักษณะ นอกจากชนิดที่ให้เด็กลอกตามเส้นรอบนอกของแม่แบบแล้ว ยังมีแม่แบบชนิดที่มีรอยปรุ แสดงรูปร่างของสิ่งของ แล้วให้เด็กลากเส้นตามรอยนั้นๆ นอกจากแม่แบบที่ครูเป็นผู้สร้างขึ้นแล้ว ยังมีแม่แบบที่มีรูปร่างตามธรรมชาติ ที่เด็กนำไปใช้เป็นแม่แบบได้ เช่น ใบไม้ เปลือกหอย ฝ่ามือ ฝ่าเท้า ลูกกัญญา กบเหลาดินสอ เหรียญบาท เป็นต้น การสอนศิลปะด้วยวิธีนี้ นอกจากจะไม่ส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์แล้ว ยังเป็นการควบคุมเด็กให้ทำงานตามคำสั่งอีกด้วย แม่แบบเป็นเสมือนคำสั่งให้เด็กปฏิบัติตาม

การสอนโดยใช้แบบฝึก

การสอนด้วยวิธีนี้ ครูเป็นผู้เตรียมบทเรียน โดยการวาดภาพบนกระดาษโดยใช้เพียงเส้นรอบรูปแล้วนำมาให้เด็กระบายสี แรเงา หรือตกแต่งภาพให้สวยงาม หรือครูอาจใช้สมุดงานศิลปะ ซึ่งมีจำหน่ายอยู่ทั่วไปนำมาให้เด็กระบายสี ตกแต่งให้สวยงาม การสอนด้วยวิธีนี้ไม่ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างสร้างสรรค์โดยอิสระ แต่เป็นเพียงการฝึกหัดการใช้สีระบายภาพในบทเรียนสำเร็จรูป หรือในแบบฝึกหัดที่ครูได้จัดทำขึ้นแล้วอัดสำเนาไว้เป็นจำนวนมากๆ เพื่อให้เด็กฝึกหัดระบายสี แรเงา และการตกแต่งให้สวยงาม

วุฒิ วัฒนสิน (2541) กล่าวถึงวิธีการสอนว่าประกอบด้วย

1. วิธีการสอนแบบบรรยาย (Lecture)
2. วิธีการสอนโดยให้ผู้เรียนแสดงออกด้วยตนเอง (Self Expression หรือ Free Expression)
3. วิธีการสอนแบบสาธิต (Demonstration)
4. วิธีการสอนแบ่งกลุ่มอภิปราย (Discussion)
5. วิธีการสอนแบบวิเคราะห์ และวิจารณ์ผลงานศิลปะ (Critique)
6. วิธีการสอนแบบปฏิบัติ (Practicum)
7. วิธีการสอนแบบเอกัตศึกษา (Individual Study)
8. วิธีการสอนแบบบูรณาการ
9. วิธีการสอนโดยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (Computer Assisted Instruction) CAI

เลิศ อานันทนา (2518) กล่าวว่าในการสอนวิชาศิลปะศึกษานั้น ครูศิลปะควรเลือกใช้วิธีการสอนหลายๆวิธี เพราะยังไม่มีวิธีการสอนแบบใดที่ดีที่สุดตลอดกาล โดยไม่มีการแก้ไขปรับปรุง ผู้สอนจึงควรทดลองค้นคว้าวิธีการสอนแบบใหม่ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันอยู่เสมอ

2. ทฤษฎีทางการสอนศิลปะศึกษา

ในการเรียนการสอนศิลปะศึกษานั้น องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องต่างล้วนมีความสำคัญด้วยกันทั้งสิ้น จึงจำเป็นที่ผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดี ในการสอนศิลปะศึกษา มีทฤษฎีทางการสอนหลายทฤษฎี ซึ่งเกี่ยวข้องกับการสอนของครูเป็นอันมาก ผู้สอนจะยึดเป็นแนวทางการสอน ซึ่งลำดับต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงทฤษฎีทางศิลปะศึกษาที่สำคัญ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการงานวิจัยในครั้งนี้ ดังนี้

ทฤษฎีพัฒนาการของ โลเวนเฟลด์ (Viktor Lowenfeld) แนวคิดของ โลเวนเฟลด์ มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในปัจจุบันมากทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศ โลเวนเฟลด์ เปรียบเสมือนบิดาของของศิลปะศึกษายุคใหม่ โลเวนเฟลด์ มีปรัชญาเป็นหลักสำคัญในการเรียนการสอนศิลปะศึกษา ดังนี้

1. โลเวนเฟลด์ให้ข้อสังเกตว่า วันหนึ่งๆ เด็กนักเรียนต้องพบกับความกดดันเคร่งเครียดกับการเรียนหลายๆ วิชา ดังนั้นในช่วงโมงศิลปะ ครูศิลปะควรนำกิจกรรมมาใช้ให้เด็กระบายออกทางอารมณ์ ในกิจกรรมที่สนุกสนาน และมีอิสระ
2. โลเวนเฟลด์ เห็นว่า หน้าที่ของครูผู้สอนควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด

สร้างสรรค์อย่างอิสระ และไม่ควรถูกเอามาตรฐานทางความงามของผู้ใหญ่ไปวัดหรือประเมินผลงานของเด็ก ทฤษฎีที่สำคัญของ โอลเวินเฟลด์ คือ ทฤษฎีพัฒนาการของเด็กทางศิลปะ ทฤษฎีนี้เป็นผลจากการทดลองค้นคว้าและวิจัยโดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กในรัฐเพนซิลเวเนีย และได้ข้อสรุปว่า เด็กทุกคนจะต้องผ่านขั้นตอนทางศิลปะที่เป็นธรรมชาติ และสามารถแบ่งพัฒนาการของเด็ก เป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (The scribbling Stage) เด็กที่อยู่ในระยะนี้มีอายุระหว่าง 2 – 4 ปี เป็นการขีดเขียนอย่างไม่มีจุดหมายเนื่องจาก กล้ามเนื้อส่วนต่างๆ ยังไม่แข็งแรงพอ ครั้นเด็กเติบโตขึ้นจนอายุประมาณ 2 ปี เด็กจะเริ่มลากเส้นลงไปบนกระดาษได้ แต่การลากรอยเส้นหรือขีดเขียนอะไรในระยะนี้ยังขาดการบังคับ เส้นที่ได้จะยุ่งไม่เป็นระเบียบ พัฒนาการทางการขีดเขียนของเด็กแบ่งได้เป็น 4 ระยะ ดังนี้

1.1 ขีดเขียนที่ไม่เป็นระเบียบ (Disordered Scribbling) เด็กจะขีดเขียนอย่างไม่มีจุดหมาย จะลากเส้นไปบนกระดาษตามใจชอบ เพราะไม่สามารถบังคับเส้นให้เป็นที่ตามความต้องการได้

1.2 ขั้นขีดเขียนที่ควบคุมได้ (Controlled Scribbling) หลังจากที่เด็กได้มีการขีดเขียนอย่างไม่เป็นระเบียบมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง ต่อไปเด็กก็จะเริ่มมีความสามารถบังคับการลากเส้นของตนได้บ้าง เด็กจะเริ่มสนุกสนานกับการควบคุมกล้ามเนื้อให้ขีดเขียนเป็นเส้นต่างๆ ทั้งในแนวตั้ง แนวนอน วงกลม หรือขยุกขยิก ส่วนรูปจุดหรือวงกลมเล็กๆ พบน้อย และเส้นรูปสี่เหลี่ยมยังไม่ค่อยได้

1.3 ให้ความหมายกับรูปที่ขีดเขียนได้ (Naming of Scribbling) เด็กที่อยู่ในระยะนี้จะมีอายุประมาณ 3 ขวบครึ่งหรือ 4 ขวบเมื่อเด็กเริ่มเขียนวงกลมได้ เด็กก็จะดัดแปลงเส้นที่ขีดเขียนให้เป็นรูปทรงต่างๆ ได้ตามที่ต้องการ เช่น ต้นไม้ พระอาทิตย์ คน หมา แมว เป็นต้น การพัฒนาการขั้นนี้เป็นขั้นสำคัญที่เปลี่ยนแปลงจากการใช้เพียงกล้ามเนื้อในการลากเส้น มาเป็นการแสดงออกเป็นรูปภาพได้

2. ขั้นเริ่มสัญลักษณ์ (The Preschematic Stage) พัฒนาการของขั้นนี้เกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุ 4 – 7 ปี การขีดเขียนจะมีความหมายยิ่งขึ้น เช่น ถ้าเด็กวาดรูปคน เด็กจะวาดรูปวงกลมเป็นศีรษะ มีขาเป็นเส้นตรง 2 ขา กับมีแขน 2 แขน แต่ในระยะหลังของขั้นนี้เด็กจะเพิ่มลำตัวเข้าไปในรูปและเพิ่มรายละเอียด เช่นศีรษะ ตา หู จมูก ปาก ตาเด็กจะเขียนเป็นจุด จมูกเด็กจะเขียนเป็นรูปสามเหลี่ยม ปากเด็กจะเขียนเพียงขีดเดียว ซึ่งสอดคล้องกับ ศิริลักษณ์ ศรีกรม (2531) ที่กล่าวว่า ภาพที่ออกมาของเด็กในระยะนี้ เริ่มมีแบบของตนเอง เป็นแบบเด็กๆ ที่เด็กเข้าใจได้ พยายามแสดงความหมายออกมา เป็นการเริ่มคิดสร้างรูปแบบที่สัมพันธ์กับโลกรอบตัว นับเป็นการเริ่มต้นของการสื่อสารด้วยภาพ (Graphic Communication)

3. ขั้นใช้สัญลักษณ์ (The Schematic Stage) เด็กที่อยู่ขั้นนี้จะมีอายุราว 7 – 9 ปี ในการวาดรูปคน แต่ก่อนเคยวาดรูปเป็นจุดเล็กเริ่มวาดให้เป็นวงกลม ปากก็เพิ่มเป็นเส้นคู่ เด็กจะเริ่มสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตัวเขาเองกับสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น การเขียนรูปของเด็กในวัยนี้ มีลักษณะสำคัญที่แตกต่างจากพัฒนาการในขั้นอื่นๆ เป็น 3 ลักษณะ คือ

3.1 การใช้เส้นฐาน ในขั้นเริ่มต้นการวาดอย่างมีแบบแผนนั้น เด็กจะวาดรูปขึ้นลอยๆ ทั้งนี้เพราะยังไม่เข้าใจว่า ควรจะเริ่มวาดที่จุดใด ที่ใดวางก็จะวาดลงไปที่ส่วนนั้น ต่อมาเด็กก็จะรู้จักใช้เส้นฐานในการวาดรูป โดยใช้ในการเริ่มต้นรองรับรูปต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเส้นนอน เส้นโค้ง เส้นเฉียง ตลอดจนขอบกระดาดรูปมักตั้งฉากกับเส้นฐานซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงว่าเด็กเริ่มเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวเด็กกับสิ่งแวดล้อมดีขึ้น

3.2 การพับกลาง การเขียนภาพแบบนี้เด็กใช้เส้นฐานสอนเส้นที่ขนานกับรูปต่างๆ จะอยู่บนเส้นฐานของแต่ละด้าน ภาพเหล่านี้จึงเป็นถนนหนทาง ที่มีบ้านเรือนอยู่สองฟากทาง ต้นไม้อยู่สองฟากฝั่งแม่น้ำ

3.3 ภาพโปร่งใส หรือภาพเอ็กซ์เรย์ คือภาพที่แสดงรายละเอียดต่างๆ ให้ปรากฏ ทั้งที่ตามความเป็นจริงไม่น่าจะมองเห็นสิ่งเหล่านี้ได้ เช่นภาพที่แสดงให้เห็นสิ่งของเครื่องใช้ทุกชิ้นในบ้าน แสดงให้เห็นว่าเด็กตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อมโดยอาศัยอารมณ์ของตนเองเป็นสำคัญ

4. ขั้นเริ่มเหมือนจริง (The Drawing Realism) เด็กที่อยู่ในขั้นนี้จะมีอายุราว 9 – 11 ปี เด็กเริ่มวาดรูปโดยใช้ประสบการณ์ของตนเอง เด็กมีประสบการณ์ในสิ่งใดก็จะวาดรูปสิ่งนั้นขึ้น และจะปรับปรุงวิธีให้ดีขึ้น เช่นเคยใช้รูปทรงเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์ ก็เริ่มใช้รูปอิสระต่างๆ แต่ยังคงไปตามความรู้สึกนึกคิดของตนเองมากกว่าที่ตนเห็น ผลงานจึงไม่สมบูรณนัก เช่นมีความแข็งกระด้างขาดความอ่อนไหว ในขั้นนี้เด็กเริ่มมีการออกแบบ การใช้สีจะเป็นไปตามความรู้สึกนึกคิดตนเอง อย่างไรก็ตามตามความสนใจในการเล่นหรือการทำงาน มักจะมีลักษณะจำกัดอยู่แต่ในเพศเดียวกัน

การพัฒนาในวัยนี้ เด็กพยายามที่จะแสดงออกให้คล้ายจริงและเป็นธรรมชาติมากขึ้น ก่อนหน้านั้นเด็กจะเน้นที่การใช้ขนาดเป็นเครื่องกำหนดความสำคัญขององค์ประกอบในภาพ ในวัยนี้เด็กจะคำนึงถึงความถูกต้องในด้านสัดส่วนมากขึ้น

5. ขั้นเริ่มมีเหตุผล (The Stage of Reasoning) เด็กที่อยู่ในขั้นนี้จะมีอายุราว 11 – 12 ปี ซึ่งเป็นระยะเข้าสู่วัยรุ่น ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ความรู้สึกนึกคิดจะได้รับอิทธิพลจากผู้ใหญ่ สิ่งแวดล้อม และการผ่านประสบการณ์ต่างๆ มากขึ้น ในวัยนี้เด็กจะเริ่มใช้เหตุผลเป็นส่วน

ประกอบในการตัดสินใจวางรูปแบบและองค์ประกอบของงานที่เขาสร้างขึ้น เด็กในวัยนี้จะมีความรู้สึกต่อประสบการณ์ทางการสร้างสรรค์ต่างกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 พวก คือ

5.1 พวกที่มีความรู้สึกตามสิ่งเร้าจากการมองเห็น (Visually Minded) เด็กพวกนี้จะเป็นคนช่างสังเกต ชอบเขียนภาพที่ตนมองดูอยู่ข้างนอก เอาใจใส่ต่อความแตกต่างของสี แสงเงา จะเขียนภาพได้ใกล้เคียงความจริง มีการใช้พื้นที่ว่าง รู้จักเส้นระดับและแสดงระยะใกล้ไกล ลักษณะของรูปที่เขียนจะเป็นสามมิติ

5.2 พวกที่ดีความหมายของสิ่งต่างๆ ด้วยประสบการณ์ของตนเอง (Non – Visually Minded) เป็นพวกที่ถือว่าความรู้สึกนึกคิดของตนเองมีความสำคัญในการแสดงออก งานของเด็กจึงแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างอารมณ์ของเขากับสิ่งแวดล้อม การวาดภาพจึงวาดด้วยความรู้สึกของตนเอง การแสดงออกของเด็กพวกนี้เน้นส่วนสำคัญอย่างเกินความเป็นจริง ชอบวาดภาพเกี่ยวกับตนเอง และความรู้สึกทางร่างกายมากกว่าคุณลักษณะภายนอกที่มองเห็น เด็กจะชอบวาดภาพคนและแสดงออกซึ่งอารมณ์ของภาพนั้น การวาดภาพคนวาดได้ถูกต้องต้องมีสัดส่วนที่ใกล้เคียงความเป็นจริง การใช้พื้นที่ว่างในวัยนี้ สามารถใช้เส้นระดับและแสดงระยะใกล้ไกล ใช้พื้นที่ว่างในลักษณะที่เป็น 3 มิติ รู้จักการออกแบบจัดหรือตกแต่ง ทางความสวยงาม และหน้าที่ของการใช้ประโยชน์

6. ขั้นการตัดสินใจ (Adolescent Art in the High School) เด็กที่อยู่ในวัยนี้จะมีอายุอยู่ในระหว่าง 14 – 17 ปี การเรียนการสอนศิลปะในวัยนี้เป็นช่วงที่มีความหมายสำหรับเด็กเป็นอย่างมาก เพราะก่อนหน้านี้ศิลปะเป็นเพียงกิจกรรมเพื่อการหลอหลอมบุคลิกภาพหรือการแสดงออกตามธรรมชาติ แต่เมื่อพ้นวัยดังกล่าวมาแล้ว การสร้างสรรค์ผลงานจะต้องมีความสมเหตุสมผล และมีเป้าหมายยิ่งขึ้น เด็กเหล่านี้อาจค้นพบว่าตนเองมีความถนัด ใจรักและต้องการจะประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะในอนาคต ครูต้องช่วยพัฒนาทักษะและควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกซึ่งอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดของเขาเอง เพื่อให้มีการพัฒนาด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ อารมณ์ และทัศนคติที่พึงมีต่อสังคมด้วย

และจากการทดลองค้นคว้าวิจัย โลเวนเฟลด์ ยังได้แยกประเภทผลงานศิลปะของเด็ก เป็น

1. Haptic Type ผลงานศิลปะของเด็กเหล่านี้จะเน้นทางด้านอารมณ์และความรู้สึกสัมผัส ผลงานที่แสดงออกมีรายละเอียดน้อย มักจะเน้นเฉพาะส่วนที่สำคัญ หรือส่วนที่จะใช้เป็นสื่อสำหรับการแสดงออกทางอารมณ์ การใช้สีขัดแย้งกันกับที่ตามองเห็นใช้สีดูขาด ไม่น่าสนใจ ลักษณะเด่นอย่างหนึ่ง คือภาพที่วาดออกมาให้ความรู้สึกคล้ายกับว่ามีผู้ชมเข้าร่วมในเหตุการณ์นั้นๆ ถ่ายทอดอารมณ์และความรู้สึกได้เด่นชัดกว่าประเภทที่ 2

2. Visual Type เด็กประเภทนี้จะมีการแสดงออกทางศิลปะที่ละเอียด และพยายามเลียนแบบให้เหมือนจริงตามที่สายตามองเห็น จึงสอดใส่อารมณ์ความรู้สึกน้อย การใช้สี การเก็บรายละเอียดมุ่งความถูกต้องตามความเป็นจริง

สรุปแล้วจะเห็นได้ว่า โอลเวินเฟลด์ เน้นการเรียนการสอนโดยจัดกิจกรรมในลักษณะที่ ต้องการช่วยๆ ให้เด็กได้มีการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติมากที่สุด ครูผู้สอนควรเป็นเพียงพี่เลี้ยง ครูจะมีบทบาทที่ต่อเมื่อ เด็กมีปัญหาต้องการความช่วยเหลือ ให้กำลังใจและเร้าให้เกิดความสนใจ

ซูคักดี เพรสคอร์ท (2530)กล่าวถึง ปรัชญาและแนวคิดทฤษฎีศิลปะศึกษาของนักวิชาการทาง ศิลปะศึกษาที่ควรกล่าวถึงอีก 3 ท่าน คือ บาร์เคน ไอสเนอร์ และลาเนียร์ โดยมีสาระสำคัญที่สรุปได้ดังนี้

Manuel Barkan เป็นนักวิชาการทางศิลปะศึกษาผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลต่อปรัชญาความเชื่อ ทางศิลปะศึกษาในช่วงทศวรรษที่ 2490 - 2500 ผลงานที่เขียนขึ้นทำให้เขามีชื่อเสียง คือ "A Foundation For Art Education" ในปี พ.ศ. 2496 เนื้อหาในเรื่องนี้เขาได้สนับสนุนทฤษฎีที่ว่า กระบวนการทางศิลปะศึกษาจะทำให้ ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์และทำให้ บุคคลที่ว่าเป็นสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพอื่นๆ บาร์เคน เชื่อ ว่า ผู้ใหญ่ควรจัดกิจกรรมทางศิลปะให้เด็กมีใจรักและรู้จักอยู่ร่วมกันอย่างอิสระและเป็น ประชาธิปไตยแนวคิดของบาร์เคนจึงต้องการให้เปิดโอกาสให้เด็กมีการแสดงออกทางศิลปะอย่าง เสรีแต่ให้อยู่ภายใต้แนวทางที่ครูกำหนด

Elliot Eisner เป็นหัวหน้าภาควิชาศิลปะศึกษาที่มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด ไอสเนอร์มีผล งานวิชาการทั้งการศึกษาทั่วไปและศิลปะศึกษามากที่สุดในสถาบันระดับเตรียมอุดมศึกษาของ อเมริกาแนวคิดของไอสเนอร์เน้น เรื่องการปฏิบัติอย่างจริงจัง ครูผู้สอนต้องหาวิธีนางานเหล่านี้โชว์ หรือแสดงให้บุคคลอื่นได้ชม ไอสเนอร์เชื่อกระบวนการทำงานทางวิจิตรศิลป์ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตได้สำนึกและกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะมีผลทำให้ชีวิตของแต่ละคนมีความ สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

Vincent Lanier เป็นนักวิชาการศิลปะศึกษาที่มีความคิดรุนแรงและแตกต่างไปจากคนอื่น ลาเนียร์ได้สรุปว่า การเรียนการสอนตามโรงเรียนทั่วไปมีแต่ความล้มเหลว ต้องพัฒนาอย่างเร่งด่วน แนวคิดของเขาคือ ควรสอนศิลปะศึกษาด้วยเหตุผลทางสุนทรีย์ ควรเน้นข้อมูลเกี่ยวกับ

สุนทรียศาสตร์ เช่น อะไรคือความเหมาะสม พอดี สวยงามหรือไม่สวยงาม เป้าหมายคือ ให้เด็กเข้าใจสภาพสังคม เกิดความรับผิดชอบต่อสังคม การสอนลาเนียร์คิดว่าควรเลิกการสอนแบบในปัจจุบัน ให้นำเอา film arts เช่น ภาพยนตร์ สไลด์ โทรทัศน์ มาเป็นสื่อการสอน

จากแนวคิดความเชื่อของนักวิชาการศิลปศึกษาทั้ง 3 ท่าน ทำให้ทราบว่าแนวทางการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษามีความแตกต่างกันไปตามความต้องการที่นักวิชาการจะเลือกไปในแนวทางใดทางหนึ่ง เพื่อก่อให้เกิดผลดีต่อผู้เรียนมากขึ้น

จะเห็นได้ว่าการสอนศิลปศึกษาก็มีวิธีคล้ายๆ กับการสอนทั่วๆ ไป แต่ศิลปะมีลักษณะพิเศษ คือ ผู้ที่จะทำงานศิลปะได้ดีต้องมีความถนัด มีพรสวรรค์ทางด้านนี้โดยเฉพาะเช่นเดียวกับกีฬา ดนตรีและการฟ้อนรำ การรับรู้ (Perception) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในงานศิลปะ เพราะถ้าขาดการรับรู้ก็คงลำบากในการที่จะทำงาน ทักษะ (Skill) คือ ฝีมือและความคล่องแคล่วในการทำงาน และ ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) ก็จัดเป็นองค์ประกอบในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งทั้งสามประการนี้จะช่วยให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในงานศิลปะสูง การจัดประสบการณ์ การฝึกทักษะและการให้อิสระในการทำงานก็มีส่วนส่งเสริมในการทำงานศิลปะเช่นกัน และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งในการสอนศิลปะคือ การสอนให้มีความคิดวิเคราะห์ เพราะจะทำให้การสร้างสรรค์ผลงานมีเหตุผล มีกระบวนการที่ชัดเจน มีทิศทางซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จอย่างมั่นใจ และถ่ายทอดความคิดให้ผู้อื่นรับรู้ได้

3.8 สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษา

สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกระบวนการถ่ายทอดระหว่างผู้สอน กับผู้เรียน การใช้สื่อ และ อุปกรณ์การเรียนการสอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยเสริม และขยายความเข้าใจให้เกิดขึ้นในการเรียนการสอนนั้นๆ ครูจึงต้องรู้จักเลือกสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา และสภาพแวดล้อมในการเรียนเพื่อความสำเร็จในการเรียนการสอน

1. ประเภทของสื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอน

กรมวิชาการ (2540) ได้แบ่งสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. ประเภทวัสดุ ได้แก่ ซอล์ก สี่ แผ่นภาพ แผนภูมิ ภาพถ่าย สไลด์ แถบบันทึกเสียง แถบบันทึกภาพ และเสียง หนังสือ ฯลฯ
2. ประเภทอุปกรณ์ ได้แก่ กล้องถ่ายรูป เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายภาพยนตร์

วิทยุ โทรทัศน์ เครื่องคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

3. ประเภทเทคนิควิธี ได้แก่ ระบบการสอนแบบต่างๆ สถานฝึกงานต่างๆ
4. ประเภทสิ่งพิมพ์

2. อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษา

อุปกรณ์การเรียนการสอนทางศิลปศึกษานั้น วิรุณ ตั้งเจริญ (2539) กล่าวถึงการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาว่ามีทั้งวิชาที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติ เช่น เขียนภาพ ออกแบบ พิมพ์ภาพ วิชาที่ต้องบรรยายอธิบาย เช่น ศิลปนิยม องค์ประกอบศิลป์ การใช้สี และวิชาที่ต้องเล่าเรื่อง เช่น ประวัติศาสตร์ศิลป์ไทย และสากล ด้วยวิชาการเรียนการสอนที่ประกอบขึ้นด้วยการเรียนการสอนที่หลากหลายรูปแบบเช่นนี้ ทำให้การจัดสื่อการสอนต้องมีหลากหลายลักษณะตามไปด้วย

วัสดุ(Materials) ที่ใช้เป็สื่อการสอน คือ วัสดุที่นำมาจากผลิตรกรรมทางประยุกต์วิทยาโดยนำมาเปลี่ยนแปลง สร้างสรรค์ หรือใช้ร่วมกับสิ่งอื่นๆเพื่อใช้ประกอบการสอน ให้การสอนในแต่ละบทเรียนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เช่น กระดานชอล์ก (Chalk board) ภาพประกอบ (Illustration) การ์ตูน(Cartoon) โปสเตอร์(Poster) บ้ายแสดง(Display board) แผนภูมิ(Chart) ภาพถ่าย(Photography) และหุ่นจำลอง(Model)

อุปกรณ์การสอนศิลปศึกษา ที่ใช้ช่วยสอน หรือนำมาเป็นสื่อการสอนในที่นี้ หมายถึง อุปกรณ์ที่เป็นผลผลิตทางวิศวกรรม ที่สร้างขึ้นเพื่อปฏิบัติงาน หรือประกอบกับสิ่งอื่นๆ เพื่อปฏิบัติงานอย่างหนึ่ง อุปกรณ์ที่กล่าวถึงเหล่านี้ อาจจะเป็นอุปกรณ์เครื่องจักรกลหรือไม่ใช่เครื่องจักรกลก็ได้ การนำเอาอุปกรณ์การสอนมาช่วยการเรียนการสอนนับเป็นความพยายามที่จะสร้างความเข้าใจในการเรียนรู้ในแต่ละเนื้อหาให้กว้างขวาง และลึกซึ้ง ด้วยประสบการณ์ที่หลากหลายและชัดเจนจากแหล่งต่างๆเอาขณะกาลเวลาด้วยการนำเอาประสบการณ์จากช่วงเวลาที่ต่างกันมาแสดง และเสนอความรู้ความคิด และความเข้าใจให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

อุปกรณ์การสอนในที่นี้พอจะกล่าวสรุปได้ว่าประกอบด้วย

1. อุปกรณ์ภาพนิ่ง เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายภาพทึบแสง เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ กล้องถ่ายรูป เป็นต้น
2. อุปกรณ์ภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ อุปกรณ์เสียง อุปกรณ์วิชาการ เป็นต้น

สน วัฒนสิน (2544) กล่าวว่าอุปกรณ์การเรียนการสอนโดยเฉพาะวิชาศิลปศึกษานั้นมีหลากหลายชนิด และประเภท เพราะในวิชาศิลปศึกษานั้นเป็นวิชาที่มีธรรมชาติในการใช้สื่อการ

เรียนการสอนที่สามารถทำได้หลากหลายอยู่แล้ว ดังนั้นการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอน จึงเป็นวิจยารณญาณของครูศิลปะที่จะเลือกสื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้นๆ เพื่อให้การเรียนการสอนได้สัมฤทธิ์ผล

สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนนั้นจึงเป็นเสมือนกลไกในการผลักดันให้การเรียนการสอนนั้นสามารถลื่นไหล ไม่สะดุด ติดขัด ในการขยายความชัดเจนจากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้กลายเป็นรูปธรรมที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ เพราะบางครั้งการสื่อสารทางภาษาเพียงอย่างเดียวไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้ทั้งหมด การบูรณาการศาสตร์การรับรู้ทางด้านประสาทสัมผัสเข้ามาช่วยในการเรียนการสอนจึงมีส่วนช่วยให้การจัดการเรียนการสอนนั้นสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามการใช้สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนที่มากเกินไปก็ไม่สมควร ดังนั้นครูผู้สอนจึงควรเข้าใจถึงจุดประสงค์ที่ต้องการจะใช้ในเนื้อหาว่ามีขอบเขตการใช้อย่างไร เราจะได้ใช้สื่อ และอุปกรณ์การเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพในการเรียนมากที่สุด

3.9 การวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษา

การวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษาเป็นเสมือนคำตอบของความสำเร็จทางการเรียนการสอนของทั้งผู้เรียน และผู้สอนว่า การเรียนการสอนนั้นบรรลุจุดประสงค์ที่ได้ตั้งไว้มากน้อยเพียงไร เราสามารถแก้ไขปรับปรุงส่วนบกพร่องได้ตรงตามจุดประสงค์ หรือเกณฑ์การวัด การประเมินที่เราได้วางเอาไว้ การวัด และการประเมินผลจึงเป็นสิ่งที่มิใช่ประโยชน์ต่อการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก

เกณฑ์ที่ใช้ในการวัด และประเมินผลได้มีนักวิชาการได้กล่าวไว้ดังนี้

จอห์น เอ ไมเคิล John A. Michael (1983) กล่าวว่า สิ่งสำคัญในการใช้สื่อ คือ

1. การสื่อสารทางด้านความคิด ที่แสดงออกมาในผลงาน (Communication Expression)
2. ความเชื่อมั่นในการแสดงออกของตนเอง (Confidence self esteem)
3. พัฒนาการรับรู้ในด้านทัศนศิลป์ (Perceptual development)
4. สุนทรียภาพ และความมีเอกภาพของผลงาน (Aesthetic organization Consistency)
5. องค์ความรู้ด้านศิลปะ (Knowledge of the field of art)
6. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)
7. ทักษะ ความชำนาญในการใช้เครื่องมือ (Skill Craftsmanship)
8. ความสนุกสนาน และความพึงพอใจในการสร้างสรรค์ผลงาน (Enjoyment Satisfaction)

De Francesco (1968) กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลทางศิลปศึกษามีจุดประสงค์หลัก 6 ประการ คือ

1. เพื่อทำนวยระดับความสำเร็จในผลงานศิลปะ
2. เพื่อวัดความก้าวหน้า และความเจริญของงานด้านมโนทัศน์ การเปลี่ยนแปลง การควบคุมวัสดุอุปกรณ์ และความสามารถในการแสดงออก
3. เพื่อแสดงให้เห็นถึงความแตกต่าง และรองรับความสามารถของผู้เรียน
4. เพื่อวินิจฉัยอุปสรรคในการเรียนรู้ ทั้งในด้าน ปัญญา ร่างกาย อารมณ์ ความคิดสร้างสรรค์ จินตนาการ และสุนทรียภาพ
5. เพื่อวินิจฉัยข้อบกพร่องในการเรียนการสอน
6. เพื่อกำหนดวิธีการแก้ไข และจุดมุ่งหมายของสถานการณ์การเรียนการสอน เพื่อช่วยผู้เรียนตามความจำเป็น

เลิศ อานันทนะ (2523) ได้กล่าวว่า การวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษา ไม่นิยมการนำผลงานของผู้เรียนมาเปรียบเทียบกัน หากแต่พยายามวัดโดยให้เด็กแข่งขันกับตนเองว่า จะมีความก้าวหน้าทางการเรียนมากน้อยเพียงใด

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่า วิธีการประเมินอาจทำได้โดยจัดให้มีการประเมินร่วมกันโดยให้ผู้เรียนประเมินตนเอง ให้กลุ่มเพื่อนนักเรียนประเมินผู้เรียน และผู้สอนประเมินผู้เรียน แล้วนำการประเมินทุกส่วนมาสรุป เป็นผลการประเมินขั้นสุดท้าย การประเมินควรทำอย่างต่อเนื่อง คือ ประเมินระหว่างเรียน และประเมินผลรวบยอดที่สำคัญ คือ จะไม่เน้นผลงานศิลปะเป็นตัวหลักในการกำหนดคุณภาพของ และความสำเร็จของผู้เรียน

เราจะเห็นได้ว่า การวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษามีส่วนช่วยในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษามากเพียงไร เราจึงควรเลือกใช้วิธีการวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษาที่เหมาะสมกับเนื้อหาที่จะสอน ซึ่งการวัด และการประเมินผลทางศิลปศึกษานั้นเราควรวัดผลทุกครั้งที่ทำกรเรียนการสอนไม่จำเป็นต้องวัดเป็นการสอบ เราสามารถวัดได้หลากหลายวิธีเราอาจจะดูจากการถามตอบ ความเข้าใจในห้องเรียน ผลงานศิลปะที่สำเร็จ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผู้สอนว่าการเรียนการสอนในครั้งนั้นเราต้องการจะดูจุดประสงค์ในด้านใด

3.10 ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

1. ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

Kirk และ Gallagher (1989) กล่าวถึงคำจำกัดความของคำว่าเด็กพิเศษ คือ เด็กที่มีความผิดปกติทางด้านจิตใจ หรือทางร่างกายจากระดับมาตรฐาน และต้องการการดูแลเป็นพิเศษในชั้นเรียน

Moustakas (1966) กล่าวว่าเด็กปกติส่วนใหญ่จะเข้าเรียนในระบบการศึกษาปกติ นอก จากเด็กที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมในการวาดภาพ พวกเขาจะเจียบ ซึ่งไม่เป็นผลดีเนื่องจากไม่ มีการกระตุ้นที่จะทำให้เด็กแสดงความสามารถออกมา โรงเรียนกำลังเผชิญกับปัญหาด้านตรรก วิทยา และทางด้านการเงิน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการเอาใจใส่เด็ก ๆ ที่มีความผิดปกติ อย่างไรก็ตาม นักการศึกษายังคงสนับสนุนกิจกรรมที่รักษาทางจิต และการสอนที่เอาใจใส่ เพื่อที่จะทำให้เด็ก เติบโตขึ้นประกอบวิชาชีพระดับได้โดยการช่วยเหลือด้านจิตใจ และการปรับตัวให้เข้ากับสังคม

Shaffer (1956) กล่าวว่า เด็กแต่ละคนต้องการการฟื้นฟูโดยใช้วิธีการที่แตกต่างกันออกไป การที่ เด็กจะปรับตัวได้นั้นส่วนหนึ่งจะขึ้นอยู่กับการวางแผนการสอนของสถาบันการศึกษา และการ สนับสนุนที่มีคุณภาพ รวมทั้ง การฝึกฝนเกี่ยวกับภาวะสิ่งแวดล้อม

ยกตัวอย่างเช่น พี่น้องชาย-หญิงคู่หนึ่งที่พ่อแม่หย่าขาดกัน เด็กคนหนึ่งจะอดทนกับบาด แผลนั้น ขณะที่อีกคนพยายามลดค่าของตนเองลงโดยการทำร้ายตนเอง

อีกทั้งปัญหาด้านช่องว่างระหว่างคนจน และคนรวย ซึ่งมีคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะ เป็น การสนับสนุนจากครอบครัว การดูแลรักษาสุขภาพ หรือการศึกษา ฯลฯ เด็กๆจะเติบโตขึ้น ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมเหล่านี้ ทำให้เด็กบางคนหันหน้าเข้าหาหาอาชญากร ยาเสพติด เซ็กส์ และการ ทำร้ายตัวเอง เด็กๆจะได้รับการเยียวยาด้วยวิธีที่ต่างกันออกไป

Kramer (1971) กล่าวว่าในโลกปัจจุบัน เทคโนโลยีมีผลกระทบต่อทุกสิ่งรวมทั้งคุณค่า และ ศีลธรรม ไม่ว่าจะ เป็นเรื่องความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ที่ทำงาน หรือสังคมต่างๆ ก็มีผลกระทบด้วย กันทั้งสิ้น ทั้งยังก่อให้เกิดความสับสน และกังวลในจิตใจของเด็กและผู้ใหญ่ อีกทั้งอันตรายต่างๆ มาก มาย เช่น นิวเคลียร์ และมลภาวะเป็นพิษ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กๆเกิดความโลภในจิตใจเกิดเป็นวัตถุนิยม ขึ้นมา ทั้งยังอาจเกิดภาวะเบื่อหน่าย, เกลียดชิงมนุษย์ และเพิกเฉยต่อสิ่งรอบตัว

เราจะเห็นได้ว่าสิ่งแวดล้อมมีความสำคัญสำหรับเด็ก เพราะฉะนั้นเด็กเหล่านี้ควรจะได้รับ การฝึกฝนในสิ่งที่สำคัญสำหรับเขาทั้งด้านการศึกษา วิชาการ และการบำบัดทางด้านศิลปศึกษา

2. ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษประเภทต่างๆ

Henley (1992) กล่าวว่าศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษประเภทต่างๆเป็นการเรียนรู้เพื่อการรองรับเด็กที่มีลักษณะต่างๆกันเช่น เด็กที่มีความผิดปกติในด้านการอ่านเนื่องมาจากภาวะความผิดปกติของสมอง, เด็กที่มีการรับรู้ช้า, เด็กที่สนใจต่อความพิการของตน, เด็กที่มีความผิดปกติด้านประสาทวิทยา และเด็กที่มีประสาทสัมผัสที่ไวเกินไป(Hyperactive) การศึกษาเรื่องนี้จะเป็นพื้นฐานที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็ก และเพื่อค้นหาวิธีการต่างๆเพื่อมาใช้กับเด็กแต่ละประเภทได้ การเรียนการสอนในห้องเรียนในห้องเรียนอาจจะเหมือนไม่มีกฎเกณฑ์เนื่องจากเด็กแต่ละคนมีภาวะที่แตกต่างกัน วิธีการอย่างหนึ่งอาจจะใช้กับเด็กคนหนึ่งได้ผลดี และใช้วิธีการเดียวกันกับเด็กอีกคนที่อาจจะไม่ได้ผลเลยก็ได้ เด็กอาจจะต้องการเวลาที่เพียงพอในการสร้างผลงานขึ้นมา สำหรับเด็กบางคน ความบกพร่องทางด้านร่างกายอาจจะไม่มีผลกระทบต่อการเรียนรู้เท่ากับพฤติกรรมของเด็กเลย เด็กอาจจะขาดคนสนใจในกระบวนการเอง

ตัวอย่าง เด็กคนหนึ่งสามารถวาดภาพได้เป็นอย่างดี แต่ในขณะที่เดียวกันเด็กไม่สามารถแม้จะผูกเชือกรองเท้าของตนเองได้เพราะฉะนั้นครูจะต้องใส่ใจในเด็กแต่ละคน และต้องมีความอดทน รวมทั้งยังต้องพยายามดัดแปลงวิธีการต่างๆเพื่อให้เหมาะกับเด็กแต่ละคนที่มีลักษณะผิดปกติที่แตกต่างกัน เด็กที่ไม่สามารถใช้วิธีการต่างๆในการปรับตัวได้จะทำให้เด็กรู้สึกผิดหวัง และไม่ใส่ใจรู้สึกพ่ายแพ้ หรือโกรธได้ง่าย

Lowenfeld (1977) เห็นว่า กระบวนการทางศิลปะ เป็นเหมือนกระบวนการที่มีพลัง และมีสิ่งที่ลึกซึ้งซ่อนอยู่อันเป็นการทำให้ได้มาซึ่งทักษะ หรือทางเทคนิควิธีการ เขาจึงพิจารณาถึงกระบวนการทางศิลปะในบริบทเนื้อหาทั่วโลก อันเป็นการสนับสนุนความเป็นจริงหลายอย่างของการสร้างสรรค์ของเด็ก และความเจริญเติบโตทางด้านอารมณ์ ความเป็นจริงเหล่านี้รวมถึง การผลักดันให้เกิดความเป็นอิสระเสรี การกล้าแสดงออก การสร้างความกล้าให้เกิดความคิดที่ยืดหยุ่น และการสร้างให้เกิดความสบายในการ ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งรวมถึง การพัฒนาด้านสุนทรียะ กล่าวสั้นๆคือเขาชี้ให้เห็นว่า ประสบการณ์ทางศิลปะเป็นเหมือนแหล่งที่สร้างศักยภาพในการเริ่มต้นที่ดี สำหรับ Lowenfeld แล้วเด็กก็มีสิทธิที่จะสำรวจความต้องการของตนเองในรูปแบบที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด หลักการคิดของ Lowenfeld ในเรื่องของการศึกษาศิลปะในการบำบัด ได้ถูกนำมาเกี่ยวข้องอีกครั้ง และมุ่งเน้นไปยังเด็กซึ่งมีความเครียดจากปัญหาทางบ้าน เด็กที่ได้รับการสูญเสียเนื่องมาจากสงคราม เด็กซึ่งได้รับผลกระทบจากการที่เทคโนโลยีรุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว และวัตถุเข้าครอบงำจิตใจมนุษย์ ทฤษฎีของ Lowenfeld จะช่วยเยียวยาเด็กๆโดยการให้ศิลปะเติมเต็มให้เด็กมีความสุข

Kramer (1971) เห็นว่าคุณค่าของศิลปะจะช่วยส่งเสริมให้มนุษย์มีความสุขในรูปแบบศิลปะที่ตนเองชื่นชอบ ศิลปะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในการสร้าง ความเชื่อมั่นให้ตนเอง ทำให้เด็กมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการเคารพในตนเอง สำหรับ Kramer แล้วรูปแบบของการแสดงออกจะมีความชัดเจนในการจัดหาอุปกรณ์ หรือการพัฒนาในการนำเสนอโครงการณ์ต่างๆ เช่น ภาพสามมิติ หรือภาพวาด ซึ่งจุดประสงค์ก็คือ การแสดงผลงานซึ่งนำมาจากความรู้สึกอารมณ์ ในการถ่ายทอดออกมาทางชิ้นงานศิลปะ Kramer เพิ่มเติมถึงจุดมุ่งหมายของศิลปศึกษา และศิลปะบำบัดว่า เป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้ผลงานศิลปะมีความสอดคล้องที่ลงตัว และเขายอมรับในฐานะของครูที่สอนเด็กพิเศษว่าจะต้องดูแลเอาใจใส่เด็กๆเป็นพิเศษ เพราะเด็กๆอาจจะเลิกกิจกรรมกลางคันก่อนที่จะเสร็จ เราต้องยอมรับพวกเขาในฐานะเด็กพิเศษ

เพื่อที่จะสร้างความเสมอภาคในงานศิลปะ นักศิลปศึกษาจะต้องทำตัวปกติไม่ต้องคอยดูแลเด็กพิเศษมากกว่าคนอื่นๆ เด็กควรจะมีความพร้อมที่จะแก้ปัญหา โดยการใช้เครื่องมือเหมือนเด็กคนอื่นๆ และทำตัวปกติเหมือนเด็กปกติ ซึ่งนั่นไม่ได้หมายความว่า เราไม่ใส่ใจในความพิการของเด็กการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีการกระตุ้น การเข้าร่วม การเคารพในตนเอง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าเด็กต้องการที่จะแสดงออกมาโดยไม่ปิดบังหรือไม่

Henley (1992) กล่าวว่าครูควรสร้างภาพให้เด็กรู้สึกว่าคุณไม่มีข้อด้อยใดๆ โดยการใช้สื่อที่สร้างความรู้สึกนี้ให้แก่เด็ก และกิจกรรมทางศิลปะจะเป็นส่วนสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่าง นักเรียนศิลปะ กับผู้ที่มีความสำคัญ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ผลงาน และการเติบโตทางจิตใจ

ADHD(ไฮเปอร์แอคทีฟ)

เด็กไฮเปอร์แอคทีฟอาจจะอยากต่อการควบคุมให้อยู่นิ่งๆได้เด็กจะมีความสนใจต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นระยะเวลาหนึ่ง และไม่สนใจต่อสิ่งรอบข้างอื่นๆเลย ซึ่งบางครั้งก็อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กและผู้อื่นได้ เมื่อเด็กใช้อุปกรณ์ที่อาจทำให้เกิดอันตราย

เด็กลักษณะนี้ต้องการการควบคุมอย่างสูง และสม่ำเสมอ ในทุกๆขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ และต้องระมัดระวังในขณะอยู่ในห้องเรียนด้วย ครูควรจะใช้คำพูดที่สั้นๆ แสดงความหมายได้อย่างชัดเจน และใช้สายตาในการแสดงออก คำแนะนำอย่างต่อเนื่องของผู้สอนจะเพิ่มความสนใจของเด็กได้

Henley (1992) กล่าวว่า เด็กไฮเปอร์แอคทีฟจะได้รับการรักษาทางการแพทย์ และการเรียนรู้ในห้องเรียนจะเป็นอีกทางหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนวิธีการรักษาได้เช่นกัน โดยวิธีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเด็กสามารถทำให้รู้ถึงผลตอบกลับในการพัฒนาของเด็กระหว่างการเรียนการสอนศิลปะ

เด็กที่มีปัญหาด้านการมองเห็น

Lowenfeld,b.(1955) กล่าวว่า ปัญหาทางสายตามีหลายระดับ อาจจะสามารถมองเห็นได้บ้างหรืออาจจะบอดสนิทซึ่งไม่สามารถมองเห็นได้เลย (อาจเป็นตั้งแต่กำเนิดหรืออาจจะบอดทีหลังจากเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง) จึงทำให้วิธีการเยียวยาแตกต่างกันออกไปในแต่ละระดับ

- ตาบอดสนิท

เด็กที่ตาบอดสนิทจะเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่ยังเป็นทารกอยู่ในครรภ์มารดา เนื่องจากเด็กจะไม่สามารถมองเห็นเลย เด็กจะเริ่มมีการพัฒนาโดยการสัมผัส Freiburg (1977) การพัฒนาเด็กตาบอดจะใช้รูปแบบเดียวกับเด็กออทิสติก

Tinbergen (1983) กล่าวว่า เป็นธรรมดาที่เด็กตาบอดอาจจะไม่พอใจในกิจกรรมศิลปะที่จะให้มีส่วนร่วมในรูปแบบของการสัมผัส และการเคลื่อนไหวของร่างกาย เด็กอาจจะตอบสนองโดยแสดงปฏิกิริยาต่อต้าน และพยายามหลีกเลี่ยงกิจกรรมต่างๆ และเด็กจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว

Henley (1992) กล่าวว่า เด็กที่มีปัญหาทางสายตาควรจะได้รับ การดูแลเอาใจใส่ตั้งแต่ยังเล็ก ซึ่งมีความสำคัญมาก กิจกรรมที่กระตุ้นประสาทสัมผัสจะเป็นไปด้วยดีโดยการใช้ศิลปะ โดยมีนักศิลปะบำบัดเป็นผู้แนะนำ กิจกรรมต่างๆรวมถึง การสัมผัสวัตถุชนิดต่างๆ เช่น น้ำหรือทรายหรือวัตถุอื่นๆ จุดประสงค์ของกิจกรรม คือต้องการให้เด็กรู้สึกถึงความมั่นคง และกระตุ้นให้มีความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม โดยไม่เกิดความตกใจ และเด็กจะสามารถแยกแยะเองได้ แต่บ่อยครั้งที่เด็กจะรู้สึกทุกขใจในการสัมผัสสิ่งแวดล้อม เด็กจะสามารถพัฒนาจากมโนภาพได้ และให้นักศิลปะศึกษาอธิบายถึงภาพหรือวัตถุที่เด็กอยากรู้จักให้กับเด็กฟัง

- การมองเห็นบางส่วน

Myers (1976) กล่าวว่า การมองเห็นแม้เพียงบางส่วนก็เป็นข้อได้เปรียบในการเข้าสู่กระบวนการซึ่งอย่างน้อยก็เป็นส่วนหนึ่งของการสัมผัสสิ่งแวดล้อมด้วยสายตา เด็กสามารถมีสติและรู้จักวัตถุได้สามารถได้รับการกระตุ้นทางการมองเห็นได้โดยไม่ตื่นตกใจหรือเกิดการต่อต้าน

นักวิจัยได้สรุปว่าสุขภาพโดยทั่วไป การปรับตัว และสติปัญญาของเด็กประเภทนี้อยู่ในระดับที่ปกติ หรืออาจจะต่ำกว่าเล็กน้อยเมื่อเทียบกับเด็กปกติ ทั้งนี้การเรียนรู้อื่นๆรวมทั้งเทคนิคและวิธีการ ก็ จะคล้ายคลึงกับเด็กปกติ Henley (1992) กล่าวว่ายังมีเด็กประเภทนี้บางส่วนที่ยังต้องได้รับการ ช่วยเหลือเนื่องจากบางคนมีปัญหาตั้งแต่เกิด เช่นบางคนพิการซ้ำซ้อนการบำบัดจึงต้องแตกต่างกันออกไปตามระดับความบกพร่องของเด็ก

เด็กที่มีการมองเห็นแม้เพียงบางส่วนจึงได้เปรียบเด็กที่ตาบอดสนิท เด็กประเภทนี้ยังพอ เดาถึงลักษณะของรูปร่าง สี ได้ไม่ต้องอาศัยการจินตนาการเพียงอย่างเดียว ครูศิลปะที่สอนเด็ก บกพร่องทางสายตาจึงต้องรู้จักการถ่ายทอดทางด้านภาษาเรื่องราวต่างๆได้เป็นอย่างดี การ บรรยายถึงผลงานศิลปะควรให้ชัดเจน และลึกซึ้งไม่ควรมองข้ามจุดเล็กๆไปเพราะคิดว่าเด็กเหล่านี้ จะสามารถเข้าใจได้

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

Streng et al (1958) กล่าวถึงเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินแบ่งว่าเป็น 3 ประเภท

1. พิการมาแต่กำเนิด
2. พิการหลังกำเนิด (ก่อนหัดพูด)
3. หูตึง

Kirk (1989) กล่าวถึงสาเหตุของความบกพร่องอาจเนื่องมาจาก ภาวะสัทสัมผัสถูกทำลาย หรืออาจเนื่องจากการบาดเจ็บของประสาทส่วนกลาง เด็กที่สูญเสียการได้ยินมากกว่า 60 เดซิเบล จะถูกจัดให้มีการศึกษาเฉพาะของคนที่มีความบกพร่องทางด้านนี้โดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นจะต้อง จัดการสื่อสารหลากหลายรูปแบบในชั้นเรียน เพื่อที่จะสามารถกระตุ้นความรู้สึก และให้ความรู้ใน ข้อมูลต่างๆกับเด็กได้ ยกตัวอย่างเช่น การใช้สัญลักษณ์ต่างๆ เครื่องมือช่วยในการได้ยิน การพูด การอ่านริมฝีปาก การเขียน รวมถึงการให้เด็กรู้คำศัพท์โดยการมองเห็นผ่านทางศิลปะ

Moore (1978) กล่าวว่าสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินตั้งแต่แรกเกิด จะมีความยากมากในการพัฒนาเด็กเนื่องจาก เด็กไม่สามารถได้ยินในสิ่งที่เขาต้องเรียนได้เลย

ภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาความคิดที่สร้างขึ้น ถ้าเด็กหูหนวกไม่สามารถเข้าใจใน สัญลักษณ์ที่แสดงความคิดได้ ก็จะเป็นการยากต่อความสามารถที่จะเข้าใจในทักษะการคิด การที่

เราพยายามสอนให้เด็กเข้าใจในเรื่องของนามธรรมจะเป็นสิ่งที่ยาก ดังนั้นศิลปะจะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยเหลือพัฒนาเด็ก

Henley (1992) กล่าวว่า เด็กๆจะสามารถเรียนรู้รูปแบบของอารมณ์ได้จากภาพวาด เช่น ใบหน้าของคนที่มีความสุข ความทุกข์ เบื่อ และอีกหลายๆแบบ แต่อย่างไรก็ตามเด็กจะไม่สามารถรู้ถึงส่วนลึกของอารมณ์นั้นได้จริงๆ เช่น คนที่ทำหน้าเศร้าจริงๆแล้วอาจจะไม่ได้เศร้าทั้งหมด อาจจะรู้สึกสงบ หรือครุ่นคิดอะไรอยู่ก็ได้ แต่ก่อนการเรียนรู้ในเรื่องของสิ่งที่เป็นนามธรรมจะเป็นปัญหาต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กจะไม่สามารถฟังและพัฒนาในเรื่องนี้ เด็กจะได้รับการพัฒนาในเรื่องของการพูด ภาษา และเพื่อการดำเนินอาชีพ ซึ่งดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีพ เด็กที่ต้องอดทนภายใต้ระบบนี้ จะไม่ได้รับประโยชน์จากโปรแกรมศิลปะพวกเขาอาจจะได้รับการช่วยเหลือในด้านความคิด และกิจกรรมที่สามารถทำให้เด็กดำรงชีพอยู่ในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตามความสามารถในการลำดับความคิด และความรู้สึกรวมทั้งการแสดงออกโดยผ่านทางศิลปะ(โดยการมองเห็น) ก็มีอยู่ในเด็กหูหนวก

Kramer(1986) ได้ใช้การสอดแทรกโดยผ่านทางกระบวนการทางศิลปะซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่นักศิลปะบำบัด ได้ให้คำแนะนำการปรับเปลี่ยนสไตล์ ความหมาย หรือ สื่อในงานศิลปะของเด็กในระหว่างกระบวนการปรับเปลี่ยน จะต้องไม่บิดเบือนความหมาย หรือ ความคิดที่จะสามารถทำให้เข้าใจเด็กได้ การใช้วิธีการแบบนี้จะช่วยผู้ซึ่งพิการทางการได้ยิน และมีความวิตกกังวล ทำให้เขาเกิดการกระตุ้นในการควบคุมมากขึ้น มีความมั่นใจในการสร้างสรรค์ผลงานมากขึ้น

ความบกพร่องทางด้านโครงสร้างของกระดูก และข้อต่อ

- สมองอัมพาต

สมองอัมพาตเป็นความบกพร่องที่เกิดจากบางส่วนของสมองถูกทำลาย(ไม่ว่าจะเป็นก่อนหรือหลังการเกิด) จนทำให้เกิดความพิการ ซึ่งอาจจะทำให้เกิดอัมพฤกษ์ หรืออัมพาต ปัญหากล้ามเนื้อกระดูก ปัญหาด้านการพูด ความบกพร่องของประสาทสัมผัส การหดเกร็งของกล้ามเนื้อ ซึ่งมีผลต่ออวัยวะ

Kirk และGallagher (1989) ได้แบ่งประเภทของความพิการทางสมองได้เป็น

- ผู้ที่เป็นอัมพาต และมีอาการกล้ามเนื้อกระดูกอันเนื่องมาจากการที่เปลือกสมองได้รับการกระตุ้น เกิดการหดเกร็ง

- การเกิดบาดแผลส่วนหน้าหรือส่วนกลางของสมองที่ทำให้เกิดผลกระทบต่อ การเดิน ซึ่งอาจจะมีการเซ และการสะดุด
- การเกิดบาดแผลในสมองส่วนล่างซึ่งมีผลกระทบต่อ การเดิน และการเคลื่อนไหว

หน้าที่ของครูที่มีต่อเด็กที่เป็นอัมพาตคือ จัดให้มีห้องศิลปะเพื่อให้เด็กมีการปรับตัวไปในทางที่ดีขึ้น ให้เด็กได้ใช้อุปกรณ์ทางศิลปะ เพื่อสนับสนุนให้เด็กมีความคิดเป็นของตัวเอง

Anderson (1978) กล่าวว่า เด็กเหล่านี้อาจจะยังคงรู้จักสังคม ครอบครัว และความสัมพันธ์ของชุมชน แต่การที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมทำให้เด็กเกิดความเครียด และเกิดความผิดหวัง ก้าวร้าว หรือเกิดจินตนาการของตนเอง(หลุดโลก)

ผลตอบรับจากการที่พยายามหาสิ่งชดเชยให้เด็กโดยการให้เด็กไปโรงเรียน และมีสังคม อาจทำให้เด็กมีความตกใจได้ เพราะฉะนั้นควรต้องมีการควบคุมอย่างเหมาะสม กระบวนการศิลปะจะเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาให้เด็กมีความรู้สึกในแง่บวกกับตนเอง และเป็นการให้เด็กได้แสดงออกถึงความรู้สึกถึงความคิด ซึ่งเด็กจะไม่สามารถถ่ายทอดออกมาทางคำพูดได้

Henley (1992) กล่าวว่า ศิลปะที่มีประโยชน์ต่อเด็กประเภทนี้ ควรมีการพัฒนาองค์ประกอบสำคัญ และมีเทคนิคที่สามารถชดเชยในส่วนที่ขาดหายไปของเด็กได้อย่างเหมาะสม ทำให้เด็กเกิดความคิดที่ดีแก่ตนเอง

Rubin (1978) ได้กล่าวไว้ว่า การที่เด็กได้แสดงความคิดผ่านทางกระบวนการทางศิลปะ เป็นการทำให้เกิดการสนทนาที่ทำให้เด็กรู้สึกปลดปล่อย

Kramer (1971) และ Lowenfeld (1977) แนะนำนักวิชาการ ให้ยับยั้งการตำหนิ ควรจะ让孩子เป็นตัวของตัวเองที่สุด เพราะเมื่อคิดกับการสร้างสรรค์ผลงานจะไม่ทำให้การบำบัดมีประสิทธิภาพ และ Kramer เพิ่มเติมว่าการไม่ให้ความสำคัญกับผลงานศิลปะ เด็กก็จะไม่รู้ถึงเป้าหมาย และผลตอบแทนจากการสร้างสรรค์ผลงาน

- อัมพาตที่เป็นโดยกำเนิด โดยเกิดจากบาดแผล และมาจากการติดเชื้อ
- (Lindsay 1972) กล่าวว่า เด็กที่เป็นอัมพาตตั้งแต่เกิด โดยเกิดจากความ

บกพร่องของกระดูกสันหลัง จนทำให้ไม่มีความรู้สึกตั้งแต่เอวลงมา และไม่สามารถควบคุมระบบปัสสาวะได้ เด็กจะใช้รถเข็นหรือเด็กที่ได้รับการผ่าตัดแล้วอาจจะเดินได้โดยใช้เครื่องมือเพื่อช่วยพยุงในการเดิน

- เด็กที่ได้รับอุบัติเหตุ และทำให้กระดูกสันหลังได้รับความกระทบกระเทือน ต้องดูว่าส่วนไหนที่ได้รับการกระทบกระเทือน เพราะแต่ละส่วนจะส่งผลแตกต่างกัน
- การเป็นอัมพาตเนื่องมาจากการติดเชื้อ ยกตัวอย่างเช่นโปลิโอ ความบกพร่องของกล้ามเนื้อเนื่องมาจากโภชนาการที่ไม่สมบูรณ์ และควรได้รับการเยียวยาจากแพทย์

การเป็นอัมพาตเนื่องมาจากสาเหตุเหล่านี้ ส่งผลต่อความสามารถของเด็ก และการปรับตัวของเด็กในสังคมเช่นกัน Cruikshank (1955) พบว่า เด็กอาจจะขาดความเคารพในตัวเอง และขาดความมั่นใจโดยเฉพาะการเป็นอัมพาตที่มีสาเหตุมาจากอุบัติเหตุ และการติดเชื้อ เด็กจะมีปัญหาเนื่องมาจากรู้สึกหดหู่ใจ ผิดหวัง โกรธ จนทำให้เด็กมีพฤติกรรมถดถอย

Henley (1992) กล่าวว่า เด็กควรจะได้รับ การดูแลให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และได้รับการให้กำลังใจเพื่อเอาชนะความพิการ โดยทำใจให้ยอมรับสภาพความเป็นจริง มีความหวังในศิลปะ โรงเรียน และชีวิต

Carden (1986) กล่าวว่า ในขณะที่โปรแกรมทางประเทศแถบตะวันออก อาจจะมีเวลาให้เด็กถ่ายทอดความสามารถออกมาในผลงานศิลปะได้เป็นอย่างดี การเรียนศิลปะควรได้รับการปรับเปลี่ยนวิธีปฏิบัติ เพื่อที่จะลดระดับความกังวลของเด็กๆ อันเนื่องมาจากความไม่สมบูรณ์ทางด้านสภาพร่างกาย และจิตใจของเด็กเอง

ตัวอย่างคือ เด็กที่เป็นอัมพาตตั้งแต่เกิด และได้รับการบำบัดจะมีความสนใจในศิลปะ อย่างไรก็ตามเด็กก็จะมีขอบเขตจำกัดทางด้านร่างกาย และความคิด เนื่องจากไม่ค่อยสัมผัสโลกภายนอก นอกจากการอยู่บนเก้าอี้รถเข็น และรอคอยการผ่าตัด ดังนั้นครูศิลปะควรประเมินขอบเขตการป่วยของเด็ก และให้โอกาสเด็กในการบำบัดโดยผ่านทางศิลปะด้วยความเข้าใจ อาจจะด้วยการให้กำลังใจเด็กโดยคำพูด หรือกระบวนการอื่นๆ ทางด้านศิลปะที่สามารถทำให้เด็กแสดงออกมากขึ้น

เด็กปัญญาอ่อน

- เด็กปัญญาอ่อน (มีความอ่อนไหวทางจิตใจ)

เด็กลักษณะนี้จะดูเหมือนเด็กปกติ (ตอนที่เกิดใหม่ๆ) แต่จะมีการพัฒนาที่ช้า และมีปัญหาในการเรียนรู้ซึ่งจะมีความแตกต่างกับเด็กปัญญาอ่อน อย่างลึกซึ้งที่เด็กไม่สามารถที่จะได้

รับการเยียวยา ในส่วนของสมองที่ถูกทำลายได้ และส่วนที่พิการของเด็กก็มิได้เป็นสาเหตุ ของโรค ที่มีผลต่ออวัยวะอื่นๆ เนื่องจากอาการนี้ ไม่มีสาเหตุที่แน่ชัด และเป็นที่ยอมรับกันว่า เป็นความผิดปกติโดยอาการ หรือเป็นลักษณะเฉพาะของโรค

Kirk และGallagher (1989) กล่าวถึงเด็กประเภทนี้ว่า เป็นเด็กที่มีไอคิวต่ำ (ระหว่าง50-80) มีการเจริญเติบโตช้า สมารถสั้น ขาดความอดทน ขาดความสามารถในการควบคุมเมื่อได้รับแรงกระตุ้น

Ingram (1960) กล่าวว่าเด็กจะไม่รู้สึกถึงความผิดปกติของร่างกายตนเอง แต่เด็กจะมีความทุกข์ใจอันเนื่องมาจากการถูกกีดกันออกจากสภาวะแวดล้อม

Anderson (1978) กล่าวว่า วิธีการสอนสำหรับเด็กประเภทนี้จะมุ่งไปยัง การสอนเพื่อพัฒนา และแนะแนวอาชีพ ความสัมพันธ์กับสังคม กิจกรรมในยามว่าง และความมั่นคงทางอารมณ์

Kenny(1979) กล่าวว่า ศิลปะที่ใช้สำหรับเด็กเหล่านี้ก็เพื่อจะบรรเทาเป้าหมาย โดยมีการดัดแปลง และนำมาใช้อย่างเหมาะสม เด็กปัญญาอ่อนจะจัดได้ว่าสามารถมีความคิดที่เป็นรูปธรรม และเด็กยังมีความคิดสร้างสรรค์อีกด้วย และถึงแม้ว่าในทางโรควิทยา ลักษณะเฉพาะสามารถถูกใช้โดยนักศิลปะศึกษา เพื่อจัดกิจกรรมที่จะแสดงจินตนาการของเด็ก และในขณะเดียวกันก็เพื่อพัฒนาเด็กให้มีความสามารถในการแยกแยะได้ระหว่างจินตนาการและความจริง

Henley (1992) กล่าวว่า ศิลปะจะทำให้เด็กรู้สึกถึงคุณค่าของตนเอง และมีความมั่นใจเมื่ออยู่ในห้องศิลปะ ขณะที่เมื่อเด็กอยู่ที่อื่น ความบกพร่องของเด็กจะเป็นที่สังเกตของผู้อื่น

- เด็กปัญญาอ่อน (ลึกลับ)

Henley (1991) กล่าวว่า สาเหตุของโรคนี้ พบว่าเนื่องจากสมองถูกทำลายจนทำให้เด็กมีไอคิวต่ำมากๆ (10-25) มีความผิดปกติทางด้านพฤติกรรม ร่างกาย และไร้ความสามารถโปรแกรมที่จะใช้พัฒนาเด็กประเภทนี้ จะมุ่งเน้นให้เด็กมีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง และกิจกรรมพื้นฐานอื่นๆที่ใช้ในชีวิตประจำวัน

Baumierster (1973) กล่าวว่า เด็กจะมีลักษณะของการขาดการควบคุมในหลายๆอย่าง เช่น กินมาก ครุ่นคิด กระตุ้นตนเอง สำเร็จความใคร่ และจะมีพฤติกรรมบางอย่างที่คล้ายกับเด็ก

ออทิสติก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเด็กอยู่ในที่ที่มีความกดดัน (เช่น ห้องเรียน) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะเพิ่มมากขึ้น เช่น เด็กจะเกรี้ยวกราด งูโถม และทำร้ายตัวเอง

Wilson (1977) กล่าวว่า ครูจะต้องแนะนำให้เด็กควบคุมความต้องการตามสัญชาตญาณ โดยผ่านทางวิธีการอื่นๆ เช่น ศิลปะ เป้าหมายก็คือ การช่วยเหลือ และสนับสนุนเด็กโดยการพัฒนาทางจิตใจโดยใช้วัตถุเป็นสื่อ กิจกรรมทางศิลปะจะเป็นแรงผลักดันเพื่อการพัฒนาด้านประสาทสัมผัส กระบวนการรับรู้ ความรัก และความสามารถในการใช้มือของเด็ก

- เด็กปัญญาอ่อน (ขั้นรุนแรง)

เด็กลักษณะนี้อาจเกิดจากพันธุกรรม การติดเชื้อ หรือจากการที่เกิดบาดแผลที่สมอง ทำให้สมองถูกทำลาย ทำให้เด็กมีความสามารถที่จำกัด มีการรับรู้ที่ต่ำ เด็กจะมีไอคิวแค่ 25-50 เท่านั้น ดังนั้นเด็กจึงต้องการโปรแกรมที่สามารถทำให้เด็กสามารถพัฒนาการควบคุมสติ และอารมณ์ได้

Kirk (1989) กล่าวว่า เด็กประเภทนี้จะต่างจากเด็กปัญญาอ่อนแบบลึกซึ้ง (profoundly retarded) ตรงที่เด็กจะสามารถเรียนรู้ทักษะในการช่วยเหลือตนเอง และปรับตัวให้เข้ากับการแนะนำทางการศึกษาเพื่ออาชีพได้ โดยการที่ครูจะต้องจัดหากลยุทธ์ และวิธีการบำบัดที่เหมาะสมสำหรับเด็ก

ตัวอย่างของเด็กที่มีลักษณะเช่นนี้คือ เด็กดาวซินโดรม ซึ่งเด็กจะมีจินตนาการ และถ่ายทอดออกมาโดยใช้ศิลปะ งานส่วนใหญ่มักจะมาจากความทรงจำในวัยเด็ก (ยกตัวอย่างพวกแอฟริกัน) หรือแม้แต่ศิลปะสมัยใหม่

Kramer (1971) กล่าวว่า การที่เด็กมีความสามารถสื่อสารกับวัตถุต่ำ แต่มีความเฉลียวฉลาดอยู่ด้วย จะทำให้เด็กสามารถสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ตามจินตนาการของเด็กเอง ความขัดแย้งอันนี้เป็นการบ่งชี้ถึงการปรากฏของโรคที่ต้องการศิลปศึกษา และการบำบัดในการช่วยเหลือ ส่วนใหญ่แล้วงานศิลปะของเด็กประเภทนี้จะปรากฏออกมาจากการที่เด็กรู้สึกขาดความคุ้มครอง จึงใช้สิ่งนี้ขจัดความวิตกกังวล และความเครียด

Henley (1986), Wilson (1979) ได้ให้คำแนะนำทางศิลปะ และโปรแกรมบำบัดสำหรับเด็กประเภทนี้คือ จะต้องรักษาความสัมพันธ์ระหว่างวิธีการ และการควบคุม จึงทำให้เด็กสามารถตอบสนองต่อเทคนิคขั้นพื้นฐาน และวัตถุที่จัดหาให้ เพื่อให้เด็กมีการเปลี่ยนแปลงที่เหมาะสมตามขั้นตอน

Kramer(1958,1970,1979) กล่าวถึง ความขัดแย้งภายในและการรับรู้ที่บิดเบือนไปจะกลายเป็นการนำมาซึ่งความพิเศษที่รวมตัวกันแล้วทำให้เกิดผลงานศิลปะ ทั้งนี้หมายถึง การปลดปล่อยความตึงเครียดโดยผ่านทางกิจกรรมต่างๆโดยศิลปะจะเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการปลดปล่อย

Cane (1983) กล่าวว่า วิธีการปฏิบัติทางศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการใช้ศิลปะบำบัด โดยเฉพาะกับเด็กพิเศษเพื่อให้เด็กมีโอกาสในการใช้อุปกรณ์ และประสบการณ์ เพื่อจะผลักดันให้เกิดผลงานอิสระ

เด็กที่มีความพิการทางจิตใจ

Henley (1992) กล่าวว่า ความพิการทางจิตใจจะมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็กเช่นกัน ซึ่งมาจากหลายสาเหตุ ทำให้ส่งผลถึงพฤติกรรมที่อาจแตกต่างกันอย่างรุนแรงบ่อยครั้ง และขัดแย้งกับมาตรฐานทางสังคม และวัฒนธรรม

ตัวอย่างเช่น โรคจิตชนิดที่มีบุคลิกภาพที่แตกแยก คิดหมกมุ่นอยู่กับตนเอง เกิดภาพลวงตา ประสาทหลอน และอื่นๆ

- ความผิดปกติทางจิตที่ส่งผลต่อพฤติกรรม

ในขณะที่ครูสอนศิลปะให้เด็ก 20-30 คนในเวลาเดียวกัน เด็กอาจจะไม่เชื่อฟัง ต่อต้าน เอะอะวอวายวาย สร้างความขัดแย้งในห้องเรียน ครูจึงต้องค่อยปรับเปลี่ยนวิธีที่จะใช้กับเด็กการศึกษาเกี่ยวกับสาเหตุของโรคจากพฤติกรรมของเด็กจะมีความซับซ้อน และหลากหลาย เช่น อาจจะเนื่องมาจากสมอง หรือสิ่งแวดล้อม โดยที่เด็กพยายามแสดงออกเพื่อที่จะดึงดูดความสนใจของครู หรือผู้อื่น ซึ่งการแสดงออกนั้นอาจเป็นสิ่งที่ผิด ครูควรแนะนำให้เด็กสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ ครูควรให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรม และให้เด็กรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม จนกระทั่งเด็กสามารถถ่ายทอดออกมาได้ ครูอาจจะใช้คำพูดในการแนะนำ การจัดที่นั่งให้เด็ก หรือจัดให้มีวิธีการเทคนิคที่ประกอบการสอนได้ ครูจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้เด็ก แสดงให้เด็กรู้ว่าเด็กได้รับการเอาใจใส่ และพร้อมที่จะได้รับการช่วยเหลือทุกเมื่อ อย่างไรก็ตามครูต้องเข้าใจว่าสิ่งที่เด็กๆตอบกลับมาเป็นสิ่งที่เด็กพยายามทำอย่างดีที่สุดแล้ว

- พฤติกรรมก้าวร้าว

Kirk (1989) กล่าวว่า เด็กที่มีพฤติกรรมต่อต้านสังคมจะมีความกังวล หรือรู้สึกผิดจึงแสดงออกมาในรูปแบบของพฤติกรรมก้าวร้าว Bronfenbrenner (1979) กล่าวว่าเด็กที่มีพฤติกรรมก้าวร้าวมักเกิดกับเด็กที่อาศัยอยู่ในเมืองซึ่งต้องแก่งแย่งเพื่อความอยู่รอด

Henley (1992) ตัวอย่างของพฤติกรรมก้าวร้าว รวมถึงการโจมตีอย่างรุนแรง การทำผิด กฎหมาย และพฤติกรรมที่รุนแรงอื่นๆ เด็กประเภทนี้ต้องการแบบแผน และโปรแกรมที่สามารถควบคุมเด็กได้ ถึงแม้บางพฤติกรรมของเด็กอาจจะเป็นอันตราย และยากที่จะรับมือได้ แต่ก็มีวิธีการที่จะทำให้เด็กควบคุมสติและอารมณ์ได้โดยผู้เชี่ยวชาญพิเศษเฉพาะด้าน ซึ่งจะปรับให้เด็กใช้ความสามารถให้อยู่ในขอบเขต

- อาการคิดหมกมุ่นอยู่กับตนเอง และวิตกกังวล

Kanner (1972) กล่าวว่า เด็กออทิสติกจะมีความพิการทางอารมณ์ แต่อาจจะมีสติปัญญา เช่นเด็กปกติ เด็กจะมีความนับถือศาสนาอย่างแรงกล้า ซ้ำๆ และหลีกเลี่ยงการติดต่อกับผู้คน อีกทั้งเด็กมีความไวต่อการเปลี่ยนแปลงในชีวิตประจำวัน กลิ่น เสียง วัตถุ หรือผู้คนสิ่งแวดล้อม (hyper sensitive) และจะแสดงพฤติกรรมที่เกินกว่าเหตุออกมา เช่น กรีดร้องเมื่อได้ยินเสียงแตรบนถนน หรือบางครั้งอาจจะเงยบสนิทีไปเลย อารมณ์ความรู้สึกของเด็กจะไม่มีแน่นอน ในขณะที่กำลังร่วมกิจกรรมทางศิลปะก็เช่นเดียวกันดังนั้น Henley (1992) กล่าวว่า วัตถุที่ใช้เป็นสื่อในการสร้างศิลปะจะเป็นตัวกลางเพื่อเป็นตัวเชื่อมระหว่างเด็ก และผู้ฝึกหัด บทบาทของครูก็จะน้อยลง

Cameron (1984) กล่าวว่า เด็กวิตกกังวลจะได้รับการเยียวยาโดยผ่านระยะของการแยกตัว การหลีกเลี่ยงไปยังระยะที่แสดงถึงสัญลักษณ์เกี่ยวกับมารดา ครูสอนศิลปะอาจพบเด็กที่มีพฤติกรรมที่ไม่สามารถแยกจากมารดาได้ เด็กที่มีบุคลิกแตกแยกอาจจะมีลักษณะเหมือนทั้งเด็กออทิสติก และเด็กที่มีปัญหาทางจิต เด็กจะแสดงบุคลิกลักษณะเฉพาะตัวออกมา และแสดงความต้องการพื้นฐานของตนออกมาได้ เด็กจะได้รับการรักษาจากแพทย์เพื่อรักษาอาการภาพหลงตา ประสาทหลอน และเพื่อให้รักษาอารมณ์ให้คงที่ได้

Henley (1992) โปรแกรมศิลปะสำหรับเด็กเหล่านี้จะแสดงถึงการพัฒนาเด็กที่มีความผิดปกติทางใจเพื่อที่จะให้เด็กสร้างความเชื่อมั่น สร้างความแข็งแกร่งให้กับตนเอง การเผชิญความจริง และลดความตึงเครียดในการเรียนรู้สิ่งแวดล้อม Kramer (1971) กล่าวว่า เราสามารถประเมินจากผลงานของเด็กได้จากผลงานที่รวมถึงอารมณ์ การคิดค้นสร้างสรรค์ และการร่างภาพเป็นส่วนหนึ่งจากการคิดค้นเรื่องรูปแบบแห่งการแสดงออก สามารถจัดการกับความขัดแย้งภายในจิตใจได้เป็นอย่างดีเขาถ่ายทอดผ่านการร่างภาพ ซึ่งนั่นเป็นการแก้ปัญหาที่ดีการประเมินขั้นสุดท้ายคือการประเมินจากพฤติกรรม คำพูด และผลงานทางศิลปะของเด็ก

ดังนั้น ศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษจึงเป็นเหมือนวิชาที่ช่วยบำบัดสภาพชีวิต อารมณ์
สังคม รวมถึงจิตใจของเด็กให้พวกเขาเหล่านั้นสามารถดำเนินชีวิตประจำวันของตนเองได้อย่าง
ปกติสุข แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นการที่จะนำศิลปะศึกษามาใช้ได้อย่างมีคุณภาพนั้นครู หรือบุคลากรที่มีส่วน
เกี่ยวข้องควรจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้าน หรือได้รับการอบรมมาเป็นอย่างดี เพื่อช่วยให้การ
ให้การศึกษานั้นประสบความสำเร็จที่สุด

ในสังคมส่วนใหญ่มักมีคำกล่าวว่า ไม่มีคนใดที่สมบูรณ์แบบ (NO one is perfect) คำ
กล่าวนี้คล้ายจะเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้มนุษย์พยายามเข้าใจเพื่อนมนุษย์ด้วยตนเอง แต่ความเป็น
จริงกลับเป็นสิ่งตรงข้ามกันเนื่องจากสังคมปัจจุบันกำลังแบ่งแยกความเป็นมนุษย์ออกจากกัน
มากขึ้น ทั้งยังมองผ่านศักดิ์และสิทธิ์ที่ทุกคนพึงมี ผู้ด้อยโอกาสอีกจำนวนมากในสังคมจึงถูก
เพิกเฉย และไม่ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มกำลังเช่นคนปกติทั่วไป คุณภาพชีวิตของ
คนกลุ่มนี้จึงเหลื่อมล้ำ ต่างจากคนกลุ่มอื่นในสังคมอยู่มากคนพิการก็เช่นกันที่ถูกสังคมจัดให้อยู่ใน
กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และเป็นกลุ่มที่ถูกกระทำจากสังคมอยู่เสมอ

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2544) กล่าวว่า การพัฒนาสังคมทุกคนในสังคมควรจะมี
เชื้ออาหารซึ่งกันและกัน พยายามสร้างโอกาสในการช่วยเหลือผู้อื่น ศิลปะศึกษาจึงเป็นเครื่องมือ
สำคัญชิ้นหนึ่งในการพัฒนาคนพิการ

ศิลปะเครื่องมือในการพัฒนาคนพิการ

1. ศิลปะไม่เป็นอันตรายต่อชีวิต ศิลปะไม่มีคำว่าถูก หรือ ผิด เพราะเป็นเรื่องความพอใจ
ของแต่ละบุคคลทั้งยังเป็นเรื่องราวของความละเอียดอ่อน ความละเอียดละไม การทำงานศิลปะ
จะช่วยลดความก้าวร้าว ความบ่มบ่ามภายในจิตใจและพฤติกรรมลง และช่วยให้ดำรงชีวิตอยู่ด้วย
ความรอบคอบ และเข้าใจในชีวิตมากขึ้น

2. ศิลปะไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ เพราะศิลปะจะก่อให้เกิดความสุนทรีย์ทางอารมณ์
ช่วยทำให้จิตใจเบิกบาน แจ่มใสแม้ในผู้ป่วย ศิลปะสามารถช่วยบำบัดให้ผู้ป่วยลดความเครียด
หรือความกังวลลงได้

3. ศิลปะเป็นเรื่องจินตนาการซึ่งโลกจินตนาการ แม้ไม่ตรงกับโลกแห่งความเป็นจริง
เนื่องจากบางครั้ง มนุษย์จะมีความสุขกับการสร้างความฝัน หรือตั้งความหวังเอาไว้เพื่อเป็นพลัง
เสริมช่วยผลักดันให้เกิดความมานะอดทนเพื่อสิ่งที่มุ่งหวัง

4. ศิลปะช่วยเสริมสร้าง และกระตุ้นต่อมพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของสมองซึ่งหาได้

ทำงาน และหลังสารอะดรีนาลีนออกมาเพื่อให้เกิดความปีติสุข และเมื่อมนุษย์ได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์อยู่เสมอ จะส่งผลต่อการทำงาน ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นเป็นงานที่แปลกแตกต่างและเกิดมิติใหม่ในการทำงานอยู่เสมอ

ข้อคำนึงในการใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือ

1. พิจารณาความเหมาะสมโดยทั่วไปของความพิการแต่ละประเภทว่าเหมาะกับศิลปะประเภทใด เช่น คนพิการตาไม่สามารถมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้ แต่ประสาทสัมผัสยังดีอยู่ และอาจจะดีกว่าคนปกติทั่วไปอาจเหมาะกับงานศิลปะประเภทงานที่ต้องใช้สัมผัส อาทิ ดนตรี งานปั้น
2. ปัจจุบันการเรียนร่วมควรคำนึงถึงบริบทของสภาพแวดล้อมในสังคม อาทิ เพื่อนร่วมชั้น ครู อาจารย์ หลักสูตร สถานที่
3. ใช้แนวคิดใหม่ที่จะนำเสนอคือ การร่วมเรียนโดยนำ 5 คนร่วมกันเรียน คือ การนำคนตาบอด คนหูหนวก คนพิการแขนขา คนพิการปัญญา และคนปกติมาร่วมเรียน ร่วมใช้ชีวิตด้วยกัน ดังเช่น ในค่ายศิลปะที่นำคนทั้ง 5 ประเภทมาอยู่ร่วมกัน เพื่อให้แต่ละคนช่วยเป็นตา เป็นแขน เป็นหู เป็นสมอง ให้กันและกัน และรวมพลังกันขับเคลื่อนให้กิจกรรมต่างๆ บรรลุผลสำเร็จได้จากความช่วยเหลือและร่วมมือกันของทั้ง 5 คน

พัฒนาการจากการสร้างสรรค์

1. เกิดความบันเทิงใจผ่อนคลาย ศิลปะสามารถช่วยลดความเครียด หรือความกังวลลงได้ อาทิ เมื่อได้ฟังดนตรี ทุกคนจะรู้สึกสนุกสนาน อยากรุกขึ้นมากระโดดโลดเต้นไปตามจังหวะของดนตรี และในขณะที่กำลังสนุกสนานนั้นจะทำให้ลืมเรื่องทุกข์ใจได้
2. เกิดความเชื่อมั่นเมื่อสามารถทำได้ เช่น การวาดรูป หรือเต้นไปตามจังหวะ และผลงานออกมาสวยงามมีคนชื่นชม จะทำให้เจ้าของผลงาน หรือผู้แสดงเกิดความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถทำได้ เกิดความกล้าแสดงออก ลดความเขินอาย และการปลีกตัวออกจากสังคม และความเชื่อมั่นนั้นจะพัฒนาให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ
3. เกิดความภาคภูมิใจ ปีติสุขเมื่อสร้างสรรค์ผลงานเป็นที่ยอมรับ ทำให้เกิดความอึดอึ้งใจ และเกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานใหม่ๆ ออกมาอยู่เสมอ

ดังนั้นการนำศิลปะมาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคหบดีพิการนั้นจะพบว่าศิลปะสามารถพัฒนาศักยภาพในทุกด้านของคนพิการ อาทิ ด้านร่างกาย ช่วยในการพัฒนากล้ามเนื้อเวลาทำงานศิลปะ ด้านความคิด การทำงานศิลปะช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และ

สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่เหนือกว่าคนปกติทั่วไปได้ เช่น การวาดภาพด้วยปาก หรือด้วยเท้า ซึ่งในบางครั้งปรากฏออกมางดงามเหนือกว่าการวาดด้วยมือปกติ นอกจากนี้ศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาด้านอารมณ์ และจิตใจให้ปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมได้เป็นอย่างดี

หากจะนำศิลปะมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับแนวความคิดบางอย่างในสังคมก่อน เช่น ในส่วนของคนพิการจะต้องปรับแนวคิดของตนเองว่า คนพิการนั้นไม่แตกต่างไปจากคนปกติคนอื่นในสังคม ให้คนพิการพยายามอยู่ด้วยความมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์เสมือนกับประชาชนอื่น และไม่ควรรีกร้องสิทธิเกินเลย แต่ควรทำหน้าที่ของประชากรที่ดีกว่าคนไม่พิการ แสดงออกถึงศักยภาพที่มีอยู่ในตนเองให้สังคมตระหนัก โดยลุกขึ้นมาเสียสละเป็นผู้ให้บ้าง เช่น การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของสังคม พร้อมทั้งประกาศออกไปให้สังคมรับรู้ว่าคุณพิการมิใช่ภาระสังคมอีกต่อไป

สำหรับคนในสังคม ควรปรับแนวคิดว่า คนพิการก็มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ไม่แตกต่างไปจากคนอื่น และไม่ใช่มนุษย์ที่น่ารังเกียจ เป็นโรคติดต่อ หรือเป็นภาระของสังคม ควรเปิดใจยอมรับว่าคนพิการนั้นมีอัจฉริยะภาพที่ซ่อนเร้น และโลกของคนพิการมักมีเสน่ห์ชวนให้ทำการศึกษาวิจัย หากทุกคนในสังคมสามารถปรับแนวคิด และหันมาให้ความร่วมมืออย่างจริงจังจากทุกฝ่าย การนำศิลปะมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพคนพิการจะสามารถทำได้อย่างต่อเนื่อง และบังเกิดผลสูงสุด

3.11 การจัดการเรียนการสอนศิลปะแก่เด็กบกพร่องทางการได้ยิน

การจัดการเรียนการสอนศิลปะแก่เด็กบกพร่องทางการได้ยินนั้นเราจะต้องมีการศึกษาในทุกๆ ด้านก่อน เพราะบางอย่างที่สามารถจัดการเรียนการสอนในเด็กปกติได้แต่ในเด็กพิเศษนั้นเราไม่สามารถทำได้ทุกอย่าง ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนศิลปะให้แก่เด็กพิเศษจึงเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อน ครูและบุคลากรทุกท่านที่เกี่ยวข้องต้องให้ความสำคัญ และใส่ใจในการจัดการเรียนการสอนอย่างรอบครอบ และถูกต้อง

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2543) กล่าวถึงองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษดังนี้ คือ

1. ควรพิจารณาถึงประเภทของเด็กว่าจะจัดการเรียนการสอนศิลปะให้กับเด็กกลุ่มใด จากนั้นจึงโยงไปถึงข้อจำกัด ศักยภาพของเด็กกลุ่มนั้น และไม่สร้างภาวะที่กดดันรวมทั้งการสร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย

2. เข้าใจความต้องการของเด็ก หมายถึงว่า เด็กวัยนี้มีความอยากรู้ อยากเห็น สามารถเรียนรู้และรับสิ่งใหม่ๆ เช่นนอกเหนือจากการวาดรูปทิวทัศน์ทะเล หรือรูปแต่งโม้ นั้นหมายถึงการใช้ศิลปะเปิดความคิดให้เป็นอิสระ มีความคิดสร้างสรรค์มากขึ้น

3. ไม่สร้างสภาวะกดดัน เช่นไม่กำหนดเกณฑ์ว่าต้องเอาคะแนนเป็นเครื่องมือวัดผล ไม่มีการเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มว่ากลุ่มนี้ทำดีกว่ากลุ่มนั้นมากเกินไป อาจจะทำไปเพื่อการสนุกสนานหรือเปรียบเทียบเล่นๆได้ เพราะหากมีการจริงจังกันเรื่องนี้ก็จะเป็นเรื่องของการประเมิน ซึ่งในทฤษฎีระบุว่าถ้ามีการประเมินเด็กก็จะมีอิทธิพลในการสร้างสรรค์งาน แต่ถ้าไม่มีการประเมินเด็กก็จะสร้างสรรค์งานได้ดีกว่า

4. สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลาย คือ การจัดการเรียนการสอนศิลปะน่าจะหลีกเลี่ยงบรรยากาศการเรียนแบบเข้มงวด จริงจังมากเกินไป ควรจัดให้เป็นการเล่นเหมือนการเล่นเพื่อให้เด็กเกิดความสุขในการเรียนและผ่อนคลายซึ่งจะให้ผลสัมฤทธิ์ดีกว่า

จากการอภิปรายโดยวิทยากรซึ่งประกอบด้วย อาจารย์สวัสดิ์ ต้นติสุข อาจารย์สุชาติ วงษ์ทอง คุณทนง โคตรชมพู และดำเนินรายการโดย ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุขุมาล เด็กสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงการพัฒนาคณิตการด้วยศิลปะว่ามีดังนี้

การพัฒนาคณิตการด้วยศิลปะมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ

1. สอนให้คนพิการรู้จักศิลปะ หมายถึง การสอนคนพิการที่ยังไม่มีความรู้ หรือประสบการณ์ด้านศิลปะให้รู้ และเข้าใจ จนเกิดความรักในศิลปะ
2. สอนให้คนพิการฝึกฝีมือ เพื่อประกอบอาชีพ หลักการสอนประเภทนี้คือ การพัฒนาฝีมือคนพิการที่มีความรัก ความสามารถ และพรสวรรค์ทางด้านศิลปะให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ เพื่อสามารถดำรงชีวิต และเลี้ยงดูตนเองตลอดจนบุคคลอื่นในครอบครัวได้

พัชรวิทย์ เกตุแก่นจันทร์ (2542) ได้กล่าวว่า โครงการศิลปะ ดนตรี เป็นเรื่องที่นำสนับสนุนให้เด็กพิเศษได้มีเวลาของการนั่งทนทาน เพราะไม่ว่าแค่ทำให้เขามีความสุข แต่ช่วยเรื่องเวลาว่างของเขาให้เกิดประโยชน์แล้วในงานศิลปะก็ไม่ใช่จะถ่ายทอดแค่เรื่องของสุนทรียภาพ แต่ศิลปะสามารถพัฒนาทักษะ พัฒนาร่างกาย พัฒนากล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่ได้ชัดเจน ที่สำคัญคือการพัฒนาเด็กปัญญาอ่อนจากที่เดินก้าวข้ามอะไรไม่ได้ ภายใน 2 เดือนที่มีการจัดโปรแกรมให้เด็กสามารถกระโดดข้ามได้ เพราะฉะนั้นการพัฒนาาร่างกายด้วยศิลปะนี้ให้ผลสมบูรณ์

การพัฒนาด้านสติปัญญางานศิลปะก็ช่วยได้มาก เช่น การใช้สีผสมขาว ให้เด็กเอามือแตะก็ได้พัฒนากล้ามเนื้อ พอเปลี่ยนสีเด็กก็ได้ใช้สติปัญญาว่าสีแตกต่างไปจากการจำแนก

ความแตกต่างเกิดขึ้น การคิดกิจกรรมเหล่านี้ต้องมีความละเอียด ไม่ใช่เพียงแต่มีสีให้เด็กเท่านั้น ต้องช่วยสอนเรื่องสี เรื่องพื้นผิวที่เปลี่ยนไป เช่น การใช้ฟองน้ำลูบสี ใช้สำลีลูบสีก็ก็จะต่างกันออกไป การสอนแบบนี้ก็เพิ่มสติปัญญาให้เด็ก

Moss, Kate (2004) ได้กล่าวถึง ยุทธวิธีทางการสอน และการดัดแปลงเนื้อหาแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินยุทธวิธีทางการสอนที่เหมือนกันหลายๆแบบได้ถูกนำมาใช้สอนกับเด็กปกติ ซึ่งวิธีเหล่านี้ก็สามารถนำมาใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้ด้วย เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาเห็น และจากสิ่งที่เขาได้กระทำ เขาจึงได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ต่างๆด้วยการมองผ่านบุคคลอื่น รูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มใหญ่ๆสามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็กเหล่านี้ เพราะว่าเขาสามารถได้เตรียมการสำหรับการตอบสนองของเขาขณะที่กำลังคอยครูสอน

การดัดแปลงวิธีการสำหรับการสื่อสารทางการสอน และการฝึกหัดทางโสตประสาท มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลุ่มเล็กๆหรือการสอนส่วนบุคคล หน่วยพื้นฐานที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับจากการสอน คือ ประสบการณ์จริง ซึ่งเด็กอาจจะสามารถสื่อสัมพันธ์ด้วยการดูหนังสือ การเล่น และการอภิปรายถกปัญหากัน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง ซึ่งผู้สอนอาจใช้วิธีการต่างๆ เช่น การใช้รูปภาพ การทำท่าทางต่างๆ การเคลื่อนไหวในลักษณะต่างๆ อันเป็นวิธีการที่จะสนับสนุนกลยุทธ์ทางการสอน และการดัดแปลงเนื้อหาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

ยกตัวอย่างกรณี: เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจจะมีพื้นฐานทางประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์ต่างๆ ก่อนที่จะมีการเรียนในบทเรียนเกี่ยวกับสัตว์เลี้ยงในฟาร์ม เขาอาจจะมีสัตว์เลี้ยงในบ้านซึ่งอาจเคยได้เห็น นก กระต่ายในสนามหญ้าของเขา หรือได้เคยดูเรื่องราวเกี่ยวกับสัตว์ในโทรทัศน์ เขาจะเข้าใจเกี่ยวกับสัตว์ต่างๆในฟาร์ม ถ้าเกิดมีการใช้สัญลักษณ์ เขาอาจจะเคยเล่นของเล่นรูปสัตว์ในฟาร์มที่เป็นพลาสติก เขาอาจจะวาดภาพพระบาศีสัตว์เลี้ยงในฟาร์มในศูนย์ศิลปะ เขาสามารถบอกชนิดของสัตว์ในสวนสัตว์ ในช่วงระหว่างการฝึกหัดทางด้านโสตประสาทเขาอาจพยายามแยกแยะเสียงระหว่างเสียงหมู เสียงวัวด้วยการชี้ภาพสัตว์แต่ละตัว ในเพลง Old MacDonald การพูดหรือการอ่านจากคำพูดอาจจะทำให้เด็กบอกชื่อสัตว์เลี้ยงในฟาร์มได้ เมื่อจบชั้นเรียนในปลายสัปดาห์ ก็อาจจะพาเด็กไปดูการทำงานในฟาร์มด้วยเพื่อเด็กจะได้ศึกษาชีวิตสัตว์ในฟาร์ม

3.12 หลักการจัดกิจกรรมด้านศิลปะสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

สุชาติ วงษ์ทอง (2544) กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กพิเศษนั้นมีลักษณะเดียวกันกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปกติ แต่ต่างกันอยู่ที่ความยากง่าย และความสามารถของผู้เรียนว่าจะสามารถเรียนได้ถึงระดับใด เราจึงต้องจัดกิจกรรมที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นหลักในการจัดกิจกรรมศิลปะซึ่งจะมีขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นตอนของกิจกรรมไม่ซับซ้อนเกินไป หมายถึงกิจกรรมที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน และมีการจัดระเบียบโครงสร้างของกระบวนการที่ง่ายต่อการเข้าใจ
2. อุปกรณ์ที่ใช้ต้องง่ายต่อการควบคุม ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและร่างกายของทั้งผู้สอน และผู้เรียน ตัวอย่างเช่นการสอนคนพิการบางครั้งร่างกายอาจต้องมีการสัมผัสที่ใช้จึงควรใช้สีที่ไม่เป็นอันตรายทั้งทางผิวหนัง และจมูก
3. ระยะเวลาพอเหมาะเพราะคนพิการจะมีสมาธิที่สั้น ดังนั้นต้องจัดกิจกรรมที่ใช้เวลาไม่นานเกินไป มิฉะนั้นจะทำให้ผู้เรียนรู้สึกเบื่อ และไม่อยากทำกิจกรรมนั้นต่อ
4. เป็นกิจกรรมที่เน้นเรื่องการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกในด้านดี เพื่อช่วยผ่อนคลายเพราะโดยปกติแล้วคนพิการจะมีความเครียดอยู่ในตนเอง การพัฒนาจึงไม่ควรเพิ่มความเครียดด้านอารมณ์ความรู้สึกต่างๆอีก ดังนั้นควรเป็นกิจกรรมที่เข้าร่วมแล้วส่งผลให้ผู้ร่วมกิจกรรมรู้สึกผ่อนคลาย และมีความสุข
5. ควรมีการสลับสับเปลี่ยนกิจกรรมจากหลักการข้อ 3 ผู้เรียนที่มีความบกพร่องจะรู้สึกสนุกกับการเรียนที่ไม่เหมือนเดิมทั้งโดยเนื้อหา หรือวิธีการสอน ดังนั้นควรจัดกิจกรรมที่มีความหลากหลาย แต่อาจมีผู้เรียนบางกลุ่มที่ต้องการใช้เวลาในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนานๆ ดังนั้นผู้สอนจึงควรสังเกตผู้เรียนด้วย
6. ผู้สอนควรกระตุ้นให้ผู้เรียนฝึกมีส่วนร่วมในกิจกรรมโดยการคิด และปฏิบัติด้วยตนเอง เพราะจะทำให้ผู้เรียนเกิดความภาคภูมิใจในผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น ทั้งยังสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้เรียนด้วย
7. ผู้สอนไม่ควรกำหนดหรือบังคับขอบเขตของผู้เรียนมากเกินไป เพราะการพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะนั้นควรคำนึงถึงการใช้ความคิดสร้างสรรค์ และการใช้กระบวนการในการทำงาน ดังนั้นผู้สอนไม่ควรบั่นทอนกำลังใจของผู้เรียนด้วยผลงานที่อาจจะออกมาได้ไม่ดีเท่าที่ควร
8. คำนึงถึงสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้เรียน เพราะสภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอน ดังนั้นหากจัดสถานที่ทำกิจกรรมแล้วรู้สึกสบายไม่อึดอัดจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีสมาธิและความตั้งใจต่อการเรียนการสอน

ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education (2003) ได้กล่าวถึง การสร้างกิจกรรมทางศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย

เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านโสตประสาท บกพร่องทางการรับรู้ และบกพร่องทางด้านร่างกาย ควรมีโอกาสที่จะได้เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดกิจกรรมทางศิลปะ (ดนตรี การเต้น กิจกรรมศิลปะ) ให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อเป็นตัวช่วยในการปรับเด็กให้เกิดความสุข ซึ่งศิลปะจะสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีทางอื่นๆ ด้วย เช่น

1. การระลึกถึงความเป็นจริงที่ผ่านมา โดยการให้เด็กได้ถ่ายทอดผลงานศิลปะทางทัศนศิลป์ที่เกี่ยวกับสภาพความเป็นจริงที่เด็กได้พบเห็น

2. เข้าใจถึงใจความสำคัญของเรื่องต่างๆ โดยให้เด็กวาด หรือปั้นผลงานจากใจความหลักของเรื่องที่เขาได้อ่าน หรือได้ยินมา

3. เข้าใจรายละเอียดของใจความหลัก โดยการให้เด็กได้อธิบายผลงานทางศิลปะที่ได้พบเห็น หรือได้ยินมา

4. เหตุการณ์ที่เป็นผลต่อเนื่องมา โดยให้เด็กทำกิจกรรมที่มีผลต่อเนื่องจากผลงานของตน โดยให้คนอื่นมีส่วนร่วมในการอธิบาย วิเคราะห์ผลงานของเพื่อนๆ

5. ความเป็นลักษณะเอกลักษณ์ของตนเอง เปิดโอกาสให้แก่เด็กได้แสดงออกทางศิลปะว่าสิ่งที่เขาคิดนั้นเป็นอย่างไร

6. ลงความเห็น ลายเส้นสามารถสรุปผลงานเด็ก และเป็นกระบวนการทักษะการคิดของเด็กที่แสดงออกมา นอกจากนี้การสร้างภาพทางทัศนศิลป์เพื่อบรรยายเรื่องราวก็จะช่วยปรับปรุงการแสดงออกทางการเขียน จะก่อให้เกิดภาพในสมอง ศิลปะจึงช่วยเชื่อมโยงศาสตร์ต่างๆ เข้าด้วยกันได้อีกด้วย

กิจกรรมเสริมสำหรับเด็กพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541)

กิจกรรมเสริมสำหรับเด็กพิเศษ หมายถึง กิจกรรมทุกชนิดที่ครูการศึกษาพิเศษ ครูประจำชั้น/ครูประจำวิชา และผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กพิเศษคิดขึ้นมาให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็กที่มีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ให้มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามสภาพ กิจกรรมที่จัดนั้นคำนึงถึงความสนุกสนาน ความต้องการทางธรรมชาติ รวมถึงความจำเป็นของเด็กเป็นรายบุคคล

ความสำคัญของการสอนเด็กพิเศษแต่ละประเภทมีความแตกต่างกันในแง่ของวิธีการสอน เครื่องมือ และวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งการเรียนการสอนต้องครอบคลุมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ตามหลักพัฒนาการเด็กที่ถูกต้อง อันได้แก่ พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการ

ด้านอารมณ์สังคม และพัฒนาการด้านสติปัญญา ดังนั้นเพื่อให้เด็กพิเศษได้รับการพัฒนาครบถ้วนสมบูรณ์ทุกด้านโรงเรียน สถานสงเคราะห์ หรือหน่วยงานที่จัดการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้จะต้องจัดกิจกรรมนอกหลักสูตร โดยเลือกกิจกรรมตามความเหมาะสมกับเด็ก กิจกรรมเสริมสำหรับเด็กพิเศษ ได้แก่

1. ศิลปะบำบัด (Art Therapy)
2. ดนตรีบำบัด (Music Therapy)
3. กิจกรรมบำบัด (Occupational Therapy)
4. การบริหารสมอง (Brain Gym)
5. นันทนาการ (Recreation)
6. ห้องฝึกประสาทสัมผัส (Sensory Room)

สำหรับกิจกรรมเสริมในโรงเรียนนั้นทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมอย่างหลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของเด็กเป็นรายบุคคล โดยคำนึงถึงความชอบความต้องการตามธรรมชาติ และความจำเป็นของเด็กแต่ละบุคคลให้มีพัฒนาการอย่างเหมาะสมตามสภาพของเด็ก ส่วนการจัดการเรียนการสอนสามารถจัดได้ทั้งเป็นกลุ่มและเดี่ยว ซึ่งจะจัดได้ทั้งในตารางเรียน หรือนอกตารางเรียนก็ได้ ซึ่งจะกล่าวโดยสรุปกิจกรรมเสริมดังนี้

ศิลปะบำบัด (Art Therapy)

ศิลปะสำหรับเด็กพิเศษต้องเน้นความเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละคนเป็นหลัก ลักษณะของกิจกรรมศิลปะบำบัดนั้นแตกต่างกันออกไป ศิลปะบำบัดส่วนมากแล้วจะไม่จัดกิจกรรมที่หลากหลายในระยะเวลาใกล้เคียงกันเหมือนในระบบการเรียนศิลปะธรรมดา มักจะจัดประสบการณ์ตามความสามารถของเด็ก กิจกรรมที่เด็กสามารถทำได้ง่ายและรวดเร็ว ให้เด็กทำซ้ำๆกัน กิจกรรมศิลปะต่างๆสามารถนำมาประยุกต์เป็นกิจกรรมศิลปะบำบัด ได้แก่ การวาดภาพระบายสี เล่นกับสีด้วยวิธีการต่างๆ เช่น ไล่เลียงสีด้วยมือ หรือเท้า บานสี พิมพ์สี เป็นต้น รวมถึงงานฉีก ตัด ปะ บั่น ขยำ ฯลฯ ส่วนผลงานที่เด็กทำขึ้นอาจจะไม่มีความสวยงามในด้านศิลปะแต่เป็นเพียงผลงานที่เป็นเครื่องมือที่ครูใช้ในการช่วยแก้ไขข้อบกพร่องในตัวเด็กเป็นสำคัญ

ดนตรีบำบัด (Music Therapy)

ดนตรีบำบัด คือ การใช้ดนตรีเพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางจิตใจ อารมณ์ และการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ตลอดจนผู้ที่มีปัญหาความบกพร่องทางร่างกายที่เกี่ยวข้องกับระบบประสาท การรับรู้ และการเคลื่อนไหว

ดนตรีบำบัดต่างกับดนตรีศึกษาตรงที่จุดประสงค์ และวิธีการ ดนตรีบำบัดมีเป้าหมายเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่างๆเพื่อส่งเสริมเด็กพิเศษหรือบุคคลที่มีปัญหา ส่วนดนตรีศึกษานั้นสอนให้คนมีความรู้มีทักษะ และมีสุนทรียภาพด้านดนตรี ทั้งเป็นการให้ประสบการณ์ที่น่ารื่นรมย์กับเด็กทุกคนรวมทั้งเด็กพิเศษด้วย

กิจกรรมบำบัด (Occupational Therapy)

กิจกรรมบำบัด คือการนำกิจกรรมในชีวิตประจำวันมาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูสภาพความบกพร่องของเด็กให้ดีขึ้นหรือไม่ให้ความบกพร่องเพิ่มความรุนแรงต่อไป และรวมถึงการใช้กิจกรรมเพื่อกระตุ้นให้ผู้ที่มีความบกพร่องได้ใช้ความสามารถที่มีอยู่ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างเป็นปกติสุขกิจกรรมบำบัดช่วยพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษทั้ง 4 ด้านดังนี้

1. ด้านร่างกาย ช่วยพัฒนากำลัง การเคลื่อนไหว ความอดทน และการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อ หรืออวัยวะในการทำงาน
2. ด้านจิตใจ ช่วยให้เด็กมีความสุข ภาคภูมิใจ เชื่อมมั่นในตนเอง ระบายอารมณ์ ผ่อนคลายความตึงเครียด
3. ด้านสังคม ช่วยให้เด็กรู้จักปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้
4. ด้านสติปัญญา ช่วยฝึกทักษะการคิด การจำ การสังเกต และการเรียนรู้เรื่องต่างๆ

กิจกรรมที่สามารถนำมาประยุกต์เพื่อจัดเป็นกิจกรรมสำหรับเด็กพิเศษมีอยู่หลายกิจกรรม เช่น กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมด้านสังคม เป็นต้น

หลักในการจัดกิจกรรมทางศิลปะเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต้องมีความรู้และความเข้าใจถึงความแตกต่างของเด็กพิเศษแต่ละบุคคล ว่าเด็กพิเศษแต่ละประเภทต้องการกิจกรรมอย่างไร หากเราสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็กแต่ละประเภทได้ การจัดการเรียนการสอนทางศิลปะก็จะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3.13 การพัฒนาศิลปะในด้านต่างๆของเด็กพิเศษ

1. การวาดภาพ(Painting)

Henley (1992) กล่าวว่า การพัฒนาการวาดเส้น ในกระบวนการทางศิลปะทั้งหมด การวาดเส้นเป็นสิ่งที่คุ้นเคยและเป็นที่ยอมรับมากที่สุด การวาดเส้นเป็นการทำท่ายให้เด็กได้เผชิญกับความขวบวิสุทธ์ของกระดาษที่ใช้วาด และการเปลี่ยนแปลงมันโดยการเพิ่มเส้นและรูปทรงต่างๆ ซึ่งจะส่งผลต่อภาพที่วาด

ในการวาดภาพ ลักษณะของเส้นต่างๆจะทำให้ภาพเกิดความรู้สึกมีชีวิตชีวา การใช้เส้นต่างๆ ก่อให้เกิดความอิสระในการเคลื่อนไหว เป็นการบ่งชี้ถึงความเป็นศิลปินในกระบวนการสร้างงานของเด็ก เส้นต่างๆสามารถลาก และหยุด ลากเป็นสลับฟันปลา ลากให้มีลักษณะลื่นไหลไปเรื่อยๆ เส้นที่หนาๆก็สามารถดัดแปลงให้เป็นเส้นที่บางๆ นอกจากนี้ความกดดันต่างๆก็สามารถทำให้สร้างเส้นได้ ตั้งแต่เส้นที่แทบจะมองไม่เห็น ไปสู่เส้นที่เห็นได้ชัดเจน ซึ่งบริบทเหล่านี้จะทำให้เด็กได้สร้างภาพได้ตั้งแต่ภาพที่ขีดๆเขียนๆที่มีลักษณะเป็นนามธรรม ไปสู่ภาพที่มีลักษณะใกล้เคียงกับภาพถ่ายก็ว่าได้ ซึ่งความเป็นไปได้ของการวาดภาพ ล้วนส่งผลในการสร้างความมีระเบียบในความเป็นศิลปิน ก่อให้เกิดทักษะ ความอ่อนไหว อารมณ์ต่างๆให้เกิดขึ้นแก่เด็ก

เด็กก็จะมีความสามารถหลากหลายแตกต่างกันออกไป ซึ่งเราดูได้จากลักษณะของการวาดเส้นของเด็กอันเป็นส่วนสำคัญ ผลของประสบการณ์ที่ได้รับการพัฒนา ก็จะเป็นผลต่อการพัฒนาการวาดเส้นของเด็ก สิ่งหนึ่งที่สามารถบอกได้ก็คือ การวาดภาพจะส่งผลอันเกี่ยวข้องกับระบบประสาท การทำสิ่งต่างๆด้วยมือ รวมไปถึงพัฒนาการทางสติปัญญาด้วย

การวาดภาพระบายสี สามารถใช้กับเด็กพิเศษในลักษณะที่กว้าง การสร้างงานในลักษณะนี้ช่วยให้เห็นลักษณะความคิดจินตนาการ แม้กระทั่งอารมณ์ของเด็กที่สื่อผ่านเป็นงานเป็นการเปิดกว้างให้เด็กได้สร้างงานหลายรูปแบบ เช่น ลักษณะเหมือนจริง ลักษณะนามธรรม ลักษณะลัทธิ Impressionism เป็นต้น เด็กสามารถใช้เส้นสร้างให้เกิดเป็นรูปเป็นร่างด้วยการระบายด้วยสีที่สดใส

2. การพิมพ์ภาพ(Print Making)

Henley (1992) กล่าวว่า ในกระบวนการทางศิลปะทั้งหมด บางครั้งการพิมพ์ก็ดูเหมือนจะง่ายที่สุด และสามารถที่จะดัดแปลงเทคนิคไปใช้กับกลุ่มเด็กพิเศษได้ การพิมพ์ช่วยเปิดโอกาสให้เด็กพิเศษได้มีการใช้ทักษะการวาด การระบาย การออกแบบ แม้แต่ประติมากรรม เพราะว่าการพิมพ์นั้นต้องใช้ทักษะการร่างภาพ ซึ่งมีกระบวนการที่คล้ายๆกันกับการสร้างงานด้านอื่นๆ เด็กจะได้มีการทดลอง การใช้สื่อที่มีความแตกต่างกันในการสร้างงานที่หลากหลาย ทั้งในลักษณะเหมือนจริง และในลักษณะนามธรรม ซึ่งจะทำให้เด็กทราบซึ่งถึงสุนทรียะทางศิลปะมากขึ้น

3. ประติมากรรม

Henley (1992) กล่าวว่า การสร้างงานประติมากรรมเป็นสิ่งกระตุ้นให้เด็กได้มีการใช้เครื่องมือในการสร้างงาน ปะ ตั้ม แต่งเติม จนเกิดเป็นรูปร่าง แม้แต่เด็กเล็กๆก็สามารถที่จะร่วมกิจกรรมนี้ได้ โดยเน้นให้มีการใช้วัสดุในการสร้างงานที่จับจอบได้ง่าย และสามารถใช้อุปกรณ์ต่างๆใน

การสร้างงานที่หลากหลาย เช่น บล็อกไม้ (ผิวเรียบๆ ดูสะอาดตา รูปเรขาคณิต) ลวดสีเส้นต่างๆ กระดุม วงแหวน ฯลฯ ให้เด็กได้นำมาใช้ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีขอบข่ายของพัฒนาการที่กว้างขึ้น งานในลักษณะนี้ก็สามารถให้เด็กพิการซ้ำซ้อนสามารถร่วมกิจกรรมได้

4. เครื่องเคลือบดินเผา(Ceramic- Art)

Henley (1992) กล่าวว่า ดินเหนียวถือเป็นสื่อพื้นฐานที่สำคัญในกิจกรรมนี้ เนื่องจากดินเหนียวมีคุณสมบัติที่อ่อนนุ่ม สามารถช่วยให้เด็กได้ใช้ความคิดในการสร้างงานด้วยการปะติดปะต่อ แต่งแต้มด้วยมือ ซึ่งเด็กจะสนุกกับกิจกรรม เพราะจะสามารถสร้างเป็นอะไรก็ได้ตามจินตนาการ เด็กบางคนอาจจะไม่รู้สึกรู้สอก และไม่สนุกกับการใช้ดินเหนียว เราก็สามารถดัดแปลงหาวัสดุอื่นมาใช้แทน เช่น อาจเป็นดินสังเคราะห์ที่มีคุณภาพสูงมาใช้แทน การใช้ดินเหนียวจึงเป็นกิจกรรมที่สามารถช่วยบำบัดเด็กพิเศษได้

ตอนที่4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนร่วม

จรัล ทองปิยะภูมิ (2530) ศึกษาสภาพ และปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการมัธยมร่วมสำหรับเด็กนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น การวิจัยพบว่า สิ่งที่โรงเรียนจัดได้เหมาะสมแล้วคือ การจัดรูปแบบการเรียนร่วม การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การปกครองนักเรียน และการให้บริการพิเศษ ส่วนสิ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีหรือ ปรับปรุงแก้ไข คือการกำหนดเป้าหมาย การเน้นความสำคัญของอาชีพ การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล การจัดตั้งคณะทำงาน การบริการสื่ออุปกรณ์พิเศษ การนิเทศ การจัดอัตรากำลังครูการศึกษาพิเศษ การกำหนดความรับผิดชอบของบุคลากร การฝึกอบรมบุคลากรในโรงเรียน การสำรวจเด็กบกพร่องทางการเห็น การจัดบริการช่วยเหลือ การจัดทำระบบข้อมูลที่เป็นต่อการประเมินผลเด็ก การปรับสภาพอาคารสถานที่ การปรับสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และการเตรียมผู้ปกครอง

เพชรรัตน์ กิตติวัฒนากุล (2530) ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ การศึกษาพบว่าอาคารสถานที่ และสภาพแวดล้อมมีความเหมาะสม แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจใน เทคนิค วิธีการดัดแปลงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับนักเรียนตาบอด ขาดบุคลากรด้านการศึกษาพิเศษ ขาดความรู้ และทักษะในการสอนเด็กตาบอด ผู้บริหารมีการสนับสนุนเพิ่มพูนความรู้แก่บุคลากร แต่ยังคง

วิทยากร และแหล่งวิชาการที่จะให้ความรู้แก่บุคลากร เนื้อหาหลักสูตรยากเกินความสามารถของเด็ก ครูใช้การสอนพร้อมกันทั้งห้อง และเมื่อเรียนจบครูจะทบทวนให้กับเด็กตาบอด วัสดุอุปกรณ์ไม่เพียงพอ และยังขาดเทคนิคการสร้าง และการใช้วัสดุการสอน การวัดและการประเมินผลใช้เกณฑ์เช่นเดียวกับเด็กปกติ

สุกัญญา ขำเพชร (2538) ศึกษาความพร้อม และความต้องการในการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนดังกล่าวไม่มีความพร้อมด้านอาคารสถานที่ ด้านบุคลากร ด้านเครื่องมือ และอุปกรณ์ ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีความคิดที่จะจัดการเรียนร่วม และผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญา และควรจัดเป็นชั้นพิเศษเรียนร่วมบางเวลาเป็นอันดับแรก

เกษม ทองสัมฤทธิ์ (2540) ศึกษาความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูโครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร การวิจัยพบว่า ครูโครงการมีความต้องการนิเทศด้านวิชาการอยู่ในระดับมาก โดยมีความต้องการนิเทศด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลตามลำดับ ความต้องการนิเทศด้านวิชาการของผู้บริหาร และครูไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้าน และความต้องการนิเทศของครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 1-5 ปี และมากกว่า 5 ปี ไม่แตกต่างกันทั้งโดยรวม และรายด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านวัดและประเมินผล แต่ด้านหลักสูตร และการนำไปใช้ พบว่าครูที่มีประสบการณ์ 1-5 ปี มีความต้องการมากกว่าครูที่มีประสบการณ์มากกว่า 5 ปีขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

นิลบล ทูรานุกภาพ (2540) ศึกษาประเมินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ (บกพร่องทางการได้ยิน) เรียนร่วมกับเด็กปกติ ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เกี่ยวกับการดำเนินโครงการในด้านกระบวนการบริหาร การคัดแยกเด็ก การจัดโปรแกรมเสริม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ศึกษาคือ ผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ศึกษาพิเศษ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง และนักเรียนที่บกพร่องทางการได้ยิน การศึกษาพบว่า ด้านกระบวนการบริหารปฏิบัติในระดับกลาง ด้านการวางแผนปฏิบัติในระดับมาก การคัดแยกเด็ก และการจัดโปรแกรมเสริมปฏิบัติในระดับปานกลาง ผู้ปกครองมีความคิดในทางบวกว่าการเรียนร่วมมีประโยชน์

สมบุรณ์ อาศิริพจน์ (2542) ศึกษาเปรียบเทียบเจตคติของผู้บริหาร และครูในโครงการเรียนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า เจตคติของผู้บริหาร และครูในโรงเรียนร่วมมีเจตคติที่ดีต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาโดยผู้บริหารมีเจตคติที่ดีสูงสุด รองลงมาคือครูที่ทำการสอน และครูที่ไม่ได้ทำการสอนนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

ณัฐกฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมีเป้าหมายในการจัดเรียนร่วมอนุบาล เพื่อให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้ทำกิจกรรมที่เหมาะสมกับความสามารถ ผู้บริหารได้เตรียมตัวและเตรียมครูเพื่อให้ความรู้ในการจัดการเรียนร่วมระดับอนุบาลโดยเข้ารับการอบรมสัมมนา มีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองทราบโดยให้ครูประจำชั้นชี้แจง คัดแยกเด็กโดยทดสอบความรู้ทั่วไป ผู้จัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลคือครูประจำชั้น ครูประจำชั้นเป็นผู้จัดซื้อและจัดหาสื่ออุปกรณ์ โดยมีการจัดสรรงบประมาณและติดต่อประสานงานให้ ผู้บริหารนิเทศและติดตามผลอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยการเยี่ยมชั้นเรียน และมีองค์การภาครัฐให้การสนับสนุน ด้านการจัดการเรียนการสอน ครูประจำชั้นจัดกิจกรรมที่เน้นส่งเสริมทักษะการช่วยเหลือตนเอง ใช้แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นแนวทางในการเขียนแผนและกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ปรับหลักสูตรโดยเรียนเหมือนกันแต่ลดความคาดหวังหรือความยากของงานลง สอนเนื้อหาเดียวกันกับเด็กปกติ สอนเด็กพร้อมกันทั้งชั้นและทบทวนให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนเมื่อสอนจบ จัดกิจกรรมเสริมพิเศษที่พัฒนาทักษะกล้ามเนื้อเล็ก กล้ามเนื้อใหญ่และการเคลื่อนไหว เลือกล้อและวัสดุอุปกรณ์ที่ช่วยพัฒนาด้านที่บกพร่อง เด็กอนุบาลที่มีความต้องการพิเศษทุกคนใช้สื่อ และอุปกรณ์เหมือนกับเด็กปกติ และได้รับการวัดผลประเมินผลเด็กโดยการสังเกตพฤติกรรม ส่วนปัญหาด้านการบริหาร พบว่าโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายได้ทั้งหมด บุคลากรไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการสอนและจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ขาดงบประมาณในการปรับสภาพแวดล้อมและให้บริการเครื่องมือสื่ออุปกรณ์นิเทศและติดตามผลยังทำได้ไม่เต็มที่ หน่วยงานที่ให้การสนับสนุนยังมีน้อย ส่วนปัญหาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน คือ ขาดเอกสารที่เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรม ครูไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล ขาดความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ในการจัดกิจกรรม การเรียนการสอน ขาดสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดกิจกรรม

นางลักษณ ี วิรัชชัย (2543) ศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมแบบรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ โดยครอบครัว และชุมชนมีส่วนร่วม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ โดยครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมให้ได้รูปแบบที่สอดคล้องกับสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แนวคิดในการพัฒนารูปแบบได้จากการศึกษาสภาพแนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการของประเทศไทย และต่างประเทศ ผลการวิจัยพบว่า 1.) การจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในต่างประเทศมีแนวโน้มเป็นรูปแบบการเรียนร่วมชั้น และรูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน โดยให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพ 2.) กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการของคนไทยกำหนดให้รัฐสนับสนุนทุกคนให้ได้รับสิทธิทางการศึกษาทุกรูปแบบ ปริมาณคนพิการที่ต้องจัดบริการการศึกษามีจำนวนเพิ่มขึ้นมากและรัฐจำเป็นต้องจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม 3.) การวิจัยรายการกรณีโครงการฟื้นฟูเด็กพิการชุมชนพบว่าโครงการฯ มีวัตถุประสงค์ให้ความรู้ด้านการป้องกัน การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องการดำเนินงานประกอบด้วยโครงการย่อยรวม 12 โครงการ แต่ละโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ บุคลิกภาพและความสามารถของหัวหน้าฝ่ายฟื้นฟูเด็กพิการเป็นปัจจัยสำคัญทำให้โครงการประสบความสำเร็จทำงานได้ตามเป้าหมายใช้งบประมาณไม่มากนัก และได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานเป็นอย่างดี 4.) รูปแบบการสอนที่เป็นประโยชน์ต่อการเรียนร่วม ได้แก่ รูปแบบการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการแบบอิงครอบครัวและชุมชน รูปแบบการสอนแบบบทบาทหน้าที่ รูปแบบการสอนเป็นรายบุคคล รูปแบบการทำงานเป็นทีม การร่วมมือร่วมใจ และให้คำปรึกษา จากข้อสรุปทั้ง 4 ประการ นำมาพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการ เรียกว่า รูปแบบการเรียนแบบรวมพลัง รูปแบบที่พัฒนาได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและให้ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ศึกษาการจัดการเรียนร่วม: มุมมองจากผู้ปฏิบัติจริง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอภาพการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ในโรงเรียนที่มีผลการปฏิบัติงานการจัดการเรียนร่วมที่ประจักษ์ในพื้นที่ที่มีหน่วยงานบริการทางการศึกษาพิเศษ และไม่มีหน่วยงานบริการทางการศึกษาพิเศษรวม 4 จังหวัด หน่วยงานที่ให้ข้อมูลได้แก่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ หน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่แต่ละโรงเรียน โดยมีเกณฑ์พิจารณาคัดเลือกจากโรงเรียนที่มีการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้ดีเป็นที่ยอมรับของผู้ปกครองและชุมชน ในภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการเรียนร่วมที่ได้จากการศึกษา สรุปได้เป็น 2 ด้านดังนี้ 1.) ด้านการบริหาร

จัดการ ปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการจัดการเรียนร่วม คือ บุคลากร ความรู้ความเข้าใจตลอดจนเจตคติบุคลากร รูปแบบการบริหารจัดการที่ส่งผลให้การจัดการเรียนร่วมเกิดประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนาบุคลากรตามการสั่งการและตามความต้องการของพื้นที่ และการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานหรือองค์กรพัฒนาเอกชนในรูปแบบเครือข่าย 2.) ด้านการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้องกับความบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะบุคคล จากการวิจัยพบว่า การที่เด็กจะมีพัฒนาการดีขึ้น ครูผู้สอนต้องมีความเสียสละ และมีความตั้งใจที่จะแสวงหาแนวทางที่จะช่วยพัฒนาเด็ก

จุฬาลักษณ์ ชันบุตร (2544) การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมของความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า 1.) การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมของความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมได้ตัวบ่งชี้ทั้งหมด 7 มิติ/องค์ประกอบ มีตัวบ่งชี้ย่อย 27 ตัวบ่งชี้ ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ด้านคุณภาพนักเรียน 2 ตัวบ่งชี้ ด้านการบริหารและการจัดการ 8 ตัวบ่งชี้ ด้านการจัดการเรียนการสอน 6 ตัวบ่งชี้ ด้านบุคลากร 3 ตัวบ่งชี้ ด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 2 ตัวบ่งชี้ ด้านทรัพยากร 1 ตัวบ่งชี้ และด้านผู้ปกครอง 5 ตัวบ่งชี้ 2.) ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจำแนกตามมิติ/องค์ประกอบของความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมทั้ง 7 มิติ เรียงลำดับคะแนนรวมที่ได้ในแต่ละมิติจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. มิติด้านคุณภาพนักเรียน 2. มิติด้านบุคลากร 3. มิติด้านอาคารสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก 4. มิติด้านการจัดการเรียนการสอน 5. มิติด้านผู้ปกครอง 6. มิติด้านการบริหารและการจัดการ และ 7. มิติด้านทรัพยากร 3.) ผลการวิเคราะห์ความสำเร็จในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจำแนกตามประเภทของความบกพร่องที่ทางโรงเรียนรับไว้ เรียงลำดับคะแนนรวมที่ได้ตามประเภทของความบกพร่องจากมากไปน้อย ดังนี้ 1. บกพร่องทางการเห็น 2. บกพร่องทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ 3. ออทิสติก 4. บกพร่องทางการเรียนรู้ 5. บกพร่องทางสติปัญญา 6. บกพร่องทางการได้ยิน 7. บกพร่องทางร่างกายและสุขภาพ และ 8. บกพร่องทางการพูดและภาษา

รัฐศักดิ์ เจริญศิลป์ (2545) การศึกษาความต้องการนิเทศการสอนของครูการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 12 ผลการวิจัยพบว่า ครูการศึกษาพิเศษเรียนร่วมในโรงเรียนที่เป็นศูนย์กลางวิชาการเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ ที่ทำการสอนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในแต่ละกลุ่ม มีความต้องการนิเทศการสอนอยู่ในระดับมากในด้าน

หลักสูตร ด้านการเตรียมการสอน ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และเทคนิควิธีสอน ด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผล

ณพาลี อินทุสูต (2546) การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารงานโรงเรียนอนุบาลที่จัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติกในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน เขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า 1.)งานด้านวิชาการ บริหารงานโดยโรงเรียน มีการเตรียมความพร้อมก่อนที่จะดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมโดยมีรูปแบบการจัดคือ เรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ หลักสูตรที่ใช้คือ หลักสูตรก่อนประถมศึกษา พุทธศักราช 2540 2.) งานบุคลากรบริหารงานโดยเกณฑ์พิจารณาครูที่จะเข้าสอนในชั้นเรียนร่วม คือ ครูที่เคยได้รับการอบรมสัมมนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติก และประสบการณ์ในการทำงาน มีการบำรุงขวัญด้วยการจัดทำทัศนศึกษา และจัดงานสังสรรค์ มีการส่งบุคลากรเข้ารับการอบรม 3.) งานกิจการนักเรียน บริหารงานโดย มีการจัดเด็กออทิสติก 1 คนต่อ 1 ชั้นเรียน ส่วนจำนวนนักเรียนในชั้นเรียนร่วมคือ 11-15 คนต่อครู 1 คน 4.) งานธุรการ การเงิน และพัสดุ บริหารงานโดย มีการนำอุปกรณ์คอมพิวเตอร์มาช่วยมีการจัดเก็บเอกสารเป็นระบบ มีทะเบียนรับ-ส่งหนังสือถูกต้อง มีการจัดสรรสัดส่วนพัสดุที่ใช้ประกอบการสอนเป็นพิเศษสำหรับการจัดการเรียนร่วม 5.) งานอาคารสถานที่ บริหารงานโดย มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนร่วม โดยเก็บสิ่งของที่ก่อให้เกิดอันตรายให้พ้นจากการคว่ำ/เหยียบ มีแสงสว่างเพียงพอ มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและกิจกรรม 6.)งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน บริหารงานโดย จัดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการเชิญเข้ามาเป็นวิทยากร ส่วนการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนมีการนำนักเรียนและส่งตัวแทนครูเข้าร่วมกิจกรรม ปัญหาที่พบได้แก่ ครูขาดความรู้ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ประเมินพัฒนาการเด็กออทิสติก ขาดแคลนครูผู้สอนด้านการศึกษาพิเศษ เด็กออทิสติกขาดความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรม ไม่มีการจัดระบบข้อมูลของเด็กออทิสติก ผู้บริหารขาดประสบการณ์ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กออทิสติก และผู้ปกครองเด็กออทิสติกขาดความรู้ความสามารถในการช่วยเหลือด้านการเรียนของเด็กที่บ้าน

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ

ดร. จรรยา สุวรรณทัต อ่างถึงใน ศรีศักดิ์ ไทยอารี,ณัฐกร ศรีแก้ว และ กานต์ เสริมชัยวงศ์ (2543) ถือได้ว่าเป็นงานวิจัยชิ้นแรกที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติต่อเด็กพิเศษ ที่มีปรากฏเป็นลายลักษณ์อักษร ผลการศึกษาพบว่า ครูโดยส่วนรวมมีทัศนคติเชิงนิมิต ต่อเด็กพิการในด้านความประพฤติ ด้านสภาพร่างกายและจิตใจ และด้านส่วนตัวของเด็ก แต่ไม่พบความแตกต่างด้าน

ทัศนคติของครูแต่อย่างใดและยังพบว่าครูผู้สอนที่พิการมีทัศนคติที่ดีต่อเด็กพิการลักษณะเดียวกับครู ทัศนคติที่ดีนี้สูงกว่าครูปกติที่สอนเด็กพิการเสียอีก

อรอนงค์ สุวรรณกุล (2525) ได้ศึกษาทัศนคติของผู้ปกครองต่อบุตรหลาน ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน พบว่า

1. ทัศนคติต่อเด็ก ผู้ปกครองเห็นว่าเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเป็นเด็กที่น่าสงสาร ผู้ปกครองรู้สึกเสียใจ และพยายามหาทางรักษา แต่ส่วนใหญ่ให้การยอมรับเด็กประเภทนี้
2. ทัศนคติต่อการเลี้ยงดู ผู้ปกครองมีความจำนงที่จะเลี้ยงดูบุตรหลานให้ดีที่สุด ผู้ปกครองส่วนหนึ่งแสดงความไม่แน่ใจ ว่าสามารถเลี้ยงดูบุตรหลานของตนให้เหมือนเด็กปกติได้
5. ทัศนคติต่อการศึกษา ผู้ปกครองมีความเชื่อว่าเด็กสามารถเรียนรู้ได้ และประสงค์ที่จะให้เด็กได้เรียนรู้สูงสุดเท่าที่จะทำได้ ผู้ปกครองนิยมที่จะส่งเด็กเข้าเรียนในโรงเรียนที่จัดตั้งขึ้นสำหรับเด็กประเภทนี้โดยเฉพาะ

อินทรี วงศ์เบ็ญสัจจ์ (2540) ได้ศึกษาการติดตามการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานตามปัจจัยที่เอื้อต่อการปฏิบัติงานของครูที่ผ่านการฝึกอบรมการศึกษาพิเศษปฏิบัติงานตามปัจจัยด้านสื่อวัสดุ อุปกรณ์มากที่สุด และปฏิบัติงานตามปัจจัย ด้านงบประมาณน้อยที่สุด โดยมีผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อนร่วมงานเป็นผู้ให้ความร่วมมือในการดำเนินการ ด้านความเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรที่ได้รับการฝึกอบรม ในด้านความรู้และเทคนิควิธีการ ครูที่ผ่านการฝึกอบรมนำไปใช้ในระดั้มาก 4 เรื่องคือ สภาพเด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้ หลักการจัดการศึกษาพิเศษสำหรับเด็กที่มีปัญหาการเรียนรู้ พัฒนาการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษ ด้านปัญหาและความต้องการของครูที่ผ่านการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษมีปัญหาระดับปานกลางและความต้องการระดั้มากในการใช้หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนด้านนิเทศการเรียนการสอน และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียน

ณัฐพล อันตรเสน (2542) การศึกษาปัญหาการจัดและดำเนินการโครงการนันทนาการในโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษ ผลการวิจัยพบว่า 1.) ปัญหาการจัด และดำเนินการโดยรวมของโครงการนันทนาการในโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษมีปัญหายุ่งยากในระดับน้อย และปัญหาการจัดและดำเนินการในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วย 8 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านการจัดบุคลากร ด้านการจัดงบประมาณ ด้านสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ ด้านการอำนวยความสะดวก ด้านการประสานงาน และด้านการ

รายงานผล มีปัญหาการจัด และดำเนินการอยู่ในระดับน้อยทุกด้านเช่นเดียวกัน 2.) การเปรียบเทียบปัญหาการจัดและดำเนินการโครงการนันทนาการในโรงเรียนสำหรับเด็กพิเศษตามการรับรู้ของผู้บริหาร และครูผู้รับผิดชอบโครงการนันทนาการ โดยรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนปัญหาการจัดและดำเนินการในแต่ละด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีเพียงด้านการรายงานผลเท่านั้นที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ

สายเพชรชรินทร์ มีชี้น (2528) ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่าง เด็กหูหนวกกับเด็กปกติ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3-4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กหูหนวก และเปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กหูหนวกกับเด็กปกติในระดับชั้นเดียวกัน โดยมีกลุ่มประชากรคือ เด็กนักเรียนหูหนวกโรงเรียนเศรษฐเสถียร และโรงเรียนโสตศึกษาทุ่งมหาเมฆจำนวน 85 คน เด็กนักเรียนโรงเรียนปกติโรงเรียนวัดโบสถ์ และโรงเรียนอนุบาลทุ่งมหาเมฆ จำนวน 111 คน และใช้เครื่องมือในการวิจัย แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ โดยอาศัยรูปภาพแบบ ก. ของทอร์เรนซ์ [The Torrance Test of Creative Thinking (Figural Form A)] ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เด็กหูหนวก และเด็กปกติ มีความคิดสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกัน ความแตกต่างกันในด้านเพศ ไม่มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ ในกลุ่มเด็กทั้ง 2 ประเภท นักเรียนในระดับชั้นเรียนที่สูงกว่านักเรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าในกลุ่มเด็กทั้ง 2 ประเภท และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มเด็กทั้ง 2 ประเภทได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สูง คะแนนความคิดสร้างสรรค์ในแต่ละด้าน ซึ่งประกอบด้วยความคิดริเริ่มต่อความคิดคล่องตัว และความคิดละเอียดละออ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาเปรียบเทียบภาพวาดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและเด็กปกติในชั้นสาธิตการศึกษาพิเศษ อนุบาลละอออุทิศสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ สอนดุสิต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบภาพวาดของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและเด็กปกติที่ระดับอายุ และเพศเดียวกัน ประชากรที่ศึกษาเป็นนักเรียนระดับอนุบาลศึกษา ในชั้นสาธิตการศึกษาพิเศษ อนุบาลละอออุทิศสหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์ สอนดุสิตซึ่งประกอบด้วยเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน อายุ 4-6 ปีมีระดับการสูญเสียการได้ยินระหว่าง 55-110 เดซิเบล จำนวน 30 คน และเด็กที่มีสภาพการฟังเป็นปกติ อายุระหว่าง 4-6 ปี จำนวน 45 คน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบด้วยแบบทดสอบวาดภาพกูดอิน์ฟ-แฮร์ริส จากประชากรทั้งสองกลุ่มด้วยตนเอง แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่าง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางจิตวิทยา ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการวาดภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินบางคนมีการแสดงออกในด้านรายละเอียดมากกว่า เช่น มีการวาดกระดูก เข็มขัด เข็อกผูกของเท้า และมักจะมีเครื่องช่วยฟังในภาพ

อภิสิทธิ์ จรัสขนะเพท (2531) อ้างถึงในปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2535 ได้ทำการวิจัย ศึกษาเรื่องการจัดกลุ่มศิลปะเพื่อกิจกรรมศิลปะบำบัดเด็กพิการ ด้วยการนำศิลปะมาใช้ในการ บำบัดเด็กพิการ (Art Therapy) ภายใต้กิจกรรมในโครงการศิลปะเพื่อพัฒนาเด็ก (Art Play Group) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาความสัมพันธ์ด้วยการใช้กิจกรรมศิลปะช่วยให้เด็กพิการมีความ ชาบซึ่งในความงามให้เกิดขึ้นภายในจิตใจ กล่าวที่จะตัดสิ้นใจและแสดงออกถึงความสามารถที่มี อยู่ในตัวของเด็กเอง ซึ่งผลการศึกษาพบว่า กิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเด็กพิการสามารถช่วยให้เด็ก พิการรู้จักตัดสิ้นใจด้วยตัวเอง ซึ่งความเชื่อมั่นในตัวเอง ตลอดจนเกิดความคิดสร้างสรรค์และ จินตนาการ กิจกรรมบางด้าน เช่น การปั้น ช่วยในด้านการควบคุมกล้ามเนื้อ การคิดประดิษฐ์ และการออกแบบกิจกรรมเสริมทักษะศิลปะประดิษฐ์ เช่น การพับกระดาษ แต่งหน้าหุ่นขี้ผึ้ง ช่วยให้ เด็กพิการรู้จักการฟังคำสั่ง การมีน้ำใจช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนช่วยส่งเสริมให้เด็กพิการ ได้ใช้ฝีมือทักษะและความคิดโดยผ่านกิจกรรมศิลปะ เพื่อเป็นพื้นฐานในการเลือกสรรความงาม ทางสุนทรียภาพให้เกิดขึ้นในจิตใจของตัวเอง

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล (2535) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความไวในการรับรู้ เชิงสุนทรีย และความสามารถทางเหตุผลเชิงนามธรรม ระหว่างนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการ ได้ยิน กับนักเรียนปกติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ การ เปรียบเทียบความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย และความสามารถทางเหตุผลเชิงนามธรรม ระหว่างนัก เรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กับนักเรียนปกติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานครโดยมีกลุ่มตัวอย่างประชากร คือ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โรงเรียน เศรษฐสุเสถียร และโรงเรียนพิบูลย์ประชาสรรค์ จำนวน 109 คน นักเรียนปกติโรงเรียนบาง กะปิ และโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ จำนวน 654 คน ซึ่งนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ใน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปีการศึกษา 2534 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบความไว ในการรับรู้เชิงสุนทรียของชายน์ และแบบทดสอบความสามารถเชิงเหตุผลเชิงนามธรรม เบน เนทท์, ซีซอร์ และเวสแมน ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างประชากรด้วยตนเอง และนำข้อมูล ที่ได้มาวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ มัชฌิมเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยการทดสอบ ค่า Z ZZ -Test ซึ่งผลการวิจัยพบว่า คะแนนจากแบบทดสอบความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย ระหว่างนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กับนักเรียนปกติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันและคะแนนจากแบบทดสอบ ความสามารถเชิงเหตุผลเชิงนามธรรม ระหว่างนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กับนักเรียนปกติ ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

อัมพร พันธุ์พานิชย์ (2536) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการสอนด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกที่มีต่อความสามารถในการออกแบบลายกระเบื้อง ของนักเรียนอนุชน โรงเรียนเศรษฐเสถียร ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สายอาชีพ กลุ่มวิชาศิลปทัศนกรรม สาขางานดิน เพื่อเปรียบเทียบผลการสอนการออกแบบลายกระเบื้องด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก และออกแบบด้วยวิธีปกติ กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนอนุชนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 4 สายอาชีพ กลุ่มวิชาศิลปทัศนกรรม สาขางานดิน โรงเรียนเศรษฐเสถียร ปีการศึกษา 2536 จำนวน 12 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 6 คน กลุ่มควบคุม 6 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการสอน เกณฑ์การประเมินผลซึ่งทดสอบค่าความเชื่อมั่นได้ที่ระดับ.01 โปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิกสำเร็จรูป Dr. Halo Paint & Graph ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความสามารถในการออกแบบลายกระเบื้องของนักเรียนอนุชน ที่ออกแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก 50.00 อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ 33.33 อยู่ในระดับดี และร้อยละ 16.67 อยู่ในระดับปานกลาง และผลการสอนการออกแบบลายกระเบื้องระหว่างนักเรียนอนุชน ที่ออกแบบด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์กราฟิก กับนักเรียนปกติที่ออกแบบด้วยวิธีปกติ แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05

โสภา ถินถนอม (2539) ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่อง ความสามารถในการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่1-6 ภาคเรียนที่1ปีการศึกษา2538 ของโรงเรียนโสตศึกษา นนทบุรี เครื่องมือ แบบทดสอบวาดภาพซึ่งสร้างจากทฤษฎีพัฒนาการทางศิลปะของวิกเตอร์โลเวนเฟลด์ ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในแต่ละกลุ่มอายุโดยส่วนใหญ่มีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพระบายสีเป็นไปตามเกณฑ์ที่วิกเตอร์โลเวนเฟลด์เคยศึกษาพบ ลักษณะการวาดรูปคน การใช้สี การใช้พื้นที่ว่าง และการออกแบบของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีขั้นพัฒนาการทางการวาดภาพจัดอยู่ในขั้นที่สองหรือสามหรือสี่มีพัฒนาการบางลักษณะข้ามขึ้นไปอยู่ขั้นพัฒนาการที่สูงขึ้น หรือมีพัฒนาการทางการวาดภาพระบายสีบางลักษณะข้ามลงไปอยู่ขั้นพัฒนาการที่ต่ำลงมาจากเกณฑ์ที่กำหนด

จันทร์เพ็ญ บุญชัยยะ (2541) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปะศึกษาของครูศิลปะในโรงเรียนโสตศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปะศึกษา ของครูศิลปะในด้านวัตถุประสงค์การสอน เนื้อหาการสอน วิธีการสอน สื่อการสอน การวัดและประเมินผล ในโรงเรียนโสตศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษาประชากรที่ใช้ในการ

วิจัย ประกอบด้วย ครูผู้สอนศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโสตศึกษา 9 แห่ง จำนวน 16 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามชนิดเลือกตอบ แบบประเมินค่า และแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างขึ้นเอง ข้อมูลจากแบบสอบถามวิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์เนื้อหาโดยการคำนวณเป็นค่าร้อยละ และสรุปสาระสำคัญในแต่ละด้าน แล้วบรรยายเป็นความเรียง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการปฏิบัติในด้านวัตถุประสงค์การสอน เนื้อหาการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเป็นปัญหาปานกลาง สภาพการปฏิบัติในด้านวิธีการสอนมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเป็นปัญหาน้อย สภาพการปฏิบัติในด้านสื่อการสอนมีปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง และเป็นปัญหาน้อย สภาพการปฏิบัติด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และเป็นปัญหาน้อย ผลการสัมภาษณ์ครูศิลปะพบว่า ปัญหาจากการใช้หลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นของเด็กปกติ ทำให้ครูต้องปรับวัตถุประสงค์การสอนให้เหมาะสมกับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน ปัญหาของเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการแปลความที่เป็นนามธรรม ทำให้ครูต้องปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับวิธีการสอนและเวลา ปัญหาของวิธีการสอนคือ แบบบรรยายและวิธีการอ่านริมฝีปาก ทำให้ครูศิลปะใช้วิธีการสอนแบบสาธิต และระบบรวม ปัญหาของสื่อการสอนคือ ครูไม่ได้รับความสะดวกในการใช้ วัสดุ อุปกรณ์ ทำให้ครูใช้สื่อของจริงและรูปภาพตัวอย่างในการสอนศิลปศึกษา ปัญหาของการวัดผลและประเมินผล คือ การสอบข้อเขียน เนื่องจากเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินมีทักษะที่จำกัดในการใช้ภาษาเขียน ทำให้ครูวัดและประเมินผลโดยวิธีดูจากผลงานสำเร็จรูป

ศิริพร สหัสสานนท์ (2544) ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่อง การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องมาจากสมองพิการ (ซี.พี.) อายุ 4-7 ปี จากการเตรียมความพร้อมโดยใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมศิลปะ กลุ่มตัวอย่าง เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องมาจากสมองพิการ (ซี.พี.) อายุ 4-7 ปี ชาย-หญิง กำลังเตรียมความพร้อมอยู่ที่มูลนิธิคริสเตียนเพื่อเด็กพิการ ปีการศึกษา 2543 จำนวน 8 คน ซึ่งได้มาด้วยวิธีเฉพาะเจาะจง มีแบบทดสอบก่อนและหลังการเรียน เครื่องมือ แผนการสอนโดยใช้แบบฝึกกิจกรรมศิลปะ และแบบประเมินความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็ก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องมาจากสมองพิการ (ซี.พี.) อายุ 4-7 ปีมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กสูงขึ้นหลังได้รับการฝึกกายภาพบำบัดและกิจกรรมศิลปะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นัยนา พรหมมา (2546) ได้ทำการวิจัยศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านจินตนาการในผลงานทัศนศิลป์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการใช้สื่อการสอนทางศิลปะที่สร้างตามทฤษฎีเกสตัลท์ที่แทรกระหว่างเนื้อหาการทำเนื้อหา กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนที่

มีความบกพร่องทางการได้ยินระดับขั้นประถมศึกษาปีที่5 โรงเรียนเศรษฐเสถียรกรุงเทพฯ ภาคเรียนที่2 ปีการศึกษา2545 จำนวน 22คน เครื่องมือ แผนการสอนศิลปะที่แทรกระหว่างเนื้อหาบททำยเนื้อหา , สื่อการสอนที่สร้างตามทฤษฎีเกสตัลท์, ใบงานปฏิบัติกิจกรรมวาดภาพศิลปะ และเกณฑ์การตรวจให้คะแนน ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ด้านจินตนาการในผลงานทัศนศิลป์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการใช้สื่อการสอนทางศิลปะที่สร้างตามทฤษฎีเกสตัลท์ที่แทรกระหว่างเนื้อหาบททำยเนื้อหาทั้งในภาพรวมและในรายละเอียดรายด้านได้แก่ จินตนาการในการใช้สี จินตนาการการสร้างสรรค์ จินตนาการด้านเนื้อหา จินตนาการการออกแบบ และจินตนาการด้านเทคนิควิธีการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01

จากงานวิจัยในประเทศ พบว่า แนวโน้มของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น ได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน การศึกษาสภาพและปัญหาการเรียนการสอน การศึกษาโครงการพัฒนาต่างๆ ทำให้เกิดการกระจายตัวของโอกาสทางการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน แต่ในด้านศิลปศึกษา กลุ่มที่สนใจทำการวิจัยเกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้นยังเป็นกลุ่มน้อย ส่วนมากผู้ที่ทำการวิจัยนั้นจะเน้นศึกษาด้านสุนทรียศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ การจัดการเรียนการสอน การทดลองเปรียบเทียบเด็กปกติกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับทักษะของครูศิลปะโดยตรงนั้นยังไม่มีผู้ใดเคยทำการวิจัยในประเทศมาก่อน

4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนร่วม

Tufts (1985) ศึกษาเจตคติของครูการศึกษาพิเศษ ครูปกติ ผู้บริหารโรงเรียน ผู้ปกครองเด็กปกติ และผู้ปกครองเด็กพิเศษที่มีต่อการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีปัญหาทางภาษา กับเด็กปกติในระดับชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมปีที่6 ในเขตลอสแอนเจลีส แคลิฟอร์เนีย การศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้ง5 กลุ่มดังกล่าว มีเจตคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อแยกตามเพศพบว่า เพศชายและเพศหญิงมีเจตคติต่อการเรียนร่วมไม่แตกต่างกัน อายุทำให้เจตคติต่อบุคคลต่อการเรียนร่วมมีความแตกต่างกัน ระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงานไม่ทำให้เจตคติต่อการเรียนร่วมแตกต่างกัน

Thomas (1992) ประเมินพัฒนาการทางสังคม และอารมณ์ของเด็กอนุบาลในสองโปรแกรมเรียนร่วม คือเรียนร่วมตลอดเวลา และเรียนร่วมบางเวลา กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็ก 54 คน ผลการวิจัยพบว่า เด็กเรียนร่วมตลอดเวลา มีพัฒนาการทางสังคม และอารมณ์เพิ่มขึ้น เด็กที่เรียน

ร่วมบางเวลาพัฒนาการทางสังคมไม่เพิ่มขึ้น แต่มีพัฒนาการทางอารมณ์เพิ่มขึ้น แสดงว่า เด็กที่เรียนร่วมเต็มเวลามีพัฒนาการมากกว่าเด็กที่เรียนร่วมบางเวลา ซึ่งเป็นสิ่งที่ชี้ให้เห็นว่าโปรแกรมและรูปแบบการจัดชั้นเรียนเฉพาะมีผลต่อพัฒนาการเด็ก

Lieber et al (1998) ศึกษาความเชื่อ และการปฏิบัติของครูในโปรแกรมการเรียนร่วมระดับประถมวัย จุดประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ คือ การศึกษาความเชื่อของครูปฐมวัยเกี่ยวกับการเรียนร่วม และพิสูจน์สิ่งที่ครูแสดงออกถึงความเชื่อเหล่านั้น การศึกษาความเชื่อของครู โดยการสัมภาษณ์ และศึกษาเอกสารของโปรแกรม การบันทึกจากการสังเกตพิสูจน์ให้เห็นว่า ความเชื่อนำมาสู่การเรียนการสอนอย่างไร ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อ และการปฏิบัติของครูมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเมื่อก่อนมาก

Stoiber, Gettinger, and Goetz (1998) ได้สำรวจปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อของพ่อแม่และผู้ประกอบการการศึกษาปฐมวัยเกี่ยวกับการเรียนร่วม โดยใช้เครื่องมือชุด “My Thinking About Inclusion หรือ MTAI” ซึ่งประกอบด้วยความเชื่อระดับย่อยๆ 3 อย่าง คือ แก่นแท้ที่แสดงออก ความคาดหวังกับผลที่จะได้ และการปฏิบัติในชั้นเรียน การสำรวจนี้ศึกษาจากพ่อแม่ 415 คน และผู้ประกอบการ 128 คน พ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีความเชื่อทางบวกมากกว่าพ่อแม่ของเด็กปกติ และความเชื่อของพ่อแม่มีความสัมพันธ์กับระดับการศึกษาจำนวนบุตร และสถานภาพการสมรสของเขา ผู้ประกอบการมีความเชื่อทางบวกมากกว่าพ่อแม่ ความเชื่อของผู้ประกอบการเหมาะสมกับระดับการศึกษาพื้นฐาน การได้รับการปฏิบัติ และประสบการณ์ของเขา ผู้ประกอบการยังเห็นว่า เด็กที่มีความล่าช้าทางการพูด และภาษา บกพร่องทางการเรียนรู้ และบกพร่องทางสติปัญญาในระดับไม่รุนแรงสามารถจัดรูปแบบการเรียนร่วมระดับปฐมวัยได้ง่ายที่สุด

Okagaki et al. (1998) ศึกษาสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ของเด็กกับเพื่อนในชั้นที่พิการ การศึกษา 1: สัมภาษณ์เด็ก (อายุเฉลี่ย 55.2 เดือน) ที่เรียนร่วมในโปรแกรมศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับความรู้และเจตคติเกี่ยวกับเด็กพิการ และการตอบคำถามของพ่อแม่เกี่ยวกับความคาดหวังในพฤติกรรมชอบสังคมของเด็ก และความเชื่อของเขา เกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์กับเด็กพิการ ความเชื่อของพ่อแม่ และเจตคติของเด็กมีความสัมพันธ์กับความถี่ในการติดต่อกับเพื่อนในชั้นที่พิการในช่วงการเล่นอิสระ การศึกษา 2: เปรียบเทียบความเชื่อ และพฤติกรรมของเด็กที่เรียนในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยของมหาวิทยาลัย 20 คน และเด็กที่เรียนร่วมในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัยของชุมชน 18 คน พบว่าไม่มีความแตกต่าง ในรูปแบบพัฒนาเด็กที่มีเพื่อนในชั้นที่พิการ

Hundert et al. (1998) ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการ และสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับจากการเรียนร่วม และไม่ได้เรียนร่วมในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย ซึ่งทดลองกับเด็กที่ไม่ได้เรียนร่วมจำนวน 48 คน และเด็กที่เรียนร่วม จำนวน 46 คน โดยการสังเกตประเมินผลจากการปฏิบัติ การปรับระดับพฤติกรรม(สำหรับครู) การปรับระดับพฤติกรรม(สำหรับพ่อแม่) การสังเกตปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กช่วงเวลาเล่นอิสระ ผลปรากฏว่า เด็กที่ไม่ได้เรียนร่วมมีพัฒนาการต่ำกว่าเด็กที่เรียนร่วม และเวลาในการใช้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนของเด็กที่ไม่ได้เรียนร่วมไม่เพิ่มขึ้นจากการประเมินก่อนการทดลอง

Buyse, Wesley, and Keyes (1998) ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรค และสนับสนุนให้การเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ โดยใช้แบบประเมินรายการที่พบอุปสรรค และสนับสนุนการจัดการเรียนร่วมระดับปฐมวัย โดยการศึกษาจากผู้บริหาร ผู้ให้การช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้ให้บริการในสถานการศึกษาพิเศษ และในโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย จำนวน 201 คน และพ่อแม่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแม่ของเด็กพิการที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิดถึงห้าขวบ (ซึ่งได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม) จำนวน 287 คน ผลการศึกษาพบว่าอุปสรรคมีความสัมพันธ์กับโปรแกรมปฐมวัยที่มีคุณภาพ การสนับสนุนช่วยเหลือของชุมชน และการประสานงานและร่วมให้บริการกับเด็กพิการและครอบครัวของเขา การสนับสนุนช่วยเหลือของพ่อแม่จะแตกต่างกันตามระดับของต้องยอมรับ การศึกษาอาชีพ และประสบการณ์เกี่ยวกับการเรียนร่วม

Mack (2000) อ้างถึงในสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543 ศึกษาเกี่ยวกับความเห็นของครูในรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกาต่อการจัดการเรียนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนร่วม และระบบการจัดให้ได้ผลดีควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร และมีการฝึกอบรม สำหรับความรู้ในเรื่องการเรียนร่วมพบว่า มีครูร้อยละ 33 ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ และส่วนใหญ่ครูยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับคำศัพท์ความหมายทางการศึกษาพิเศษ เช่น IEP และครูยังไม่ได้รับการฝึกอบรมเพียงพอในการจัดการศึกษาให้กับเด็ก โดยมีครูระดับประถมศึกษาได้รับการฝึกอบรมมากกว่าครูระดับมัธยมศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ

silver (1975) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการทางด้านศิลปะและความคิดความจำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการสื่อสาร โดยทำการสังเกตและศึกษาพัฒนาการทางศิลปะของเด็กพิเศษกลุ่มหนึ่ง เพื่อที่จะค้นหาลักษณะพิเศษที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็ก ผลการศึกษาและสังเกตพบว่า เด็กเหล่านี้ใช้ศิลปะแสดงความรู้สึก ความนึกคิดของเขา และศิลปะยังสามารถค้นหาลักษณะพิเศษที่

ช่อนอยู่ในตัวเด็กได้อีกด้วย ซิลเวอร์สรุปว่า ศิลปะเป็นส่วนสำคัญที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อค้นหาและพัฒนาความสามารถทางการพูดของเด็กพิเศษ ซึ่งเด็กเหล่านี้สามารถใช้กระบวนการทางศิลปะที่เปิดกว้างในการแก้ปัญหา และพัฒนาความคิดของเขาได้

Wood(1977) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ทางทัศนศิลป์โดยตรงและสภาพการมีความบกพร่องทางการเรียนรู้ โดยใช้ศิลปะ เป็นพื้นฐานของการทดลองครั้งนี้ และใช้แบบทดสอบ “Visual Perceptual Abilities” ทดสอบเด็กก่อนและหลังการทดลอง ผลปรากฏว่า เด็กพิเศษเหล่านี้สามารถถ่ายทอดการรับรู้ทางสายตาได้ดีขึ้นกว่าก่อนการทดลองด้วยศิลปะ

Lubin (1979) ได้ทำการวิจัยเรื่องระบบความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปกติกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ในระดับชั้นก่อนประถมศึกษา โดยใช้เครื่องมือ The London Trestle Tree เป็นเครื่องมือควบคุมการทดสอบ เพื่อทำการวิจัยเชิงเปรียบเทียบกับการวัดการแสดงออกกับการเคลื่อนไหว โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ (The Torrance Test of Thinking Creativity) และการวัดความคล่องแคล่วกับความคิดริเริ่มโดยใช้แบบทดสอบระบบความคิดสร้างสรรค์ของลูบิน (The Lubin Motor Creativity Testing Protocol) ภายใต้การดำเนินการวิจัย และทดสอบรวม 20 วัน ผลการวิจัยพบว่า เครื่องมือ The London Trestle Tree สามารถเห็นถึงความก้าวหน้าทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์สูงกว่ากลุ่มที่วัดระบบความคิดสร้างสรรค์ของทอร์เรนซ์ แต่กลุ่มที่วัดระบบความคิดสร้างสรรค์ของลูบินไม่เห็นถึงความก้าวหน้าทางการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน

Anderson (1983) ได้ศึกษาผลของ Walker(1980) กับผลการศึกษาของ Greene and Hasselbring (1981) ได้สรุปว่า การใช้ศิลปะในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะสามารถช่วยบำบัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ดีขึ้น และการใช้ศิลปะจะสามารถช่วยพัฒนาการทางภายในเด็ก ช่วยให้เกิดการรับรู้ทางภาษา

Johnston (1988) ได้ทำการวิจัย เรื่องการสอบถามถึงมูลเหตุการเลือกศึกษาด้านความงามของนักศึกษาศิลปะ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการความคิดสร้างสรรค์ของศิลปินที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน และผลที่แสดงออกทางด้านความงามทางศิลปะ โดนดำเนินการวิจัยการศึกษาเฉพาะกรณี (Case study) และใช้การสอบถามโดยตรงกับศิลปินที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ประกอบกับการบันทึกภาพ

โดยวีดีทัศน์ และการสังเกตจากข้อมูลเฉพาะบุคคล และใช้ระยะเวลาในการศึกษาสังเกตระหว่างเดือนสิงหาคม ค.ศ.1984 ถึงเดือน ธันวาคม ค.ศ.1986 ซึ่งผลการวิจัยพบว่า ศิลปินที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะใช้ชีวิตประจำวัน และการทำงานในสังคมที่มีความแตกต่างกัน 2 ด้านคือ สังคมของคนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จำเป็นต้องเลือกการสื่อสารในสังคมได้เพียงด้านเดียว

Doris M. Guay(1994) พบว่า จากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง 212 คนในกลุ่มปีแรกของกลุ่มสมาพันธ์ศิลปศึกษานานาชาติ โดยใช้เครื่องมือเชิงสำรวจเพื่อค้นหาธรรมชาติ และขอบเขตของการเตรียมความพร้อมในการสอนศิลปะเด็กพิเศษ ว่าครูศิลปะนั้นมีการเตรียมบทเรียนสำหรับการสอนเด็กพิเศษในชั้นเรียนที่มีการเรียนร่วมอย่างไร พบว่า ครูศิลปะเกือบทั้งหมดที่ทำการสอนเด็กพิเศษส่วนมากขาดความพร้อมในการสอนเด็กในชั้นเรียนร่วม ข้อเสนอแนะ ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนสอนในวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ ควรสร้างแบบแผนการสอนใหม่ที่เนื้อหามีความครอบคลุมในด้านสุนทรียศาสตร์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ ศิลปวิจารณ์ และศิลปะปฏิบัติ โดยเนื้อหาเหล่านี้ควรให้ความสำคัญเท่าๆกันในทุกด้าน

Ismail Abullah (1996) พบว่ากรณีการศึกษาในปีเน้นความสามารถของเด็กพิการอายุ 7-15 ปีในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เนื่องจากกายภาพของเด็กพิการแตกต่างจากเด็กทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้นความแตกต่างในเด็กพิการเองก็มีหลายประเภทและหลายระดับการสอนจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคพิเศษซึ่งอาจต้องใช้เวลามากและความท้าทายค่อนข้างสูง การสอนศิลปะให้แก่เด็กกลุ่มนี้ครูต้องมีจิตใจเป็นผู้ให้ต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นพิเศษและสามารถคิด นำเทคนิคพิเศษออกมาใช้ในการใส่ใจเป็นพิเศษจำเป็นอย่างยิ่งในการเข้าใจถึงปัญหาต่างๆที่เชื่อมโยงกับการแสดงออกของเด็ก

David Passig(2000) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปรับปรุงการคิดแบบยืดหยุ่นในเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จุดประสงค์ เพื่อค้นหาการปฏิบัติด้วยการหมุนวัตถุ 3 มิติ ด้วย Virtual Reality ซึ่งจะมีผลต่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน กลุ่มตัวอย่าง ใช้เด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงละกันทั้งหมด 60 คน โดยเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 44 คน เด็กปกติ 16 คน โดยเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน 44 คนนั้นจะแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง 21 คน และกลุ่มควบคุม 23 คน ส่วนเด็กปกติจะเป็นกลุ่มควบคุมอีก 16 คน วิธีดำเนินการวิจัย จะให้กลุ่มทดลองมีการเล่น “ Tetris “ โดยในแต่ละสัปดาห์ให้เล่น 15 นาที ใช้เวลาติดต่อกันนาน 3เดือน ส่วนกลุ่มควบคุมทั้งสองกลุ่มให้เล่น 2 มิติแบบธรรมดาซึ่งใช้เวลาเท่ากัน ในกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะประเมินโดยใช้ Torrance Sub Test “Circles” 1996 โดยการประเมินทั้งก่อนทดลอง และหลัง

การทดลอง ผลการวิจัยพบว่า ก่อนการทดลองพบว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน จะมีคะแนนต่ำในการคิดแบบยืดหยุ่นน้อยกว่าเด็กปกติ หลังการทดลองพบว่า การปฏิบัติโดยการใช้อารมณ์ของศา 3 มิติ ด้วย Virtual Reality จะช่วยปรับปรุงการคิดแบบยืดหยุ่นในกลุ่มทดลอง ตรงกันข้ามกับเด็กกลุ่มควบคุม ที่มีการพัฒนาไม่เด่นชัด จึงสรุปได้ว่า ในการศึกษาครั้งนี้ปรากฏว่า การคิดแบบยืดหยุ่น เกิดขึ้นในเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินเนื่องมาจากการใช้เกมส์ Virtual Reality แบบ 3 มิติ สิ่งสนับสนุนที่สำคัญจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาจะชี้ให้เห็นว่า เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถพัฒนาตนเองให้เทียบเท่ากับเด็กปกติ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อไป

จากผลการวิจัยดังกล่าวเราจะเห็น ว่าความสามารถและการแสดงออกทางด้านศิลปะของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน นั้น เด็กสามารถแสดงออกทางผลงานได้เป็นอย่างดี หากมีข้อจำกัดทางการสื่อสารการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจของครูศิลปะให้แก่เด็ก หากครูศิลปะได้รับการอบรมให้ความรู้ในการถ่ายทอดที่ถูกต้องแล้ว เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินก็จะสามารถสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะได้โดยไม่แตกต่างจากเด็กปกติ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจในการศึกษาทักษะของครูศิลปะที่สอนเด็กว่าครูศิลปะเหล่านั้นมีหลักในการจัดการเรียนการสอนอย่างไร เพราะว่าครูนั้นเป็นบุคคลที่สามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้ดีที่สุด ผู้วิจัยจึงให้ความสำคัญในการศึกษาทักษะของครูศิลปะที่สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เพื่อว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัยในอนาคต

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาทัศนคติของครูศิลปะสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมกับเด็กปกติของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร(หรือสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานครเดิม) เกี่ยวกับการสอนวิชาศิลปะศึกษา ในด้าน 1. ผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. หลักสูตร 4. วิธีการสอน 5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้ คือ

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น
2. การกำหนดกลุ่มประชากร
3. การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ
7. การนำเสนอผลการวิจัย

1. การศึกษาข้อมูลเบื้องต้น

ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ จากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ

2. การกำหนดกลุ่มตัวอย่างประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ ประชากรที่เป็นครูศิลปะที่สอนในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร ระดับชั้นประถมศึกษาประจำปีการศึกษา 2546 และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยใช้หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูศิลปะที่สอนในระดับประถมศึกษา ของโรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานครระดับชั้นประถมศึกษาประจำปีการศึกษา 2547 จำนวน 37 โรงเรียน ดังนี้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา	จังหวัด กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนพญาไท	จำนวน 4 คน
โรงเรียนโสมสิตตโมสร	จำนวน 1 คน
โรงเรียนราชวินิต	จำนวน 3 คน
โรงเรียนวัดโบสถ์	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดโสมนัส	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดอมรินทราราม	จำนวน 2 คน
โรงเรียนอนุบาลวัดปรีนายก	จำนวน 2 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอพระนครศรีอยุธยา	จำนวน 14 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอดุสิต	จังหวัด กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนบางบัว	จำนวน 6 คน
โรงเรียนวัดใหม่ช่องลม	จำนวน 1 คน
โรงเรียนพิบูลอุปถัมภ์	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดคูขันธ์ธาราม	จำนวน 1 คน
โรงเรียนอนุบาลสามเสน	จำนวน 2 คน
โรงเรียนพระยาประเสริฐสุนทราศรัย	จำนวน 2 คน
โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 75	จำนวน 1 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอดุสิต	จำนวน 14 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอบางรัก	จังหวัด กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนวัดพลับพลาชัย	จำนวน 2 คน
โรงเรียนประถมทวีธาภิเศก	จำนวน 1 คน
โรงเรียนมหาวิทยาลัยราชภัฏ	จำนวน 2 คน
โรงเรียนวัดชนะสงคราม	จำนวน 2 คน
โรงเรียนวัดชัยชนะสงคราม	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดประยูรวงศาวาส	จำนวน 5 คน
โรงเรียนวัดเวตวันธรรมมาวาส	จำนวน 2 คน
โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ	จำนวน 2 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอบางรัก	จำนวน 17 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาปทุมวัน	จังหวัด กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนราชวินิตประถมบางแค	จำนวน 2 คน
โรงเรียนวัดเจ้ามูล	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดช่างเหล็ก	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดหนึ่ง	จำนวน 2 คน
โรงเรียนวัดนาครปรก	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดหงส์รัตนาราม	จำนวน 1 คน
โรงเรียนอนุบาลวัดนางนอง	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดสังข์กระจาย	จำนวน 1 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอปทุมวัน	จำนวน 10 คน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย	จังหวัด กรุงเทพมหานคร
โรงเรียนทุ่งมหาเมฆ	จำนวน 2 คน
โรงเรียนดาราคาม	จำนวน 1 คน
โรงเรียนบ้านหนองบอน	จำนวน 2 คน
โรงเรียนประถมนนทรี	จำนวน 2 คน
โรงเรียนสายน้ำทิพย์	จำนวน 4 คน
โรงเรียนวัดदान	จำนวน 1 คน
โรงเรียนวัดมหาบุศย์	จำนวน 2 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอำเภอป้อมปราบศัตรูพ่าย	จำนวน 14 คน
รวมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม	จำนวน 69 คน

2. กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม การเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรกลุ่มนี้ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังนี้ คือ

- เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางการสอนเด็กพิเศษที่เรียนร่วม
- เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางการสอนวิชาศิลปศึกษา ระดับประถมศึกษา
- เป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางการสอนวิชา

ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

ผู้วิจัยเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณสมบัติดังกล่าว โดยกำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้คือ

1. ครู อาจารย์ นักการศึกษาจากหน่วยงานศึกษา ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 5 ท่าน
2. ครู อาจารย์ นักการศึกษาจากหน่วยงานศึกษา ด้านศิลปศึกษา จำนวน 5 ท่าน
3. ครู อาจารย์ นักการศึกษาจากหน่วยงานศึกษา ด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ จำนวน 5 ท่าน

รวมรายนามผู้เชี่ยวชาญทาง 3 แขนง จำนวน 15 ท่าน โดยผู้วิจัยได้ติดต่อขอความร่วมมือ และชี้แจงรายละเอียดด้วยตนเองเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัย วิธีการแต่ละขั้น ตลอดจนประโยชน์ที่จะได้รับในการวิจัย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีรายนามดังต่อไปนี้คือ

ด้านการศึกษาพิเศษ

1. อาจารย์ เยาวลักษณ์ วรรณม่วง อาจารย์โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรฝ่ายประถม
2. อาจารย์ สุรัสวดี ว่องไว อาจารย์ประจำชั้นเรียนร่วม มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.
3. อาจารย์ ดุชนิ ภัทรวรานนท์ อาจารย์ประจำชั้นเรียนร่วม มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.
4. อาจารย์ ม.ล.สุภาสินี จรุงญโรจน์ อาจารย์ประจำชั้นเรียนร่วม มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.
5. อาจารย์ วิภาพร คุปตะศิริ อาจารย์ประจำชั้นเรียนร่วม มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.

ด้านศิลปศึกษา

1. อาจารย์ลลิตพรรณ ทองงาม อาจารย์ประจำหัวหน้าภาควิชาศิลปศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายประถม
2. อาจารย์ทิพยกมล บุลภักดิ์ อาจารย์วิชาศิลปศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายประถม
3. อาจารย์ อนุমান สมบูรณ์ศิลป์ อาจารย์วิชาศิลปศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร ฝ่ายประถม
4. อาจารย์ ทินกร บัวพลู อาจารย์ประจำวิชากลุ่มสาระการเรียนรู้ทัศนศิลป์ โรงเรียน

สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

5. อาจารย์มนูญ ใบเรือง อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านพังปริง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ

1. อาจารย์อัมพร พันธุ์พาณิชย์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์
2. อาจารย์ พินทุมดี สิงห์เสณี อาจารย์ประจำโรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์
3. อาจารย์สุนทร วุฒิพงษ์ปรีชา อาจารย์สอนวิชาศิลปศึกษา มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.
4. อาจารย์เอกราช ต๋อนรับ อาจารย์สอนวิชาศิลปศึกษา มูลนิธิสถาบันแสงสว่าง กทม.
5. อาจารย์ สมจิตร ไกรศรี อาจารย์ประจำ โรงเรียนราชานุกูล กทม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ศิลปศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา ชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ

3.2 ลักษณะของเครื่องมือวิจัย

3.2.1 แบบสอบถาม

แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามสำรวจความคิดเห็นที่เกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม โดยจำแนกตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตร วิธีการสอน สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยได้กำหนดความหมายไว้ 5 ระดับ ดังนี้คือ

5	หมายถึง	ระดับของความเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตามลำดับข้อ โดยแยกเป็น

1. ครูผู้สอน จำนวน 8 ข้อ
2. ผู้เรียน จำนวน 8 ข้อ
3. เนื้อหาหลักสูตร จำนวน 8 ข้อ
4. วิธีการสอน จำนวน 15 ข้อ
5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ การจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่

เรียนร่วม

3.2.2 แบบสัมภาษณ์

เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะของการสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะทำการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ 1.ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ 2 แบบ คือ 1.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา (ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม 2 และ 3) 2.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ(ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม1) ซึ่งประเด็นที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้มาจากสังเคราะห์คัดเลือกรายการเครื่องมือชุดที่ 1 ตอนที่ 2 โดยลักษณะคำถามที่ใช้ผู้วิจัยได้ยึดเกณฑ์ ดังนี้

1. เป็นคำถามปลายเปิด
2. เป็นคำถามที่ไม่การกระตุ้น ถามนำ หรือเสนอแนะให้ผู้ตอบ ตอบในแนวทางที่วางไว้
3. เป็นคำถามที่ไม่ทำให้ผู้ตอบเกิดความรู้สึกไม่อยากตอบ
4. เป็นคำถามที่เน้นในเรื่องความคิดเห็น หรือเหตุผล
5. การตั้งคำถามไม่เน้นความรู้ทางวิชาการมากเกินไป ใช้ภาษาที่เข้าใจง่ายใช้คำถามที่มีลักษณะกระตุ้นให้ผู้สัมภาษณ์ ได้แสดงความคิดเห็นและนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาในแง่

ของความเหมาะสม และความครอบคลุม ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทั้ง3กลุ่มด้วยตนเองแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาในด้านต่างๆดังนี้

1. ครูผู้สอน จำนวน 5 ข้อ คือ ด้านคุณลักษณะของครูศิลปะศึกษา เกี่ยวกับบุคลิกภาพ ทัศนคติ การปฏิบัติหน้าที่ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม การส่งเสริมสนับสนุน และด้านปัญหา
2. ผู้เรียน จำนวน 3 ข้อ คือ ด้านการจัดกลุ่มผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม และด้านบทบาทและการมีส่วนร่วมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม
3. หลักสูตรเนื้อหา จำนวน 3 ข้อ คือ ด้านการปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม และด้านการเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม และด้านปัญหา
4. วิธีการสอน จำนวน 3 ข้อ คือ ด้านวิธีการสอน เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม ด้านสื่อการสอนเกี่ยวกับการจัดเตรียมสื่อ การใช้สื่อวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม และด้านการวัดผลประเมินผลเกี่ยวกับเกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม
5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม จำนวน 1 ข้อ คือ ด้านการจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนร่วม

ตอนที่ 3. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ จำนวน 6 ข้อ

3.3 ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการวิจัย และการดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย
2. นำโครงร่างเครื่องมือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้ให้ชัดเจน และสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น
3. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน ช่วยพิจารณาตรวจสอบแบบสอบถามในด้านความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุม

ของเนื้อหา โดยผู้วิจัยได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเชิญผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะตรวจแบบสอบถามว่าควรมีคุณสมบัติในด้านใดด้านหนึ่ง ดังนี้

3.1 เป็นผู้ชำนาญการทางด้านศิลปศึกษา มีประสบการณ์ในการสอน การบรรยาย การอบรมสัมมนาทางศิลปศึกษา แก่สถาบันการศึกษา และหน่วยงานทางการศึกษาทั่วไป เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

3.2 เป็นครู อาจารย์ ผู้มีประสบการณ์ในการสอน ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษเป็น เวลาไม่ต่ำกว่า 1 ปี หรือมีผลงานจากการปฏิบัติงานสอน เป็นที่ยอมรับแก่บุคคลและหน่วยงานทางการศึกษาพิเศษ

3.3 เป็นครู อาจารย์ หรือนักวิชาการในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 10 ปี

4. นำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณานำไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่ ภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง

5. นำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีคุณลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่กำหนด หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล(SPSS/PS+Statistical Package for the Social Sciences/personal Computer) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา(α - Reliability) ของคอนบราค (Cronbach)

$$\alpha = \frac{n}{n - 1} \left[\frac{\sum Si}{Sx} \right]$$

α = ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

$\sum Si$ = ผลรวมของความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ

Sx = ความแปรปรวนของคะแนนของผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมด หรือ กำลังสองของส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

n = จำนวนข้อทั้งหมดในแบบสอบถาม

ประคอง กรรณสูตร (2542)

ผลจากการนำตัวอย่างแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ศึกษาหาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) คำนวณได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟ่า (α - Coefficient) ดังนี้คือ 0.96

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์ศิลปศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มประชากรโดยส่งทางไปรษณีย์ และนำมาวิเคราะห์

4.2 การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยไปยังคณะบดี เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา 15 ท่านจากนั้นจึงทำการนัดหมายผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับนัดวันที่จะทำการสัมภาษณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษา สำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม ในครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS/PS + Statistical Package for the Social Sciences/personal Computer) แบ่งการวิเคราะห์ตามเครื่องมือดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการประมวลผลข้อมูล เป็นหมวดหมู่ นำมาแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละด้วยสูตร แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

$$\text{สูตรการคำนวณ} \quad \text{ค่าร้อยละ} = \frac{\text{จำนวนคำตอบ}}{\text{จำนวนประชากร}} \times 100$$

ตอนที่2 นำข้อมูลแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำมาเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยายโดยได้กำหนดความหมายไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	ความหมาย
4.50 – 5.00	ตรงกับความคิดเห็นด้วยมากที่สุด
3.50 – 4.49	ตรงกับความคิดเห็นด้วยมาก
2.50 – 3.49	ตรงกับความคิดเห็นด้วยปานกลาง
1.50 – 2.49	ตรงกับความคิดเห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.49	ตรงกับความคิดเห็นด้วยน้อยที่สุด

สูตรการหาค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตร ประคอง กรรณสูตร (2542)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

$\bar{X}$ หมายถึง ค่าคะแนนเฉลี่ย

$\sum fx$ หมายถึง ผลรวมของคะแนน N จำนวน

N หมายถึง จำนวนประชากร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สูตรหาค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ใช้สูตร ประคอง กรรณสูตร
(2542)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left(\frac{\sum fx}{N}\right)^2}$$

S.D.	หมายถึง	ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
$\sum fx^2$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนแต่ละตัวกำลังสองทั้ง N
จำนวน		
$\sum fx$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนทั้ง N จำนวน
N	หมายถึง	จำนวนประชากร

6. การสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดจากแบบสัมภาษณ์ในรูปแบบความเรียง และแจกแจงความถี่เป็นตารางประกอบคำบรรยาย และวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามตามค่าสถิติที่กำหนด แล้วสรุปผลการวิจัยตามจุดประสงค์ของการวิจัย

7. การนำเสนอผลการวิจัย

นำข้อมูลจากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่ามาแจกแจงความถี่ของคำตอบแต่ละข้อ แล้วนำคะแนนที่ได้มาหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน จากนั้นจึงนำเสนอในรูปแบบตาราง และแผนภูมิประกอบความเรียงนำเสนอ ส่วนข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์นำเสนอรูปแบบความเรียง และนำมาแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ และจึงนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

1. การศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาโดยการใช้แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับงานวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล (SPSS/PC+ Statistical Package for Social Sciences / Personal Computer) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง ซึ่งแบ่งเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาในด้าน

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีการสอน
5. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล และแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ดังนี้

N	แทน จำนวนประชากร
$\bar{X}$	แทนค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เกณฑ์การแปลความหมาย ค่าเฉลี่ยผลการวิเคราะห์ทัศนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
 วิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

4.50 – 5.00	หมายความว่า	เห็นด้วยกับข้อความนั้นอย่างยิ่ง
3.50 – 4.49	หมายความว่า	เห็นด้วยกับข้อความนั้นมาก
2.50 – 3.49	หมายความว่า	เห็นด้วยกับข้อความนั้น
1.50 – 2.49	หมายความว่า	เห็นด้วยกับข้อความนั้นน้อย
1.00 – 1.49	หมายความว่า	ไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

2. การศึกษาทัศนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีอยู่ 3 กลุ่ม คือ

- 1) ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ
- 2) ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา
- 3) ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเด็กพิเศษ

เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียงดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนะจากการสัมภาษณ์ของครูศิลปะและผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาในด้าน

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตร
4. วิธีการสอน
5. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

1. การศึกษาทัศนระของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็ก พิเศษในวิชาศิลปศึกษาโดยการใช้แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	จำนวน (N)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	20	30.77
- หญิง	45	69.23
2. อายุ		
- 20 - 25 ปี	2	3.08
- 26 - 30 ปี	6	9.23
- 31 - 35 ปี	17	26.15
- 36 - 40 ปี	16	24.62
- 41 - 45 ปี	8	12.30
- 46 - 50 ปี	7	10.77
- 51 - 55 ปี	5	7.70
- 56 - 60 ปี	4	6.15
3. วุฒิการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
- ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	57	87.70
- ปริญญาโท	8	12.30
4. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน		
- น้อยกว่า 1 ปี	1	1.53
- 1 - 5 ปี	7	10.77
- 6 - 10 ปี	18	27.70
- 11 - 15 ปี	15	23.08
- 16 - 20 ปี	8	12.30
- 21 - 25 ปี	13	20.00
- 25 ปีขึ้นไป	3	4.62
5. ประเภทของเด็กพิเศษที่ท่านสอนในชั้นเรียนร่วม		
- เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน	8	12.30
- เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น	-	-
- เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา	20	30.77
- เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย	-	-
6. ระดับชั้นที่สอน และจำนวนนักเรียนทั้งหมดต่อห้องเรียน		
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	35	53.85
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	32	49.23
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	30	46.15
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	28	43.08
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	34	52.31
- ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	31	47.69

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N)	ร้อยละ
7. ประสบการณ์การสอนศิลปะศึกษาสำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม		
- 1 - 4 ปี	10	15.39
- 5 - 9 ปี	2	3.08
- 10-14 ปี	6	9.23
- 15 ปีขึ้นไป	8	12.30
อื่นๆ..ไม่มี เนื่องจากไม่มีเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม	39	60.00
8. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษาที่เรียนร่วมหรือไม่		
- ไม่เคย	65	100
- เคย (โปรดระบุ)	-	-
9. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมหรือไม่		
- ไม่เคย	60	92.30
- เคย (โปรดระบุ)	5	7.70
10. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการใช้ภาษากับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน หรือไม่		
- ไม่เคย	63	96.92
- เคย(โปรดระบุ)	2	3.08
11. ท่านมีวิหาคความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม โดยวิธีใด		
- ศึกษาด้วยตนเองจากตำรา บทความต่างๆ	20	30.77
- เข้ารับการฝึกอบรม	-	-
- เข้าร่วมประชุมสัมมนา	-	-
- อื่นๆ (โปรดระบุ)	8	12.30
12. ท่านเคยเขียนบทความทางวิชาการหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเด็กพิเศษหรือไม่		
- ไม่เคย	65	100
- เคย(โปรดระบุ)	-	-
13. ท่านสื่อสารกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมด้วยวิธีการใดมากที่สุด		
- การอ่านริมฝีปาก	-	-
- การสะกดตัวอักษรด้วยนิ้วมือ	-	-
- ภาษาเขียน	-	-
- ภาษามือ	3	4.62
- ใช้ระบบรวม	-	-
- อื่นๆ ไม่ได้ใช้ เนื่องจากไม่มีเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม	20	30.77

ตารางที่ 1 สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน (N)	ร้อยละ
14. ท่านใช้ท่าทางโดยธรรมชาติ (Gestures) ประกอบกับการใช้ ภาษามือไทยหรือไม่		
- ใช้	46	70.77
- ไม่ใช้	19	29.23
15. ท่านสามารถสะกดอักษรไทยด้วยนิ้วมือ (Finger Spelling) ได้ ครบ 44 ตัวหรือไม่		
- ได้	-	-
- ไม่ได้	65	100
16. ท่านมีความรู้ และทักษะการใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรือไม่		
- มี	4	6.15
- ไม่มี	61	93.85

จากตารางที่ 1 แสดงสถานภาพทั่วไปของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.23 เป็นเพศชายร้อยละ 30.77 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 35 ปี ร้อยละ 26.15 รองลงมาคืออายุ 36 - 40 ปี ร้อยละ 24.62 สำหรับวุฒิการศึกษาของครูศิลปะส่วนใหญ่ มีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 87.70 โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70 รองลงมาคือมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 11-15 ปี ร้อยละ 23.08 ซึ่งประเภทของเด็กพิเศษที่ครูศิลปะสอนในชั้นเรียนร่วมส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาคิดเป็นร้อยละ 30.77 โดยครูศิลปะส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 53.85 ซึ่งครูศิลปะส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การสอนศิลปศึกษา สำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม เนื่องจากไม่มีเด็กพิเศษที่บกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 60.00 ครูศิลปะทั้งหมดไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาที่เรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้ครูศิลปะส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 92.30 และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการใช้ภาษากับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน คิดเป็นร้อยละ 96.92 โดยที่ครูศิลปะส่วนใหญ่มีวิธี หาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม ด้วยการศึกษาดูด้วยตนเองจากตำรา บทความต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 30.77 ซึ่งครูศิลปะทั้งหมดไม่เคยเขียนบทความทางวิชาการหรือ เผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเด็กพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 100 และครูศิลปะส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้การสื่อสารกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม เนื่องจาก

ไม่มีเด็กพิเศษที่บกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 20 โดยครูศิลปะส่วนใหญ่ใช้ท่าทาง โดยธรรมชาติ (Gestures) ประกอบกับการใช้ภาษามือไทยในการสอน คิดเป็นร้อยละ 70.77 ซึ่งครูศิลปะทั้งหมดไม่สามารถสะกดอักษรไทยด้วยนิ้วมือ (Finger Spelling) ได้ครบ 44 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ และทักษะการใช้ภาษามือในการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 93.85

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชา ศิลปศึกษา ด้านครูผู้สอน ด้านผู้เรียน ด้านหลักสูตร ด้านวิธีการสอน และด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษใน วิชาศิลปศึกษา ด้านครูผู้สอน

ข้อความ	$\bar{X}$	(S.D.)	ความหมาย
ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านศิลปศึกษาโดยตรง ครูที่จบการศึกษาอื่นที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า	2.85	1.03	เห็นด้วย
ครูศิลปะควรเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก เป็นผู้ที่เฝ้าสังเกต และเต็มใจช่วยเด็กให้พัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มที่	4.26	0.74	เห็นด้วยมาก
ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้ภาษามือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนร่วม	3.00	1.19	เห็นด้วย
ครูศิลปะที่สอนเด็กปกติ ควรเป็นเพียงที่ปรึกษา ชี้แนะในบางครั้ง ไม่ควรกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กตลอดเวลา	3.44	1.07	เห็นด้วย
ครูศิลปะควรให้ความสนใจเด็กพิเศษเป็นกรณีพิเศษ ครูต้องคอยเฝ้าสังเกต และมีบันทึกความก้าวหน้าของเด็กเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสม	3.96	0.89	เห็นด้วยมาก
ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครูศิลปะที่สอนชั้นเรียนร่วม ในรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด และควรทำอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง	3.87	0.89	เห็นด้วยมาก
ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ	4.37	0.71	เห็นด้วยมาก
ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการและความสะดวกต่างๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสมัครใจ	4.44	0.69	เห็นด้วยมาก
รวม	3.77	0.90	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.77$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการ และความสะดวกต่างๆที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสนใจ ($\bar{X} = 4.44$)

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน

ข้อความ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ความหมาย
ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะในชั้นเรียนร่วมกัน เป็นกลุ่มย่อยไม่เกิน 30 คน โดยควรมีเด็กพิเศษไม่เกินกลุ่มละ 1 คน	3.89	1.02	เห็นด้วยมาก
ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะในชั้นเรียนร่วมใน 1 ห้องเรียนควรมีเด็กพิเศษได้มากที่สุดไม่เกิน 3 คน	3.89	1.02	เห็นด้วยมาก
ควรแยกเด็กพิเศษออกจากชั้นเรียนร่วมเป็นกลุ่มเฉพาะ ให้ทำกิจกรรมศิลปะตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน	3.15	1.33	เห็นด้วย
ควรจัดมุมประสบการณ์เพื่อการเรียนร่วมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษ	3.87	0.93	เห็นด้วยมาก
ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้	4.02	0.77	เห็นด้วยมาก
ควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษในชั้นเรียนร่วมให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ	3.91	0.89	เห็นด้วยมาก
ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ เพื่อจะได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับเด็กปกติ	3.83	1.02	เห็นด้วยมาก
ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนของกิจกรรมศิลปะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด และความสามารถของเด็ก	3.39	1.16	เห็นด้วย
รวม	3.74	1.03	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.74$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้ ($\bar{X} = 4.02$)

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษใน
วิชาศิลปะศึกษา ด้านหลักสูตร

ข้อความ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ความหมาย
ควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรเรียนร่วมในวิชาศิลปะเหมือนกับเด็กปกติ แต่เวลาสอนควรยืดหยุ่นตามสภาพของเด็ก	3.89	0.97	เห็นด้วยมาก
ควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมศิลปะที่เด็กพิเศษต้องการต่างจากเด็กปกติทั่วไป	3.28	1.03	เห็นด้วย
ควรปรับหลักสูตรเรียนร่วมในวิชาศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษา เพื่อจัดความบกพร่องของเด็กพิเศษ และช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้แก่เด็กปกติด้วย เช่น การอภิปรายนำเสนอผลงานศิลปะ การวิจารณ์งานศิลปะ	3.63	0.90	เห็นด้วยมาก
ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะตามความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กพิเศษเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	3.59	1.09	เห็นด้วยมาก
ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมโดยคำนึงถึงพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล เพราะเด็กปกติสามารถเรียนรู้ได้ทุกเนื้อหา และทุกกิจกรรม	3.70	1.09	เห็นด้วยมาก
ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพได้ในอนาคต	3.91	1.07	เห็นด้วยมาก
ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมให้เป็นกลาง ไม่ควรเน้นหนักไปตามความต้องการของเด็กพิเศษมากเกินไป	3.76	0.77	เห็นด้วยมาก
ควรเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆ กัน	4.26	0.91	เห็นด้วยมาก
รวม	3.75	0.98	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านหลักสูตร พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.75$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆ กัน ($\bar{X} = 4.26$)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษใน
วิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอน

ข้อความ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ความหมาย
ควรสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมโดยการให้เรียนร่วมกันทุกครั้ง และ ทบทวนให้แก่เด็กพิเศษแต่ละคนเพิ่มเติมตามความจำเป็น	3.57	1.05	เห็นด้วยมาก
ควรแยกสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กปกติ กับกลุ่มเด็กพิเศษ	2.83	1.24	เห็นด้วย
ควรสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมพร้อมกันทั้งชั้นเป็นบางเวลา แยกสอน ศิลปะเป็นกลุ่มเป็นบางเวลา และสอนศิลปะเป็นรายบุคคลเป็นบางเวลา	3.50	1.31	เห็นด้วยมาก
ควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะในชั้นเรียนร่วมของนักเรียนทุกคน	3.89	0.92	เห็นด้วยมาก
ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำไปใช้ใน การจัดการเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการ พิเศษนอกเหนือจากชั้นเรียนร่วม	3.91	0.84	เห็นด้วยมาก
รวม	3.54	1.07	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านวิธีการสอน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก
($\bar{X} = 3.54$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำ
ไปใช้ในการจัดการเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการพิเศษ ($\bar{X} = 3.91$)

ตารางที่ 6 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษใน
วิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการเรียนการสอน

ข้อความ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ความหมาย
ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้น พัฒนาการทุกด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว	4.11	0.78	เห็นด้วยมาก
ควรผลิตสื่อการเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะที่เน้นพัฒนาการ ด้านที่บกพร่องโดยเฉพาะ เช่น การปั้นดินน้ำมันเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือ สื่อที่เน้นประสาทสัมผัสทางตา รูปภาพที่มีสีสันและเทคนิคต่างๆ	3.96	0.94	เห็นด้วยมาก
ควรใช้สื่อการสอนเฉพาะบางกิจกรรมศิลปะที่ยากแก่การเข้าใจ ไม่ จำเป็นต้องใช้สื่อการสอนทุกบทเรียน	3.63	1.12	เห็นด้วยมาก
ควรใช้สื่อการเรียนการสอนศิลปะเดียวกันสำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ	3.61	1.04	เห็นด้วยมาก
ควรจัดเก็บสื่อการเรียนการสอนศิลปะไว้ในที่เฉพาะหรือชั้นวางของโดย แยกเป็นสื่อวัสดุอุปกรณ์และของเล่นของเด็กปกติกับของเด็กพิเศษ	3.50	1.09	เห็นด้วยมาก
รวม	3.76	1.00	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 6 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการเรียนการสอน พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.76$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว ($\bar{X} = 4.11$)

ตารางที่ 7 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล

ข้อความ	($\bar{X}$)	(S.D.)	ความหมาย
ควรมีการวัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง	4.17	0.71	เห็นด้วยมาก
ควรมีวิธีการวัดผลที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเด็กแต่ละคน เช่น การสังเกตกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การอภิปราย และการวิจารณ์ผลงานศิลปะ การตรวจผลงานศิลปะ	4.07	0.80	เห็นด้วยมาก
ควรใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ	2.70	1.28	เห็นด้วย
ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวัด และประเมินผลมาจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษ ให้กับเด็กพิเศษนอกเวลาเรียน	3.44	1.00	เห็นด้วย
การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ ในชั้นเรียนร่วม ควรเป็นการประเมินในระดับชั้น ผ่าน หรือไม่ผ่าน ไม่ควรประเมินผลระดับคุณภาพ	3.41	0.91	เห็นด้วย
รวม	3.56	0.94	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 7 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.56$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรมีการวัดและประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.17$)

ตารางที่ 8 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษใน
 วิชาศิลปศึกษา ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	$(\bar{X})$	(S.D.)	ความหมาย
ควรจัดห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ โดยเฉพาะตำแหน่งที่เด็กพิเศษทำกิจกรรมศิลปะ	3.98	0.80	เห็นด้วยมาก
ควรมีมุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนการเรียนกับครูหลังจากเรียนศิลปะเป็นกลุ่มใหญ่	3.65	0.99	เห็นด้วยมาก
ควรจัดห้องบำบัดพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมเช่น ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล เป็นต้น	3.96	0.92	เห็นด้วยมาก
ควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเช่น ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ,บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ	4.37	0.77	เห็นด้วยมาก
ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะอยู่ในบริเวณที่เด็กพิเศษสามารถเข้าห้องน้ำได้สะดวก	3.70	0.94	เห็นด้วยมาก
ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะมีอ่างน้ำ เพื่อใช้ในการล้างทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ	4.41	0.72	เห็นด้วยมาก
ควรจัดเตรียมถังขยะและวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ	4.62	0.66	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
ควรจัดเตรียมที่เก็บผลงานศิลปะสำหรับเด็กทุกคน เพื่อสะดวกต่อการตรวจ และส่งผลงาน	4.52	0.62	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
รวม	4.15	0.80	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 8 แสดงผลการวิเคราะห์ทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.15$) โดยมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรจัดเตรียมถังขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ ($\bar{X} = 4.62$)

2. การศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาโดยการสัมภาษณ์

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ให้การสัมภาษณ์

ตารางที่ 9 สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์

สถานภาพ	จำนวน (N)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	5	33.3
- หญิง	10	66.7
2. อายุ		
- 20 - 25 ปี	-	-
- 26 - 30 ปี	4	26.7
- 31 - 35 ปี	1	6.7
- 36 - 40 ปี	-	-
- 41 - 45 ปี	8	53.3
- 46 - 50 ปี	1	6.7
- 51 - 55 ปี	-	-
- 56 - 60 ปี	1	6.7
3. วุฒิการศึกษา		
- ต่ำกว่าปริญญาตรี	-	-
- ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า	7	46.7
- ปริญญาโท	8	53.3
4. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน น้อยกว่า 1 ปี		
- 1 - 5 ปี	3	20
- 6 - 10 ปี	4	26.7
- 11 - 15 ปี	3	20
- 16 - 20 ปี	4	26.7
- 21 - 25 ปี	1	6.7
- 25 ปีขึ้นไป	-	-
5. การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางด้านจัดการเรียนร่วม หรือการ ศึกษาพิเศษ		
- ไม่เคย	5	33.3
- เคย	10	66.7

จากตารางที่ 9 แสดงสถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์ พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.7 เป็นเพศชายร้อยละ 33.3 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 45 ปี ร้อยละ 53.3 รองลงมาคืออายุ 26 - 30 ปี ร้อยละ 26.7 วุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์

ส่วนใหญ่สูงกว่าปริญญาโท ร้อยละ 53.3 วุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ร้อยละ 46.7 โดยมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 6 – 10 ปี และ 16 – 20 ปี ร้อยละ 26.7 และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางด้านการจัดการเรียนร่วมหรือการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 66.7

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านครูผู้สอน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.ด้านครู		
1.1 คุณลักษณะของครู		
ท่านคิดว่าครูในโรงเรียนเรียนร่วม จำเป็นต้องมีวุฒิทางศิลปศึกษาหรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงหรือไม่อย่างไร		
- จำเป็นเนื่องจากการมีวุฒิทำให้เข้าใจเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น	8	53.3
- จำเป็นต้องมีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ จากการจบมาโดยตรงสาขา กับผู้เข้ารับการอบรมเพิ่มเติมภายหลังทั้งในองค์กรจัดเองหรือภาครัฐเปิดหลักสูตรอบรม	3	20.0
- ไม่จำเป็น แต่ควรเป็นครูที่จบวุฒิทางการศึกษา และไปอบรมเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือเด็กพิเศษ	2	13.3
- จำเป็นต้องมีทั้ง 2 วุฒิ ในคนเดียวกัน	1	6.7
- ไม่จำเป็นอยู่ที่ความเข้าใจพฤติกรรมของเด็กเก็บข้อมูล และให้เวลาเด็ก	1	6.7
1.2 บุคลิกภาพ		
ท่านคิดว่าบุคลิกภาพ ของครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม ควรเป็นอย่างไร และในสภาพความเป็นจริงนั้นครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร		
- ครูควรมีบุคลิกภาพสุภาพอ่อนโยน และมีความเข้าใจเด็ก โดยครูในโรงเรียนร่วมมีทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม	4	26.7
- ครูควรมีใจรักเด็ก มีความรับผิดชอบ หมั่นศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนเด็กพิเศษ และมีความคิดสร้างสรรค์ โดยในสภาพความเป็นจริงครูในโรงเรียนร่วมมีใจรักเด็ก แต่ขาดเรื่องการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษเพิ่มเติม	3	20.0
- เหมาะสม และควรมีการสนับสนุนให้กำลังใจแก่ครูในโรงเรียนร่วม	2	13.3
- เป็นตัวอย่างที่ดี จริงใจกับงาน และการสอน	2	13.3
- ควรมีบุคลิกภาพเหมือนกับครูวิชาอื่นทั่วไป	1	6.7
- ครูควรเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีเป็นกันเองและรู้จักใช้คำถามกระตุ้นความคิด	1	6.7
- มีจิตวิทยาที่เหมาะสมกับเด็กพิเศษเฉพาะด้านโดยตรงมีความอดทนสูง รู้จักการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า มีการเตรียมงานที่ดี	1	6.7

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ
ในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.3 บทบาท และหน้าที่		
ท่านคิดว่า ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมควรให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษ เป็นกรณีพิเศษหรือไม่ อย่างไร		
- ควรจะใส่ใจเป็นพิเศษ และพยายามหาเวลาออกสอนเพิ่มเติมในส่วนที่เขาตามเพื่อนไม่ทัน	4	26.7
- ควรให้ความสนใจเป็นรายกรณี ในทุกด้านทั้งประวัติเด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง การรักษาทางการแพทย์ และสภาพแวดล้อมของเด็ก	3	20.0
- ควรใส่ใจเป็นพิเศษ ในด้านการพัฒนารายบุคคล และเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กมารบกวนชั้นเรียน	2	13.3
- ไม่จำเป็น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กพิเศษ	1	6.7
- ควรใส่ใจเป็นพิเศษ แต่ไม่ควรมากเกินไปจนละเลยเด็กปกติ	1	6.7
- การเอาใจใส่น่าจะเหมือนกับเด็กปกติธรรมดาทั่วไป เพียงแต่เน้นบางอย่างที่เด็กยังด้อยกว่า	1	6.7
- ควรให้ความใส่ใจในเรื่องของการรอคอย และให้โอกาสเด็ก	1	6.7
- ไม่ควรเอาใจใส่เป็นพิเศษ เนื่องจากเด็กพิเศษที่เรียนร่วมที่เข้าร่วมในโรงเรียนปกติได้รับการเตรียมความพร้อมมาแล้ว	1	6.7
- ควรให้ความเท่าเทียมกัน นอกจากในบางกรณีที่ต้องดูแลเป็นพิเศษ	1	6.7
ท่านคิดว่าหากครูศิลปะให้ความสนใจและใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อเด็กปกติที่เรียนร่วมหรือไม่		
- เด็กปกติจะเกิดความน้อยใจว่าทำไมถึงไม่เท่าเทียมกัน	5	33.3
- ไม่มี แต่ครูอาจจะต้องมีภาระงานเพิ่มขึ้น และเสียสละมากขึ้น	3	20.0
- มีแน่นอน ควรอธิบายให้เด็กปกติเข้าใจ และช่วยเหลือเด็กพิเศษ	2	13.3
- ไม่ ถ้ารู้จักที่จะใส่ใจในจังหวะที่เหมาะสม	1	6.7
- ไม่มี เพราะตามหลักคนที่ด้อยกว่า หรือคนที่อ่อนต้องได้รับความช่วยเหลือ	1	6.7
- อาจจะมีบ้าง แต่ไม่มาก เพราะเด็กพิเศษมีจำนวนน้อยคน	1	6.7
- มีผลกระทบ เพราะโดยธรรมชาติเด็กทุกคนย่อมอยากให้อุทิศใจตนเองอยู่แล้ว	1	6.7
- แน่แน่นอน เพราะการไปเน้นจะทำให้เด็กมีทางเลือกที่แคบหรือหลงผิด เขาอาจมีทิศทางการที่มีความสามารถมากกว่า	1	6.7
1.4 การส่งเสริมสนับสนุน		
ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด หรือไม่ อย่างไร		
- ควรอย่างยิ่ง เพราะบางที่เกิดปัญหาในการสอนเด็กแล้ว ไม่รู้จะปรึกษาใคร	3	20.0
- ควรมีการอบรมครูในรูปแบบเดียวกันในบางส่วน โดยหลักกว้างๆ และต่างกันตามสภาพของแต่ละแห่ง	3	20.0
- จำเป็นอย่างยิ่งเพราะจะได้มีวิธีการสอนในรูปแบบเดียวกัน	2	13.3

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็ก
พิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านครูผู้สอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.4 การส่งเสริมสนับสนุน		
ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด หรือไม่ อย่างไร (ต่อ)		
- ไม่ควรฝึกอบรมในรูปแบบเดียวกัน แต่ควรมีการฝึกอบรมแนวทางการจัดการสอนของเด็กเรียนร่วมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ เพราะเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่เหมือนกัน	2	13.3
- ควรมี แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นรูปแบบเดียวกันก็ได้	2	13.3
- ควร เพราะเป็นการสร้างพื้นฐานให้เด็กมั่นใจในตัวครู	1	6.7
- ไม่ควร แต่ละโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน	1	6.7
- เป็นไปไม่ได้ขึ้นอยู่กับเด็กแต่ละโรงเรียน แต่ควรมีเกณฑ์กลาง ส่วนรายละเอียดปลีกย่อยไม่จำเป็น	1	6.7
ท่านคิดว่าครูศิลปะควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิหรือไม่ ถ้าควรท่านคิดว่าควรศึกษาต่อด้านใด		
- ควรอย่างยิ่ง ทุกด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่	6	40.0
- ควร ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิควิธีการสอนศิลปะที่ทันสมัย หรือการสอนศิลปะเฉพาะด้านก็ได้ และเกี่ยวกับศิลปบำบัด	6	40.0
- แล้วแต่ความจำเป็นของครูผู้สอนว่ามีข้อจำกัด หรือปัจจัยใดบ้างที่จำเป็นต่อศึกษาต่อ	2	13.3
- ควร ทางด้านบริหารการศึกษา	1	6.7
ท่านคิดว่าสวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร		
- ถ้าเป็นสวัสดิการขั้นพื้นฐานก็มีประกันสังคมอยู่แล้ว หากเป็นเรื่องเงินพิเศษเพิ่มเติมนั้นไม่จำเป็น เพราะครูมีหน้าที่ดูแลเด็กทุกคนอยู่แล้ว ถ้าจะให้ควรเป็นการลดชั่วโมงสอนให้น้อยลงเพื่อมีเวลาว่างมาศึกษาเด็กพิเศษให้มากขึ้น	5	33.3
- สวัสดิการโดยทั่วไปเหมาะสมดี แต่ถ้ามีเด็กพิเศษเยอะควรมีสวัสดิการมากขึ้น	4	26.7
- คิดว่าไม่เหมาะสม เพราะงานศิลปะหรือกิจกรรมทั่วไปในแต่ละสถาบันมักให้ครูศิลปะเป็นแม่ข่าย แต่พอสวัสดิการทุกคนรวมทั้งผู้บริหารกลับมองไม่ค่อยเห็น	2	13.3
- ยังไม่เหมาะสมเท่าที่ควร	2	13.3
- ควรเพิ่มสวัสดิการให้มากกว่านี้ เพื่อกำลึงใจครูในภาระงานด้านเด็กเรียนร่วม	1	6.7
- ไม่ทราบข้อมูลที่ชัดเจน	1	6.7

ตารางที่ 10 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
1.5 ปัญหา		
ท่านคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือปัญหาใด(ปัญหาคุณลักษณะของครู, บุคลิกภาพ, บทบาทหน้าที่, การ สนับสนุนจากหน่วยงาน)		
- บทบาทหน้าที่ และการสนับสนุนจากหน่วยงาน	5	33.3
- ครูบางท่านขาดบุคลิกภาพ และบทบาทหน้าที่ของตนเองที่จะ กระตุ้นให้เด็กพิเศษได้เรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ต่อเนื่อง	2	13.3
- ครูไม่มีเวลาดูแลเด็กเรียนร่วม	2	13.3
- ครูขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กพิเศษ	2	13.3
- การประสานงานระหว่างครูกับผู้ปกครองของเด็กเรียนร่วม	1	6.7
- ส่วนมากปัญหาในโรงเรียน คือ ปัญหาของวัสดุอุปกรณ์ไม่พร้อม	1	6.7
- บทบาทหน้าที่ กล่าวคือ ครูศิลปะโดยเฉพาะครูประถมส่วนใหญ่จำเป็นต้องสอนหลายวิชา ทำให้ผลที่ออกมาไม่เต็มที่เท่าที่ควร	1	6.7
- ปัญหาคุณลักษณะของครู คือ ครูบางคนไม่มีความถนัดในการสอนศิลปะ และไม่มีความรู้เกี่ยวกับเด็กพิเศษ แต่จะต้องเข้ามาสอน เนื่องจากครูไม่พอ	1	6.7

จากตารางที่ 10 แสดงทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านครูผู้สอน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

1.1 คุณลักษณะของครู

ท่านคิดว่าครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมจำเป็นต้องมีวุฒิทางศิลปะหรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูในโรงเรียนเรียนร่วมจำเป็นต้องมีวุฒิทางศิลปะศึกษา หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรง เนื่องจากการมีวุฒิทำให้เข้าใจเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ร้อยละ 53.3

1.2 บุคลิกภาพ

ท่านคิดว่าบุคลิกภาพ ของครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม ควรเป็นอย่างไร และในสภาพความเป็นจริงนั้นครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูศิลปะควรมีบุคลิกภาพสุภาพอ่อนโยน และมีความเข้าใจเด็ก โดยครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมมีทั้งเหมาะสมและไม่เหมาะสม ร้อยละ 26.7

1.3 บทบาท และหน้าที่

ท่านคิดว่า ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมควรให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษ เป็นกรณีพิเศษหรือไม่ อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมควรจะใส่ใจเด็กพิเศษเป็นพิเศษ และพยายามหาเวลาออกสอนเพิ่มเติมในส่วนที่เขาตามเพื่อนไม่ทัน ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าหากครูศิลปะให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อเด็กปกติที่เรียนร่วมหรือไม่

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หากครูศิลปะให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปเด็กปกติจะเกิดความน้อยใจว่าทำไมถึงไม่เท่าเทียมกัน ร้อยละ 33.3

1.4 การส่งเสริมสนับสนุน

ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัดหรือไม่ อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการอบรมครูศิลปะในรูปแบบเดียวกันในบางส่วน โดยหลักกว้างๆ และต่างกันตามสภาพของแต่ละแห่ง เพราะบางที่เกิดปัญหาในการสอนเด็กแล้วไม่รู้จะปรึกษาใคร ร้อยละ 20

ท่านคิดว่าครูศิลปะควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิหรือไม่ ถ้าควร ท่านคิดว่าควรศึกษาต่อด้านใด

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ครูศิลปะควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิอย่างยิ่ง ในทุกด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิควิธีการสอนศิลปะที่ทันสมัย หรือการสอนศิลปะเฉพาะด้านก็ได้ และเกี่ยวกับศิลปะบำบัด ร้อยละ 40

ท่านคิดว่าสวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า สวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมดี สวัสดิการขั้นพื้นฐานก็มีประกันสังคม หากเป็นเรื่องเงินพิเศษเพิ่มเติมนั้นไม่จำเป็น เพราะครูมีหน้าที่ดูแลเด็กทุกคนอยู่แล้ว ถ้าจะให้ควรเป็นการลดชั่วโมงสอนให้น้อยลงเพื่อมีเวลาว่างมาศึกษาเด็กพิเศษให้มากขึ้น ร้อยละ 33.3

1.5 ปัญหา

ท่านคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือปัญหาใด(ปัญหาคุณลักษณะของครู, บุคลิกภาพ, บทบาทหน้าที่, การสนับสนุนจากหน่วยงาน)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม คือ ปัญหาบทบาทหน้าที่และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ร้อยละ 33.3

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ทัศนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้เรียน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
2. ด้านผู้เรียน		
2.1 การจัดกลุ่มผู้เรียน		
ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กปกติ และเด็กพิเศษเท่าไรต่อห้องเรียนหนึ่งห้อง		
- เด็กพิเศษ 1 คน ต่อเด็กปกติประมาณ 15 คน คิดว่าน่าจะ กำลังดีในการแล้ทั้งเด็กพิเศษและเด็กปกติไปพร้อมๆ กัน	5	33.3
- เด็กปกติ 15 คน ต่อเด็กพิเศษ 3 คน 4	3	20.0
- ในห้องเรียนควรมีเด็กพิเศษไม่เกิน 1-2 คน	2	13.3
- เด็กพิเศษควรมีสัดส่วนน้อย เช่น 1:10	2	13.3
- เด็กปกติควรมีสัดส่วน 25:1 คน	1	6.7
- แล้แต่สัดส่วนของเด็กพิเศษ แต่ส่วนมากจะให้เด็กปกติมากกว่าเป็นสัดส่วนเด็กพิเศษ 1 ส่วน ต่อ เด็กปกติ 4 ส่วน	1	6.7
- ให้เด็กพิเศษเป็นกลุ่มน้อย สำคัญคือต้องเตรียมการควบคุม ชั้นเรียน	1	6.7
ท่านคิดว่าความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นจะทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อันร่วมกันของเด็กหรือไม่ อย่างไร		
- ไม่มี สอนเหมือนเด็กปกติ ต้องมีการวางแผนงานที่เหมาะสม	4	26.7
- คิดว่าไม่เกิดปัญหา ถ้าครูมีความเข้าใจ ไม่แบ่งแยก เด็กพิเศษ ควรให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน	3	20.0
- เกิดปัญหาในบางวิชา โดยเฉพาะวิชาที่เป็นวิชาการ	2	13.3
- เด็กพิเศษจะค่อนข้างช้าในการทำกิจกรรมต่างๆ ต้องรอคอย	2	13.3
- เด็กพิเศษที่เข้ามาเรียนตอนโตมักจะมีปัญหาทำให้เพื่อนไม่เข้าใจ	2	13.3
- เกิดปัญหา เพราะเด็กปกติมักเบียดหน้าเด็กพิเศษ	2	13.3

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา ด้านผู้เรียน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้น เด็กพิเศษจะทำให้การเรียน ในชั้นเรียนร่วมเกิดความล่าช้าหรือไม่ ถ้าเกิดท่านคิดว่าควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร		
- อาจเกิดปัญหานิดหน่อย ต้องอธิบายให้คนกลุ่มใหญ่เข้าใจ	4	26.7
- ไม่เกิดปัญหา ให้มีการสอนศิลปะเสริมเด็กพิเศษท้ายชั่วโมง	3	20.0
- ถ้ามีเด็กพิเศษจำนวนมากจะเกิดความล่าช้า จะต้องแก้ด้วยการจัดการสอนเสริม	2	13.3
- ขึ้นอยู่กับจำนวนของเด็กพิเศษ และความสามารถในการรับรู้ของเด็ก พิเศษ	1	6.7
- ไม่เกิดปัญหาถ้าเป็นกิจกรรมเดี่ยว หากแต่ว่าเป็นกิจกรรมกลุ่มจะเกิด ปัญหาเรื่องความล่าช้า ต้องอธิบายให้เด็กเข้าใจและยอมรับความแตกต่าง	1	6.7
- มีปัญหา ควรให้เด็กที่มีพัฒนาการล่าช้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะสำหรับเด็กพิเศษ แทนการเรียนร่วมกับเด็กปกติ		
- แบ่งกลุ่ม และให้เวลากับเด็กพิเศษให้มากขึ้น	1	6.7
- ให้งานเหมือนกันแต่ตัดขั้นตอนให้น้อยลง	1	6.7
- ไม่เกิดความล่าช้า ทั้งนี้เด็กพิเศษทุกคนควรมีแผนการเรียนเฉพาะบุคคล (I.E.P) เพื่อพัฒนาศักยภาพของแต่ละบุคคล	1	6.7
ท่านคิดว่าการที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทาง กลับกันเด็กพิเศษมีความพร้อม และความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ หรือไม่อย่างไร		
- ช่วงแรกอาจมีปัญหาบ้าง แต่พอได้เรียนรู้ปัญหาก็จะลดลง ซึ่งเด็กพิเศษจะต้องมีความพร้อมที่จะไปเรียนร่วม	4	26.7
- เด็กปกติมีความเข้าใจเด็กพิเศษ ทั้งนี้เด็กพิเศษก็ต้องมีความพร้อมเพื่อเรียนรู้ในการใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติได้อย่างมีความสุข	3	20.0
- เด็กปกติขาดความเข้าใจเด็กพิเศษ และเด็กพิเศษขาดการเตรียมพร้อมในการเรียนร่วมกับเด็กปกติ	2	13.3
- ในระยะแรกเด็กปกติจะมองเด็กพิเศษเป็นสิ่งแปลกๆ อาจจะ ล้อเลียนเมื่ออยู่กันไม่นานๆ จะชินเอง	1	6.7
- ครูจะต้องเป็นตัวเชื่อมให้เด็กมีความเข้าใจกัน	1	6.7
- เข้าใจและเต็มใจเป็นส่วนน้อย และในทางกลับกันเด็กพิเศษก็ไม่พร้อมที่จะเรียนร่วมกับเพื่อนเพราะอายุ แต่ในรายที่เรียนได้ก็จะภาคภูมิใจ	1	6.7
- เด็กปกติจะมีความเข้าใจและเต็มใจหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนที่สามารถทำให้เด็กปกติเรียนรู้การอยู่ร่วมกันกับเด็กพิเศษได้ดีเพียงใด และในทางกลับกันเด็กพิเศษที่ไม่บกพร่องจนเกินไปสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ก็สามารถเรียนกับเด็กปกติได้ แต่ถ้าบกพร่องมากควรอยู่ในโรงเรียนเฉพาะจะดีกว่า	1	6.7

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ทัศนระจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็ก พิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่า การที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และ ความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทางกลับกันเด็ก พิเศษมีความพร้อม และความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร (ต่อ)		
- เด็กปกติในบางครั้งยังประพฤติดันไม่เหมาะสมต่อเด็กพิเศษ	1	6.7
- การเรียนการสอนศิลปะโดยรวมแล้วมีกิจกรรมสนุกมากกว่าจึงไม่น่าจะ แยกความแตกต่างกัน ทำให้สามารถเรียนร่วมกันอย่างไม่มีปัญหา	1	6.7
2.2 การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้เรียนในการเรียนร่วม		
ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมกิจกรรมการเรียน รู้ที่เน้นผู้เรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกิจกรรมที่ควรมี ลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติหรือไม่อย่างไร		
- ถ้าจะให้ดีควรมีบทเรียนสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ ถ้าเป็น เรื่องเดียว กันแต่เนื้อหาที่ลดลงตามความสามารถของเด็ก	3	20.0
- จัดในลักษณะที่นักเรียนสนใจไปตามวัย	3	20.0
- จัดหลักสูตรศิลปะให้เด็กสามารถเลือกที่สนใจ	2	13.3
- คิดว่ากิจกรรมแสดงความคิดสร้างสรรค์ เพราะเป็นวิชาที่บ่งบอกถึง ความ คิดภายในของแต่ละบุคคล	1	6.7
- กิจกรรมควรจะแตกต่างกัน เด็กปกติควรเน้นทั้งทางด้านทฤษฎีและ ปฏิบัติ แต่เด็กพิเศษควรจะเน้นให้ได้ปฏิบัติกิจกรรมมากๆ	1	6.7
- ควรมีกิจกรรมที่แตกต่างกัน นอกจากการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนและ ความแตกต่างของผู้เรียนแล้ว ควรมีกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้การ อยู่ ร่วมกัน และช่วยเหลือผู้ที่มีความแตกต่างจากตนเอง	1	6.7
2.2 การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้เรียนในการเรียนร่วม		
ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกิจ กรรมที่ควรมีลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติ หรือไม่อย่างไร		
- ควรเป็นกิจกรรมที่เสริมข้อบกพร่องของเด็กพิเศษแต่ละด้านโดยเฉพาะ มิใช่สอนกับนักเรียนในห้องทุกคนเหมือนกัน	1	6.7
- ส่วนมากกิจกรรมที่จัดก็เหมือนกับเด็กปกติ แต่เนื้อหาจะลดรายละเอียดลง	1	6.7
- ความซับซ้อน และกฎเกณฑ์จะลดลงกว่าเด็กปกติ	1	6.7
- ไม่แตกต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติ แต่ควรมีการย่อย ขั้นตอนการเรียนรู้ของเด็ก รวมทั้งสื่ออุปกรณ์ให้เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น	1	6.7
ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็ก ปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร		
- ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกัน แต่ย่อย ขั้นตอนและวิธีการให้เด็กพิเศษได้เรียนรู้	4	26.7

ตารางที่ 11 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็ก พิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้เรียน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร		
- ควรจัดให้มีความหลากหลายของมุมประสบการณ์	3	20.0
- ควรจัด และเด็กต้องเรียนรู้ในการใช้มุมให้เป็น รู้จักรับผิดชอบ จัดเก็บ และรักษาของ โดยเด็กปกติจะเป็นแบบอย่าง	3	20.0
- ควรแบ่งเป็นประเภท และแยกเป็นระดับความยากง่ายเพื่อให้เกิดทางเลือก	3	20.0
- ไม่ควร ควรจัดพิเศษให้กับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ	2	13.3
ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติหรือไม่อย่างไร		
- ควร เพราะ ศิลปะทำให้พัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ สังคม จิตใจ ร่างกาย ล้วนเป็นสิ่งที่ควรจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเด็กเหล่านั้นมากๆ	4	26.7
- ควรจัด หรือมีวิชาเลือกลงเรียน	2	13.3
- ควร แล้วแต่ศักยภาพของครู โรงเรียน และผู้ปกครอง	2	13.3
- ต้องดูความจำเป็น และความต้องการของผู้เรียนเป็นหลัก เพราะการเรียนการสอนศิลปะต้องมีความพร้อมทางด้านจิตใจก่อน	2	13.3
- ไม่ถึงกับต้องจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษ เพราะครูผู้สอนโดยทั่วไปมักมีข้อจำกัดเกี่ยวกับเวลา และการเตรียมกิจกรรม นอกเสียจากกว่าครูท่านนั้นมีวุฒิการศึกษาทางด้านนี้โดยตรง	1	6.7
- ควรจัด แต่จะจัดอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะของเด็กพิเศษ และควรจัดกิจกรรมที่เด็กพิเศษสามารถทำได้ เพื่อให้เพื่อนๆ ยอมรับ และทำให้เด็กรู้สึกภาคภูมิใจ	1	6.7
- ควรจัดบ้าง ตามโอกาสและความเหมาะสม	1	6.7
- ศิลปะควรแทรกอยู่ในทุกวิชา ไม่ควรมีการสอนเสริมอีกแล้ว	1	6.7
- ควรจัดอย่างมากเพื่อให้เด็กพิเศษมีพัฒนาการดีขึ้นทุกๆด้าน สมวัยมากขึ้น เช่น กีฬา ดนตรี ศิลปะ เป็นต้น	1	6.7
2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม		
ท่านคิดว่า ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะหรือไม่อย่างไร		
- ควรมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะโดยมีคุณครูคอยชี้แนะ	6	40
- ควร แต่ไม่มุ่งผลสำเร็จสูงเท่ากับเด็กปกติ	2	13.3
- ในบางขั้นตอนที่สามารถทำให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กปกติได้	2	13.3
- ให้มีส่วนร่วมได้ แต่ไม่จำเป็นต้องทุกขั้นตอนของกิจกรรม	2	13.3
- ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของครู ถ้าเด็กพิเศษสามารถร่วมในทุกขั้นตอนได้ก็ควรให้ทำ เพราะเด็กจะได้ไม่รู้สึกว่าตนเองแตกต่างจากผู้อื่น แต่ถ้าไม่สามารถร่วมได้ทุกขั้นตอน ครูควรเลือกให้เด็กพิเศษร่วมในขั้นตอนที่เด็กสามารถทำได้ดี จะได้เป็นที่ยอมรับของเพื่อนๆ	2	13.3
- ควรอย่างยิ่ง เพราะเด็กพิเศษมักมีความแตกต่างในมุมมองของด้านอื่น หรือวิชาอื่น อาจมีความเด่นในตัวซ่อนอยู่	1	6.7

จากตารางที่ 11 แสดงทัศนะจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้เรียน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 การจัดกลุ่มผู้เรียน

ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กปกติ และเด็กพิเศษเท่าไรต่อห้องเรียนหนึ่งห้อง

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กพิเศษ 1 คน ต่อเด็กปกติประมาณ 15 คน คิดว่าน่าจะกำลังดีในการดูแลทั้งเด็กพิเศษและเด็กปกติไปพร้อมๆ กัน ร้อยละ 33.3

ท่านคิดว่าความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นจะทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อะไรของเด็กหรือไม่ อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นไม่ทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อะไรของเด็ก โดยสอนเหมือนเด็กปกติ แต่จำเป็นต้องมีการวางแผนงานที่เหมาะสม ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมกันนั้น เด็กพิเศษจะทำให้การเรียนในชั้นเรียนร่วมเกิดความล่าช้าหรือไม่ ถ้าเกิดท่านคิดว่าควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมกันนั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาความล่าช้าเล็กน้อย โดยครูจะต้องอธิบายให้คนกลุ่มใหญ่เข้าใจ ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าการที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทางกลับกันเด็กพิเศษมีความพร้อมและความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการในช่วงแรกของการเรียนร่วมอาจมีปัญหาบ้าง แต่พอได้เรียนรู้ปัญหาก็จะลดลง ซึ่งเด็กพิเศษจะต้องมีความพร้อมที่จะไปเรียนร่วม ร้อยละ 26.7

2.2 การจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับผู้เรียนในการเรียนร่วม

ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนและความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกิจกรรมที่ควรมีลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมถ้าจะให้ดีควรมีบทเรียนสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ ถ้าเป็นเรื่องเดียวกันแต่เนื้อหาก็ลดลงตามความสามารถของเด็ก และเป็นกิจกรรมในลักษณะที่นักเรียนสนใจไปตามวัย ร้อยละ 20.0

ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เชื่อมต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดมุมประสบการณ์ที่เชื่อมต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกัน แต่ย่อยขั้นตอนและวิธีการให้เด็กพิเศษได้เรียนรู้ ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ เพราะ ศิลปะทำให้พัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ สังคม จิตใจ ร่างกาย ล้วนเป็นสิ่งที่ควรจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเด็กเหล่านี้มากๆ ร้อยละ 26.7

2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม

ท่านคิดว่า ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะโดยมีคุณครูคอยชี้แนะ ร้อยละ 40

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ทัศนระจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็ก
พิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
3. เนื้อหาหลักสูตร		
3.1 การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม		
ท่านคิดว่าควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรศิลปะเดียวกันกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร		
ถ้าไม่ ควรปรับหลักสูตรอย่างไรจึงเหมาะสมสำหรับชั้นเรียนร่วม		
- หลักสูตรศิลปะโดยรวมแล้วก็มีเนื้อหาครอบคลุมเหมาะกับแต่ละช่วง ของอายุ-ชั้นเรียน ดีอยู่แล้ว ส่วนเมื่อเรียนร่วมกันแล้วคนที่ต้องแก้ไขก็คือ ครูผู้สอนนั่นเอง	4	26.7
- ไม่ควร ควรมีการปรับหลักสูตรศิลปะให้เหมาะสมกับเด็กพิเศษ มีความยืด หยุ่นในการจัดเนื้อหา การวัดผลด้านต่างๆ ให้เหมาะสมกับชั้นเรียนร่วม	3	20.0
- หลักสูตรศิลปะควรเป็นหลักสูตรเฉพาะทาง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความบกพร่อง และความสามารถในการเรียนรู้เป็นหลัก	2	13.3
- ควร เพราะศิลปะไม่ควรมีระดับความยาก-ง่าย	2	13.3
- เรียนเหมือนกัน แต่จะไม่เน้นทฤษฎี	1	6.7
- การจัดเรียนร่วมนั้น หลักสูตรศิลปะควรเป็นหลักสูตรเดียวกัน แต่ให้วัด ผลแบบ IEP, IIP เพื่อเด็กพิเศษ	1	6.7
- ควรเป็นศิลปะประเภทศิลปะบำบัด	1	6.7
- ควรปรับเนื้อหาและวิธีการเรียนการสอนศิลปะให้เหมาะสมกับเด็กเป็นรายบุคคล	1	6.7
ท่านคิดว่าควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญใน วิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมหรือไม่อย่างไร		
- คิดว่ามีความสำคัญ เพราะการที่เด็กทำงานศิลปะได้ และมีการพูดการ อธิบาย การนำเสนอผลงาน เล่าขั้นตอนทำงาน	4	26.7
- สำคัญมากในทักษะภาษา	3	20.0
- ไม่จำเป็นสื่อสารด้วยวาจา	1	6.7
- มีความสำคัญเพื่อให้เด็กเข้าใจในการเรียนรู้	1	6.7
- การเพิ่มทักษะภาษามีความสำคัญมาก เพราะในแต่ละวิชาจะเน้นการ ฟัง พูด อ่าน เขียน เด็กพิเศษบางคนมีพัฒนาการด้านภาษาช้า ถ้าได้รับ การเสริมทักษะทางภาษาอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เด็กได้เรียนรู้และเข้าใจ ในแต่ละวิชามากขึ้น	1	6.7
- ไม่ควร เดี่ยวจะไม่รู้ทิศทางว่าจะไปด้านไหนแน่ ภาษาหรือศิลปะ อาจมีผลต่อ การแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ในแบบที่ถนัด	1	6.7
- มี แต่ไม่ค่อยสำคัญเท่ากับการเพิ่มวิธีการในการสอนที่ส่งเสริมความ สามารถในการเรียนรู้	1	6.7
- ไม่มีความสำคัญ ควรเพิ่มทักษะเฉพาะทางที่จะส่งเสริมศักยภาพให้กับ เด็กเรียนร่วม และทักษะทางสังคมมากกว่า	1	6.7
- มีความสำคัญ เพราะทักษะทางภาษาย่อมมีผลต่อการเรียนรู้ และความ เข้าใจของเด็กพิเศษ	1	6.7
- คิดว่าทักษะด้านภาษามีความสำคัญระดับหนึ่งเท่านั้น ในโรงเรียนก็มี การสอนในวิชาภาษาอยู่แล้ว	1	6.7

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าหลักสูตรการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมกับหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทางหลักสูตรรูปแบบใดจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่ากัน		
- ในลักษณะของเด็กประถม-มัธยม ไม่คิดว่าหลักสูตรเฉพาะทางจะดี เพราะเด็กพิเศษน่าจะไปในทิศทางเดียวกับสังคม	4	26.7
- หลักสูตรเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่าแน่นอน	3	20.0
- โรงเรียนเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้ดีกว่า แต่ทักษะทางสังคมเด็กในโรงเรียนร่วมจะดีกว่า เด็กพิเศษในโรงเรียนร่วมจะมีความมั่นใจในการอยู่ร่วมในสังคมมากกว่า	2	13.3
- หลักสูตรโรงเรียนเฉพาะทางจะพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่า	1	6.7
- ขึ้นอยู่กับศักยภาพของเด็กแต่ละคน แต่อย่างไรก็ตามหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทางน่าจะปรับให้เหมาะกับเด็ก	1	6.7
- หลักสูตรใดก็ตามต้องขึ้นอยู่กับความสามารถของเด็กว่าจะเรียนได้หรือไม่	1	6.7
- ควรใช้หลักสูตรทั้ง 2 อย่างตามความเหมาะสม	1	6.7
- โรงเรียนร่วมจะพัฒนาคุณภาพได้ดีกว่า เพราะเด็กพิเศษจะพยายามทำให้ได้ถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้	1	6.7
- ต้องบูรณาการไปตามความสามารถของเด็กพิเศษ	1	6.7
3.2 การเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม		
ท่านคิดว่าการเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นหลัก(ความสามารถในการเรียนรู้, พัฒนาการต่างๆ, ความแตกต่างของผู้เรียน)		
- ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลัก	5	33.3
- ความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กเป็นหลัก	3	20.0
- อิงหลักสูตรการเรียนของเด็กปกติ คำนึงถึงความสามารถของเด็กเป็นหลัก	3	20.0
- ต้องคำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ พัฒนาการ และความแตกต่างของผู้เรียน	2	13.3
- ส่งเสริมให้เด็กแสดงออกอย่างที่ต้องการ โดยไม่เน้นทักษะมากนัก	2	13.3
ท่านคิดว่าการปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการเรียนร่วม		
- การปรับต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่ามีระดับที่ต้องปรับเพื่อนำไปประกอบวิชาชีพได้หรือไม่	3	20.0
- มีประโยชน์มากเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็กพิเศษ	3	20.0
- ไม่จำเป็นต่อการเรียนร่วม เนื้อหาในวิชาศิลปะที่จะนำไปประกอบวิชาชีพเหมาะสมสำหรับผู้ที่มีความสามารถทางศิลปะสำหรับเด็กเรียนร่วม โดยเฉพาะในระดับ ประถมเนื้อหาควรจะเน้นไปในการพัฒนาจิตใจ การส่งเสริมด้านความคิดสร้างสรรค์มากกว่า	2	13.3
- มีประโยชน์มากที่สุด ทั้งนี้เพราะ ถ้าเนื้อหาถูกต้อง และสอดคล้องกับโลกปัจจุบัน ก็จะช่วยส่งเสริมต่อการนำไปประกอบวิชาชีพได้	2	13.3

ตารางที่ 12 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่า การปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการเรียนร่วม (ต่อ)		
- มีประโยชน์น้อย เนื่องจากศิลปะที่เอื้อต่อการประกอบวิชาชีพก็มีความแคบต่อการให้ผู้เรียนแสดงออก	1	6.7
- ควรปรับเป็น 2 กลุ่ม เป็นวิชาการและอาชีพ	1	6.7
- การปรับเนื้อหาวิชา ต้องขึ้นอยู่กับว่าจะนำไปใช้กับเด็กแบบไหน	1	6.7
- มีประโยชน์มาก เด็กจะสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้	1	6.7
- ต้องมีการปรับเนื้อหาโดยเน้นจุดประสงค์ตั้งแต่พื้นฐาน หรือตั้งแต่ปฐมวัย	1	6.7
ท่านคิดว่า การเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะควรเรียงลำดับของเนื้อหาอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด		
- เรียงตามความสนใจของเด็ก ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ	7	46.7
- เรียงจากง่ายไปหายาก และขั้นตอนต่างๆ ต้องละเอียดชัดเจน	5	33.3
- เนื้อหาควรเป็นเรื่องใกล้ตัวไปหาไกลตัว เรื่องง่ายไปหาเรื่องยาก และสัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ	3	20.0
3.3 ปัญหา		
ท่านคิดว่า ปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคืออะไร		
- ปัญหาการจัดการหลักสูตรศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ และเด็กปกติให้ควบคู่กันอย่างเหมาะสม	4	26.7
- หลักสูตรเน้นการให้โอกาสกับเด็กปกติมากกว่าเด็กพิเศษ		
- การขาดบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านเด็กพิเศษ	2	13.3
- การขาดการสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด	2	13.3
- ผู้สอนขาดความรู้ ความเข้าใจ ดังนั้นจึงขาดความมั่นใจในการปรับหลักสูตร	1	6.7
- ความหลากหลายของศักยภาพของเด็กปกติและเด็กพิเศษ	1	6.7
- การทำงานร่วมกันระหว่างครูประจำชั้น ครูผู้สอน และครูดูแลยังไม่ค่อยประสานกันเท่าที่ควร	1	6.7
- ข้อมูลไม่ชัดเจน เช่น มีเด็กพิเศษในปีการศึกษานั้นมีกี่คน ไม่มีข้อมูลทำให้ครูต้องแก้สถานการณ์เอง	1	6.7
- ความสามารถของผู้เรียน	1	6.7
- ความแตกต่างระหว่างบุคคล และจำนวนเด็ก	1	6.7

จากตารางที่ 12 แสดงทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

3.1 การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม

ท่านคิดว่าควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรศิลปะเดียวกันกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่ ควรปรับหลักสูตรอย่างไรจึงเหมาะสมสำหรับชั้นเรียนร่วม

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรศิลปะโดยรวมแล้วมักมีเนื้อหาครอบคลุมเหมาะกับแต่ละช่วงของอายุ-ชั้นเรียน ดีอยู่แล้ว ส่วนเมื่อเรียนร่วมกันแล้วคนที่ต้องแก้ไขก็คือครูผู้สอนนั่นเอง ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมว่ามีความสำคัญ เพราะการที่เด็กทำงานศิลปะได้ และมีการพูดการอธิบาย การนำเสนอผลงาน เล่าขั้นตอนทำงาน ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าหลักสูตรการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมกับหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทางหลักสูตรรูปแบบใดจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่ากัน

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า หลักสูตรศิลปะเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษในลักษณะของเด็กประถม-มัธยมนั้น ไม่คิดว่าหลักสูตรเฉพาะทางจะดี เพราะเด็กพิเศษน่าจะไปในทิศทางเดียวกับสังคม ร้อยละ 26.7

3.2 การเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม

ท่านคิดว่าควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นหลัก

(ความสามารถในการเรียนรู้, พัฒนาการต่างๆ, ความแตกต่างของผู้เรียน)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลักในการเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม ร้อยละ 33.3

ท่านคิดว่าควรปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการเรียนร่วม

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะต้องขึ้นอยู่กับตัวบุคคลว่ามีระดับที่จะต้องปรับเพื่อนำไปประกอบวิชาชีพได้หรือไม่ ซึ่งถ้าได้ก็จะมีประโยชน์มากเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตของเด็กพิเศษ ร้อยละ 20.0

ท่านคิดว่าควรเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะควรเรียงลำดับของเนื้อหาอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะควรเรียงตามความสนใจของเด็ก ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ ร้อยละ 46.7

3.3 ปัญหา ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคืออะไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือ ปัญหาการจัดหลักสูตรศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ และเด็กปกติให้ควบคู่กันอย่างเหมาะสมร้อยละ 26.7

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอน

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
4. วิธีการสอน		
4.1 วิธีการสอน		
4.1.1 รูปแบบวิธีการสอน		
ท่านคิดว่าการสอนศิลปะรวมกันทั้งห้อง กับการแยกสอนเป็น 2 กลุ่ม และการสอนศิลปะเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม		
- สอนศิลปะรวมกันทั้งห้อง เนื่องจากถ้าแยกเด็กปกติกับเด็กพิเศษจะเกิดปัญหาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน	6	40.0
- วิธีทั้งหมดเหมาะสมดี เพียงแต่ แต่ละวิธีต้องต่างจุดประสงค์แตกต่างกัน	5	33.3
- น่าจะเป็นแบบแบ่งเป็น 2 กลุ่ม เพราะที่โรงเรียนก็ใช้วิธีการแบ่งแบบ 2 กลุ่ม	1	6.7
- การสอนศิลปะทั้ง 3 แบบนี้เหมาะสมสำหรับการสอนในชั้นเรียนร่วม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกิจกรรมการเรียนการสอน	1	6.7
- สอนศิลปะรวมกันทั้งห้อง แต่มีการสอนเสริมให้กับเด็กพิเศษ	1	6.7
- การแยกสอนศิลปะรายบุคคลน่าจะเหมาะสมและจะให้โอกาสกับเด็กพิเศษได้มากกว่า	1	6.7
ท่านคิดว่าควรทำบันทึกแสดงผลพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคนหรือไม่อย่างไร		
- ควรทำ แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีภาระรับผิดชอบมาก บางคนสอนหลายวิชา และยังต้องรับผิดชอบงานอื่นๆ นอกเหนือจากการสอน จึงไม่มีเวลาพอที่จะบันทึกทุกคน	6	40.0
- ควรทำบันทึกทุกคน	3	20.0
- ควร เป็นแนวทางในการพัฒนาครูและนักเรียน	2	13.3
- ถ้าทำได้จะดีมาก การทำข้อมูลของพัฒนาการที่ดีที่สุด แต่ครูปัจจุบันมีงานมากจะทำให้ครบทุกกระบวนการคงยาก	2	13.3
- ควรทำการบันทึกเพื่อให้ครูและผู้ปกครอง หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ทราบพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ และหาแนวทางแก้ไข หรือส่งเสริมพัฒนาการไปในทางเดียวกัน	2	13.3
ท่านคิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร		
- คิดว่าควร เพราะจะทำให้ได้สังเกตเด็กได้รอบด้าน และละเอียดมากขึ้น	7	46.7
- ควรทำทั้งกลุ่มเด็กพิเศษและกลุ่มเด็กปกติ	6	40.0
- ควรเก็บข้อมูลเฉพาะกลุ่มเด็กพิเศษ	2	13.3

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
4.2 สื่อการสอน		
4.2.1 การจัดเตรียมสื่อการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม		
ท่านคิดว่าในการเรียนร่วมนั้นควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลายในการใช้งานหรือไม่อย่างไร		
- ควรผลิต เพราะสื่อการสอนที่มีความหลากหลายจะทำให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น และตอบสนองความสามารถของเด็กพิเศษได้ด้วย	6	40.0
- ควรผลิตสื่อการสอนที่เน้นทางรูปธรรมสำหรับเด็กพิเศษให้มาก	3	20.0
- ควรผลิต เพราะจะใช้ช่วยทุ่นแรงในการสอนของคุณ (สื่อที่ใช้ควรมีมาให้ผู้สอนแบบสำเร็จรูป เพราะในความเป็นจริงแล้ว ผู้สอนมักมีได้ทำการผลิตสื่อที่มีความหลากหลายเท่าที่ควร เพราะไม่มีเวลา)	3	20.0
- ไม่ควร แต่ควรเข้าใจง่าย และชัดเจน	2	13.3
- ควร เพราะเด็กต้องการการรับรู้โดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ยิ่งมาก เด็กยิ่งเข้าใจในบทเรียนได้มากขึ้น	1	6.7
ท่านคิดว่าหลักการเลือกสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมมีหลักอย่างไรบ้าง		
- ชัดเจน เข้าใจง่าย เป็นขั้นเป็นตอน ที่สำคัญต้องน่าสนใจ	3	20.0
- นำไปใช้ได้จริงอาจได้หลายรูปแบบหลายจุดประสงค์และปรับเปลี่ยนวิธีการสอนได้บ้าง	2	13.3
- ใช้งานง่าย สื่อรายละเอียดชัดเจน เก็บง่าย	2	13.3
- ความแข็งแรง ทนทาน ใช้งานได้หลากหลาย	1	6.7
- ควรยึดเด็กเป็นหลักเป็นสำคัญ และเลือกสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ให้เหมาะสม	1	6.7
- เลือกที่มีความเหมาะสม สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการใช้งาน	1	6.7
- เหมาะสมกับพัฒนาการ และความสามารถในการเรียนรู้	1	6.7
- ตีความสนใจของผู้เรียนได้ดี	1	6.7
- ควรเน้น สื่อที่มุ่งกิจกรรมหรือสิ่งที่เป็นรูปธรรมสำหรับเด็กพิเศษด้วย	1	6.7
- ควรจะเน้นการมองเป็นหลัก แต่การพูดก็ต้องมีประกอบ เพราะนักเรียนปกติก็มี	1	6.7
- ควรใช้ร่วมกันได้ทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษโดยคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน ความแตกต่างของผู้เรียน	1	6.7
ท่านคิดว่าการผลิตสื่อการสอนนั้นควรเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ หรือควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ		
- ควรเน้นทั้งสองแบบ	4	26.7
- ไม่ควรเน้นคิดว่าข้อนี้ควรระวังอย่างมาก เหมือนกับไปต่อย้ำไปด้วยเด็กที่มีปัญหา	3	20.0
- ควรจะมีสื่อในปริมาณที่เหมาะสมกับเด็กทั้ง 2 ประเภท	3	20.0
- ควรใช้ร่วมกันได้ โดยมีความเข้าใจง่ายเป็นหลักสำคัญ	2	13.3
- ควรผลิตสื่อการสอนที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติและเด็กพิเศษ บางกิจกรรมเท่านั้นที่ต้องผลิตสื่อให้เหมาะสมกับเด็กบกพร่องเพิ่มเติม	2	13.3
- ควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ	1	6.7

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
4.2.2 การใช้สื่อการสอน		
ท่านคิดว่าควรใช้สื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมอย่างไร		
- ควรใช้สื่อแบบตัวอย่างของจริง กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5	3	20.0
- ควรทันเทคโนโลยีปัจจุบันด้วย	3	20.0
- ไม่จำเป็นต้องใช้ทุกครั้งที่สอน ใช้บางครั้งที่กิจกรรมอาจไม่น่าสนใจพอ ใช้เรื่องยากที่ครูสื่อด้วยภาษาและจินตนาการไม่ได้	2	13.3
- ควร เพื่อให้เด็กเข้าใจเนื้อหาวิชาการมากขึ้น	2	13.3
- ควรใช้สื่อการสอนที่ชัดเจน และง่ายต่อการเรียนรู้	1	6.7
- เฉพาะขั้นตอนการทำงาน และองค์ความรู้	1	6.7
- ใช้ประกอบการสอนเนื้อหาที่เป็นอุปสรรค เพื่อเพิ่มความสามารถในการเรียนรู้แก่ผู้เรียน	1	6.7
- ควรใช้สื่อการสอนประกอบทุกครั้งเพื่อให้เด็กพิเศษเรียนร่วมมีความเข้าใจชัดเจนขึ้น	1	6.7
- เน้นการใช้ Chart เป็นหลัก หรือวีดิทัศน์ ฯลฯ	1	6.7
ท่านคิดว่าการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดเก็บอย่างไร		
- ควรแยกประเภทตามเนื้อหา และคำนึงถึงความสะดวกในการนำมาใช้งาน	4	26.7
- น่าจะจัดการให้มีที่เก็บในชั้นเรียนเพื่อความสะดวก	3	20.0
- ครูและนักเรียนทุกคนร่วมกันจัดเก็บ	1	6.7
- แยกตามเนื้อหาที่เรียน	1	6.7
- จัดเก็บให้ร่วมกันใช้ได้เป็นส่วนกลางของโรงเรียน	1	6.7
- ควรวางไว้ให้เด็กได้ศึกษาได้จับต้องสัมผัส ทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้	1	6.7
- เก็บให้มีดชิด ปลอดภัย เพื่อจะใช้งานได้นาน	1	6.7
- มีที่เก็บโดยแยกประเภท บำรุงดูแลรักษาตรวจสอบสภาพ	1	6.7
- เด็กปกติและเด็กพิเศษควรรับรู้การจัดเก็บที่ถูกต้อง	1	6.7
- ควรจัดเก็บไว้ตามมุมความรู้ ติดไว้ตลอดเพื่อเด็กจะได้กลับมาดูได้ตลอดเวลา	1	6.7
4.3 การวัด และประเมินผล		
4.3.1 รูปแบบวิธีการ และแนวทาง		
ท่านคิดว่า การวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในช่วงเวลาใดจึง เหมาะสมที่สุด(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)		
- ทุกช่วงเวลาที่ระบุไว้	4	26.7
- ระหว่างทำกิจกรรมกับปลายภาคเรียน	3	20.0
- ระหว่างทำกิจกรรมกับหลังกิจกรรมดูประมวลผลงาน	3	20.0
- เป็นระยะๆให้เหมาะสมกับการเรียนแต่ละเทอม	1	6.7
- ควรประเมินทุกช่วงการทำกิจกรรมแล้วแต่ความเหมาะสม	1	6.7
- หลังกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม	1	6.7
- วัดอย่างต่อเนื่องทุกระยะ ทั้งก่อน ระหว่าง หลัง และปลายภาค เพื่อจะ ได้เที่ยงตรง และเชื่อมั่นได้	1	6.7
- แล้วแต่ความเหมาะสม แต่ต้องสามารถรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนได้	1	6.7

**ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน (ต่อ)**

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่า การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวสามารถจะยืนยันความ สามารถของเด็กได้ทั้งหมดหรือไม่อย่างไร		
- การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความ สามารถของเด็กได้ เด็กแต่ละคนจะมีความถนัดความสามารถแตกต่างกัน กัน และศิลปะไม่ใช่การใช้ความคิดของครูในการประเมินผล	6	40.0
- การวัดและการประเมินผลคงไม่สามารถยืนยันความสามารถของเด็กได้แน่นอน	3	20.0
- แบบที่หลากหลาย และแบบปลายเปิด	2	13.3
- ควรใช้รูปแบบเดียวแต่สามารถครอบคลุมทุกเนื้อหาที่ต้องการวัด	1	6.7
- ควรใช้การประเมินผลหลากหลายรูปแบบจะดีกว่า	1	6.7
- ไม่ เพราะเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน มีความพร้อมต่างกัน ความรู้ความ สามารถก็ต่างกัน ไม่ควรวัดผลรูปแบบเดียว	1	6.7
- ไม่ได้ เพราะอาจจะไม่ยุติธรรมสำหรับเด็ก	1	6.7
4.3.2 เกณฑ์ในการวัด และประเมินผล		
ท่านคิดว่าเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลในเด็กปกติ และเด็กพิเศษควรใช้เกณฑ์ ในการวัดผลแบบเดียวกันหรือไม่อย่างไร		
- ไม่ควร ควรสร้างแบบประเมินสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ และคนที่สร้างนำ จะมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ และการศึกษาพิเศษ	3	20.0
- ไม่ควรใช้แบบเดียวกัน ถ้าเด็กพิเศษมีความบกพร่องหลายด้าน	3	20.0
- ควรแตกต่างกัน อาจลดเกณฑ์ลงสำหรับเด็กพิเศษ	2	13.3
- ควรใช้คนละแบบกัน	1	6.7
- ควร แต่มีการยืดหยุ่นในบางวิชา	1	6.7
- ควรใช้คนละเกณฑ์กัน แต่จุดประสงค์เดียวกัน	1	6.7
- ถ้าเป็นโรงเรียนร่วม ควรเหมือนกัน	1	6.7
- ไม่ควร เพราะความพร้อมต่างกันผลย่อมต่างกัน ตัววัดก็ต้องทำให้ต่าง กัน โดยมีหลักการเดียวกัน	1	6.7
- ไม่น่าจะใช้ระบบเดียวกัน ครูน่าจะมีความรู้วิธีการประเมินผลที่แตกต่างและยุติธรรม	1	6.7
- ไม่ควรใช้เกณฑ์เดียวกัน ครูควรคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กพัฒนาการ ของเด็กเป็นรายบุคคล	1	6.7
ท่านคิดว่าหลังจากการวัด และประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรม เสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร		
- ควรมี เพราะจะเป็นการส่งเสริมความสามารถของเด็ก แต่ควรใช้สำหรับ เด็กที่มีความสนใจทางศิลปะด้วย	4	26.7
- คิดว่าน่าจะดี เพราะถ้าเด็กเรียนอ่อนและไม่หาทางแก้ไขก็จะเป็นผลเสียในชั้นหน้าแน่นอน	3	20.0
- ไม่ แต่ควรค่อยๆส่งเสริมภายในชั่วโมงให้เด็กเกิดความชอบ ความประทับใจก่อนจากนั้น จึงค่อยๆเพิ่มขีดความสามารถให้เท่ากับเพื่อน	2	13.3
- ควรมี ควรเรียนเสริมพิเศษหรือเสริมกิจกรรมนอกห้องเรียน	2	13.3

ตารางที่ 13 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าหลังจากการวัด และประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร(ต่อ)		
- ควรมี กิจกรรมเสริมให้เด็กอ่อน แต่ขึ้นอยู่กับว่าทั้งครูและนักเรียนมีเวลาหรือไม่	1	6.7
- ควรจัด โดยจัดในกิจกรรมที่เด็กส่วนใหญ่อ่อน	1	6.7
- ควรจัดเพิ่ม การประชุมผู้ปกครองอาจได้ข้อมูลเพิ่มเติมใน การจัดกิจกรรมเสริมพิเศษ	1	6.7
- ควร ถ้าหากเขาต้องการ ถ้าเขาไม่ต้องการมันจะไม่เกิด ประโยชน์	1	6.7

จากตารางที่ 13 แสดงทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการสอน ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

4.1 วิธีการสอน

4.1.1 รูปแบบวิธีการสอน

ท่านคิดว่าการสอนศิลปะรวมกันทั้งห้อง กับการแยกสอนศิลปะเป็น 2 กลุ่ม และการสอนศิลปะเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นว่า วิธีการสอนศิลปะแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม คือ การสอนศิลปะรวมกันทั้งห้อง เนื่องจากถ้าแยกเด็กปกติกับเด็กพิเศษจะเกิดปัญหาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ร้อยละ 40.0

ท่านคิดว่าควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคนหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นว่า ควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคน แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีภาระรับผิดชอบมาก บางคนสอนหลายวิชา และยังต้องรับผิดชอบงานอื่นๆ นอกเหนือจากการสอน จึงไม่มีเวลาพอที่จะบันทึกทุกคน ร้อยละ 40.0

ท่านคิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าเป็นว่า คิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพราะจะทำให้ได้สังเกตเด็กได้รอบด้าน และละเอียดมากขึ้น ร้อยละ 46.7

4.2 สื่อการสอน

4.2.1 การจัดเตรียมสื่อการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม

ท่านคิดว่าในการเรียนร่วมนั้นควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลายในการใช้งานหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลาย เพราะสื่อการสอนที่มีความหลากหลายจะทำให้ให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น และตอบสนองความสามารถของเด็กพิเศษได้ด้วย ร้อยละ 40.0

ท่านคิดว่าหลักการเลือกสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้นมีหลักอย่างไรบ้าง

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า การเลือกสื่อและวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้น สื่อจะต้องชัดเจนเข้าใจง่ายเป็นขั้นเป็นตอนที่สำคัญต้องน่าสนใจ ร้อยละ 20.0

ท่านคิดว่าการผลิตสื่อการสอนนั้นควรเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ หรือควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรเน้นทั้งสองแบบ ทั้งการผลิตสื่อการสอนที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ และสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ ร้อยละ 26.7

4.2.2 การใช้สื่อการสอน

ท่านคิดว่าควรใช้สื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมน้อยอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรใช้สื่อแบบตัวอย่างของจริง กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 และควรทันเทคโนโลยีปัจจุบันด้วย ร้อยละ 20.0

ท่านคิดว่าการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้นควรจัดเก็บอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า การจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้นควรแยกประเภทตามเนื้อหา และคำนึงถึงความสะดวกในการนำมาใช้งาน ร้อยละ 26.7

4.3 การวัด และประเมินผล

4.3.1 รูปแบบวิธีการ และแนวทาง

ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้นควรจัดทำในช่วงเวลาใดจึงเหมาะสมที่สุด (ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า การวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้นควรจัดทำในทุกช่วงเวลา(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)ที่ระบุไว้ ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวสามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ทั้งหมดหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ เด็กแต่ละคนจะมีความถนัดความสามารถแตกต่างกัน และศิลปะไม่ใช่การใช้ความคิดของครูในการประเมินผล ร้อยละ 40.0

4.3.2 เกณฑ์ในการวัด และประเมินผล

ท่านคิดว่าเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลในเด็กปกติ และเด็กพิเศษควรรู้ใช้เกณฑ์ในการวัดผล แบบเดียวกันหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณไม่ควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกันควรสร้างแบบประเมินสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ คนที่สร้างน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะและการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 20.0

ท่านคิดว่าหลังจากการวัดและประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้ นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าคุณควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียน เพราะจะเป็นการส่งเสริมความสามารถของเด็ก แต่ควรใช้สำหรับเด็กที่มีความสนใจทางศิลปะด้วย ร้อยละ 26.7

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ

เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
5. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม		
5.1 การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน		
ท่านคิดว่าควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะอย่างไร(แสงสว่าง, เสียงรบกวน, มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียน)		
- มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียนน่าจะมีเป็นอันดับแรกส่วนเสียงรบกวนควรมีให้น้อยลง เด็กจะได้มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น	4	26.7
- เป็นบรรยากาศผ่อนคลาย มีสื่อสารสนเทศ เช่น งานที่จูงใจกระตุ้นอยากทำงานศิลปะ แสงมาก เสียงน้อย มุมเด็กไม่จำเป็นถ้าเด็กไม่ก่คน	3	20.0
- ควรเป็นบรรยากาศเกี่ยวกับการแสดงผลงานทางด้านศิลปะหลาย แขนง และควรมีมุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียนด้วย	2	13.3
- ควรมีการจัดให้ลงตัวในทุกปัจจัยที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนทั้งสองประเภท	2	13.3
- สภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้	1	6.7
- ควรให้มีแสงสว่างเพียงพอ ไม่มีเสียงรบกวนตา และมีมุมสงบให้เด็กได้นั่งผ่อนคลายหรือทบทวน	1	6.7
- กว้างขวาง อุปกรณ์ครบหลากหลาย ระบบการถ่ายเทอากาศดี อ่างล้างมือขนาดใหญ่ ตกแต่งด้วยองค์ความรู้ต่างๆ สีสันสดใส	1	6.7
- บรรยากาศและสภาพแวดล้อมเอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพราะวิชาศิลปะเป็นวิชาที่สะท้อนอารมณ์ความคิดของเด็กเพราะฉะนั้นสภาพแวดล้อมย่อมมีอิทธิพลมากต่อเด็ก	1	6.7

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับ
เด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม(ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่ อย่างไร(ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล)		
- ควร เพราะจะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือพฤติกรรมต่างๆ ให้กับเด็กได้	5	33.3
- ควร ในกรณีที่ที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ อีกทั้งยังสามารถเป็นศูนย์รวมข้อมูลของนักเรียนเหล่านี้ด้วย	5	33.3
- ไม่จำเป็น เนื่องจากมีสถานที่ที่บริการด้านการบำบัดต่างๆหลายหน่วยงาน ผู้ปกครองสามารถนำเด็กไปรับบริการต่างๆ หลังเลิกเรียนได้	3	20.0
- ถ้ามีได้ก็จะเป็นการดีมาก แต่บุคลากรที่ควบคุมก็ต้องมีความสามารถในด้านนี้โดยตรง	2	13.3
ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร (ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับ แจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ)		
- ควรมีอย่างน้อยทั้ง 3 ห้อง เพราะทั้ง 3 ห้องจะเป็นแหล่งการเรียนรู้อิสระ ยามที่ต้องการผ่อนคลาย	4	26.7
- ควรมี แต่ต้องมีคนดูแลด้วย	3	20.0
- ควรจัด เพื่อจะได้เอื้อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ในการเรียนศิลปะแก่ผู้เรียน	2	13.3
- ควร เสริมทางวิชาการที่ล่าช้าในด้านการเรียน	2	13.3
- ควรจัดห้องเสริมวิชาการเพิ่มเติมจากห้องเรียนปกติ	1	6.7
- ควร เพื่อสร้างบรรยากาศที่พิเศษเป็นการสร้างแรงจูงใจให้นักเรียนที่มาใช้ห้องเรียน	1	6.7
- คิดว่าถ้าทำได้ก็ดี เพราะเป็นสิ่งชี้วัดการทำงานของครูและ นักเรียน ว่าประสบความสำเร็จแค่ไหนอย่างไร	1	6.7
- ควรจัด เพราะการจะสร้างงานศิลปะได้นั้น สถานที่ก็เป็นปัจจัยหนึ่ง อีกทั้ง วิชาศิลปะนอกจากจะเน้นการปฏิบัติแล้ว เด็กควรได้สัมผัสชิ้นผลงานของ ตนเองหรือผู้อื่นก็จะทำให้เกิดความรักในการสร้างสรรค์ผลงานมากยิ่งขึ้น	1	6.7
ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่างน้ำ, ถังขยะ, วัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาด หรือไม่อย่างไร		
- ควรมีอย่างยิ่ง เนื่องจากวิชาศิลปะเป็นวิชาปฏิบัติ มีเครื่องมือใน การทำงานมาก มายการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกข้างต้นจะทำให้นักเรียนผู้จักดูแลรักษา ความสะดวกในการทำงานซึ่งปัจจุบันการสอนในประเทศไทยยังขาดสิ่งเหล่านี้มาก	6	40.0
- ควรมี และจำเป็นอย่างยิ่ง	2	13.3
- ควร เพิ่มขอบเขตในการกำหนดกิจกรรมการเรียน	2	13.3
- ไม่ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่แตกต่างจากเด็กปกติ	2	13.3
- ควรมีอย่างยิ่ง เพื่อจะได้จัดเก็บวัสดุอุปกรณ์อย่างมีระบบ ไม่ยุ่งยาก และ มีประสิทธิภาพ	1	6.7
- ควรจัดให้เหมาะสมกับความบกพร่องของเด็กด้วย	1	6.7
- ควรมีทุกอย่าง เพราะจะได้เปิดให้เด็กๆ ได้ช่วยเหลืองาน บ้านเล็กๆ น้อยๆ	1	6.7

ตารางที่ 14 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม(ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่าผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด		
- จัดในห้องแสดงผลงาน และแสดงในห้องเรียน เพราะเมื่อเด็กเห็นจะได้ดีใจ	4	26.7
- จัดระบบเดียวกับเด็กปกติ	3	20.0
- แฟ้มสะสมงาน เก็บเป็นรายบุคคล	3	20.0
- ผลงานดีเด่นควรได้จัดโชว์ และจัดเก็บโดยใส่แฟ้ม ใส่กรอบ ใส่ตู้โชว์ และจัดนำแสดงอย่างต่อเนื่อง	3	20.0
- ควรจัดทำในลักษณะในลักษณะแฟ้มสะสมผลงาน ถ้ามีผลงานที่น่าสนใจก็ควรนำมาจัดแสดง ควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการจัดเก็บ เช่น การทำเป็นสมุดผลงานของตนเอง	2	13.3

จากตารางที่ 14 แสดงทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

5.1 การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

ท่านคิดว่าควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะอย่างไร (แสงสว่าง, เสียงรบกวน, มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียน)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะนั้น มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียนน่าจะมีเป็นอันดับแรก ส่วนเสียงรบกวนควรมีให้น้อยลง เด็กจะได้มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร (ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติ เพราะจะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือพฤติกรรมต่างๆ ให้กับเด็กได้ และควร ในกรณีที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ อีกทั้งยังสามารถเป็นศูนย์รวมข้อมูลของนักเรียนเหล่านี้ด้วย ร้อยละ 33.3

ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร (ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ)

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรมีการจัดห้องเสริมวิชาการเพิ่มจากห้องเรียนปกติอย่างยั้งทั้ง 3 ห้อง ทั้งห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ และบอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ เพราะทั้ง 3 ห้องจะเป็นแหล่งการเรียนรู้อิสระยามที่ต้องการผ่อนคลาย ร้อยละ 26.7

ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่างน้ำ, ถังขยะ, วัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาด หรือไม้อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ควรอย่างยั้งที่ห้องเรียนศิลปะจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เนื่องจากวิชาศิลปะเป็นวิชาปฏิบัติ มีเครื่องมือในการทำงานมากมาย การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกข้างต้นจะทำให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะดวกในการทำงาน ซึ่งปัจจุบันการสอนในประเทศไทยยังขาดสิ่งเหล่านี้มาก ร้อยละ 40.0

ท่านคิดว่าผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็น่า ผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บในห้องแสดงผลงาน และแสดงในห้องเรียน เพราะเมื่อเด็กเห็นจะได้ดีใจ ร้อยละ 26.7

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ

ในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ		
ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ		
- เห็นด้วย ถ้าเด็กพิเศษมีศักยภาพเพียงพอในการเรียน หรือการช่วยเหลือตนเอง แต่ถ้าหากเด็กพิเศษไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้ดีกว่า	6	40.0
- เห็นด้วยกับการให้เด็กได้สังคม และใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติ ทั้งนี้เด็กต้องมีความพร้อมที่จะเรียนร่วม	3	20.0
- เห็นด้วย ถ้ามีครูให้ความช่วยเหลืออย่างเต็มที่	2	13.3
- เห็นด้วย เพราะเด็กพิเศษกลุ่มดังกล่าวจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองได้เต็มที่ หากเขาได้เรียนในโรงเรียนเฉพาะทาง และตัวเด็กเองจะได้มีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองหากเขาทำได้ไม่ต้องมีปัญหาในการปรับตัวกับเด็กปกติ	1	6.7
- เห็นด้วย แต่อย่างมากเกินไป หากมีเด็กปกติมากไม่ควรให้เด็กพิเศษเข้าเรียนร่วม เพราะจะเกิดปัญหาในการควบคุมชั้นเรียน	1	6.7
- เห็นด้วย	1	6.7
- ในฐานะของสังคมมีความเห็นด้วย แต่ในฐานะครูไม่เห็นด้วย	1	6.7

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ

ในวิชาศิลปะศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านต้องการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดเข้ามาเรียนร่วมในวิชาศิลปะเพราะเหตุใด		
- ได้ทุกคนทุกประเภท ถ้ามีความเหมาะสมที่เข้าเรียนได้	5	33.3
- ทุกประเภท เพราะทุกคนควรอยู่ร่วมกันอย่างเสรี	2	13.3
- เด็กที่มีความบกพร่องทางอารมณ์น่าจะช่วยให้เขาผ่อนคลายได้มาก แต่ครูจะลำบากในการคุมชั้นเรียนนิดหน่อย ถ้าเป็นเด็กบกพร่องด้านอื่นๆ ก็สามารถเรียนร่วมได้อย่างสบาย แต่ไม่รู้ว่าวิชาศิลปะจะช่วยได้มากน้อยแค่ไหน	2	13.3
- เด็กที่มีความบกพร่องทางการพูด	2	13.3
- เด็กที่มีความสามารถทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ มีภาษาสื่อสารบอกความต้องการได้ และมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าง	2	13.3
- บกพร่องทางการได้ยินน่าจะดีที่สุด เพราะไม่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางศิลปะ	1	6.7
- ประเภทใดก็ได้ เพราะวิชาศิลปะไม่ได้เป็นวิชาที่แสดงถึงระดับสติปัญญาของเด็ก แต่เป็นการแสดงออกเพื่อสะท้อนความคิด อารมณ์ จินตนาการของเด็ก เด็กประเภทใดก็สามารถแสดงออกทางศิลปะได้	1	6.7
ท่านเห็นว่าควรมีการจัดทำหลักสูตรศิลปะศึกษา เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร		
- ควรมี เพราะศิลปะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความคิดของผู้สร้างงานศิลปะ เด็กที่ได้เรียนศิลปะก็จะเป็นการแสดงออกทางความคิดมาให้ผู้อื่นได้รับรู้	5	33.3
- การจัดทำหลักสูตรก็สามารถพัฒนาศักยภาพด้านความคิดและอารมณ์ให้กับเด็กพิเศษได้	3	20.0
คิดว่าควรจัดทำหลักสูตรเฉพาะ เพราะการศึกษาจะพัฒนาได้ไม่ยาก ถ้าผู้เรียนรู้มีข้อมูลที่ใกล้เคียงกัน		
- ควร เพราะจะสามารถส่งเสริมเด็กที่พิเศษในเฉพาะทางได้อย่างเต็มที่ ซึ่งคงจะสามารถเห็นผลอะไรบ้างไม่มากนักน้อย	2	13.3
- ถ้าในโรงเรียนปกติอาจไม่จำเป็นจะต้องจัดทำหลักสูตรใหม่ เพราะเด็กแต่ละคนจะมีแผนการเรียนเฉพาะบุคคลอยู่แล้ว	1	6.7
- ควรมีการจัดทำ แต่ต้องแยกนัดเรียนปกติกับเด็กพิเศษ	1	6.7
- ควรจัดให้มี เพื่อจะได้ส่งเสริมให้เด็กกลุ่มนี้ เป็นเยาวชนกลุ่มสำคัญในการสร้างงานศิลปะ เพื่อท้องถิ่นและประเทศอย่างเต็มศักยภาพ	1	6.7
- เฉพาะความบกพร่องบางอย่างเท่านั้น ที่ควรมีหลักสูตรเฉพาะ		
- ควร โดยให้ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปะเด็ก การศึกษาพิเศษ นักจิตวิทยา จิตแพทย์ ร่วมกันสร้างหลักสูตรขึ้นจะดีมาก	1	6.7

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ
ในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านพอใจในผลการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาหรือไม่ และผู้ปกครองพอใจ ในพัฒนาการของเด็ก หรือไม่อย่างไร		
- ไม่พอใจ เพราะคิดว่าถ้าเรามีความรู้ในด้านการศึกษาพิเศษน่าจะช่วย เด็กพิเศษได้มากขึ้นกว่านี้ ส่วนผู้ปกครองคิดว่าเขาน่าจะพึงพอใจ เพราะ เด็กก็จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับอายุ และเวลา	4	26.7
- พอใจในระดับหนึ่งเท่านั้น	3	20.0
- พอใจในผลการจัดการเรียนร่วม ระดับพอใช้ ขณะเดียวกันผู้ปกครองก็พึงพอใจใน พัฒนาการของครูของตน เพราะสามารถเรียนรู้ได้ในระดับเท่าเทียมกับเด็กปกติ	3	20.0
- ไม่พอใจ ที่มีชั้นเรียนจำกัดในเด็กเล็กถึงประถมควรมีมากขึ้นถึงระดับ อุดมศึกษา ส่วนผู้ปกครองพอใจในระดับหนึ่ง ยังไม่ถึงที่สุด (อนาคต)	1	6.7
- พอใจในผลการจัดการเรียนร่วม เพราะเด็กมีพัฒนาการด้านต่างๆ ดีขึ้น เหมาะสมกับวัยมากขึ้น และผู้ปกครองมีความพอใจในพัฒนาการของเด็ก	1	6.7
- พอใจ ถ้าผลออกมาดีในภาพรวมผู้ปกครองก็พอใจ	1	6.7
- ส่วนมากในชั้นประถม ผู้ปกครองกับครูก็มีความรู้สึกคล้ายๆกัน กล่าวคือ ไม่อยากจะสนใจในพัฒนาการทางศิลปศึกษามากจะไปเน้นวิชาการด้านอื่นๆ	1	6.7
- ไม่พอใจ เพราะการสอนศิลปศึกษายังไม่ค่อยได้รับความสนใจ มักจะให้ ครูประจำชั้นซึ่งไม่มีความชำนาญมาสอน ทำให้ผลที่ได้รับไม่ดีเท่าที่ควร และผู้ปกครองก็ไม่พอใจเช่นกัน เนื่องจากครูในโรงเรียนประถมส่วนใหญ่ ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญใส่ใจกับเด็กพิเศษเท่าที่ควร	1	6.7
ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาจะเป็นอย่างไร		
- วิชาศิลปศึกษาจะมีความสำคัญกับการจัดการเรียนร่วมมากขึ้น เนื่องจาก เป็นวิชาที่มุ่งสะท้อนความคิด อารมณ์ จินตนาการ ซึ่งจะกระตุ้นพัฒนาการ ของเด็กเรียนร่วมได้ดีกว่าวิชาที่เน้นความรู้ความเข้าใจ สถิติปัญญา	4	26.7
- น่าจะดีกว่าที่คิด กล่าวคือ เปิดโอกาสให้คนที่บกพร่องมีโอกาส คนบกพร่อง มักมีบางอย่างชดเชย อาจจะได้ดีกว่าคนปกติก็ได้	3	20.0
- มีกิจกรรมที่หลากหลายซับซ้อนมากขึ้น	2	13.3
- คงเป็นรูปธรรมมากขึ้น	1	6.7
- ควรพัฒนาให้สมบูรณ์ และมากที่สุดเหมือนต่างประเทศ	1	6.7
- อาจจะมีการพัฒนาขึ้น	1	6.7
- จะมีรูปแบบที่ชัดเจน มีหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การวัดผลประเมิน ผลที่กำหนดไว้ชัดเจน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนร่วมกับเด็กปกติก็จะ สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้นปัญหาต่างๆ ก็จะลดน้อยลง	1	6.7
- ถ้าจะประสบความสำเร็จ ต้องมีคนที่สามารถจัดการเด็กพิเศษได้ดี เพราะฉะนั้นอาจเกิดปัญหากับเด็ก ต้องมีครูการศึกษาพิเศษเข้ามาช่วย	1	6.7
- น่าจะดีกว่านี้ เพราะควรส่งครูไปศึกษาต่อต่างประเทศ ด้านศิลปะบำบัด จะช่วยเหลือโรงเรียนได้มาก และช่วยเด็กได้มากขึ้นเช่นกัน	1	6.7

ตารางที่ 15 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ ในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ (ต่อ)

ข้อความ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับ การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาระดับประถมให้ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง		
- ควรมีการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่าย ครูแนะแนว/ครูศิลปะ/ครูการศึกษาพิเศษ/จิตแพทย์อย่างต่อเนื่องโดยตลอดน่าจะเป็นสิ่งที่ดี	4	26.7
- การประชุมกับผู้ปกครอง และทุกฝ่ายจะช่วยพัฒนาการเรียนร่วมให้ดีขึ้น	3	20.0
- ทัศนคติของครู, ผู้บริหาร, ผู้ปกครอง, เด็กปกติที่เรียนร่วม สร้างความรู้ความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจกัน		
- ควรจัดให้เด็กพิเศษกลุ่มดังกล่าวได้เรียนรู้บนพื้นฐานของความพร้อมทุกด้าน ทั้ง ครู ผู้เรียน หลักสูตร สื่อ ห้องพิเศษ การวัดประเมินผล และอื่นๆ แล้วเด็กพิเศษจะสำเร็จตามเป้าหมาย	2	13.3
- ผู้บริหารและบุคลากรที่เกี่ยวข้องในหน่วยงานควรมีความเข้าใจ และมุ่งมั่นในการพัฒนาอย่างเต็มที่	2	13.3
- ควรได้รับความร่วมมือ และประสานกันทั้งผู้ปกครอง ครู หมอ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาเด็กไปในทางเดียวกัน	1	6.7
- ครูต้องเข้าใจธรรมชาติของวิชา และทักษะพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคน จึงจะสามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม	1	6.7
- ควรมีการส่งเสริม ติดตามผลอย่างจริงจัง เช่น มีการฝึกอบรม หรือการให้วิทยากรที่มีความรู้เรื่องเด็กพิเศษเข้ามาให้คำแนะนำ และครูผู้สอนควรมีความชำนาญความถนัดในวิชาศิลปศึกษา ร่วมกันวางแผนการสอนกับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ	1	6.7

จากตารางที่ 15 แสดงทัศนคติจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษ ในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ ในเรื่องข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นในรายละเอียดประเด็นต่างๆ ดังนี้

ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่让孩子ที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า เห็นด้วยที่让孩子ที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ถ้าเด็กพิเศษมีศักยภาพเพียงพอในการเรียน หรือการช่วยเหลือตนเอง แต่ถ้าหากเด็กพิเศษไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้ดีกว่า ร้อยละ 40.0

ท่านต้องการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเภทใดเข้ามาเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาเพราะเหตุใด

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาได้ทุกคนทุกประเภท ถ้ามีความเหมาะสมที่เข้าเรียนได้ ร้อยละ 33.3

ท่านเห็นว่าควรมีการจัดทำหลักสูตรศิลปศึกษาเฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรมีการจัดทำหลักสูตรศิลปศึกษา เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ เพราะศิลปะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความคิดของผู้สร้างงานศิลปะ เด็กที่ได้เรียนศิลปะก็จะเป็นการแสดงออกทางความคิดมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ การจัดทำหลักสูตรก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพด้านความคิดและอารมณ์ให้กับเด็กพิเศษได้ ร้อยละ 33.3

ท่านพอใจในผลการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาหรือไม่ และผู้ปกครองพอใจในพัฒนาการของเด็กหรือไม่อย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ไม่พอใจผลการจัดการเรียนร่วม เพราะคิดว่าถ้าเรามีความรู้ในด้านการศึกษาพิเศษน่าจะช่วยเด็กพิเศษได้มากขึ้นกว่านี้ ส่วนผู้ปกครองคิดว่าเขาน่าจะพึงพอใจ เพราะเด็กก็มีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับอายุ และเวลา ร้อยละ 26.7

ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาจะเป็นอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาจะมีความสำคัญกับการจัดการเรียนร่วมมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิชาที่มุ่งสะท้อนความคิด อารมณ์ จินตนาการ ซึ่งจะกระตุ้นพัฒนาการของเด็กเรียนร่วมได้ดีกว่าวิชาที่เน้นความรู้ ความเข้าใจ สติปัญญา ร้อยละ 26.7

ท่านมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับ การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาระดับ ประถมให้ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง

ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาระดับ ประถมให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่าย ครูแนะแนว/ ครูศิลปะ/ ครู การศึกษาพิเศษ/ จิตแพทย์ อย่างต่อเนื่องโดยตลอดน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ร้อยละ 26.7

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “ทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา” สรุปผลการวิจัยตามลำดับ ดังนี้ คือ

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา ในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ครูผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. หลักสูตร 4. วิธีการสอน 5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

2. วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 ครูศิลปะทั้งหมดในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร จำนวน 69 ท่าน 37 โรงเรียน

กลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง คือ ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ 5 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษา 5 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษาเด็กพิเศษ 5 ท่าน รวมผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด 15 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับอาจารย์ศิลปะศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร และแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษา ซึ่งแบบสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 2 ชุด คือ ชุดที่ 1 สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางศิลปะศึกษา ชุดที่ 2 สำหรับผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ

2.1 แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อคำถามสำรวจความคิดเห็นที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา โดยจำแนกตามองค์ประกอบในการจัดการเรียนการสอนในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ครูผู้สอน ผู้เรียน เนื้อหาหลักสูตร วิธีการสอน สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม ซึ่งมี

ลักษณะเป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยได้กำหนดความหมายไว้ 5 ระดับ ดังนี้คือ

5	หมายถึง	ระดับของความเห็นด้วยมากที่สุด
4	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยมาก
3	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยปานกลาง
2	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อย
1	หมายถึง	ระดับของระดับของความเห็นด้วยน้อยที่สุด

ตามลำดับข้อ โดยแยกเป็น

1. ครูผู้สอน จำนวน 8 ข้อ
2. ผู้เรียน จำนวน 8 ข้อ
3. เนื้อหาหลักสูตร จำนวน 8 ข้อ
4. วิธีการสอน จำนวน 15 ข้อ
5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม จำนวน 8 ข้อ

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา แบบสัมภาษณ์สำหรับเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้เชี่ยวชาญ 3 กลุ่ม คือ 1.ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษา 3. ผู้เชี่ยวชาญด้านศิลปศึกษาเด็กพิเศษ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ 2 แบบ คือ

- 1.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา (ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม 2 และ 3)
- 2.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ(ใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม1)

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ รวมทั้งการสัมภาษณ์อาจารย์ และผู้เชี่ยวชาญอย่างไม่เป็นทางการเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวทางในการวิจัย และการดำเนินการสร้างเครื่องมือสำหรับกรวิจัย นำโครงสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่สร้างเสร็จไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจแก้ไขด้านเนื้อหา ภาษาที่ใช้ให้ชัดเจน และสร้างความเข้าใจมากยิ่งขึ้น เมื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจแก้ไขเสร็จแล้วจึงนำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 4 ท่าน ช่วยพิจารณาตรวจแบบสอบถามในด้านความเหมาะสม ความชัดเจนของภาษา และความครอบคลุมของเนื้อหา เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจแก้ไขแล้วจึงนำแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจพิจารณาไปดำเนินการแก้ไขปรับปรุงใหม่ ภายใต้คำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิ

และให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งอาจารย์ที่ปรึกษา นำแบบสอบถามมาทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่กำหนด หาความเที่ยงของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล(SPSS/PS + Statitical Package for the Social Sciences/personal Computer) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา(α - Reliability) ของคอนบราค (Cronbach) และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง สร้างแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลกับกลุ่มอาจารย์ศิลปศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร จำนวน 37 โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มประชากรโดยส่งทางไปรษณีย์ และนำมาวิเคราะห์

3.2 การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา 15 ท่านจากนั้นจึงทำการนัดหมายผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมกับนัดวันที่จะทำการสัมภาษณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้มาวิเคราะห์ในตอนที่ 1 ตอนที่ 2 ใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์บนเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล(SPSS/PS + Statitical Package for the Social Sciences/personal Computer) คำนวณหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย หรือค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยที่ได้มาแปลความหมาย และวิเคราะห์ นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง

นำข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์แยกประเภท และนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง และสรุปผลจากความเรียงนั้น

3.สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1. สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญ

1. สถานภาพทั่วไปของครูศิลปะในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร

จากการตอบแบบสอบถามของครูศิลปะที่ตอบแบบสอบถาม พบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 69.23 เป็นเพศชายร้อยละ 30.77 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 31 - 35 ปี ร้อยละ 26.15 รองลงมาคืออายุ 36 - 40 ปี ร้อยละ 24.62 สำหรับวุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีวุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า คิดเป็นร้อยละ 87.70 โดยส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 6 - 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.70 รองลงมาคือประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 11-15 ปี ร้อยละ 23.08 ซึ่งประเภทของเด็กพิเศษที่ผู้เชี่ยวชาญสอนในชั้นเรียนร่วมส่วนใหญ่เป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา คิดเป็นร้อยละ 30.77 โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่สอนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คิดเป็นร้อยละ 53.85 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์การสอนศิลปศึกษา สำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม เนื่องจากไม่มีเด็กพิเศษที่บกพร่องทางการได้ยินเข้าเรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 60.00 ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาที่เรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 92.30 และไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการใช้ภาษากับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน คิดเป็นร้อยละ 96.92 โดยที่ผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีวิธีหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม ด้วยการศึกษาดูด้วยตนเองจากตำรา บทความต่างๆ คิดเป็นร้อยละ 30.77 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดไม่เคยเขียนบทความทางวิชาการหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเด็กพิเศษ คิดเป็นร้อยละ 100 และผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ใหญ่ไม่ได้ใช้การสื่อสารกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม เนื่องจากไม่มีเด็กพิเศษที่บกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 20 โดยผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่ใช้ท่าทางโดยธรรมชาติ (Gestures) ประกอบกับการใช้ภาษามือไทยในการสอน คิดเป็นร้อยละ 70.77 ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดไม่สามารถสะกดอักษรไทยด้วยนิ้วมือ (Finger Spelling) ได้ครบ 44 ตัว คิดเป็นร้อยละ 100 และส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ และทักษะการใช้ภาษามือในการสื่อสาร คิดเป็นร้อยละ 93.85

2. สถานภาพทั่วไปของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญพบว่าส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงคิดเป็นร้อยละ 66.7 เป็นเพศชายร้อยละ 33.3 โดยส่วนใหญ่มีอายุ 41 - 45 ปี ร้อยละ 53.3 รองลงมาคืออายุ 26 - 30 ปี ร้อยละ

ละ 26.7 วุฒิการศึกษาของผู้เชี่ยวชาญที่ให้การสัมภาษณ์ส่วนใหญ่สูงกว่าปริญญาโท ร้อยละ 53.3 วุฒิปริญญาตรี หรือเทียบเท่า ร้อยละ 46.7 โดยมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 6 – 10 ปี และ 16 – 20 ปี ร้อยละ 26.7 และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางด้านการจัดการเรียนร่วม หรือการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 66.7

ตอนที่ 2. รายงานสรุปผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็น ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ ในเรื่องการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ครูผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. หลักสูตร 4. วิธีการสอน 5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านผู้สอน

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านผู้สอน

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้สอน พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.77$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการ และความสะดวกต่างๆที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสนใจ ($\bar{X} = 4.44$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านศิลปศึกษาโดยตรง ครูที่จบการศึกษาอื่นที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.85$)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้สอน

ครูผู้สอนศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรมีวุฒิทางศิลปศึกษา หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรง เนื่องจากการมีวุฒิทำให้เข้าใจเด็ก เด็กสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ร้อยละ 53.3 ครูผู้สอนศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิอย่างยิ่ง ในทุกด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิควิธีการสอนศิลปะที่ทันสมัย หรือการสอนศิลปะเฉพาะด้านก็ได้ และเกี่ยวกับศิลปะบำบัด ร้อยละ 40 บทบาท และหน้าที่ของครูผู้สอนศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วมหากครูศิลปะให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษมากขึ้นไปเด็กปกติจะเกิดความน้อยใจว่าทำไมถึงไม่เท่าเทียมกัน ร้อยละ 33.3 สวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมดี สวัสดิการขั้นพื้นฐานก็มีประกันสังคม หากเป็น

เรื่องเงินพิเศษเพิ่มเติมนั้นไม่จำเป็น เพราะครูมีหน้าที่ดูแลเด็กทุกคนอยู่แล้ว ถ้าจะให้ควรเป็นการลดชั่วโมงสอนให้น้อยลงเพื่อมีเวลาว่างมาศึกษาเด็กพิเศษให้มากขึ้น ร้อยละ 33.3 ปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม คือ ปัญหาบทบาทหน้าที่ และการสนับสนุนจากหน่วยงาน ร้อยละ 33.3

2. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านผู้เรียน

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านผู้เรียน

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านผู้เรียน พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.74$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้ ($\bar{X} = 4.02$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรแยกเด็กพิเศษออกจากชั้นเรียนร่วมเป็นกลุ่มเฉพาะ ให้ทำกิจกรรมศิลปะตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน ($\bar{X} = 3.15$)

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านผู้เรียน

ด้านผู้เรียน การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะโดยมีคุณครูคอยชี้แนะ ร้อยละ 40 การจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีส่วนของเด็กพิเศษ 1 คน ต่อเด็กปกติประมาณ 15 คน คิดว่าน่าจะกำลังดีในการดูแลทั้งเด็กพิเศษและเด็กปกติไปพร้อมๆ กัน ร้อยละ 33.3 ความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นไม่ทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อันร่วมกันของเด็ก โดยสอนเหมือนเด็กปกติ แต่จำเป็นต้องมีการวางแผนงานที่เหมาะสม การเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้น อาจเกิดปัญหาความล่าช้านิดหน่อย โดยครูจะต้องอธิบายให้คนกลุ่มใหญ่เข้าใจ ในช่วงแรกของการเรียนร่วมอาจมีปัญหบ้าง แต่พอได้เรียนรู้ปัญหาก็จะลดลง ซึ่งเด็กพิเศษจะต้องมีความพร้อมที่จะไปเรียนร่วม ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกัน แต่ย่อยขั้นตอนและวิธีการให้เด็กพิเศษได้เรียนรู้ และควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ เพราะ ศิลปะทำให้พัฒนาด้านความคิดสร้างสรรค์ อารมณ์ สังคม จิตใจ ร่างกาย ล้วนเป็นสิ่งที่ควรจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาเด็กเหล่านี้มากๆ ร้อยละ 26.7

3. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร

3.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านเนื้อหาหลักสูตร

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.75$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กพิเศษ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆ กัน ($\bar{X} = 4.26$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมศิลปะที่เด็กพิเศษต้องการต่างจากเด็กปกติทั่วไปอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 3.28$)

3.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหาหลักสูตร

ด้านเนื้อหาหลักสูตร การเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรเรียงตามความสนใจของเด็ก ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ ร้อยละ 46.7 ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลักในการเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม ร้อยละ 33.3 หลักสูตรศิลปะโดยรวมแล้วมักมีเนื้อหาครอบคลุมเหมาะสมกับแต่ละช่วงของอายุ-ชั้นเรียน ดีอยู่แล้ว ส่วนเมื่อเรียนร่วมกันแล้วคนที่ต้องแก้ไขก็คือครูผู้สอน การปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมว่ามีความสำคัญ เพราะการที่เด็กทำงานศิลปะได้ และมีการพูดการอธิบาย การนำเสนอผลงาน เล่าขั้นตอนทำงาน หลักสูตรศิลปะเพื่อพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษในลักษณะของเด็กประถม-มัธยมนั้น ไม่ได้คิดว่าหลักสูตรเฉพาะทางจะดี เพราะเด็กพิเศษน่าจะไปในทิศทางเดียวกับสังคม ปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือ ปัญหาการจัดหลักสูตรศิลปะสำหรับเด็กพิเศษ และเด็กปกติให้ควบคู่กันอย่างเหมาะสม ร้อยละ 26.7

4. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านวิธีการสอนศิลปศึกษา

4.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านวิธีการสอน

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา ด้านวิธีการสอน เรื่องวิธีการสอน พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการพิเศษนอกเหนือจากชั้นเรียนร่วม ($\bar{X} = 3.91$) ส่วนข้อที่มีความ

คิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรแยกสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กปกติ กับกลุ่มเด็กพิเศษอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.83$)

ด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการเรียนการสอน พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆ ด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว ($\bar{X} = 4.11$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรจัดเก็บสื่อการเรียนการสอนศิลปะ ไว้ในที่เฉพาะหรือชั้นวางของโดยแยกเป็นสื่อวัสดุอุปกรณ์ และของเล่นของเด็กปกติ กับของเด็กพิเศษอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.50$)

ด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรมีการวัด และประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษอยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.70$)

4.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านวิธีการสอน

ด้านวิธีการสอนเรื่อง วิธีการสอน คิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพราะจะทำให้ได้สังเกตเด็กได้รอบด้าน และละเอียดมากขึ้น ร้อยละ 46.7 วิธีการสอนศิลปะแบบที่เหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม คือ การสอนศิลปะร่วมกันทั้งห้อง เนื่องจากถ้าแยกเด็กปกติกับเด็กพิเศษจะเกิดปัญหาในการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และควรทำบันทึกแสดงผลพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคน แต่ในทางปฏิบัติเป็นไปได้ยาก เพราะครูผู้สอนส่วนใหญ่จะมีภาระรับผิดชอบมาก บางคนสอนหลายวิชา และยังต้องรับผิดชอบงานอื่นๆ นอกเหนือจากการสอน จึงไม่มีเวลาพอที่จะบันทึกทุกคน ร้อยละ 40.0

ด้านวิธีการสอนเรื่อง สื่อการเรียนการสอน ควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลาย เพราะสื่อการสอนที่มีความหลากหลายจะทำให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น และตอบสนองความสามารถของเด็กพิเศษได้ด้วย ร้อยละ 40.0 ควรเน้นการผลิตสื่อทั้งสองแบบ ทั้งการผลิตสื่อการสอนที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ สื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดย

เฉพาะ และการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรแยกประเภทตามเนื้อหา ควรคำนึงถึงความสะดวกในการนำมาใช้งาน ร้อยละ 26.7 ควรใช้สื่อแบบตัวอย่างของจริง กระตุ้นประสาทสัมผัสทั้ง 5 และควรทันเทคโนโลยีปัจจุบันด้วย ร้อยละ 20.0

ด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ เด็กแต่ละคนจะมีความถนัดความสามารถแตกต่างกัน และศิลปะไม่ใช่การใช้ความคิดของครูในการประเมินผล ร้อยละ 40.0 การวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในทุกช่วงเวลา(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)ที่ระบุไว้ และควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียน เพราะจะเป็นการส่งเสริมความสามารถของเด็ก แต่ควรใช้สำหรับเด็กที่มีความสนใจทางศิลปะด้วย ร้อยละ 26.7 ไม่ควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกัน ควรสร้างแบบประเมินสำหรับเด็กพิเศษโดยเฉพาะ และคนที่สร้างน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับศิลปะ และการศึกษาพิเศษ ร้อยละ 20.0

5. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

5.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาทัศนระของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม พบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.15$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่ครูศิลปะมีความคิดเห็นสูงสุดในเรื่อง ควรจัดเตรียมถังขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ ($\bar{X} = 4.62$) ส่วนข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรมีมุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนการเรียนกับครูหลังจากเรียนศิลปะเป็นกลุ่มใหญ่ อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.65$)

5.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ควรอย่างยิ่งที่ห้องเรียนศิลปะจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เนื่องจากวิชาศิลปะเป็นวิชาปฏิบัติ มีเครื่องมือในการทำงานมากมาย การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกข้างต้นจะทำให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะดวกในการทำงาน ซึ่งปัจจุบันการสอนในประเทศไทยยังขาดสิ่งเหล่านี้มาก ร้อยละ 40.0 ควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติ เพราะจะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถ หรือพฤติกรรมต่างๆ

ให้กับเด็กได้ และควร ในกรณีที่ต้องการเน้นเป็นพิเศษ อีกทั้งยังสามารถเป็นศูนย์รวมข้อมูลของนักเรียนเหล่านี้ด้วย ร้อยละ 33.3 การจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะนั้น มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียนน่าจะมีเป็นอันดับแรก ส่วนเสียงรบกวนควรมีให้น้อยลง เด็กจะได้มีสมาธิในการทำงานมากขึ้น ควรมีการจัดห้องเสริมวิชาการเพิ่มจากห้องเรียนปกติอย่างยั้งทั้ง 3 ห้อง ทั้งห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ และบอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ เพราะทั้ง 3 ห้องจะเป็นแหล่งการเรียนรู้อิสระยามที่ต้องการผ่อนคลาย และผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บในห้องแสดงผลงาน และแสดงในห้องเรียน เพราะเมื่อเด็กเห็นจะได้ดีใจ ร้อยละ 26.7

6. ผลการวิเคราะห์ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ

จากการศึกษาทัศนคติของครูศิลปะ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่น ๆ เห็นด้วยที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ถ้าเด็กพิเศษมีศักยภาพเพียงพอในการเรียน หรือการช่วยเหลือตนเอง แต่ถ้าหากเด็กพิเศษไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้ดีกว่า ร้อยละ 40.0 ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาได้ทุกคนทุกประเภท ถ้ามีความเหมาะสมที่เข้าเรียนได้ และควรมีการจัดทำหลักสูตรศิลปะศึกษา เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะ เพราะศิลปะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่สามารถสะท้อนอารมณ์ความคิดของผู้สร้างงานศิลปะ เด็กที่ได้เรียนศิลปะก็จะแสดงออกทางความคิดมาให้ผู้อื่นได้รับรู้ การจัดทำหลักสูตรก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพด้านความคิดและอารมณ์ให้กับเด็กพิเศษได้ ร้อยละ 33.3 ไม่พอใจผลการจัดการเรียนร่วม เพราะคิดว่าถ้าเรามีความรู้ในด้านการศึกษาพิเศษน่าจะช่วยเด็กพิเศษได้มากขึ้นกว่านี้ ส่วนผู้ปกครองคิดว่าเขาน่าจะพึงพอใจ เพราะเด็กก็จะมีพัฒนาการที่ดีขึ้นตามลำดับอายุ และเวลา ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาจะมีความสำคัญกับการจัดการเรียนร่วมมากขึ้น เนื่องจากเป็นวิชาที่มุ่งสะท้อนความคิด อารมณ์ จินตนาการ ซึ่งจะกระตุ้นพัฒนาการของเด็กเรียนร่วมได้ดีกว่าวิชาที่เน้นความรู้ความเข้าใจ สถิติปัญหา และการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาระดับประถมให้ประสบความสำเร็จ ควรมีการทำงานร่วมกันจากหลายฝ่าย ครูแนะแนว/ ครูศิลปะ/ ครูการศึกษาพิเศษ/ จิตแพทย์ อย่างต่อเนื่องโดยตลอดน่าจะเป็นสิ่งที่ดี ร้อยละ 26.7

อภิปรายผลการวิจัยการศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา

การอภิปรายผลเป็นรายชื่อของการศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาในด้านต่างๆ ดังนี้ 1. ครูผู้สอน 2. ผู้เรียน 3. หลักสูตร 4. วิธีการสอน 5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

1. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านผู้สอน

ความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการ และความสะดวกต่างๆที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสมัครใจ ($\bar{X} = 4.44$) สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2540) เกี่ยวกับการสร้างขวัญ และกำลังใจของบุคลากรในโรงเรียนว่าผู้บริหารควรพิจารณา และสนับสนุนให้ครูได้รับสิทธิอันพึงจะได้ เช่น เงิน พ.ค.ศ. (เงินเพิ่มสำหรับครูการศึกษาพิเศษ) ค่าเช่าบ้าน การขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ เป็นต้น การสนับสนุน และส่งเสริมให้ครูได้มีโอกาสดำรงตำแหน่งที่สูงขึ้น การสร้างเสริมขวัญ และกำลังใจ โดยการเยี่ยมชั้นเรียน ประชุมพบปะสังสรรค์ ทัศนศึกษา การให้โอกาสครูได้มีส่วนร่วมในงานต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น แต่งตั้งเป็นคณะกรรมการทำงาน และร่วมกิจกรรมต่างๆ ตลอดจนร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปรับปรุง และพัฒนางาน รวมทั้งการพิจารณา และเสนอขอความดีความชอบด้วยความยุติธรรม

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าครูศิลปะควรมีวุฒิทางศิลปะศึกษา หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรง เนื่องจากการมีวุฒิทำให้เข้าใจเด็ก เด็กสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ร้อยละ 53.3 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูศิลปะจากแบบสอบถามข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านศิลปะศึกษาโดยตรง ครูที่จบการศึกษาอื่นที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า อยู่ในระดับเห็นด้วย ($\bar{X} = 2.85$) ทำให้เราเห็นว่าครูศิลปะที่มีวุฒิทางศิลปะ และวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงนั้นมีความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมเป็นอย่างมาก ดังที่วิทยาลัยครูสวนดุสิต (2520) ได้ให้หลักการสอนเด็กพิการทางการได้ยิน ว่าครูผู้สอนต้องมีความชำนาญ โดยได้รับการศึกษา และฝึกฝนมาทางนี้เฉพาะ Smith et al. (1983) กล่าวว่า ผู้สอนต้องเป็นผู้มีความชำนาญในการศึกษาปกติ และการศึกษาพิเศษ ซึ่งครูก็ต้องเข้าใจถึงพื้นฐานและสาเหตุของเด็กทั้งนี้เพื่อให้เรามีความเข้าใจได้ดีขึ้นและได้รู้ถึงความจำเป็นในการปฏิบัติต่อเด็ก ความรู้พื้นฐานของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการ การให้ในสิ่งที่เป็ประโยชน์ คณะกรรมการการประถมศึกษา

แห่งชาติ (2541) กล่าวว่าครูประจำชั้นพิเศษมีวุฒิทางการศึกษาพิเศษ หรือได้รับการฝึกอบรมทางการศึกษาพิเศษโดยเฉพาะ ซึ่งตรงกับผลการวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาของครูศิลปะที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541) พบว่าครูขาดความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการนำเด็กพิเศษเข้ามาเรียนรวม ไม่มีครูที่จบการศึกษาพิเศษโดยตรง และการใช้การฝึกอบรมครูในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ไม่สามารถทำให้ครูเข้าใจการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิเศษได้ ครูที่ได้รับมอบหมายให้สอนเด็กในชั้นเรียนร่วมมีความกังวล ไม่ต้องการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ขาดแรงเสริม หรือแรงจูงใจในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิเศษที่เรียนรวม ผลการวิจัยของพีระศักดิ์ เทพไตรรัตน์ (2534) ได้พบว่า ครูศิลปศึกษาขาดความเข้าใจในเนื้อหาศิลปศึกษาในการจัดการเรียนการสอน ครูขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการใช้หลักสูตร เนื่องจากไม่เคยผ่านการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนภดล สายทองยนต์ (2536) ได้พบว่า ครูที่สอนศิลปศึกษานั้นไม่มีวุฒิทางการศึกษาด้านศิลปศึกษา จึงทำให้เกิดปัญหาด้านการสอนศิลปะภาคปฏิบัติ Ismail Abullah (1996) พบว่าในการสร้างสรรค์งานศิลปะ เนื่องจากกายภาพของเด็กพิการแตกต่างจากเด็กทั่วไป และยิ่งไปกว่านั้นความแตกต่างในเด็กพิการเองก็มีหลายประเภทและหลายระดับการสอนจึงจำเป็นต้องใช้เทคนิคพิเศษซึ่งอาจต้องใช้เวลาและความทำหยาบค่อนข้างสูง การสอนศิลปะให้แก่เด็กกลุ่มนี้ครูต้องมีจิตใจเป็นผู้ให้ต้องผ่านการฝึกอบรมเป็นพิเศษและสามารถคิด นำเทคนิคพิเศษออกมาใช้ได้การใส่ใจเป็นพิเศษจำเป็นอย่างยิ่งในการเข้าใจถึงปัญหาต่างๆที่เชื่อมโยงกับการแสดงออกของเด็ก เกสร ธิตะจารี (2543) ได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดกับผู้สอน ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้กับผู้เรียนในโรงเรียนมีว่าผู้สอนไม่มีพื้นฐานความรู้ และประสบการณ์ทางศิลปะเพียงพอในการสอน หรือไม่ได้จบทางสายศิลปศึกษามา จึงก่อให้เกิดปัญหาในด้านเนื้อหา และการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน และประหยัด พงษ์ดำ (2543) กล่าวว่า การสอนศิลปะให้แก่เด็กพิเศษหรือการพัฒนาเด็กพิเศษด้วยศิลปะนั้น ผู้สอนควรมีความรู้ และสามารถนำมาปฏิบัติได้ เพราะปัญหาที่พบในปัจจุบันคือ ผู้สอนส่วนใหญ่ไม่ได้สำเร็จการศึกษาด้านศิลปะมาโดยตรง แต่ด้วยสภาพแวดล้อมหลายประการ จำเป็นต้องมาสอนศิลปะ จึงเป็นผลให้กระบวนการเรียนการสอนศิลปะไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ Doris M. Guay (1994) พบว่า ครูศิลปะเกือบทั้งหมดที่ทำการสอนเด็กพิเศษส่วนมากขาดความพร้อมในการสอนเด็กในชั้นเรียนร่วม

อุบล เล่นวารี (2542) กล่าวว่าโรงเรียนควรได้ใช้ประโยชน์จากบุคลากร และผู้ที่มีความรู้ด้านการศึกษาพิเศษเป็นผู้ทำการสอนให้ได้มากที่สุด เพราะถ้าหากโรงเรียนไม่จัดสอนให้ตรงความรู้ความสามารถแล้ว ก็จะทำให้เกิดการเสียประโยชน์ และเกิดการสูญเปล่า

มีข้อคิดสำหรับบางโรงเรียนซึ่งยังไม่มีความพร้อมด้านบุคลากร ถ้าจำเป็นต้องจัดครูเข้าสอนก็ขอให้ เลือกครูที่มีศรัทธา มีใจ มีคุณลักษณะเหมาะสมมาทำการสอน เพราะครูที่มีใจมีศรัทธาต่อวิชาชีพสามารถที่จะเรียนรู้ และพัฒนาได้ ซึ่งผู้บริหารอาจดำเนินการ(กระทรวงศึกษาธิการ (2540) โดยการหาอาสาสมัครบุคลากรในหน่วยงาน หรือผู้บริหารอาจจะคัดเลือกด้วยตนเอง โดยพิจารณาคุณสมบัติเฉพาะหลายประการ เช่นความศรัทธาต่อการทำงานกับเด็ก ความรู้เกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ มีความอดทนสูง เสียสละ รับผิดชอบ ชยันมีน้ำใจ มีเมตตากรุณา และมีมนุษยสัมพันธ์ดี นอกจากนี้พิจารณามอบงานที่เหมาะสมกับคุณวุฒิ ความสามารถ และความสนใจของบุคลากรแล้ว ยังควรสนับสนุนให้บุคลากรทั้งหลายได้พัฒนาความรู้ ความสามารถในด้านที่ตนได้รับมอบหมาย เช่น เปิดโอกาสให้เข้าร่วมประชุมสัมมนา เข้าฟังปาฐกถา หรือเข้าร่วมการอภิปรายในสาขาที่เกี่ยวข้องตามโอกาส และเวลาอันสมควร ตลอดจนการส่งเสริมให้ ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆ หรือตามให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ นอกจากนี้โรงเรียนควรให้สวัสดิการ และความสะดวกต่างๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสมัครใจ Nurit Cohen-Evron (2002) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนศิลปะควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ถึงศิลปะวัฒนธรรมที่อยู่ส่วนต่างๆรอบโลก ไม่ควรปิดกั้นอยู่แต่เฉพาะในศิลปะของตนเอง ควรเปิดโอกาสให้ศิลปินในท้องถิ่นที่มีความสามารถในท้องถิ่นนั้น ได้มีส่วนร่วมในการวางแผน และทำการสอนให้กับผู้เรียน ทั้งนี้เพื่อเป็นการแก้ปัญหาให้กับผู้สอนที่ไม่มีความชำนาญในเรื่องที่สอน

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรองลงมาที่มีความคิดเห็นว่าครูผู้สอนศิลปะศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิอย่างยิ่ง ในทุกด้านที่จะเป็นประโยชน์ต่องานในหน้าที่ ได้แก่ ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหลักสูตร เทคนิควิธีการสอนศิลปะที่ทันสมัย หรือการสอนศิลปะเฉพาะด้านก็ได้ และเกี่ยวกับศิลปะบำบัด ร้อยละ 40 คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541) กล่าวว่าครูศิลปะควรได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้พื้นฐาน และวิธีสอนเด็กที่มีความบกพร่องเรียนร่วมในชั้นของตน สนับสนุน และส่งเสริมให้ครูได้รับความรู้ ประสบการณ์ที่ทันสมัย โดยให้โอกาสฝึกอบรม ประชุมสัมมนาทางวิชาการ ศึกษาดูงาน และศึกษาต่อ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ เทียนชัย เสาวจินดารัตน์ (2534) ได้พบว่า ครูประจำชั้นต้องเข้ารับการอบรมเทคนิค วิธีการสอนศิลปะในรูปแบบต่างๆในวิชาศิลปะ เพื่อจูงความสนใจของนักเรียน กาญจนา คุณารักษ์ (2527) ได้เสนอการพัฒนาบุคลากร หรือการส่งเสริมบุคลากรในด้านต่างๆโดยการจัดอบรมเพิ่มเติมในด้านหลักสูตรการสอนฯ อาจจัดเป็นการประชุมวิชาการ หรือการอบรมก็ได้ เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เช่นการเข้าร่วมประชุม อบรม สัมมนาที่หน่วยงานอื่นจัด บริการจัดหาสื่อการสอน เช่น วีดีโอ ภาพยนตร์ หนังสือ ที่จะสามารถหาความรู้เพิ่มเติมได้ มาให้ครูผู้สอนให้

บุคลากรปฏิบัติหน้าที่ด้วยความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพ ส่งเสริมให้บุคลากรทำงานอย่างเต็มความสามารถ การให้ความสนับสนุน ส่งเสริม และช่วยเหลือ

สรุปได้ว่า ครูศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม เป็นบุคคลที่มีความสำคัญในการเรียนการสอนเป็นอย่างมาก การศึกษาจะประสบความสำเร็จได้บุคลากรที่มีต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในวิชาที่ตนสอนโดยเฉพาะครูควรมีวุฒิทางการศึกษาด้านศิลปศึกษา วุฒิทางการศึกษาพิเศษ มีใจรักในวิชาชีพ และครูศิลปะยังควรได้รับการส่งเสริมสวัสดิการความสะอาดต่างๆ ได้รับการฝึกอบรมทางความรู้ความสามารถเพิ่มเติม เพราะผลในการสอนนั้นจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กแต่ละคนมีความรู้ และพฤติกรรมที่เป็นไปตามแม่แบบของครู

2. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านผู้เรียน

ความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้ ($\bar{X} = 4.02$) ดังเช่นที่วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่า ควรส่งเสริมให้เด็กได้รับประสบการณ์ทางศิลปะทั้งทางตรงและทางอ้อม มากเท่าที่ครูผู้สอนสามารถจะทำได้ หรือจัดให้ได้ เพราะประสบการณ์จะมีส่วนสร้างความประทับใจ และพื้นฐานอันมีค่าต่อชีวิตของเด็ก ในอันที่จะรู้จักเลือก และเปรียบเทียบเพื่อความสุขและความพอใจ ด้วยเหตุนี้ครูจึงพยายามจัดประสบการณ์ให้มากมายหลายด้าน Henley (1992) กล่าวว่า กิจกรรมทางศิลปะจะเป็นส่วนสำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมต่อระหว่าง นักเรียนศิลปะ กับผู้ซึ่งมีความสำคัญ จึงทำให้เกิดผลกระทบต่อการสร้างสรรค์ผลงาน และการเติบโตทางจิตใจ การจัดมุมประสบการณ์เพิ่มเติม นั้นจึงเป็นเหมือนการสร้างเสริมความรู้ให้แก่เด็กทุกคน รวมทั้งสร้างความเติบโตทางจิตใจให้แก่เด็กทุกคนโดยไม่แยกว่าจะเป็นเด็กปกติ หรือเด็กพิเศษ

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านผู้เรียนว่า การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะโดยมีคุณครูคอยชี้แนะร้อยละ 40 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของครูศิลปะจากแบบสอบถามข้อที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับต่ำสุดคือ ควรแยกเด็กพิเศษออกจากชั้นเรียนร่วมเป็นกลุ่มเฉพาะ ให้ทำกิจกรรมศิลปะตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน ($\bar{X} = 3.15$) ศรีเรือน แก้วกังวาล (2543) กล่าวว่า การคัดแยกเด็กพิเศษออกจากเด็กปกติไม่ว่าจะเป็นเด็กพิเศษกลุ่มใดๆก็ตาม จะต้องทำด้วยความระมัดระวัง ผดุง อารยะวิญญู (2542) ได้เสนอหลักการจัดการศึกษาแบบไม่จำแนกประเภทตาม

ความพิการ (Noncategorical Approach Education) เป็นการจัดการศึกษาที่ไม่จำแนกอย่างเป็นทางการ ระบบนี้มีความเชื่อว่าทุกคนมีจุดเด่นจุดด้อย ทุกคนมีความสามารถและไม่มีความสามารถ เด็กคนใดมีปัญหาอะไรก็แก้ไขตามปัญหา จึงไม่จำเป็นต้องจำแนกประเภทของเด็ก หากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ ในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการศึกษาพิเศษในรูปแบบนี้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งในการจัดการเรียนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนในชนบทของไทย วิชัย วงศ์ใหญ่ (2529) กล่าวว่า การพัฒนาผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะจะช่วยให้เด็กเรียนรู้งานศิลปะนั้น การมีส่วนร่วมในกิจกรรมศิลปะจะช่วยเสริมสร้างให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของงานศิลปะ การมีส่วนร่วมจะสร้างนิสัยรักการปฏิบัติมิใช่แต่พูดอย่างเดียว และมีส่วนเสริมให้เด็กซาบซึ้งในผลงานของคนอื่นด้วย การมีส่วนร่วมที่สำคัญคือ ร่วมช่วยกันตัดสินใจ และช่วยให้เด็กพัฒนาได้เร็วขึ้น ประเทิน มหาพันธ์ (2531) กล่าวว่า ควรจัดกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็กทุกคน ไม่ควรจำกัดในวงแคบ เฉพาะคนนั้นคนนี้เท่านั้น การจัดการเรียนร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง Hotchkis (1984) กล่าวถึงประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ว่า ทางด้านการเรียน เด็กมีโอกาสได้เรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อยกเว้นเช่น ถ้าเด็กเรียนในโรงเรียนพิเศษครูก็มักจะให้ความพิเศษแก่เด็กมากไป หรือตั้งความหวังไว้ค่อนข้างต่ำเมื่อเด็กทำอะไรไม่ได้ ครูก็มักจะปล่อย เพราะถือว่าเด็กมีความบกพร่อง ถ้าเด็กเรียนในโรงเรียนปกติเด็กก็ต้องปฏิบัติตามเด็กปกติ เช่น การพยายามทำงานให้เสร็จเหมือนกับเพื่อนคนอื่น ๆ ทำให้เด็กได้รับทักษะต่างๆมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Buscaglia and Williams (1979) กล่าวว่า เด็กพิเศษจะบรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และทางสังคมได้ดีขึ้น เมื่อเลิกการแบ่งแยกเด็ก หากเราทำการแบ่งแยกเด็กในชั้นเรียนร่วมอาจส่งผลทางจิตใจแก่เด็ก

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรองลงมามีความคิดเห็นด้านผู้เรียนว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนรวมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กพิเศษ 1 คน ต่อเด็กปกติประมาณ 15 คน คิดว่าน่าจะทำได้ดีในการดูแลทั้งเด็กพิเศษและเด็กปกติไปพร้อมๆ กัน ร้อยละ 33.3 Nurit Cohen-Evron (2002) ได้กล่าวว่า ควรจัดจำนวนผู้เรียนให้พอดีกับขนาดของห้องเรียน และให้มีความเหมาะสมกันระหว่างระดับการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร (2529) กล่าวว่า อัตราส่วนขนาดห้องเรียนต่อจำนวนเด็กจะต้องตัดสินใจอย่างรอบคอบในการวางแผนสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ Cook Tessier and Klein (1992) ได้เสนออัตราส่วนระหว่างเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ไม่สามารถกำหนดตัวเลขแน่นอนได้ แต่ผู้เชี่ยวชาญพิเศษกล่าวว่า มีเด็กพิเศษเพียงหนึ่งหรือสองคนเข้ามาเรียนร่วมแบบแยกเรียนต่างหาก ก็ถือเป็นการเรียนร่วม หลายปีที่ผ่านมาผู้เชี่ยวชาญแนะนำว่า ควรมีเด็ก

พิเศษได้มากที่สุดเพียงร้อยละ 33 ของชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับข้อกำหนดเกณฑ์ในการจัดเด็กเข้าเรียนร่วมของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ว่าห้องเรียนร่วมเต็มเวลา จัดเด็กพิเศษที่มีความพร้อม เข้าเรียนไม่เกิน 3 คนต่อ 1 ห้องเรียน

สรุปได้ว่าในด้านผู้เรียนนั้นการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปศึกษาควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะโดยมีคุณครูคอยชี้แนะไม่ควรคอยกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กตลอดเวลา ควรเป็นเพียงที่ปรึกษาสังเกตดูชี้แนะในบางครั้งเท่านั้น Terence (1976) กล่าวว่า ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม โดยจัดให้เด็กทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้ เราจึงไม่ควรแบ่งแยกเด็กเพราะจะทำให้เกิดความแตกต่างเกิดขึ้นในสังคมการเรียนรู้ เด็กจะแบ่งเป็นกลุ่มเป็นพวก เด็กปกติเกิดความอิจฉาเด็กพิเศษที่ได้รับการดูแลใจใส่มากเกินไป เด็กพิเศษก็จะไม่มีแรงกระตุ้นในการทำงานเพราะจะได้รับสิทธิพิเศษ Cane (1983) กล่าวว่า การสร้างความเสมอภาคในงานศิลปะ นักศิลปศึกษาจะต้องทำตัวปกติไม่ต้องคอยดูแลเด็กพิเศษมากกว่าคนอื่น เด็กควรจะมีความพร้อมที่จะแก้ปัญหา โดยการใช้เครื่องมือเหมือนเด็กคนอื่น และทำตัวปกติเหมือนเด็กปกติ ซึ่งนั่นไม่ได้หมายความว่า เราไม่ใส่ใจในความพิการของเด็ก เราจึงควรนำเด็กพิเศษเข้ามาเรียนร่วมกับเด็กปกติโดยไม่มี การแบ่งแยก แต่ทั้งนี้ต้องมีการเตรียมความพร้อมในเด็กพิเศษก่อนการเรียนในชั้นเรียนร่วมเพื่อให้เขาได้สามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมปกติได้อย่างมีความสุข โดยการนำเด็กพิเศษเข้ามาเรียนร่วมในชั้นเรียนนั้นควรมีสัดส่วนของเด็กพิเศษ 1 คน ต่อเด็กปกติประมาณ 15 คน หรือไม่เกิน 3 คนต่อ 1 ห้องเรียน

3. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านเนื้อหาหลักสูตร

ความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กพิเศษ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆกัน ($\bar{X} = 4.26$) ซึ่งสอดคล้องกับกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านเนื้อหาหลักสูตร การเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะควรเรียงตามความสนใจของเด็ก ทันเหตุการณ์ปัจจุบัน จากง่ายไปยากในด้านทักษะ ร้อยละ 46.7 สอดคล้องกับแนวความคิดของ Smith et al. (1983) กล่าวว่าควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษไว้หลักสูตร จุดมุ่งหมาย หรือพฤติกรรมเป้าหมาย ครูจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรข้อใดบ้างที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน การจัดหลักสูตรต้องเรียงลำดับตามความยากง่าย และความเป็นพื้นฐานของกันและกัน นักการศึกษาจึงควรตระหนักถึงการเรียงทักษะดังกล่าว หากการจัดลำดับผิดพลาดอาจทำให้เด็กไม่สามารถเรียนรู้ได้ส่งผลเสียแก่เด็กโดยตรง ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าว

ถึงหลักสูตรและวิธีการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินไว้ว่าหลักสูตรและวิธีการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรครอบคลุมไปถึงการฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา การฝึกทักษะดังกล่าวควรกระทำเป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย ส่วนเนื้อหาวิชา เช่น วิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่วิธีสอนตลอดจนถึงเครื่องมืออุปกรณ์อันจำเป็นอาจแตกต่างออกไป หรือเพิ่มเติมไปจากที่มีใช้สำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กประเภทนี้ สุชาติ วงษ์ทอง (2544) กล่าวถึงหลักในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กพิเศษนั้นมีลักษณะเดียวกันกับการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กปกติ แต่ต่างกันอยู่ที่ความยากง่าย และความสามารถของผู้เรียนว่าจะสามารถเรียนได้ถึงระดับใด เราจึงต้องจัดกิจกรรมที่ยึดตัวผู้เรียนเป็นหลักในการจัดกิจกรรมศิลปะซึ่งจะมีขั้นตอนของกิจกรรมไม่ซับซ้อนเกินไป หมายถึงกิจกรรมที่มีขั้นตอนที่ชัดเจน และมีการจัดระเบียบโครงสร้างของกระบวนการที่ง่ายต่อการเข้าใจ เกสร ธิตะจารี (2543) ได้กล่าวถึง ปัญหาที่เกิดกับผู้สอนว่า ผู้สอนไม่ได้วางแผนการสอนให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอนความยากง่าย และให้เนื้อหาที่มีความสัมพันธ์กัน จึงทำให้เกิดความยุ่งยากในการกำหนดกิจกรรมให้กับผู้เรียน ส่วนงานวิจัยของ อัญพล คงพัฒน์ (2545) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพว่า จะต้องมีความสัมพันธ์กับจุดประสงค์ของการเรียนทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย ต้องเป็นกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้กับสภาพการณ์ต่างๆ และสอดคล้องกับความสามารถ ความสนใจ วุฒิภาวะ เพศ ประสบการณ์ และสติปัญญาของผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ ทองพูล บุญอึ้ง และวิเชียร ไชยสุภี (2537) ได้กล่าวว่าในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้หลายรูปแบบ หลายวิธีให้สอดคล้องกับความสนใจ และระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียน

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญรองลงมาที่มีความเห็นด้านเนื้อหาหลักสูตรว่า ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งที่ควรคำนึงถึงเป็นหลักในการเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมร้อยละ 33.3 ซึ่งเด็กปกติและเด็กพิเศษมีความแตกต่างกันทางการเรียนรู้ Hiskey (1956) ได้ศึกษาโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบจากแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน โดยประเมินเด็กหูหนวก และเด็กปกติอายุระหว่าง 3 -10 ปี โดยเฉพาะในเรื่องความจำเกี่ยวกับสี พบว่าเด็กหูหนวกทำได้ดีในเรื่องที่ต้องใช้สายตาอย่างมาก แต่เด็กปกติมีการตัดสินใจดีในเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับภาษา ส่วนในเรื่องความจำของเด็กหูหนวกเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กปกติพบว่า เด็กหูหนวกยังมีความจำบางด้านดีกว่าเด็กปกติ และบางด้านก็ด้อยกว่า ความจำที่ดีที่สุด คือ การจำรูปแบบ และที่ด้อยที่สุด คือ การจำตัวเลข ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวถึงพัฒนาการทางด้านสติปัญญาของเด็กที่บก

พร้อมทางการได้ยิน ไม่ได้มีความแตกต่างไปจากเด็กปกติมากนักดังเช่นที่ผดุง อารยะวิญญู (2533) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาอาจจะช้ากว่าถ้าหากมีตัวแปรของภาษาเข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นผลส่งให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของเด็กที่บกพร่องทางการได้ยินต่ำกว่าเด็กปกติ แต่หากเด็กเหล่านี้ได้รับการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและถูกต้องแล้วการพัฒนาทางสติปัญญาของพวกเขา ก็สามารถพัฒนาได้ทัดเทียมกับเด็กปกติ และหากไม่จำเป็นแล้วไม่ควรแยกเด็กที่มีความต้องการพิเศษออกจากเด็กปกติ ในแง่ของการให้บริการการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อให้เด็กปกติได้เข้าใจถึงความต้องการ และความสามารถของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ วารี ธิระจิตร (2542) ได้กล่าวว่าการเรียนร่วมเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติ ในด้านการเรียนการสอน การใช้เวลาร่วมกัน และด้านสังคม ภายใต้พื้นฐานการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่องและคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งการปรับตัวทางสังคมเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์ตรง และสามารถพัฒนาตนเองไปให้ได้มากที่สุด Nurit Cohen-Evron (2002) ได้กล่าวว่า ครูควรคำนึงถึงพื้นฐานของผู้เรียนแต่ละคน ในการที่จะจัดประสบการณ์ทางด้านศิลปะศึกษาได้อย่างเหมาะสม และควรมีเวลาให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ เช่น การสอนเพิ่มเติมในวันหยุด โดยให้ผู้เรียนสมัครใจในการมาเรียนเพิ่มเติม ซึ่งเป็นการช่วยลดปัญหาความอัดแน่นของวิชาที่จัดในชั่วโมง นอกจากนี้เป็นต้น นอกจากความรู้และความเข้าใจในปรัชญาศิลปะศึกษา Dunn (1973) กล่าวว่าเนื้อหาหลักสูตรพิเศษ เด็กพิเศษจำนวนไม่น้อยต้องการหลักที่แตกต่างกันออกไปตามประเภทความพิการ เช่น การอ่านปากสำหรับเด็กหูหนวก และอักษรเบรลล์สำหรับเด็กตาบอดเป็นต้นวิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวว่าหลักการสอนที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วย การปรับปรุง หลักสูตร กิจกรรม สภาพแวดล้อม ให้เหมาะสมกับเด็ก โดยใช้วิธีสอนที่มีความหลากหลายตามความรู้ ความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษา (2538) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เด็กได้อย่างถูกต้อง จะช่วยพัฒนาความรู้ลึกต่างๆของเด็กได้เป็นอย่างดี

สรุปว่า ด้านเนื้อหาหลักสูตรเราควรเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆ กัน จากเรื่องที่เด็กสนใจ โดยคำนึงถึงความแตกต่างของบุคคลเป็นหลัก อุบล ตูจินดา (2532) กล่าวว่า ความจำเป็นในการจัดวิชาศิลปะไว้ในหลักสูตรของโรงเรียนระดับต่างๆ ก็เพื่อให้ วิชาศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ พัฒนาเด็กให้เติบโตขึ้นเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตของตนเองอย่างมีความสุข มีความเจริญก้าวหน้า และพยายามที่จะนำศิลปะที่เรียนจากโรงเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ซึ่งผลที่ได้ก็คือ ประสบการณ์ทางด้านศิลปะมีความสำคัญมากขึ้น ในชีวิตประจำวันของนักเรียน ตรงกับวัตถุประสงค์ของโรงเรียนที่จะให้โอกาสทุกคนได้ปรับปรุง และ

แสดงออกทางด้านทักษะ ประสบการณ์ความรู้ ตามความสามารถ และนำผลที่ได้ไปช่วยปรับปรุงชีวิตในชุมชนด้วย ซึ่งตรงกับกรมวิชาการ (2544) ที่กล่าวว่า กลุ่มวิชาศิลปะ เป็นมาตรฐานที่เน้นจากการเรียนรู้จากห้องเรียนไปสู่ชีวิตจริง และต่อไปสู่สังคมโลก โดยทุกคนสามารถเรียนรู้ได้เต็มศักยภาพ เรียนรู้ด้วยตนเอง และเรียนรู้ตลอดชีวิต จึงเน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์การทำงานจริง ผู้เรียนจึงต้องรู้จักคิดด้วยตนเอง โดยการเชื่อมโยงไปสู่ธรรมชาติ ความงาม จินตนาการสู่ชีวิตจริง และเชื่อมโยงเครือข่ายการเรียนรู้ในมาตรฐานกลุ่มวิชานี้ ชุมชน สังคม และโลกได้ การจัดการเรียนการสอนศิลปะจึงสามารถไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน ในชุมชนด้วยความเป็นอิสระสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่นเป็นหลัก โดยสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการได้อย่างอิสระเต็มที่

4. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านวิธีการเรียนการสอน

4.1 ด้านวิธีการสอน เรื่องวิธีการสอนพบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการพิเศษนอกเหนือจากชั้นเรียนร่วม ($\bar{X} = 3.91$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านวิธีการสอน เรื่องวิธีการสอนว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพราะจะทำให้ได้สังเกตเด็กได้รอบด้าน และละเอียดมากขึ้น ร้อยละ 46.7 ดังเช่นที่ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวถึงแนวความคิดการเรียนการสอนเป็นรายบุคคล (Individualization) ว่าหมายถึง การจัดการเรียนการสอน โดยมีการศึกษาลักษณะเฉพาะตัวของเด็กพิการอย่างละเอียด วางแผน และจัดการเรียนการสอนแบบเรียนร่วมให้แก่เด็กพิการ โดยมีลักษณะที่เหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะตัวของเด็กผู้นั้น เพื่อให้เด็กพิการผู้นั้นมีพัฒนาการในด้านต่างๆ ได้สูงสุดตามศักยภาพของตน แนวความคิดนี้ตั้งอยู่บนความเชื่อว่า เด็กทุกคนไม่ว่าชาติใด ภาษาใด และพิการหรือไม่ ล้วนแต่มีลักษณะเฉพาะตัวของตน แม้เด็กในแต่ละกลุ่ม แต่ละประเภท และแต่ละวัย มักจะมีลักษณะร่วม หรือลักษณะพฤติกรรมบางอย่างเหมือนกัน แต่ก็ไม่จำเป็นต้องเป็นเช่นนั้นเสมอไป รวมทั้งในรายละเอียดแล้วก็จะยังมีความแตกต่างกันไป เด็กบางคนอาจไม่มีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กส่วนใหญ่ในกลุ่ม หรือในประเภทเดียวกับตนมีก็ได้ และในมุมนักเรียนบางคนก็อาจมีพฤติกรรมบางอย่างที่เด็กส่วนใหญ่ในกลุ่มเดียวกันกับตนไม่มีก็ได้เช่นกัน นอกจากนี้ภายในตัวเด็กคนเดียวกันนี้เอง ขณะที่พัฒนาการด้านต่างๆ เป็นไปอย่างรวดเร็ว พัฒนาการบางด้านก็อาจล่าช้า หรือเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า เมื่อเทียบกับพัฒนาการด้านอื่นๆ ในตัวเด็กคนเดียวกันนั้น หรือแม้แต่ในพัฒนาการด้านเดียวกัน การพัฒนาทักษะบางอย่างก็อาจเป็นไปได้ง่าย และรวดเร็วขณะที่การพัฒนาบางอย่างก็อาจเป็นไปได้ยาก และใช้เวลานาน ด้วยเหตุนี้การที่จะตอบสนองความต้องการของเด็กเพื่อให้สามารถพัฒนาได้สูงสุด

ตามศักยภาพของเด็กผู้เรียนครูจึงจำเป็นต้องคำนึงและปฏิบัติต่อกอย่างเหมาะสมเป็นรายบุคคล โดยสังวรถึงลักษณะเฉพาะตัว หรือความเป็นเอกลักษณ์ของเด็กพิการแต่ละคนที่ตนเองสอน การจัดการเรียนรู้นั้นจะต้องมีวิธีดำเนินการและการวางแผนในการจัดการเรียนรู้นให้มีประสิทธิภาพ Moss Kate (2004) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลุ่มเล็กๆหรือการสอนส่วนบุคคล หน่วยพื้นฐานที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับจากการสอน คือ ประสบการณ์จริง ซึ่งเด็กอาจจะสามารถสื่อสารสัมพันธ์ด้วยการดูหนังสือ การเล่น และการอภิปรายถกปัญหา กัน เพื่อให้ได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง ซึ่ง ผดุง อารยะวิญญู (2529) กล่าวว่าควรมีแผนการศึกษาสำหรับเด็กเป็นรายบุคคล (Individual Education Plan) หรือที่ใช้ชื่อย่อว่า IEP เพราะแผนการศึกษารายบุคคลนี้ จะช่วยให้การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษบรรลุเป้าหมายได้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้จัดทำมาตรฐานการศึกษาพิเศษของโรงเรียนร่วมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียน มาตรฐานด้านกระบวนการเรียนการสอน ประกอบด้วย วางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลโดยจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education plan: IEP) สำนักงานทิศและพัฒนา มาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า การพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนต้องจัดกิจกรรมการพัฒนาให้สอดคล้องกับความบกพร่องของผู้เรียนเฉพาะบุคคล จากการวิจัยพบว่า การที่เด็กจะมีพัฒนาการดีขึ้น ครูผู้สอนต้องมีความเสียสละ และมีความตั้งใจที่จะแสวงหาแนวทางที่จะช่วยพัฒนาเด็ก กระทรวงศึกษาธิการ (2543) และอุบล เล่นวารี (2542) กล่าวว่า แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นสิ่งที่กำหนดแนวทางการจัดการศึกษา มีประโยชน์ต่อครูผู้สอน เป็นแนวทางในการกำหนดระยะเวลาในการสอน บันทึกการสอนรายวัน และกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนของเด็ก เป็นแนวทางในการเลือกสื่อการสอนให้เหมาะสมกับเด็ก แต่ครูส่วนใหญ่พบปัญหาที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมหรือพัฒนาเด็กได้ครบทุกด้านตามที่กำหนดไว้ในแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล จากผลการวิจัยของ ณัฐฤตา ไพศาลสมบัติ (2543) พบว่าโรงเรียนไม่สามารถดำเนินการตามนโยบายได้ทั้งหมด บุคลากรไม่เพียงพอ ครูขาดความรู้ความสามารถ และทักษะในการสอนและจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล และผลการวิจัยของจรัล ทองปิยะภูมิ (2530) พบว่าสิ่งที่โรงเรียนควรจัดให้มีหรือ ปรับปรุงแก้ไข คือ การกำหนดเป้าหมาย การเน้นความสำคัญของอาชีพ การจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

สรุปได้ว่าในด้านวิธีการสอน เรื่องวิธีการสอนทางโรงเรียนร่วมนั้นควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ การวางแผนพัฒนานักเรียนเป็นรายบุคคลโดยจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล (individualized education plan: IEP) จะทำให้ได้สังเกตเด็กได้รอบด้าน รู้ว่า

เด็กพิเศษเหล่านั้นมีปัญหาในด้านใดเพราะเด็กแต่ละคนย่อมมีปัญหาที่แตกต่างกันออกไปทั้งปัญหาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม การจัดทำโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลจะทำให้เราสามารถแก้ปัญหา พัฒนาเด็กได้อย่างถูกต้องตรงจุด แต่การจัดโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคลต้องใช้ครูที่มีความรู้ความเข้าใจ และต้องใช้เวลามากในการศึกษาปัญหาของเด็กแต่ละคน ในโรงเรียนต่างๆจึงไม่ได้มีการจัดทำมากนัก จะเป็นการดูแลเด็กพิเศษโดยรวมมากกว่า

4.2 ด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการสอนพบว่าความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว ($\bar{X} = 4.11$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการสอนพบว่า ควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลาย เพราะสื่อการสอนที่มีความหลากหลายจะทำให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น และตอบสนองความสามารถของเด็กพิเศษได้ด้วย ร้อยละ 40.0 Smith et al. (1983) กล่าวว่า การเลือกเครื่องมืออุปกรณ์เป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมระเบียบวิธีให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์มากยิ่งขึ้น การเลือกเครื่องมืออุปกรณ์ที่ไม่เหมาะสมย่อมส่งผลโดยตรงต่อเทคนิควิธีการสอนของครูได้ Phyllis Gildston (อ้างถึงใน ละออ ชูติกร 2526) ได้ให้ข้อเสนอแนะสำหรับครูที่สอนในชั้นเด็กพิการทางการได้ยินเรียนร่วมชั้นเรียนปกติ ว่าควรพยายามใช้เครื่องมือการสอนหลายๆอย่าง เพื่อช่วยให้เด็กเข้าใจบทเรียน อย่าใช้เพียงวิธีเดียวในการสอน สน วัฒนสิน (2544) กล่าวว่า อุปกรณ์การเรียนการสอนโดยเฉพาะวิชาศิลปะศึกษานั้นมีหลากหลายชนิด และประเภท เพราะในวิชาศิลปะศึกษานั้นเป็นวิชาที่มีธรรมชาติในการใช้สื่อการเรียนการสอนที่สามารถทำได้หลากหลายอยู่แล้ว ดังนั้นการเลือกใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนจึงเป็นวิจรรย์ญาณของครูศิลปะที่จะเลือกสื่อที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้นๆ เพื่อให้การเรียนการสอนได้สัมฤทธิ์ผล ศรียา นิยมธรรม (2544) กล่าวว่า ลำพังการใช้สื่อเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี จำต้องบันทึกว่า การใช้ภาพยนตร์ที่มีการบรรยาย (caption films) และทีวี กับเด็กบกพร่องทางการได้ยินอย่างเหมาะสมก็ทำให้เด็กบกพร่องทางการได้ยินได้ข้อมูลต่างๆ ทั้งหู และตา ดังนั้นความสำคัญของสื่อก็อยู่ที่ว่า จะสามารถวัดได้ใหม่ว่า สื่อเหล่านั้นได้ช่วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความซาบซึ้งในเนื้อหา ทั้งควรคำนึงถึงความพอใจในการใช้ของครู และเด็กด้วย และสุชาติ วงษ์ทอง (2544) กล่าวว่า สื่ออุปกรณ์ที่ใช้ต้องง่ายต่อการควบคุม ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพและร่างกายของทั้งผู้สอน และผู้เรียน ตัวอย่างเช่นการสอนคนพิการบางครั้งร่างกายอาจต้องมีการสัมผัสสื่อที่ใช้จึงควรใช้สื่อที่ไม่เป็นอันตรายทั้งทางผิวหนัง และจุมูก

สรุปได้ว่าในด้านวิธีการสอน เรื่องสื่อการสอน ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆด้าน เพราะวิชาศิลปะเป็นวิชาที่มีความหลากหลายอยู่ในแต่ละกิจกรรม สื่อที่ใช้ก็ควรมีความหลากหลายและเหมาะสมกับกิจกรรมด้วย การใช้สื่อการสอนที่มีความหลากหลายจะทำให้นักเรียนสนใจการเรียนมากขึ้น และตอบสนองความสามารถของเด็กพิเศษได้ด้วย สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า การให้บริการสื่อวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษเป็นสิ่งที่จะต้อง มี สื่อการเรียนการสอนบางอย่างไม่มีจำหน่ายในท้องตลาดทั่วไป แต่มีการนำเข้าจากต่างประเทศ เช่น การอุปกรณ์บางอย่าง เครื่องพิมพ์ดีดอักษรเบรลล์ เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น สื่อและอุปกรณ์ต่างๆเหล่านี้อาจต้องใช้เวลาในการจัดซื้อจัดหา จึงควรมีหน่วยงานกลางที่เตรียมการให้บริการ สื่อบางชิ้นอาจให้โรงเรียนยืมเรียน และสื่อเหล่านี้ควรถูกเวียนไปใช้ยังโรงเรียนอื่นที่เปิดใหม่หรือต้องการใช้ การบริการสื่อบางอย่างอาจต้องให้บริการโดยผู้ชำนาญเฉพาะทาง เช่น การใส่เครื่องช่วยฟังจะต้องมีการตรวจวัดการได้ยินซึ่งจะทำได้โดยนักโสตสัมผัสวิทยา ซึ่งทางโรงเรียนควรมีการประสานงานเพื่อขอความร่วมมือ

4.3 ด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล

ความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการวัด และประเมินผล

พัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 4.17$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นรองลงมาของผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผลว่า การวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในทุกช่วงเวลา(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)ที่ระบุไว้ ร้อยละ 26.7 ดังเช่นวงจรการสอนแบบวินิจัยของ Mcloughlin & Lewis (1981) ได้กล่าวว่าควรมีการประเมินผลอยู่ตลอดเวลา ทุกช่วงเวลาของการจัดการเรียนการสอน ผดุง อารยะวิญญู (2529) กล่าวว่า การประเมินพัฒนาการและผลการเรียนของเด็กต้องกระทำสม่ำเสมอ ด้วยวิธีการประเมินที่เชื่อถือได้ กระทรวงศึกษาธิการ (2545) กล่าวว่า การประเมินควรทำอย่างต่อเนื่อง คือ ประเมินระหว่างเรียน และประเมินผลรวบยอดที่สำคัญ คือ จะไม่เน้นผลงานศิลปะเป็นตัวหลักในการกำหนดคุณภาพของและความสำเร็จของผู้เรียน

ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผลพบว่า การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียว ไม่สามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ เด็กแต่ละคนจะมีความถนัดความสามารถแตกต่างกัน และศิลปะไม่ใช่การใช้ความคิดของครูในการประเมินผล ร้อยละ 40.0 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของมะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2545)

กล่าวว่า การวัดผลประการเดียวไม่ได้ ควรจะต้องพิจารณากระบวนการต่างๆขณะที่เรียนรู้ไปด้วย และควรใช้เครื่องมือที่ผสมผสานกันมากกว่า หนึ่งประเภท สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) กล่าวว่า การวัดผลสำหรับเด็กพิเศษ แตกต่างไปจากการวัดผลสำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพราะว่าเด็กพิเศษมีความต้องการ และความสามารถแตกต่างกัน ตั้งแต่ในระดับน้อยปานกลาง จนกระทั่งถึงระดับมาก การวัดผลการเรียนรู้ของเด็กพิเศษจะได้รับการกำหนดไว้ในหลักสูตร หรือแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็ก ซึ่งเด็กแต่ละคนจะต้องมีแผนการศึกษานี้ เด็กบางคนอาจเรียนหลักสูตรเดียวกับเด็กปกติ การวัดผลจึงต้องดำเนินไปในลักษณะเดียวกัน หรือใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่ถ้าแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลของเด็กพิเศษแตกต่างไปจากหลักสูตรของเด็กปกติมาก การวัดผลไม่จำเป็นต้องเหมือนกับเด็กปกติ โดยยึดหลักว่าสอนสิ่งใด วัดสิ่งนั้น ผดุงอารยะวิญญู (2542) กล่าวว่า วิธีการประเมินผลที่ตัดสินจากการสอนเป็นหลักนั้นไม่เหมาะสมกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษหลายประการ ประการสำคัญ คือ ผลการเรียนรู้ไม่สามารถนำมาเกี่ยวกับเกณฑ์ปกติของเด็กปกติได้ เนื่องจากหลักสูตรสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้รับการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวอาจแตกต่างไปจากหลักสูตรที่ใช้กับเด็กปกติ เด็กพิเศษแต่ละคนมีหลักสูตรของตนเอง แต่ละคนเรียนไม่เหมือนกัน ความก้าวหน้าในการเรียนของแต่ละคนไม่เหมือนกัน ต่างคนต่างเรียน ต่างคนต่างมีความก้าวหน้า จึงไม่ควรนำผลการเรียนของเด็กพิเศษมาเปรียบเทียบกับเด็กปกติ หรือใช้เกณฑ์เดียวกับเด็กปกติ ควรเปรียบเทียบผลการเรียนของเด็กเองว่าเด็กมีความก้าวหน้าเพิ่มขึ้นเพียงใด ดังนั้นการประเมินผลโดยรูปแบบเดียวจึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ประเมินผลการเรียนสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเทิน มหาพันธ์ (2531) กล่าวว่า อย่าตัดสินงานของเด็กโดยใช้เพียงสายตาเป็นเครื่องมือ เพราะสายตาไม่ใช่กล้องถ่ายรูป สายตาของมนุษย์จะมองเป็นไปในแง่ใดก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้มองเป็นสำคัญควรคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นสำคัญ อย่าตัดสินใจเด็ดขาดลงไปว่า งานของเด็กต้องได้คะแนนเท่านั้นเท่านี้ ไม่มีเกณฑ์มาตรฐานที่แน่นอนมาใช้ประเมินค่างานศิลปะของเด็กได้

สรุปได้ว่าในด้านวิธีการสอน เรื่องการวัดและประเมินผล ควรมีการวัด และประเมินผล พัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง จัดทำในทุกช่วงเวลา (ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม โดยใช้การวัดและประเมินผลที่หลากหลายรูปแบบ และหลายวิธีขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของวิชาศิลปศึกษา ความแตกต่างของผู้เรียนเป็นหลัก ซึ่งการวัดและประเมินผลนั้นในเด็กปกติ และเด็กพิเศษไม่ควรใช้การวัดผลรูปแบบเดียวกัน เพราะเด็กปกติ และเด็กพิเศษมีความแตกต่างกันทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา

อารมณ์ สังคม การวัดและประเมินผลทางศิลปศึกษาจึงควรแตกต่างกันออกไปตามความรู้ความสามารถของเด็กแต่ละประเภท

5. การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ความคิดเห็นของครูศิลปะ ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าควรจัดเตรียมถังขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ ($\bar{X} = 4.62$) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญส่วนใหญ่มีความคิดเห็นด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมว่า ควรอย่างยิ่งที่ห้องเรียนศิลปะจะมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เนื่องจากวิชาศิลปะเป็นวิชาปฏิบัติ มีเครื่องมือในการทำงานมากมาย การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกข้างต้นจะทำให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะอาดในการทำงาน ซึ่งปัจจุบันการสอนในประเทศไทยยังขาดสิ่งเหล่านี้มาก ร้อยละ 40.0 การจัดเตรียมสิ่งแวดล้อมด้านอาคารสถานที่ เพื่อส่งเสริมการจัดการเรียนร่วมนั้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (ม.ป.ป.: 9) กล่าวถึงห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) เป็นห้องที่มีขนาดเท่ากับห้องเรียน จะมีอุปกรณ์เครื่องมือ เอกสารหนังสือที่จำเป็น และกิจกรรมที่ต้องใช้ในการสอนเด็กพิเศษ เพื่อช่วยให้เด็กพิเศษได้รับความเข้าใจได้ และช่วยเหลือจากครูเป็นพิเศษ ตามความต้องการอย่างสม่ำเสมอ หรืออาจจะเป็นการสอนเสริมบางวิชาที่เด็กพิเศษเรียนไม่ทันเพื่อน ไม่เข้าใจ หรือการเรียนล่วงหน้าเพื่อให้เรียนทันเพื่อน โดยมีครูที่มีความรู้ ความชำนาญทางการศึกษาพิเศษประจำอยู่ ดังเช่นที่ Smith et al. (1983) กล่าวว่า เราจะต้องตั้งตรงต่อว่าเด็กพิเศษเหมือนกับเด็กคนอื่นๆ ซึ่งจำเป็นต้องมีเครื่องมือวิธีการสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นพิเศษเฉพาะเพื่อช่วยให้เขามีความก้าวหน้า ผลของสภาพสิ่งแวดล้อมต่างๆที่มีคุณภาพ สามารถช่วยให้ผู้สอนมองเห็นบริบทที่กว้างขึ้นของความเป็นปกติและความเป็นพิเศษ การจัดสถานการณ์หรือสถานที่ ที่มีการผสมผสานหลักสูตร วิธีการ และเครื่องมืออุปกรณ์ ในการสอนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลที่สุด สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มความสามารถของเด็ก นอกจากนั้นสถานที่สอนเด็ก และทักษะของครูในสถานที่นั้นๆยังสัมพันธ์โดยตรงกับเด็กจะเกิดทักษะที่ต้องการด้วย ซึ่งสอดคล้องกับ ผดุง อารยะวิญญู (2529) กล่าวว่า ในการเตรียมความพร้อมของสถานศึกษานั้น ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจ และอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนเกี่ยวกับโครงการการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้นในสถานศึกษาแห่งนั้นให้เข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบ และสถานศึกษาจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนอุปกรณ์อันจำเป็นในการเรียนการสอนอย่างเหมาะสม และเพียงพอ และเราจะต้องคำนึงถึงความปลอดภัยดังเช่นที่ สุชาติ วงษ์ทอง (2544) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม จะไม่ทำให้เกิดอันตรายต่อผู้เรียน เพราะ

สภาพแวดล้อมมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนการสอน ดังนั้นหากจัดสถานที่ทำกิจกรรมแล้วรู้สึกสบายไม่อึดอัดจะช่วยให้ผู้สอนและผู้เรียนมีสมาธิและความตั้งใจต่อการเรียนการสอน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณพาลี อินทุสุต (2546) พบว่างานอาคารสถานที่ บริหารงานโดย มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับการจัดการเรียนร่วม มีการเก็บสิ่งของที่ก่อให้เกิดอันตรายให้พ้นจากการคว่ำ / หยิบ มีแสงสว่างเพียงพอ มีขนาดเหมาะสมกับจำนวนนักเรียนและกิจกรรม แต่ผู้บริหารยังขาดประสบการณ์ในการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการเรียนร่วม

สรุปว่า ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม เราควรจัดเตรียมถึงขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ เนื่องจากวิชาศิลปะเป็นวิชาปฏิบัติ มีเครื่องมือในการทำงานมากมาย การจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกข้างต้นจะทำให้นักเรียนรู้จักดูแลรักษาความสะอาดในการทำงาน ทำให้ห้องเรียนศิลปะศึกษาน่าเรียน น่าสนใจมากขึ้น การจัดสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมที่ดีเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาประสบความสำเร็จ เพราะเมื่อผู้เรียน ผู้สอนมีความพร้อมในทุกๆด้านแล้ว การเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพก็จะเกิดขึ้น

6. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

จากการศึกษาทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษาด้านข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ มีความเห็นด้วยที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ ถ้าเด็กพิเศษมีศักยภาพเพียงพอในการเรียน หรือการช่วยเหลือตนเอง แต่ถ้าหากเด็กพิเศษไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ การเรียนในโรงเรียนเฉพาะทางจะสามารถพัฒนาศักยภาพของเด็กได้ดีกว่า ร้อยละ 40.0 ดังเช่นที่ Henley (1992) กล่าวว่า การอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีการกระตุ้น การเข้าร่วม การเคารพในตนเอง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าเด็กต้องการที่จะแสดงออกมาโดยไม่ปิดบังหรือไม่ Mack (2000) (อ้างถึงในสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 2543) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเห็นของครูในรัฐมิชิแกน สหรัฐอเมริกาต่อการจัดการเรียนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการจัดการเรียนร่วม และระบบการจัดให้ได้ผลดีควรได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหาร Buscaglia and Williams (1979) ได้อธิบายถึงประโยชน์ที่จะได้รับจากการจัดการเรียนร่วม ว่าเด็กพิเศษจะบรรลุสัมฤทธิ์ผลทางการเรียน และทางสังคมได้ดีขึ้น เมื่อเลิกการแบ่งแยกเด็ก โรงเรียนปกติช่วยเด็กพิเศษในการปรับตัว และควบคุมอารมณ์ เมื่อเด็กโตขึ้นเด็กต้องเผชิญกับโลกที่แท้จริง เด็กก็จะสามารถปรับตัวได้ดีขึ้นตามสภาพการเป็นอยู่ และ การได้สัมผัสกับเด็กพิเศษ จะช่วยเปิดมุมมองเด็กปกติได้กว้างขึ้น โดยเด็กเหล่านี้จะเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลอื่น และยังช่วยลดความรู้สึกยึดมั่นในบุคลิกภาพหรือภาพพจน์ของ

เด็กพิเศษที่สังคมนิยมคิดกัน ซึ่งสอดคล้องกับ Hotchkis (1984) ทางด้านการเรียน เด็กมีโอกาสได้เรียนตามระดับชั้นในโรงเรียนปกติโดยไม่มีข้อยกเว้น ทางด้านสังคม เด็กสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมปกติได้มากขึ้น มีเพื่อนมากขึ้นไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะแต่เพื่อนพิการเท่านั้น การเปลี่ยนเจตคติเด็กปกติจะมีความเคยชินกับเด็กพิการมากขึ้น ประหยัดงบประมาณของรัฐ

Myklebust (1953,1954,1964) ยังได้รวบรวมผลการศึกษา ในประเด็นที่ว่าโรงเรียนที่เด็กเรียนนั้นหากมีสภาพต่างกัน คือ สภาพโรงเรียนประจำ และโรงเรียนไปกลับจะมีผลต่อพัฒนาการทางอารมณ์ของเด็กบกพร่องทางการได้ยินหรือไม่ เขาพบว่ามีความแตกต่างของการเรียนในโรงเรียนประจำ และโรงเรียนไปกลับ แต่ไม่มีโรงเรียนใดดีเด่นกว่ากัน นอกจากแสดงให้เห็นถึงข้อดีข้อเสียของโรงเรียนแต่ละประเภท เด็กที่เรียนในโรงเรียนไปกลับจะมีอาการเครียด ความสับสน หงุดหงิดมากกว่าเด็กจากโรงเรียนประจำ และเด็กปกติ เด็กที่เรียนในโรงเรียนประจำนั้นมักพบกับเพื่อนๆที่มีสภาพเหมือนกับตนเอง และอยู่ในวัยเดียวกันหรือใกล้เคียง หรือไม่กี่ได้พบปะกับคนหูหนวกที่เป็นผู้ใหญ่แล้ว จากการศึกษาเรื่องการปรับตัวของผู้ใหญ่ที่บกพร่องทางการได้ยิน อาจสรุปได้ว่า เด็กจากโรงเรียนประจำจะรู้สึกว่าการเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ และมีสุขภาพจิตดี เพราะอยู่ในโลกเดียวกัน ส่วนเด็กในโรงเรียนไปกลับนั้น มักพบกับความยุ่งยากกว่า และความรู้สึกวุ่นวายที่ไม่เหมาะสมต่างๆมากกว่า

เมื่อเปรียบเทียบเด็กจากโรงเรียนประจำ และโรงเรียนไปกลับ ในเรื่องอารมณ์พบว่า มีความแตกต่างระหว่างเพศ คือผู้ชายมีปัญหามากกว่า เด็กประจำมักวาดรูปที่มีสัดส่วนใหญ่เกินไป โดยเน้น หัว ขนตา รูจมูก ฟัน รายละเอียดของผม นิ้วเท้า นอกจากนี้เมื่อวาดภาพคนมักให้รายละเอียดในเรื่องเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย หมวก เด็กประจำมักจะได้รับความสำเร็จในการปรับอารมณ์ เพราะดูเหมือนจะต้องต่อสู้น้อยกว่าเด็กไปกลับ ซึ่งต้องพยายามปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เข้ากับเกณฑ์ของคนปกติ และต้องใช้ความพยายามให้ถึงเกณฑ์ที่จะประสบความสำเร็จ เด็กจึงสนใจที่จะใช้หู ปาก ตา มากยิ่งไปกว่านั้น ภาพคนจะมีความโปร่งใสน้อยกว่า มีสัดส่วนถูกต้องกว่าพูดอีกในหนึ่งก็คือ เด็กที่มาจากโรงเรียนไปกลับจะมีการรับรู้เกี่ยวกับตนเองได้ถูกต้องใกล้เคียงความเป็นจริงมากกว่าเด็กที่มาจากโรงเรียนประจำ นอกจากนี้ เด็กจากโรงเรียนประจำจะแสดงลักษณะคงที่ และเหมาะสมในการปรับอารมณ์มากกว่าโดยเฉพาะเด็กหูหนวกโดยกำเนิด และแสดงออกโดยการวาดภาพคนที่มีรายละเอียดมากกว่า แสดงถึงความรู้สึกโดดเดี่ยวน้อยกว่า และมีทัศนคติที่ว่าคนหูหนวกต้องประพฤติตามเกณฑ์มากกว่า

หากเราพิจารณาถึงคุณค่าของศิลปะศึกษาที่มีต่อเด็กพิเศษแล้วเราจะพบว่า ศิลปะศึกษาเป็นวิชาที่ช่วยเหลือเด็กพิเศษโดยตรงทั้งทางด้านร่างกาย ด้านสติปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Silver (1975) ได้ศึกษาเรื่อง พัฒนาการทางด้านศิลปะและความคิดความจำของเด็กที่มีความบกพร่องทางการสื่อสาร พบว่า เด็กเหล่านี้ใช้ศิลปะแสดงความรู้สึก ความนึกคิดของเขา และศิลปะยังสามารถค้นหาลักษณะพิเศษที่ซ่อนอยู่ในตัวเด็กได้อีกด้วย Silverสรุปว่า ศิลปะเป็นส่วนสำคัญที่สามารถจัดประสบการณ์การเรียนรู้ต่างๆ เพื่อค้นหาและพัฒนาความสามารถทางด้านภาษาของเด็กพิเศษ ซึ่งเด็กเหล่านี้สามารถใช้กระบวนการทางศิลปะที่เปิดกว้างในการแก้ปัญหา และพัฒนาความคิดของเขาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Anderson (1983) กล่าวว่า การใช้ศิลปะในเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา จะสามารถช่วยบำบัดให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาดีขึ้น และการใช้ศิลปะจะสามารถช่วยพัฒนาการทางกายในเด็ก ช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ทางภาษา เราจึงควรตระหนักและเห็นคุณค่าของวิชาศิลปะศึกษา สำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมว่าเป็นวิชาที่มีความสำคัญไม่แพ้วิชาอื่น ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะ สำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมนั้นครูผู้สอน ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องต้องมีความรู้ความสามารถทางการศึกษาพิเศษ หรือทางศิลปะศึกษาโดยตรง ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ เนื้อหาหลักสูตรควรเรียงตามลำดับความยากง่าย คำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีถ้าหากสามารถทำได้ ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่หลากหลาย การวัดและประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวไม่สามารถยืนยันความสามารถของเด็กได้ และสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมจะต้องมีวัสดุอุปกรณ์ที่เอื้อต่อการเรียนการสอนศิลปะศึกษา การจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาจะประสบความสำเร็จได้ก็ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกด้านเพื่อที่การศึกษาในประเทศไทยจะเจริญเทียบเท่า หรือรุดหน้าต่างประเทศ

ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัย

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

1. ผู้สอน และบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา สำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมควรค้นคว้าหาความรู้ใหม่ๆ ในด้านการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาทั้งด้านผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตร วิธีการสอน สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม เพื่อนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม
2. ผู้เรียน ควรมีการเตรียมความพร้อมในการเรียนร่วม ควรปรับความพร้อมทั้งด้านร่าง

กาย สติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยครูควรคอยแนะนำเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เข้าใจถึงสภาพความแตกต่างของแต่ละคน เพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน และควรรับเด็กทุกประเภทเข้ามาเรียนร่วมไม่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

3. หลักสูตรควรมีการจัดทำหลักสูตรสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม เพราะศิลปะเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งที่จะสะท้อนอารมณ์ความคิดของเด็กได้หากมีหลักสูตรเฉพาะก็จะสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนได้

4. วิธีการสอนควรสอนศิลปะร่วมกันทั้งห้องโดยใช้สื่อที่สามารถใช้ได้ร่วมกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษ แต่ไม่ควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกัน ควรสร้างแบบประเมินของเด็กโดยเฉพาะ

5. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม ควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่ม เพราะจะสามารถพัฒนาความรู้ความสามารถอีกทั้งยังเป็นศูนย์รวมข้อมูลของเด็กพิเศษอีกด้วย

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม ในระดับมัธยมศึกษา เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมที่มีความเหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อวงการศิลปศึกษา

2. ควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม ด้านความบกพร่องทางสติปัญญา ความบกพร่องทางการมองเห็น ความบกพร่องทางด้านร่างกายและสุขภาพ เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วมที่ครอบคลุมทุกประเภทความพิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521. กรุงเทพฯ: ครูสภาลาดพร้าว, 2521.
- กระทรวงศึกษาธิการ. คณะอนุกรรมการคัดเลือกจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา. 2543.
- กาญจนา คุณารักษ์. หลักสูตรและการพัฒนา. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากรวิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์, 2527.
- การศึกษาพิเศษ, ภาควิชา. การศึกษาพิเศษ การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม, 2536. มปท.
- เกษร ธิตจารี. กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เกษร ธิตจารี. ผลการใช้วิธีสอนแบบแก้ปัญหาโดยการเน้นการจัดชั้นเรียนที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาศิลปะศึกษาของนิสิตคณะครุศาสตร์. เงินทุนเพื่อการวิจัยคณะครุศาสตร์ปี พ.ศ. 2542 ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- เกษร ธิตจารี. รายงานการวิจัย เรื่องผลการใช้วิธีการสอนแบบแก้ปัญหาโดยเน้นการจัดชั้นเรียนที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษาของนิสิตคณะครุศาสตร์. ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรกฎาคม, 2542.
- เกสร ทมทิตชงค์. การศึกษาพิเศษ. ชุมจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: นำอักษรการพิมพ์, ม.ป.ป.
- ชินษฐา เทวินทรภักดี. แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ:สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของคนพิการ. กรุงเทพมหานคร: กรมประชาสงเคราะห์, 2540.
- ครุศาสตร์, คณะวิชา. เอกสารทางวิชาการ รวบรวมบทความการศึกษาพิเศษ. จัดพิมพ์โดยคณะวิชาครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2526.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. แผนการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2520. กรุงเทพมหานคร: อักษรบัณฑิต, 2520.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนชั้นประถมศึกษาปีที่1-2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, 2534.
- คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ชุดฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษพุทธศักราช 2531(ปรับปรุง พ.ศ.2541). กรุงเทพมหานคร: การศาสนา, 2541.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง เรื่องการศึกษาพิเศษ. 14 เล่ม.

กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2541.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. แนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา.

กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2541ข.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. คู่มือ(ฉบับร่าง)การจัดการเรียนร่วมสำหรับผู้บริหารและศึกษานิเทศก์. กรุงเทพมหานคร: มปป, 2541.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. รายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ: การติดตามนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เรียนจบระดับประถมศึกษาและที่ออกกลางคันก่อนจบระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนสังกัดสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ข้อมูลสารสนเทศ 2542. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มสารสนเทศ กองนโยบายและแผนสำนักคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.

กรุงเทพมหานคร: พรึกหวานกราฟิค, 2542.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. การประกันคุณภาพการศึกษาพิเศษโรงเรียนร่วม: เล่ม 1 มาตรฐานการศึกษาพิเศษโรงเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. ประมวลงานวิจัยทางการศึกษาพิเศษ.

กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2543.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. รายงานการวิจัยการจัดการเรียนร่วมมุมมองจากผู้ปฏิบัติจริง. กรุงเทพมหานคร: ครูสภาลาดพร้าว, 2543.

คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. รายงานผลการดำเนินงานการศึกษาพิเศษปีการศึกษา 2542-2543. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ครูสภาลาดพร้าว, 2543.

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร หลักการและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: อลีน, 2539.

เฉลิมชัย โฆษิตพิพัฒน์. "แนวคิดวิทยากร". กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยท์, 2543.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: สันติศิริการพิมพ์. 2544.

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยท์, 2543.

- ดารณี อุทัยรัตนกิจ. การศึกษาสำหรับคนพิการในยุคโลกาภิวัตน์. กรุงเทพมหานคร: รุ่งศิลป์การพิมพ์, 2538.
- ทบวงมหาวิทยาลัย. ศูนย์พัฒนศึกษศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย. คู่มือการจัดเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนศึกษศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย, 2529.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย. สรุปรายงานการวิจัยรูปแบบการเรียนร่วมแบบรวมพลัง: การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการโดยครอบครัวและชุมชน. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค, 2543.
- นิรมล ตีรณสาร. ศิลปศึกษากับครูประถม. กรุงเทพมหานคร: ตีรณสาร, 2525.
- ประคอง กวรรณสูตร. สถิติประยุกต์สำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2542.
- ประจวบจิต โพธิสาร. ตารางกับการสอนเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน. ในเอกสารทางวิชาการ รวบรวมบทความการศึกษาพิเศษ. หน้า 78-84. กรุงเทพมหานคร: ม.ท.ป. , 2526.
- ประเทิน มหาพันธ์. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2531.
- ประหยัด พงษ์ดำ. "แนวคิดวิทยาการ". กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยท์, 2543.
- ผดุง อารยะวิญญู,ศ.ดร. การศึกษาพิเศษในปัจจุบัน. ภาควิชาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาพิเศษคณะศึกษาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร: จำไทยเพรส, 2523.
- ผดุง อารยะวิญญู,ศ.ดร. การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพมหานคร:จำไทยเพรส, 2539.
- ผดุง อารยะวิญญู,ศ.ดร. การเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. คณะศึกษาศาสตร์ มศว.ประสานมิตร. กรุงเทพมหานคร: แวนแก้ว, 2542.
- ผดุง อารยะวิญญู,ศ.ดร. เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:จำไทยเพรส, 2544.
- พรรณี ชูทัย เจนจิต. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2528.
- พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. "แนวคิดวิทยาการ". กระบวนการสร้างค่ายศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: แม็ทส์ปอยท์, 2543.
- พัชรวิวัลย์ เกตุแก่นจันทร์. ภาคการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร วันที่ 16 สิงหาคม 2542 ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (สัมภาษณ์)
- มะลิฉัตร เอื้ออานันท์. กระบวนการเรียนการสอนทัศนศิลป์ในระดับประถมศึกษาสำหรับครูยุคใหม่. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2545.

- มหาวิทยาลัย, ทบวง. ศูนย์พัฒนาศึกษาแห่งชาติของประเทศไทย. การศึกษาสถานภาพของเด็กที่
มีความบกพร่องทางการได้ยินในประเทศไทยที่อยู่ในสถาบันการศึกษาต่างๆระหว่างปี
2526-2527. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- มหาวิทยาลัย, ทบวง. คู่มือการจัดการเรียนร่วม. นนทบุรี: สุโขทัยธรรมาธิราช, 2529.
- ลำพอง บุญช่วย. การสอนเชิงระบบ. ปทุมธานี: วิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์, 2530.
- เลิศ อำนันทนะ. ศิลปะกับเด็ก. กรุงเทพมหานคร: กราฟิคอาร์ต, 2518.
- เลิศ อำนันทนะ. ศิลปะในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: กราฟิคอาร์ต, 2523.
- วารี ธีระจิตร,รศ. การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. จัดพิมพ์โดยโครงการพัฒนาการเรียนการสอนร่วมกับ
กับโครงการตำราและเอกสารทางวิชาการคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531.
- วารี ธีระจิตร,รศ. การศึกษาสำหรับเด็กพิเศษ. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2541.
- วินัย โสมดี. ศิลปะศึกษาในกระแสปฏิรูปการศึกษา. เอกสารโครงการประชุมสัมมนาเรื่องทิศทาง
และความร่วมมือทางศิลปะศึกษา. ภาควิชาศิลปะศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, (มกราคม 2545)
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ(แบบเรียนศิลปะศึกษา). กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนา
พานิช, 2520.
- วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์. ศิลปะในโรงเรียนประถม. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, 2531.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปะศึกษา. กรุงเทพมหานคร: วิมวอลอาร์ต, 2526.
- วิรุณ ตั้งเจริญ. ศิลปะศึกษา. พิมพ์ครั้งที่2. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พรินติ้ง เฮาส์, 2539.
- วุฒิ วัฒนสิน. ศิลปะระดับมัธยมศึกษา. ฝ่ายเทคโนโลยีทางการศึกษาสำนักวิทยบริการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี, 2541.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. เอกสารสรุปผลการจัดสัมมนา: ทศวรรษการจัดการเรียนร่วม. (ม.ป.ท.),
2539.
- ศรีศักดิ์ ไทยอารี, ณัฐกร ศรีแก้ว และกานต์ เสริมชัยวงศ์. รายงานการศึกษา สถานภาพการให้
บริการการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาสในต่างประเทศ: สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร
บราซิล ฟิลิปปินส์ และออสเตรเลีย. จัดพิมพ์โดยโครงการพัฒนาระบบการให้บริการการ
ศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543.
- สงวน รอดบุญ, ศิลปะกับการศึกษา. ประมวลบทความเกี่ยวกับความหมายและคุณค่าของศิลปะ
ศึกษา. เอกสารค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาการสอนศิลปะศึกษา รวบรวมโดย สุวัฒน์ ทองศรี
จันทร์. กรุงเทพมหานคร: โรงเรียนสตรีเนติศึกษา, 2515.

- สมชาย บัวเล็ก. แนวโน้มการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการในต่างประเทศ. สำนักพัฒนานโยบาย และวางแผนการจัดการศึกษาสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สิงหาคม, 2541.
- สมพงษ์ สิงหะพล. เอกสารคำสอนความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2523.
- สมพงษ์ สิงหะพล. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการศึกษาพิเศษ. วิทยาลัยครูนครราชสีมา, 2536.
- สวัสดิ์ ตันติสุข. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ. วันที่ 12 ตุลาคม 2544 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุชาติ วงษ์ทอง. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ. วันที่ 12 ตุลาคม 2544 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธรรม แสงประทุม. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ เรื่อง การพัฒนาคนพิการด้วยศิลปะ. วันที่ 12 ตุลาคม 2544 ณ ห้องประชุมสารนิเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สามัญศึกษา, กรม. รายงานการประเมินผลโครงการเรียนร่วมภายใต้การจัดการศึกษาพิเศษ ปีงบประมาณ 2539-2540. กรุงเทพมหานคร: กองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา, (ม.ป.ป.).
- สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. ทศวรรษการจัดการเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. รายงานการจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542.
- สำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. รายงานการวิจัยการทดลองการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา, 2529.
- อรอนงค์ สุวรรณกุล. การจัดและบริหารโรงเรียนการศึกษาพิเศษ. ภาควิชาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนดุสิต, 2524.
- อารี พันธุ์ณี, รศ.ดร. จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: เลิฟแอนด์เลิฟเพรสจำกัด, 2534.
- อารรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, 2540.
- อุบล ตูจันดา. หลัก และวิธีการสอนศิลปะ. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พินิตัง, 2532.
- อุบล เล่นวารี. การบริหารและจัดการศึกษาพิเศษเรียนร่วม. กรุงเทพมหานคร: จำไทยเพรส, 2542.

บทความ

- เชาวลิต โปธินคร. ปฏิรูปการศึกษา: เพื่อคำตอบสุดท้าย. วารสารการศึกษานอกโรงเรียน. 4, 10 กรกฎาคม 2544: 14-15.
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. ศิลปะกับชีวิตประจำวันของเด็ก. สูจิบัตรการแสดงศิลปะเด็กแห่งประเทศไทยครั้งที่ 1. วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขตเพาะช่าง. 17-31 ตุลาคม 2523: 37-38.
- ละออ ชูติกร. การเรียนร่วมชั้นระหว่างเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ. เอกสารวิชาการ รวบรวมบทความการศึกษาพิเศษ. หน้า 72-77, 2526.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของการสอนศิลปะในระดับมัธยมศึกษา. วารสารศิลปวัฒนธรรม. ภาควิชาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก(ฉบับพิเศษ)กันยายน 2528.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ศิลปะเด็กสภาพปัจจุบันและอนาคต. สรุปรายงานสัมมนาวิชาการเรื่อง ศิลปะเด็ก: สภาพปัจจุบันและอนาคต. สมพงษ์ ทิมแจ่มใส,บรรณาธิการ. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. ศิลปะเด็ก: ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ. สมพงษ์ ทิมแจ่มใส, บรรณาธิการ, กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์การพิมพ์, 2529.
- วิรัตน์ พิษณุไพบูลย์. ศิลปะเป็นมรดกสำคัญ. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 23 ฉ. 4 (ก.ค.-ก.ย. 2538): 1-12.
- วัลลภ ตั้งคณานุกรักษ์. การจัดการศึกษาเพื่อเด็กด้อยโอกาส. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 22 ฉ. 4 (เม.ย.-มิ.ย. 2537): 1-9.
- สายสุรี จดติกุล. เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 21ฉ. 4 (เม.ย.-มิ.ย. 2537)
- สุลักษณ์ เทียนสุวรรณ. ศิลปะกับการศึกษาเด็กพิเศษ:เด็กฉลาด. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ปีที่ 13 (เม.ย.-มิ.ย. 2528): 98.

งานวิจัย

เกษม ทองสัมฤทธิ์. ความต้องการการนิเทศงานวิชาการของครูโครงการเด็กพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

คำรณ หล้าเจริญสุข. ความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

จรัส ทองปิยะภูมิ. การศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบริหารศึกษาศาสตร์บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

จิรศักดิ์ ส่งแสงขจร. การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและเด็กปกติในชั้นสาธิตการศึกษาพิเศษ อนุบาลละอออุทิศ สหวิทยาลัยรัตนโกสินทร์สวนดุสิต. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

จิตติมา อิมอุตม. การประเมินโครงการเรียนร่วมของเด็กพิเศษในโรงเรียนปกติ กรณีศึกษาโรงเรียนพญาไท และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวิจัย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

จันทร์เพ็ญ บุญชัยยะ. สภาพและปัญหาการสอนวิชาศิลปศึกษา ของครูศิลปะในโรงเรียนโสตศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกองการศึกษาพิเศษ กรมสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

ทวีทรัพย์ แปลงศรี. การศึกษาการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ปกครองของเด็กปฐมวัยที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาจังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

เทียนชัย เสาวจินดารัตน์. สภาพและความต้องการของครูประจำชั้นในการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็กสังกัดประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

- นิลบล ทูรานุกาพ. การประเมินโครงการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาสำหรับเด็กพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.
- นัยนา พรหมมา. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ด้านจินตนาการในผลงานทัศนศิลป์ของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจากการใช้สื่อการสอนทางศิลปะที่สร้างตามทฤษฎีเกสตัลท์ที่แทรกระหว่างเนื้อหาทำนอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2546.
- ปิยะแสง จันทร์วงศ์ไพศาล. การเปรียบเทียบ ความไวในการรับรู้เชิงสุนทรีย์ และความสามารถทางเหตุผลเชิงนามธรรม ระหว่างนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับนักเรียนปกติในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กทม. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- พีรศักดิ์ เทพไตรรัตน์. การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534.
- เพชรรัตน์ กิตติวัฒนากุล. สภาพการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียนประถมศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.
- วรสุดา ขวัญสุวรรณ. สภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ศิริธร วิทยะสิรินันท์. พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอน การเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษก่อนวัยเรียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ศิริพร สหัสสานนท์. การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดเล็กของเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายเนื่องมาจากสมองพิการ (ซี.พี.) อายุ 4-7 ปี จากการเตรียมความพร้อมโดยใช้แบบฝึกหัดกิจกรรมศิลปะ. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2544.

- สมบุรณ์ อาศิริพจน์. การศึกษาเปรียบเทียบเจตคติของผู้บริหาร และครูในโครงการเรียนร่วมที่มีต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวที่มีต่อความสามารถในการเรียนและการปรับตัวของนักเรียนที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาในโรงเรียนเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2542.
- สุกัญญา ขำเพชร. ความพร้อมและความต้องการในการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538.
- สุภลักษณ์ ธนเกษพิศาล. การวิเคราะห์ภาพวาดระบายสีของเด็กกำพร้าอายุ 7-9ปี ในสถานสงเคราะห์กระทรวงมหาดไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาศิลปศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- สุดารัตน์ เพชรรุจี. สภาพและปัญหาการจัดกิจกรรมศิลปะศึกษาสำหรับเด็กประถมวัยของคุณปฐมวัยในโรงเรียนอนุบาล กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- สุพันธ์ดี ไวยรูป. การศึกษาปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นที่ร่วมเรียนในชั้นเรียนปกติระดับอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- โสภา ถินถนอม. ความสามารถในการแสดงออกทางศิลปะโดยการวาดภาพระบายสีของเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- อังคณา บุญเฉลิมศักดิ์. การศึกษาสภาพปัญหาความต้องการและแนวทางการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับคนพิการทางการเคลื่อนไหวในศูนย์สงเคราะห์คนพิการเขตภาคกลาง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษานอกโรงเรียน บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- อินทิรา วงศ์เปี้ยส์จัจ. การติดตามผลการฝึกอบรมครูการศึกษาพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, ภาควิชาการศึกษาพิเศษ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2540.

ภาษาอังกฤษ

- Allen, K.E. The Exceptional Child: Mainstreaming in Early Childhood Education. Albany: Delmar, 1991.
- An Editorial. Framing the Art Curriculum. Art Education V.50 No.3 (May 1997): 4-5.
- Anastasi, A. Psychological Testing. New York: Macmillan, 1976.
- Anderson, France, E. Art for All the Children Springfield. IL: Charles Thomas, 1978.
- Anderson, France, E. A Critical Analysis of a Review of the Published Researched Literature in arts for the Handicapped: 1971-1981, with Special Attention to the Visual arts, Art Therapy. 26-39: October, 1983.
- Barron, F. Creativity and Psychological Health: Origins of Personality and Creative Freedom. Princeton: Van Nostrand, 1963.
- Baumier, A. "Self-injurious Behavior" International Review of Research in Mental Retardation. New York: Academic Press, 1973.
- Blair, F.X. A Study of the Visual Memory of Deaf and Hearing Children. American Annals of the Deaf. 102, 254-263, 1957.
- Blandy, Doug. Community-Based Lifelong Learning in Art for Adults with Mental Retardation: A Rationale, Conceptual Foundation, and Supportive Environments. Studies in Art Education. V34, No3. 1993:167-175.
- Blank, M., and Bridger, W.H. Conceptual Cross-modal Transfer in Deaf and Hearing Children. Child Development, 1966.
- Bonvillian, J.D. Effects of Singnability and Imagery on Word Recall of Deaf and Hearing Students. Perceptual and Motor Skills, 1983.
- Bradway, K. Social Competence of Exceptional Children. Journal of Exceptional Children, 1937.
- Brofenbrenner, V. Two World of Childhood. New York: Simon and Schuster, 1972.
- Buysse, V., Wesley, P.W. and Keyes, L. Implementing early childhood inclusion: Barrier and support factors. Early Childhood Research Quarterly 13 no.1 (1998): 169.
- Cameron, N. and Rychlak, J.F. Personality Development and Psychopathology. Boston: Houghton Mifflin, 1984.

- Cane, F. The Artist in Each of Us. Revised Edition. Craftsbury Common, VT: Art Therapy Publication, 1983.
- Carden, F. Incidence of Psychopathology in Residentially Placed Hearing Impaired Children. Unpublished Survey. Marie Katzenbach School for the Deaf, 1986.
- Choate, J.S. Successful Mainstreaming: Proven Ways to Detect and Correct Special Needs. Massachusetts: Allyn and Bacon, 1993.
- Cook, R.E., Tessier, A. and Klein, M.D. Adapting Early Childhood Curricula for Children with Special Needs. New York: Macmillan, 1992.
- Cruikshank, W.M. Psychology of Exceptional Children and Youth. Englewood Cliffs: Prentice Hall, 1955.
- Dolinar, K.J., Boser, C. and Holm, E. Learning through Play: Curriculum and Activities for the Inclusive Classroom. New York: Delmar, 1994.
- Erber, Auditory-visual Perception of Speech. Journal of Speech and Hearing Disorders. 1975.
- Feldman, Sherly Cleark. "Visual Perception of Children and their Relation to Reading". Dissertation Abstract International. 22:1084-1085 October- November, 1961.
- Fraiberg, S. Insights from the Blind. New York: Basic Books, 1977.
- Francesco, Italo Luther de. Art Education: It's Means and End. New York: Harper & Row Publishers, 1968.
- Frank D., Susi. Behavior Management: Principles and Guidelines For Art Educations. Art Education 55 (1 January 2002): 40-44.
- Gargiulo, R. M. and Kilgo, J.L. Young Children with Special Needs: An Introduction to Early Childhood Special Education. New York: Delmar, 2000.
- Gearheart, B. R. Weishahn, M. W. and Gearheart, C. J. The Exceptional Student in the Regular Classroom. New Jersey: C V. Mosby, 1996.
- Grimsley, J. R. The Effects of Visual Cueness and Visual Deprivation upon the Acquisition and Rate of Learning of a Balance Skill among Deaf Individuals. Doctoral Dissertation. Ann Arber, Michigan: Xerox. University Microfilms, Inc., 1972.

- Guay, M. D. Students with Disabilities in the Art Classroom: How Prepared Are We? . .
Studies in Art Education. 36(1),1994: 44-56.
- Guilford, J. Creative Talents: Their Nature, Uses and Development. London: Bearly Ltd.,1986.
- Handary, doris E. Laboratory Sciene and Art for Blind, Deaf and Emotionally Disturbed Children: a Mainstreaming Approach. Baltimore: University park Press, 1978.
- Hallahan, Daniel P.; and Kauffman, James M. Exception Children: Introduction to Special Education. Englewood Cliff, N. J.: Pventice-Hall, Inc., 1991.
- Hallahan, Daniel P.; Kauffman, James M. Introduction to Learning Disabilities. Englewood Cliffs, N.J.: Pventice-Hall, Inc., 1978.
- Hammil, Donald D.; Bartel, Nettic R. Teaching Children with Learning and Behavior Problem. Boston: Allyn and Bacon, Inc.,1978.
- Hauptman,A.R. An Investigation of the Spatial Reasoning Abilities of Hearing impaired Students.Directions,1980.
- Henley, David R. "Developing a Criteria for Artistic Giftedness: Balancing Cognitive, Affective and Creative Issues". Unpublished Thesis, 1986.
- Henley, David R. Exceptional Children: Exceptional Art Teaching Art to Special Needs. Worcester,Mass: Davis Publication, 1992.
- Hiskey, M.C. A Study of Intelligence of the Deaf and Hearing. Children.American Annalsof the Deaf, 1956.
- Hundert, J., Mahoney, B., Mundy, F., and Vernon, M.L. A descriptive analysis of developmental and social gains of children with severe disabilities in segregated and inclusive preschools in Southern Ontario. Early Childhood Research Quarterly 13No.1 (1998): 49-50.
- Ingram, C. Education of the Slow Learning Child. New York: MacMillan and Company, 1960.
- Johnson, D.M. "Perception and Thought". The Psychology of Thought and Judgement. N.Y.:Harper and Brothers Publishers,1955.
- Judith A. Rubin. Research in Art with the Handicapped: Problems and Promises. Studies in Art Education. V23, No 1, 1981: 7-13.

- Kanner, L. Child Psychiatry. Springfield, IL: Charles Thomas, 1972.
- Kirk, Samuel A.; and Gallagher, James J. Educating Exceptional Children. Boston: Hought Mifflin Company, 1989, 2000.
- Kramer, Edith. Art as Therapy with Children. New York: Schocken, 1971.
- Kramer, Edith. "The Art Therapist's Third Hand". American Journal of Art Therapy. Vol. 24, 1986.
- Lantz, D.L., Lenneberg, E.H. Verbal Communication and Color Memory in Deaf and Color Memory in Deaf and Hearing. Child Development, 1966.
- Lerner, Janet; Mardell-Crudnowski, Corol; and Goldenberg, Dorothea. Special Education for the Early Childhood Years. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall, Inc., 1981.
- Lewis, R.B., and Doorlag, D.H. Teaching Special Student in the Mainstream. New Jersey: Prentice-Hall, 1995.
- Lieber, J., Capell, K., Sandall, S.R., Wolfberg, P., Horn, E., and Beckman, P. Inclusive preschool programs: Teachers' belief and practices. Early childhood research quarterly. 13No.1 (1998): 87.
- Lindsay, Z. Art and the Handicapped Child. New York: Van Nostrand-Reinhold, 1972.
- Long, J. Motor Abilities of Deaf Children. New York, Columbia University, T.C., Contrib.to Ed., 1932.
- Lowenfeld, Berthold. "Psychological Problems in Children with Impaired Vision". Psychology of Exceptional Children and Youth. Cruik Shark, ed. New York: Prentice Hall, 1955.
- Lowenfeld, Viktor. Creative and mental growth. New York: Macmillan. Copyright, 1957, 1970.
- Mahler, M. On Human Symbiosis and the Vicissitudes of Individuation. NY: International Universities Press, 1968.
- Mary Jane Zander. Talking, Thinking, Responding and Creating: A study of Literature on Talk in Art Education. Studies in Art Education. 44(2), 2003: 125.
- McClouglin, James A.; and Lewis, Rena B. Assessing Special Students. Columbus: Charles E Merrill Publishing Co., 1981.

- Meadow, K.P. Deafness and Child Development Berkeley. C.A. :University of California Press, 1980.
- Michael, John A. Art and Adolescent: Teaching Art at the Secondary Level. New York: Teacher college Press, Columbia University, 1983.
- Moore, D.F. Educating the Deaf-Psychology, Principles and Practices. Boston: Houghton Mifflin, 1978.
- Moore, J. Motor Performance of the Deaf. Psychol Monog, 1936.
- Myklebust, H. Auditory Disorders in Children. New York, Grune and Stratton, 1954.
- Myklebust, H. The Psychology of Deafness. New York, Grune and Stratton, 1964.
- Myklebust, T, & Brutten, M.A. study of Visual Perception of Deaf Children. Acta Otolaryngologica. Supplementum, 1953.
- Neville, H. J. and Bellugi, U. Patterns of Cerebral Specialization in Congenitally Deaf Adults. In P. Siple (Ed.) Understanding Language through Sign Language Research. N.Y. :Academic Press, 1978.
- Nuri Cohen – Evron. Why Do Good Art Teacher Find it Hard to Stay in the Public School System?. Study in Art Education. 44 (1), 2002: 9.
- Okagaki, L., Daimond, K. E., Kontos, S. J., and Hestenes, L.L. Correlates of young Children's interaction with classmates with disabilities. Early Childhood Research Quarterly. 13No.1, (1998): 67.
- Passig, David. Improving the Flexible Thinking in Deaf and Hard of Hearing Children with Virtual Technology; American Annual of the Deaf, 145(3), p. 286-291, 2000.
- Rozanova, T.V. pictorial Memory of Deaf Children. In R.M. Boskis and A.I. Meshcheryakov (Eds.) Sensory Defects and Mental Development. Symposium 33, Moscow: International Congress of Psychology, 1966.
- Rubin, J. Child Art Therapy. New York: Van Nostrand-Reinhold, 1978.
- Seiden, D. Unpublished Manuscript. The School of the Art Institute of Chicago, 1987.
- Silver, R.A. Children with communication Disorder: Cognitive and Artistic Development, American Journal of Art Therapy. 29-47, 1975.

- Smith, Robert M.; Neisworth, John T.; and Hunt, France M. The Exceptional Child: a Function Approach. New York: MC Graw-hill, Inc., 1983.
- Stoiber, K.C., Gettinger, M, and Goetz, D. Exploring Factors Influencing Parents' and Early Childhood Practitioners' Beliefs about Inclusion. Early Childhood Research Quarterly. 13No.1 (1998): 107.
- Strain, Phillips., T. P. Cooke and T. Apolloni. Teaching Exceptional children: Assessing and modifying social behavior. New York: Academic press, 1976.
- Thomas, H. M. Assessing the Social and Emotional Development of Preschool Children In two Mainstreamed Programs (Social Development Handicapped). Ed.D. Thesis. North Carolina State University, 1992.
- The ERIC clearinghouse on Disabilities and Gifted Education. Art Activities for Children with Disabilities [Online]. Available from: <http://www.hoagiesgifted.org/eric/fac/art-xhtml> [2004, August 17]
- Timbergan, N. and E. Autistic Children: New Hope for a Cure. London: Allen and Unwin, 1983.
- Torrance, E. Torrance Tests for Creative Thinking. Princeton: Personnel Press, 1976.
- Tufts, D.V. A study of Attitudes toward Mainstreaming Severely Languages Handicapped Children. Dissertation abstracts international 45 (April 1995).
- Tyler, Ralph W. Basic Principles of Curriculum and Instruction. Chicago University of Chicago Press, 1971.
- Wilson, L. "Therapy and Practice of Art Therapy with the Severely Retarded". American Journal of Art Therapy. Vol. 16(3), 1977.
- Wilson, R. A. Special Educational Need in the Early Years. New York: Routledge, 1998.
- Winnicott, D.W. The Maturation Processes and the Facilitating Environment. New York: International Universities Press, 1965.
- Withrow, F.B. Immediate Memory Span of Deaf and Normally Hearing Children. Exception Children, 1968.
- Wood, N.E. Directed Art, Visual perception and Learning Disabilities. Academic Therapy. 455-462, 1977.

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

หัวข้อ	แนวคิด/ทฤษฎี/หลักการ	ประเด็นสำคัญ	สรุป
การจัดการเรียนการสอน	อากรมน์ โจทย์ียง (2540)	"การเรียนการสอน" การสอนและการเรียนต่างเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกัน การสอนเป็นการตั้งใจกระทำให้เกิดการเรียนรู้ และการสอนที่ดีย่อมทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ผู้สอนมีบทบาทสำคัญในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้สอนที่สอนอย่างมีหลักการมีความรู้และทักษะ จะช่วยให้ผู้เรียนเรียนอย่างมีความหมาย มีคุณค่า เป็นการประหยัดเวลา และป้องกันการสูญเปล่า	การเรียนการสอน คือ สภาพหรือลักษณะ การเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักการ ทฤษฎี ปรัชญา แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคต่างๆ ที่ผู้ สอนเป็นผู้คิดผู้เตรียมความพร้อมในเนื้อหา ของบทเรียนนั้นๆให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ ตรงตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่ตั้งไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ
	ทิตินา แซมณี (2527)	การจัดการเรียนการสอน หมายถึง สภาพหรือลักษณะการเรียนการสอนที่จัดขึ้นตามหลักการ ทฤษฎี ปรัชญา แนวคิด หรือความเชื่อต่างๆ โดยอาศัยวิธีการสอนและเทคนิคต่างๆ เข้ามาช่วยให้ สภาพการเรียนการสอนเป็นไปตามหลักการที่ยึด ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนจึงเป็นกิจกรรมที่ สำคัญในการทำให้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล	
	วรรณวิภา คุณเกษม (2527)	การจัดการเรียนการสอน คือ การดำเนินการของบุคคลหนึ่งหรือหลายบุคคล ที่จะจัดกิจกรรมในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้บุคคลคนหนึ่ง หรือหลายคนเกิดการเรียนรู้ประสบการณ์และทักษะต่างๆ	
การจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษ	Smith et al. (1983)	ประเด็นสำคัญ 4 ข้อที่นักการศึกษาควรคำนึงในการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษไว้ดังนี้ <u>องค์ประกอบประการแรก</u> ได้แก่ หลักสูตร จุดมุ่งหมาย หรือพฤติกรรมเป้าหมาย ครูจะต้องเป็นผู้ตัดสินใจว่าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรข้อใดบ้างที่เหมาะสมสำหรับเด็กแต่ละคน การ จัดหลักสูตรต้องเรียงลำดับตามความยากง่าย และความเป็นพื้นฐานของกันและกัน <u>องค์ประกอบประการที่สอง</u> ได้แก่ ระเบียบวิธี กระบวนวิธี ที่จะต้องดำเนินในสภาพการ ศึกษา กล่าวคือ เราจะต้องมีารตัดสินใจที่แน่นอนก่อนว่าเราจะดำเนินการไปทางไหน ก่อนที่เราจะตัดสินใจได้ว่าจะไปถึงที่นั่นได้อย่างไรนั้นระเบียบวิธีจะเป็นสิ่งที่ซับซ้อน และมี ส่วนประกอบต่างๆอีกมากมาย เช่น การเลือกช่องทางนำเสนอสิ่งเร้าให้แก่เด็ก (เช่น ทางการ มองเห็น ทางการได้ยิน หรือทั้ง 2 ทาง) <u>องค์ประกอบที่สาม</u> ได้แก่ การเลือกเครื่องมือ อุปกรณ์การเรียนการสอน เครื่องมืออุปกรณ์ ต่างๆเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวก ซึ่งเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมระเบียบวิธีให้สามารถ บรรลุวัตถุประสงค์ได้มากยิ่งขึ้น <u>องค์ประกอบประการที่สี่</u> ได้แก่ การจัดสถานการณ์หรือสถานที่ ที่มีการผสมผสานหลัก สูตร วิธีการ และเครื่องมืออุปกรณ์ ในการสอนเด็กอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลที่ สุด สิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั้นมีความสำคัญยิ่งต่อการเพิ่มความสามารถของเด็ก	องค์ประกอบของจัดการเรียนการสอน สำหรับเด็กพิเศษจะประกอบด้วย 1. ผู้เรียน 2. ครูผู้สอน 3. หลักสูตรเนื้อหา 4. วิธีการสอน 5. สภาพกายภาพ และสิ่งแวดล้อม
	Smith et al. (1983)	การผสมผสานหลักสูตร ระเบียบวิธี เครื่องมืออุปกรณ์ และสถานที่อย่างเหมาะสมนั้นเป็น เสมือนหัวใจของการศึกษาพิเศษ หากมีการเลือกองค์ประกอบแต่ละอย่างอย่างเหมาะสม โดยหมั่นให้มีการตรวจสอบอย่างต่อเนื่องอาจจะช่วยให้เกิดการพัฒนทางการศึกษาพิเศษ ก็เป็นได้	
การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ	สำนักงานการประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร (2529)	ในการจัดโปรแกรมการเรียนร่วมนั้น ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ คือ 1.ความ สามารถด้านการเรียนของเด็ก เช่น ความสามารถด้านภาษา คณิตศาสตร์วิทยาศาสตร์ และผลการเรียนทั่วไป 2.ความสามารถด้านการสื่อสารของเด็ก หากเด็กไม่สามารถสื่อสาร กับคนอื่นได้แล้ว อาจประสบปัญหาทางการเรียนได้ 3.วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคมของ เด็ก เด็กที่จะเรียนร่วมกับเด็กปกติ ควรมีวุฒิภาวะทั้งทางอารมณ์และสังคม เพื่อเด็กจะได้ ปรับตัวได้ เมื่อต้องเผชิญหน้ากับปัญหา ในขณะที่เรียนร่วมกับเด็กปกติ 4.สิ่งแวดล้อม เช่น สภาพบริการทางการศึกษาของทางโรงเรียน ตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็นในการตอบ สนองความต้องการของเด็กเหล่านี้ 5. ความช่วยเหลือจากบุคลากรอื่น เช่นความร่วมมือ สนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนบุคลากรอื่นๆของโรงเรียน ผู้ปกครอง ตลอดจนสมาชิกของ ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่	การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิเศษ ควร พิจารณาถึงองค์ประกอบต่างๆ คือ 1.ความ สามารถด้านการเรียน 2.ความสามารถด้าน การสื่อสาร 3.วุฒิภาวะทางอารมณ์และ สังคม 4.สิ่งแวดล้อม 5. ความช่วยเหลือจาก บุคลากรอื่น สถานศึกษาที่จะบริการด้านการ เรียนร่วม ต้องมีความพร้อมด้านบุคลากร ควรมีการชี้แจงทำความเข้าใจ และอบรมครู เจ้าหน้าที่ของโรงเรียน และนักเรียนเกี่ยวกับ โครงการการเรียนร่วมที่จะเริ่มขึ้น สถาน ศึกษาจะต้องมีเครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจน อุปกรณ์อื่นจำเป็นในการเรียนการสอนอย่าง เหมาะสม และเพียงพอ

หัวข้อ	แนวคิด/ทฤษฎี/หลักการ	ประเด็นสำคัญ	สรุป
การจัดการเรียนรู้ร่วมเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ	ผดุง อารยะวิญญู (2533)	หลักสูตรและวิธีการสอนสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ควรครอบคลุมไปถึง การฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา การฝึกทักษะดังกล่าวควรกระทำเป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย ส่วนเนื้อหาวิชา เช่น วิชา คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ฯลฯ ควรครอบคลุมเนื้อหาที่ใกล้เคียงกับเด็กปกติ แต่วิธีสอน ตลอดจนถึงเครื่องมืออุปกรณ์จำเป็นอาจแตกต่างออกไป หรือเพิ่มเติมไปจากที่มีใช้สำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อสนองความต้องการพิเศษของเด็กประเภทนี้	การจัดการเรียนร่วมเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินกับเด็กปกติ หลักสูตรและวิธีการสอน ควรครอบคลุมไปถึงการฟัง การฝึกสายตา การฝึกทักษะทางการพูด การฝึกทักษะทางภาษา การฝึกทักษะดังกล่าวควรกระทำเป็นขั้นตอนตามลำดับความยากง่าย ควรใช้สื่อ และการวัดผลประเมินผลที่มีความหลากหลาย
	Handary, doris (1978)	แนวทางการสอนสำหรับผู้สอนเด็กที่มีความบกพร่องทางหู ว่า ควรใช้การสอนในแบบ การสาธิต ให้สื่อรูปภาพในการสำรวจหาข้อมูลของเด็ก ไม่ยื่นหันหลังให้กับเด็กนักเรียน และควรอยู่ที่มุมที่แสงสว่างส่องถึง ใช้ท่าทางในการสื่อสาร ใช้กระดานคำบ่อยๆ และมีการอภิปรายในกลุ่มย่อยๆ นอกจากนี้ห้องเรียนควรจัดเป็นวงกลมให้เด็กทุกคนสามารถเห็นหน้ากันและกันได้จะทำให้สะดวกต่อการสื่อสาร	
	วารี ภิระจิตร (2531)	การสอนเด็กพิการทางหูควรใช้วิธีสอนแบบใช้ภาษามือแทนสัญลักษณ์ และแทนความหมายของภาษา และวิธีสอนด้วยภาษาพูด	
	ศรียา นิยมธรรม (2544)	การใช้สื่อเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้เด็กเรียนรู้ได้มากขึ้น อย่างไรก็ดี จำต้องบันทึกว่าการใช้ภาพยนตร์ที่มีการบรรยาย (caption films) และทีวี กับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน อย่างเหมาะสมก็ทำให้เด็กบกพร่องทางการได้ยินได้ข้อมูลต่างๆ ทั้งหู และตา ดังนั้นความสำคัญของสื่อก็อยู่ที่ว่า จะสามารถวัดได้ใหม่ว่า สื่อเหล่านั้นได้ช่วยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความซาบซึ้งในเนื้อหา ทั้งควรคำนึงถึงความพอใจในการใช้ของครู และเด็กด้วย	
การเรียนรู้การสอนศิลปะ	มะลิฉัตร เอื้ออานนท์ (2545)	<p>การเรียนการสอนศิลปะควรคำนึงองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - การกำหนดจุดประสงค์ ต้องควบคู่ไปกับการประเมินผล เพราะเมื่อเรามุ่งหวังตั้งใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งใด เวลาครูประเมินผลต้องเข้าใจว่า ผู้เรียนได้รับสิ่งนั้นหรือไม่ - เนื้อหาสาระ เป็นการให้ข้อมูลหรือจัดประสบการณ์อะไร ให้กับผู้เรียนบ้าง และครูควรช่วยกันวางแผนให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ - กิจกรรม และกระบวนการเรียนการสอน ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ถ่ายทอดฝีมือทางด้านศิลปะ สามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเอง และสอดแทรกการแสดงออก - วิธีสอน เป็นสิ่งที่สามารถนำมาใช้ในทุกระดับการศึกษา เพียงแต่ต้องวางแผนกระบวนการให้เหมาะสมกับวัยนั้นๆ และควรเหมาะสมกับเนื้อหาหรือประสบการณ์ แต่ละประเภทที่ให้กับผู้เรียน - การประเมินผล มีการประเมินทั้งกระบวนการเรียน และประเมินผลการเรียน ซึ่งถ้าหลักสูตรนั้นให้ความสำคัญกับพฤติกรรมต่างๆของผู้เรียน ในขณะที่เรียนอยู่หรือขณะที่ทำงานอยู่ การประเมินผลย่อจะทำจากผลบันปลายของความรู้ และการวัดผลประการเดียวไม่ได้ ควรจะต้องพิจารณากระบวนการต่างๆขณะที่เรียนรู้ไปด้วย และควรใช้เครื่องมือที่ผสมผสานกันมากกว่า หนึ่งประเภท 	<p>การเรียนการสอนศิลปะจึงประกอบด้วย</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดจุดประสงค์ ที่สอดคล้องกับการวัด และการประเมินผลของผู้เรียน 2. การจัดเนื้อหาสาระ จัดเนื้อหาให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสามารถใช้ได้ในชีวิตจริง 3. การจัดกิจกรรม ควรจัดเพื่อสร้างลักษณะนิสัยให้เกิดในชีวิตประจำวัน รวมถึงการสนับสนุนให้ผู้เรียน ได้ถ่ายทอดฝีมือทางด้านศิลปะ สามารถแสดงความคิดเห็น ความรู้สึกของตนเอง 4. วิธีการสอน ต้องวางแผนกระบวนการให้เหมาะสมกับวัยนั้นๆ และควรเหมาะสมกับเนื้อหาหรือประสบการณ์ แต่ละประเภทที่ให้กับผู้เรียน

หัวข้อ	แนวคิด/ทฤษฎี/หลักการ	ประเด็นสำคัญ	สรุป
การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กพร่องทางทางได้ยิน	Moss Kate(2004)	เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินจะเรียนรู้จากสิ่งที่เขาเห็น และจากสิ่งที่เขาได้กระทำ เขาจึงได้เรียนรู้จากเหตุการณ์ต่างๆด้วยการมองผ่านบุคคลอื่น ยุทธวิธีทางการสอนที่ได้ถูกนำมาใช้สอนกับเด็กปกติ สามารถนำมาใช้กับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้ รูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มใหญ่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์อย่างมากสำหรับเด็กเหล่านี้ เพราะว่าเขาสามารถได้เตรียมการสำหรับการตอบสนองของเขาขณะที่กำลังคอยครูสอน การตัดแปลงวิธีการสำหรับการสื่อสารทางการสอน และการฝึกหัดทางโสตประสาท มีรูปแบบการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กลุ่มเล็กๆหรือการสอนส่วนบุคคล หน่วยพื้นฐานที่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรได้รับจากการสอน คือ ประสบการณ์จริง ซึ่งเด็กอาจจะสามารถสัมผัสสัมพันธ์ด้วยการดูหนังสือ การเล่น และการอภิปราย ฤกษ์ปัญหาทันทีที่ได้รับประสบการณ์ที่แท้จริง	การจัดการเรียนการสอนศิลปะสำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน คล้ายคลึงกับเด็กปกติ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนในกลุ่มใหญ่ เพราะว่าเขาสามารถได้เตรียมการสำหรับการตอบสนองของเขาขณะที่กำลังคอยครูสอน การตัดแปลงวิธีการสำหรับการสื่อสารทางการสอน และการฝึกหัดทางโสตประสาท การจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางได้ยินควรเน้นสิ่งที่ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาด้านพัฒนาการเด็ก 4 ด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว, ด้านสติปัญญา, ด้านภาษา และด้านอารมณ์และสังคม
	ERIC Clearinghouse on Disabilities and Gifted Education (2003)	การสร้างกิจกรรมทางศิลปะสำหรับเด็กพิเศษสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านโสตประสาท ควรมีโอกาสที่จะได้เรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการจัดกิจกรรมทางศิลปะ (ดนตรี การเต้น กิจกรรมศิลปะ) ให้เด็กได้เรียนรู้เพื่อเป็นตัวช่วยในการปรับเด็กให้เกิดความสุข ซึ่งศิลปะจะสามารถช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในวิถีทางอื่นๆด้วย	
	Rubin (1978)	การที่เด็กได้แสดงความคิดผ่านทางกระบวนการทางศิลปะเป็นการทำให้เกิดการสนทนาที่ทำให้เด็กรู้สึกปลอดภัย	
	Cane (1983)	วิธีการปฏิบัติทางศิลปะเป็นส่วนสำคัญในการใช้ศิลปะบำบัด โดยเฉพาะกับเด็กพิเศษเพื่อให้เด็กมีโอกาสในการใช้อุปกรณ์ และประสบการณ์ เพื่อจะผลักดันให้เกิดผลงานอิสระ	
	Edith Kramer	ผลงานของศิลปะจะส่งเสริมให้มนุษย์มีความสุขในรูปแบบศิลปะที่ตนเองชื่นชอบ ศิลปะสามารถพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในการสร้าง ความเชื่อมั่นให้ตนเอง ทำให้เด็กมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว และมีการเคารพในตนเอง รูปแบบของการแสดงออกจะมีความชัดเจนในการจัดหาอุปกรณ์ หรือการพัฒนาในการนำเสนอโครงการต่างๆ เช่น ภาพสามมิติหรือภาพวาด ซึ่งจุดประสงค์ก็คือ การแสดงผลงานซึ่งนำมาจากความรู้สึก อารมณ์ ในการถ่ายทอดออกมาทางชิ้นงานศิลปะ	
	ประสาร มาลากุล และคณะ (2523)	การจัดการเรียนการสอนศิลปะที่ส่งเสริมให้เด็กที่มีความบกพร่องทางได้ยิน ควรเน้นสิ่งที่ปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวัน โดยเน้นการจัดกิจกรรมในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาด้านพัฒนาการเด็ก 4 ด้าน คือ ด้านการเคลื่อนไหว, ด้านสติปัญญา, ด้านภาษา และด้านอารมณ์และสังคม	
<p>จากแนวคิด/ทฤษฎี/หลักการของนักการศึกษาหลายท่าน วิเคราะห์ได้ว่า "การจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา เป็นลักษณะการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะ ซึ่งไม่ได้เน้นแต่เพียงผู้สอนและผู้เรียนเพียงอย่างเดียวหรือองค์ประกอบอื่นๆโดยเฉพาะเท่านั้น แต่การจัดการเรียนสอนที่ตีเน้น ควรเน้นถึงองค์ประกอบหลายๆด้านพร้อมๆกัน อันจะส่งผลในการนำมาใช้ในการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา เพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียนในท้ายสุด จากแนวคิด/ทฤษฎี/หลักการต่างๆ สังเคราะห์เป็นแนวทางในการวิจัยโดยเน้นในการศึกษาที่สนใจของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา 5 ด้านดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ด้านครูผู้สอน <ul style="list-style-type: none"> - คุณลักษณะของครูศิลปะศึกษา - บุคลิกภาพ - บทบาทและหน้าที่ในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม - การส่งเสริม และสนับสนุน 2. ด้านผู้เรียน <ul style="list-style-type: none"> - การจัดกลุ่มผู้เรียน - การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม - บทบาทและการมีส่วนร่วมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 3. ด้านเนื้อหาหลักสูตร <ul style="list-style-type: none"> - การปรับปรุงเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม - การเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 4.ด้านวิธีการสอน <ol style="list-style-type: none"> 4.1ด้านวิธีการสอน - รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 4.2 ด้านสื่อการสอน – การจัดเตรียมสื่อ และการใช้สื่อวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 4.3การวัดผลประเมินผล - เกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 5. ด้านสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม <ul style="list-style-type: none"> - การจัดสภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางการเรียนร่วม 			

กรอบแนวคำถามในการสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม
เกี่ยวกับ ทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
1. ด้านครู	1.1 คุณลักษณะของครูศิลปะศึกษา <ul style="list-style-type: none"> - วุฒิการศึกษา - บุคลิกภาพ - บทบาทและหน้าที่ในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม - การส่งเสริมและสนับสนุน 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านศิลปะศึกษาโดยตรง ครูที่จบการศึกษาอื่นที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณ์กว่า - ครูศิลปะควรเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิสัมพันธ์ต่อเด็กเป็นผู้ที่เฝ้าสังเกต และเต็มใจช่วยเด็กให้พัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มที่ - ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้ภาษามือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนร่วม - ครูศิลปะที่สอนเด็กปกติ ควรเป็นเพียงที่ปรึกษา ชี้แนะในบางครั้ง ไม่ควรกำกับกิจกรรมต่างๆ ให้เด็กตลอดเวลา - ครูศิลปะควรให้ความสนใจเด็กพิเศษเป็นกรณีพิเศษ ครูต้องคอยเฝ้าสังเกต และมีบันทึกความก้าวหน้าของเด็กเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสม - ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครูศิลปะที่สอนชั้นเรียนร่วม ในรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด และควรทำอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง - ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ - ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการ และความสะดวกต่างๆ ที่จะช่วยอำนวยความสะดวกกำลังความสามารถ และความสนใจ

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
2. ด้านผู้เรียน	<ul style="list-style-type: none"> - การจัดกลุ่มผู้เรียน - การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม - บทบาทและการมีส่วนร่วมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะร่วมกันเป็นกลุ่มย่อยไม่เกิน 30 คน โดยควรมีเด็กพิเศษไม่เกินกลุ่มละ 1 คน - ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันในชั้นเรียนศิลปะใน 1 ห้องเรียนควรมีเด็กพิเศษได้มากที่สุดไม่เกิน 3 คน - ควรแยกเด็กพิเศษออกเป็นกลุ่มเฉพาะให้ทำกิจกรรมศิลปะตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน - ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษ - ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้ - ควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ - ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ เพื่อจะได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับเด็กปกติ - ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนของกิจกรรมศิลปะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด และความสามารถของเด็ก
3. เนื้อหาหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> - การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรศิลปะเหมือนกับเด็กปกติ แต่เวลาสอนควรยืดหยุ่นตามสภาพของเด็ก - ควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมศิลปะที่เด็กพิเศษต้องการต่างจากเด็กปกติทั่วไป

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
4. ด้านวิธีการสอน	<p data-bbox="507 309 944 344">- การเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p> <p data-bbox="507 1554 711 1585">4.1 ด้านวิธีการสอน</p> <p data-bbox="507 1621 944 1702">- รูปแบบการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="967 309 1407 555">- ควรปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษา เพื่อจัดความบกพร่องของเด็กพิเศษ และช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้แก่เด็กปกติด้วย เช่น การอภิปรายนำเสนอผลงานศิลปะ การวิจารณ์งานศิลปะ <li data-bbox="967 568 1407 757">- ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะตามความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กพิเศษเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม <li data-bbox="967 770 1407 1016">- ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะโดยคำนึงถึงพัฒนาการ และประสบการณ์ของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล เพราะเด็กปกติสามารถเรียนรู้ได้ทุกเนื้อหา และทุกกิจกรรม <li data-bbox="967 1030 1407 1111">- ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพได้ในอนาคต <li data-bbox="967 1124 1407 1272">- ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เป็นกลาง ไม่ควรเน้นหนักไปตามความต้องการของเด็กพิเศษมากเกินไป <li data-bbox="967 1285 1407 1487">- ควรเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆกัน <ul style="list-style-type: none"> <li data-bbox="967 1599 1407 1747">- ควรสอนศิลปะให้เรียนร่วมกันทุกครั้ง และทบทวนให้แก่เด็กพิเศษแต่ละคนเพิ่มเติมตามความจำเป็น <li data-bbox="967 1760 1407 1841">- ควรแยกสอนศิลปะเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กปกติ กับกลุ่มเด็กพิเศษ <li data-bbox="967 1854 1407 2002">- ควรสอนศิลปะพร้อมกันทั้งชั้นเป็นบางเวลา แยกสอนศิลปะเป็นกลุ่มเป็นบางเวลา และสอนศิลปะเป็นรายบุคคลเป็นบางเวลา

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
	<p>4.2 สื่อการสอน</p> <ul style="list-style-type: none"> - การจัดเตรียมสื่อวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม - การใช้สื่อการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม <p>4.3 การวัดผลประเมินผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกณฑ์ในการวัดผลประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม 	<ul style="list-style-type: none"> - ควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคน - ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการพิเศษ - ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว - ควรผลิตสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะที่เน้นพัฒนาการด้านที่บกพร่องโดยเฉพาะ เช่น การปั้นดินน้ำมันเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือ สื่อที่เน้นประสาทสัมผัสทางตา รูปภาพที่มีสีสันและเทคนิคต่างๆ - ควรใช้สื่อการสอนเฉพาะบางกิจกรรมศิลปะที่ยากแก่การเข้าใจ ไม่จำเป็นต้องใช้สื่อการสอนทุกบทเรียน - ควรใช้สื่อการเรียนการสอนศิลปะเดียวกันสำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ - ควรจัดเก็บสื่อการเรียนการสอนศิลปะไว้ในที่เฉพาะหรือชั้นวางของโดยแยกเป็นสื่อวัสดุอุปกรณ์ และของเล่นของเด็กปกติกับของเด็กพิเศษ - ควรมีการวัด และประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆอย่างต่อเนื่อง - ควรมีวิธีการวัดผลที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเด็กแต่ละคน เช่น การสังเกตกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การอภิปราย และการวิจารณ์ผลงานศิลปะ การตรวจผลงานศิลปะ

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
5. สภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อม	- การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนร่วม	<ul style="list-style-type: none"> - ควรใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ - ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวัด และประเมินผลมาจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเวลาเรียน - การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรเป็นการประเมินในระดับชั้น ผ่าน หรือไม่ผ่าน ไม่ควรประเมินผลระดับคุณภาพ - ควรจัดห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ โดยเฉพาะตำแหน่งที่เด็กพิเศษทำกิจกรรมศิลปะ - ควรมีมุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนการเรียนกับครูหลังจากเรียนศิลปะเป็นกลุ่มใหญ่ - ควรจัดห้องบำบัดพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมเช่น ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล เป็นต้น - ควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะ เช่น ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ - ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะอยู่ในบริเวณที่เด็กพิเศษสามารถเข้าห้องน้ำได้สะดวก - ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะมีอ่างน้ำเพื่อใช้ในการล้างทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ - ควรจัดเตรียมถังขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
		<ul style="list-style-type: none"> - ควรจัดเตรียมที่เก็บผลงานศิลปะสำหรับเด็กทุกคน เพื่อสะดวกต่อการตรวจ และส่งผลงาน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กรอบแนวคำถามในการสร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์
เกี่ยวกับ ทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
1. ด้านครู	1.1 คุณลักษณะของครู 1.2 บุคลิกภาพ 1.3 บทบาท และหน้าที่ 1.4 การส่งเสริมสนับสนุน 1.5 ปัญหา	<ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่าครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม จำเป็นต้องมีวุฒิทางศิลปศึกษา/หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าบุคลิกภาพ ของครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม ควรเป็นอย่างไร และในสภาพความเป็นจริงนั้นครูศิลปะในโรงเรียนร่วมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่า ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมควรให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษเป็นกรณีพิเศษหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าหากครูศิลปะให้ความสนใจและใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อเด็กปกติที่เรียนร่วมหรือไม่ - ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด หรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าครูศิลปะควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิหรือไม่ ถ้าควรท่านคิดว่าควรศึกษาต่อด้านใด - ท่านคิดว่าสวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือปัญหาใด(ปัญหาคุณลักษณะของครู, บุคลิกภาพ, บทบาทหน้าที่, การสนับสนุนจากหน่วยงาน)

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
2. ด้านผู้เรียน	<p>2.1 การจัดกลุ่มผู้เรียน</p> <p>2.2 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กปกติ และเด็กพิเศษเท่าไรต่อห้องเรียนหนึ่งห้อง - ท่านคิดว่าความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นจะทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อะไรของเด็กหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้น เด็กพิเศษจะทำให้การเรียนในชั้นเรียนร่วมเกิดความล่าช้าหรือไม่ ถ้าเกิด ท่านคิดว่าควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร - ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทางกลับกันเด็กพิเศษมีความพร้อม และความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้อะไรที่เน้นผู้เรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกิจกรรมที่ควรมีลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติหรือไม่อย่างไร

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
3. เนื้อหาหลักสูตร	<p>2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p> <p>3.1 การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p> <p>3.2 การเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม</p> <p>3.3 ปัญหา</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่า ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรศิลปะเช่นเดียวกันกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่ควรปรับหลักสูตรอย่างไรจึงเหมาะสมสำหรับชั้นเรียนร่วม - ท่านคิดว่าการปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าหลักสูตรการสอนในโรงเรียนเรียนร่วมกับหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทาง หลักสูตรรูปแบบใดจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่ากัน - ท่านคิดว่าการเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นหลัก(ความสามารถในการเรียนรู้, พัฒนาการต่างๆ, ความแตกต่างของผู้เรียน) - ท่านคิดว่าการปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพระยะยาวมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการเรียนร่วม - ท่านคิดว่าการเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะควรเรียงลำดับของเนื้อหาอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด - ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคืออะไร

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
4. วิธีการสอน	<p>4.1 วิธีการสอน</p> <p>4.1.1 รูปแบบวิธีการสอน</p> <p>4.2 สื่อการสอน</p> <p>4.2.1 การจัดเตรียมสื่อการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p> <p>4.2.2 การใช้สื่อการสอน</p> <p>4.3 การวัด และประเมินผล</p> <p>4.3.1 รูปแบบวิธีการ และแนวทาง</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่าการสอนศิลปะร่วมกันทั้งห้อง กับการแยกสอนศิลปะเป็น 2 กลุ่ม และการสอนศิลปะเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม - ท่านคิดว่าควรทำบันทึกแสดงผลงานการพัฒนาทางศิลปะของนักเรียนทุกคนหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าในการเรียนร่วมนั้นควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลายในการใช้งานหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าหลักการเลือกสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมมีหลักอย่างไรบ้าง - ท่านคิดว่าการผลิตสื่อการสอนนั้นควรเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ หรือควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ - ท่านคิดว่าควรใช้สื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมอย่างไร - ท่านคิดว่าการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดเก็บอย่างไร - ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในช่วงเวลาใดจึงเหมาะสมที่สุด(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม) - ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวสามารถจะยืนยันความ

ตัวแปรที่ศึกษา	ประเด็นหลัก	ประเด็นย่อย
5. สภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อม	<p>4.3.2 เกณฑ์ในการวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม</p> <p>5.1 การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียนร่วม</p>	<p>สามารถของเด็กได้ทั้งหมดหรือไม่อย่างไร</p> <ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่าเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลในเด็กปกติ และเด็กพิเศษควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกันหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าหลังจากการวัด และประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร <ul style="list-style-type: none"> - ท่านคิดว่าควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะศึกษาอย่างไร(แสงสว่าง, เสียงรบกวน, มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียน) - ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล) - ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเพิ่มจากห้องเรียนศิลปะปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ) - ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่างน้ำ, ถังขยะ, วัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดหรือไม่อย่างไร - ท่านคิดว่าผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาพิเศษ และการเรียนร่วม

ดร.วาสนา เลิศศิลป์ ศึกษานิเทศก์ 9 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครเขต 1

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปศึกษา

ดร.สุชาติ วงษ์ทอง อาจารย์พิเศษ คณะศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ทรงคุณวุฒิด้านศิลปศึกษาเด็กพิเศษ

อาจารย์อัมพร พันธุ์พานิช ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์

อาจารย์รุ่งระวี ดิษฐเจริญ หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนเศรษฐเสถียร ในพระราชูปถัมภ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

สำเนาหนังสือ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ที่ ศธ.0512.6(2700.0603)/0172

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท กรุงเทพมหานคร 10330

27 พฤษภาคม 2548

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้เชี่ยวชาญ

เรียน อาจารย์พินทุมดี สิงหนณี

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ด้วย นางสาวสารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา นิสิตชั้นปริญญาโทบัณฑิต ภาควิชาศิลปะ ดนตรีและนาฏศิลป์ศึกษา สาขาวิชาศิลปศึกษา อยู่ระหว่างการดำเนินงานวิทยานิพนธ์เรื่อง "การศึกษาทัศนคติของครูศิลปะและผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม" โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุลักษณ์ ศรีบุรี เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ในการนี้จึงขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษ และด้านศิลปศึกษาเด็กพิเศษ ทั้งนี้ นิสิตผู้วิจัยจะได้ประสานงานในรายละเอียดต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์จากท่านโปรดเป็นผู้เชี่ยวชาญดังกล่าว เพื่อประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ขอขอบคุณในโอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุทธ์ สุทธจิตต์)

รองคณบดี

ปฏิบัติราชการแทนคณบดี

งานหลักสูตรและการสอน

โทร. 0-2218-2680

ภาคผนวก ง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสอบถาม

ทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา

คำชี้แจงในการตอบแบบสอบถาม

1. แบบสอบถามชุดนี้ใช้สำหรับครูผู้สอนวิชาศิลปศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร
2. โปรดให้ข้อมูลตามสภาพที่เป็นจริงที่สอดคล้องกับตัวท่านมากที่สุด
3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่2 แบบสอบถามเกี่ยวกับทัศนะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาในด้านต่างๆดังนี้

  - ก. ครูผู้สอน
  - ข. ผู้เรียน
  - ค. หลักสูตร
  - ง. วิธีการสอน
  - จ. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม
4. แบบสอบถามฉบับนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้สำหรับการวิจัยเท่านั้น การตอบแบบสอบถามนี้จะไม่มีการปฏิบัติงาน และสถานภาพของท่านแต่อย่างใด จะเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม กรุงเทพมหานคร

ผู้วิจัย

สารินี เกษมสันต์ ณ อยุธยา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง 1. โปรดทำเครื่องหมาย ลงใน ให้ตรงกับความเป็นจริง

2. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

1. เพศ

ชาย หญิง

2. อายุ

20 - 25 ปี 26 - 30 ปี 31 - 35 ปี
 36-40 ปี 41-45 ปี 46 - 50 ปี 51-60 ปี

3. วุฒิการศึกษา

ต่ำกว่าปริญญาตรี ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า
 ปริญญาโท
 อื่นๆ(โปรดระบุ).....
 .....

4. ประสบการณ์การสอนเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

น้อยกว่า 1 ปี 1 - 5 ปี 6 - 10 ปี
 11 - 15 ปี 16 - 20 ปี 21 - 25 ปี 25 ปีขึ้นไป

5. ประเภทของเด็กพิเศษที่ท่านสอนในชั้นเรียนร่วม และจำนวนเด็กพิเศษต่อห้องเรียน

เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน ..... คน
 เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น ..... คน
 เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา ..... คน
 เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านร่างกาย ..... คน

6. ระดับชั้นที่สอน และจำนวนนักเรียนทั้งหมดต่อห้องเรียน (เลือกตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ..... คน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ..... คน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ..... คน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ..... คน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ..... คน
 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ..... คน

7. ประสบการณ์การสอนศิลปะศึกษา สำหรับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม
- 1-4 ปี   5-9 ปี   10-14 ปี
- 15 ปีขึ้นไป   อื่นๆ(โปรดระบุ) .....
- .....
8. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนศิลปะศึกษาที่เรียนร่วมหรือไม่
- ไม่เคย   เคย(โปรดระบุ).....
- .....
9. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรมหรือสัมมนาทางวิชาการเกี่ยวกับการสอนเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมหรือไม่
- ไม่เคย   เคย(โปรดระบุ).....
- .....
10. ท่านเคยเข้ารับการฝึกอบรม เกี่ยวกับการใช้ภาษากับเด็กบกพร่องทางการได้ยิน หรือไม่
- ไม่เคย   เคย(โปรดระบุ).....
- .....
11. ท่านมีวิธีหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม โดยวิธีใด
- ศึกษาด้วยตนเองจากตำรา บทความต่างๆ   เข้ารับการฝึกอบรม
- เข้าร่วมประชุมสัมมนา   อื่นๆ(โปรดระบุ).....
- .....
12. ท่านเคยเขียนบทความทางวิชาการหรือเผยแพร่ผลงานทางวิชาการเกี่ยวกับเด็กพิเศษหรือไม่
- ไม่เคย   เคย(โปรดระบุ).....
- .....
13. ท่านสื่อสารกับเด็กบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วม ด้วยวิธีการใดมากที่สุด
- การอ่านริมฝีปาก   ภาษาเขียน   การสะกดตัวอักษรด้วยนิ้วมือ
- ภาษามือ   ใช้ระบบรวม   อื่นๆ (โปรดระบุ).....
- .....
14. ท่านใช้ท่าทางโดยธรรมชาติ (Gestures) ประกอบกับการใช้ภาษาไทยหรือไม่
- ใช่   ไม่ใช่

15. ท่านสามารถสะกดอักษรไทยด้วยนิ้วมือ (Finger Spelling) ได้ครบ 44 ตัวหรือไม่

ได้   ไม่ได้

16. ท่านมีความรู้ และทักษะการใช้ภาษามือในการสื่อสาร หรือไม่

มี   ไม่มี

โปรดระบุแหล่งศึกษา.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปะศึกษา ของครูศิลปะของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงหน้าข้อความที่ตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านในการสอนศิลปะศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร ตามระดับมากที่สุด ถึงน้อยที่สุด

ระดับความคิดเห็นด้วยที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงในแต่ละข้อ มีให้เลือก 5 ระดับแต่ละระดับมีความหมายดังต่อไปนี้

ระดับ5	เห็นด้วยมากที่สุด	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านมากที่สุด
ระดับ4	เห็นด้วยด้วยมาก	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านมาก
ระดับ3	เห็นด้วยปานกลาง	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านปานกลาง
ระดับ2	เห็นด้วยน้อย	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านน้อย
ระดับ1	เห็นด้วยน้อยที่สุด	หมายความว่า	ข้อความนั้นตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านน้อยที่สุด

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่าง

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
0	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ		√			

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 2 การจัดเรียนการสอนศิลปะศึกษาในด้านต่างๆของครูศิลปะของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม มหานคร เกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาศิลปะศึกษา

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นด้วยของท่านในการจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษาของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากทม มหานคร ระดับประถมศึกษา

๑. ด้านครูผู้สอน

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องจบการศึกษาทางด้านศิลปะศึกษาโดยตรง ครูที่จบการศึกษาอื่นที่มีส่วนใกล้ชิดกับเด็กเป็นรายบุคคลมีโอกาสที่จะสร้างประสบการณ์ทางศิลปะได้สมบูรณกว่า					
2.	ครูศิลปะควรเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีความชำนาญในการปฏิสัมพันธ์ต่อเด็ก เป็นผู้ที่ไม่ฝักใฝ่สังเกต และเต็มใจช่วยเด็กให้พัฒนาความสามารถได้อย่างเต็มที่					
3.	ครูศิลปะไม่จำเป็นต้องมีความรู้ในการใช้ภาษามือสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินในชั้นเรียนร่วม					
4.	ครูศิลปะที่สอนเด็กปกติ ควรเป็นเพียงที่ปรึกษา ชี้แนะในบางครั้ง ไม่ควรกำกับกิจกรรมต่างๆให้เด็กตลอดเวลา					
5.	ครูศิลปะควรให้ความสนใจเด็กพิเศษเป็นกรณีพิเศษ ครูต้องคอยเฝ้าสังเกต และมีบันทึกความก้าวหน้าของเด็กเพื่อที่จะปรับเปลี่ยนวิธีการสอนที่เหมาะสม					
6.	ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครูศิลปะที่สอนชั้นเรียนร่วม ในรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด และควรทำอย่างเป็นระบบต่อเนื่อง					
7.	ครูศิลปะควรได้รับการส่งเสริมให้มีโอกาสศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิ หรือเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ๆให้ทันกับความก้าวหน้าทางวิทยาการ					
8.	ครูศิลปะควรได้รับสวัสดิการ และความสะดวกต่างๆที่จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความสมัคใจ					

๒. ด้านผู้เรียน

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะในชั้นเรียนร่วมเป็นกลุ่มย่อยไม่เกิน 30 คน โดยควรมีเด็กพิเศษไม่เกินกลุ่มละ 1 คน					
2.	ควรจัดให้เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะในชั้นเรียนร่วมใน 1 ห้องเรียนควรมีเด็กพิเศษได้มากที่สุดไม่เกิน 3 คน					
3.	ควรแยกเด็กพิเศษออกจากชั้นเรียนร่วมเป็นกลุ่มเฉพาะ ให้ทำกิจกรรมศิลปะตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละคน					
4.	ควรจัดมุมประสบการณ์เพื่อการเรียนร่วมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษ					
5.	ควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะบางมุมเพิ่มสำหรับเด็กพิเศษในห้องเรียนร่วม โดยจัดให้มีสื่ออุปกรณ์ที่เด็กบกพร่องทุกประเภทสามารถร่วมเล่นได้					
6.	ควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษในชั้นเรียนร่วมให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติ					
7.	ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะ เพื่อจะได้รับประสบการณ์เช่นเดียวกับเด็กปกติ					
8.	ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมเพียงบางส่วนของกิจกรรมศิลปะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความถนัด และความสามารถของเด็ก					

๓. ด้านหลักสูตร

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรเรียนร่วมในวิชาศิลปะเหมือนกับเด็กปกติ แต่เวลาสอนควรยืดหยุ่นตามสภาพของเด็ก					
2.	ควรปรับหลักสูตรเรียนร่วมในวิชาศิลปะโดยเพิ่มวัตถุประสงค์ เนื้อหา และกิจกรรมศิลปะที่เด็กพิเศษต้องการต่างจากเด็กปกติทั่วไป					
3.	ควรปรับหลักสูตรเรียนร่วมในวิชาศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษา เพื่อจัดความบกพร่องของเด็กพิเศษ และช่วยเสริมทักษะทางภาษาให้แก่เด็กปกติด้วย เช่น การอภิปรายนำเสนอผลงานศิลปะ การวิจารณ์งานศิลปะ					
4.	ควรเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะตามความสามารถในการเรียนรู้ของเด็กพิเศษเป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม					
5.	ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมโดยคำนึงถึงพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล เพราะเด็กปกติสามารถเรียนรู้ได้ทุกเนื้อหา และทุกกิจกรรม					
6.	ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพได้ในอนาคต					
7.	ควรเลือกเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมให้เป็นกลาง ไม่ควรเน้นหนักไปตามความต้องการของเด็กพิเศษมากเกินไป					
8.	ควรเรียงเนื้อหาวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมจากเรื่องใกล้ตัวไปสู่เรื่องไกลตัว จากเรื่องง่ายไปสู่เรื่องยาก เพื่อที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษจะได้พัฒนาการเรียนไปพร้อมๆกัน					

➔ 4. ด้านวิธีการสอน

4.1 วิธีการสอน

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมโดยการให้เรียนร่วมกันทุกครั้ง และ ทบทวนให้แก่เด็กพิเศษแต่ละคนเพิ่มเติมตามความจำเป็น					
2.	ควรแยกสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมออกเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กปกติ กับกลุ่มเด็กพิเศษ					
3.	ควรสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม พร้อมกันทั้งชั้นเป็นบางเวลา แยก สอนศิลปะเป็นกลุ่มเป็นบางเวลา และสอนศิลปะเป็นรายบุคคลเป็น บางเวลา					
4.	ควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะในชั้นเรียนร่วมของนักเรียน ทุกคน					
5.	ควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษ เพื่อนำไปใช้ในการจัด การเรียนศิลปะเสริมพิเศษสำหรับเด็กพิเศษที่มีความต้องการพิเศษนอก เหนือจากชั้นเรียนร่วม					

4.2 สื่อการเรียนการสอน

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีความหลากหลายในวิชาศิลปะที่เน้นพัฒนาการทุกๆด้าน ไม่เฉพาะเจาะจงเพื่อเด็กพิเศษเพียงอย่างเดียว					
2.	ควรผลิตสื่อการเรียนการสอน และวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะที่เน้นพัฒนาการด้านที่บกพร่องโดยเฉพาะ เช่น การปั้นดินน้ำมันเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อมือ สื่อที่เน้นประสาทสัมผัสทางตา รูปภาพที่มีสีสันและเทคนิคต่างๆ					
3.	ควรใช้สื่อการสอนเฉพาะบางกิจกรรมศิลปะที่ยากแก่การเข้าใจ ไม่จำเป็นต้องใช้สื่อการสอนทุกบทเรียน					
4.	ควรใช้สื่อการเรียนการสอนศิลปะเดียวกันสำหรับเด็กปกติและเด็กพิเศษ					
5.	ควรจัดเก็บสื่อการเรียนการสอนศิลปะ ไว้ในที่เฉพาะหรือชั้นวางของโดยแยกเป็นสื่อวัสดุอุปกรณ์ และของเล่นของเด็กปกติ กับของเด็กพิเศษ					

4.3 การวัดและประเมินผล

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรมีการวัด และประเมินผลพัฒนาการของเด็กเป็นระยะๆ อย่างต่อเนื่อง					
2.	ควรมีวิธีการวัดผลที่หลากหลายขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของเด็กแต่ละคน เช่น การสังเกตกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ การอภิปราย และการวิจารณ์ผลงานศิลปะ การตรวจผลงานศิลปะ					
3.	ควรใช้เกณฑ์ในการวัดและประเมินผลเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ					
4.	ควรนำข้อมูลที่ได้จากการวัด และประเมินผลมาจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษ ให้กับเด็กพิเศษนอกเวลาเรียน					
5.	การประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษในชั้นเรียนร่วม ควรเป็นการประเมินในระดับชั้นผ่าน หรือไม่ผ่าน ไม่ควรประเมินผลระดับคุณภาพ					

๕. ด้านสภาพกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

ข้อที่	การจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม	ระดับของความคิดเห็น				
		เห็นด้วยมากที่สุด	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยปานกลาง	เห็นด้วยน้อย	เห็นด้วยน้อยที่สุด
		5	4	3	2	1
1.	ควรจัดห้องเรียนให้มีแสงสว่างเพียงพอ โดยเฉพาะตำแหน่งที่เด็กพิเศษทำกิจกรรมศิลปะ					
2.	ควรมีมุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนการเรียนกับครูหลังจากเรียนศิลปะเป็นกลุ่มใหญ่					
3.	ควรจัดห้องบำบัดพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมเช่น ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล เป็นต้น					
4.	ควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเช่น ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ					
5.	ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะอยู่ในบริเวณที่เด็กพิเศษสามารถเข้าห้องน้ำได้สะดวก					
6.	ควรจัดให้ห้องเรียนศิลปะมีอ่างน้ำ เพื่อใช้ในการล้างทำความสะอาดวัสดุอุปกรณ์ทางศิลปะ					
7.	ควรจัดเตรียมถังขยะ และวัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาดไว้ในห้องเรียนศิลปะ					
8.	ควรจัดเตรียมที่เก็บผลงานศิลปะสำหรับเด็กทุกคน เพื่อสะดวกต่อการตรวจ และส่งผลงาน					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

คู่มือการใช้แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา

เรื่อง ทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา

วัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ เพื่อนำข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์จากประสบการณ์ของผู้เชี่ยวชาญในการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษามาประมวลสรุป และนำเสนอสิ่งที่จะเป็นประโยชน์เพื่อให้การสอนศิลปศึกษามีความเหมาะสมกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินที่เรียนร่วมต่อไปในอนาคต

รายละเอียดของแบบสัมภาษณ์

เป็นการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคล แบ่งกลุ่มผู้เชี่ยวชาญออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1. ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ 2. ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา และ 3. ผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปศึกษาเด็กพิเศษ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบ 2 แบบ คือ 1.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา (โดยใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม 2 และ 3) 2.แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ(โดยใช้สำหรับผู้เชี่ยวชาญในกลุ่ม1) ในการสัมภาษณ์ผู้สัมภาษณ์จะถามตามแนวแบบสัมภาษณ์ โดยอาจดัดแปลงคำถามที่เหมาะสมตามสถานการณ์ และผู้ให้สัมภาษณ์สามารถตอบคำถาม หรือแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษาในด้านต่างๆดังนี้

1. ครูผู้สอน
2. ผู้เรียน
3. หลักสูตรเนื้อหา
4. วิธีการสอน
5. สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อม

ตอนที่ 3. ข้อเสนอแนะอื่นๆ

การปฏิบัติในการให้สัมภาษณ์

1. การเตรียมตัวก่อนไปสัมภาษณ์

- 1.1 ศึกษา และทำความเข้าใจคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์ให้ชัดเจน
- 1.2 นัดแนะเวลา และสถานที่สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์

2. การดำเนินการสัมภาษณ์

- 2.1 ผู้สัมภาษณ์แนะนำตัวเอง และบอกจุดมุ่งหมายในการสัมภาษณ์
- 2.2 สนทนาเรื่องทั่วไปเพื่อสร้างความคุ้นเคยในการสัมภาษณ์
- 2.3 ขออนุญาตจุดบันทึก และบันทึกเสียงระหว่างการสัมภาษณ์
- 2.4 เริ่มต้นการสัมภาษณ์ตามลำดับในแบบสัมภาษณ์

บันทึกข้อมูล

1. ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลในตอนต้นที่ 1 ก่อนการสัมภาษณ์
2. ผู้สัมภาษณ์บันทึกข้อมูลในตอนต้นที่ 2 และ 3 ระหว่างการสัมภาษณ์
3. ตรวจสอบการบันทึกข้อมูล และบันทึกรายละเอียดเพิ่มเติมจากเทปบันทึกเสียงหลังจากการสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางศิลปศึกษา

เรื่อง ทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชาศิลปศึกษา

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....ถึง.....

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์.....
2. อายุ.....เพศ.....
3. วุฒิการศึกษา.....
4. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน.....
5. การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางการจัดการเรียนร่วม หรือการศึกษาพิเศษ
 ไม่เคย   เคย
 ถ้าเคย หน่วยงานที่เป็นผู้จัดการอบรม/สัมมนา คือ.....

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาศิลปศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

1.ด้านครู

1.1 คุณลักษณะของครู

- ท่านคิดว่าครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมจำเป็นต้องมีวุฒิทางศิลปศึกษา/หรือวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงหรือไม่อย่างไร.....

1.2 บุคลิกภาพ

- ท่านคิดว่าบุคลิกภาพ ของครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม ควรเป็นอย่างไร และในสภาพความเป็นจริงนั้นครูศิลปะในโรงเรียนร่วมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร.....

1.3 บทบาท และหน้าที่

- ท่านคิดว่าครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมควรให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษเป็นกรณีพิเศษหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าหากครูศิลปะให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อเด็กปกติที่เรียนร่วมหรือไม่
.....
.....

1.4 การส่งเสริมสนับสนุน

- ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด หรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าครูศิลปะควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิหรือไม่ ถ้าควรท่านคิดว่าควรศึกษาต่อด้านใด
.....
.....
- ท่านคิดว่าสวัสดิการที่ครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร
.....
.....

1.5 ปัญหา

ท่านคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมคือปัญหาใด(ปัญหาคุณลักษณะของคุณ, บุคลิกภาพ, บทบาทหน้าที่, การสนับสนุนจากหน่วยงาน)

.....
.....

2. ด้านผู้เรียน

2.1 การจัดกลุ่มผู้เรียน

- ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนศิลปะในชั้นเรียนร่วมกันนั้น ควรมีสัดส่วนของเด็กปกติ และเด็กพิเศษเท่าไรต่อห้องเรียนหนึ่งห้อง.....
.....
.....

- ท่านคิดว่าความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นจะทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อันร่วมกันของเด็กหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าในการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมนั้น เด็กพิเศษจะทำให้การเรียนในชั้นเรียนร่วมเกิดความล่าช้าหรือไม่ถ้าเกิดท่านคิดว่าควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่ากรณีที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทางกลับกันเด็กพิเศษมีความพร้อม และความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

2.2 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในการเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในโรงเรียนเรียนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้อันเน้นผู้เรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกิจกรรมที่ควรมีลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ศิลปะแบบเดียวกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมศิลปะเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติหรือไม่อย่างไร
.....
.....

2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่า ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมศิลปะหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

3. เนื้อหาหลักสูตร

3.4 การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมกับวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรศิลปะเช่นเดียวกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่ควรปรับหลักสูตรอย่างไรจึงเหมาะสมสำหรับชั้นเรียนร่วม.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการปรับหลักสูตรศิลปะโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษาที่มีความสำคัญในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลักสูตรการสอนในโรงเรียนเรียนร่วมกับหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทาง หลักสูตรรูปแบบใดจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่ากัน.....
.....
.....

3.5 การเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าการเลือกเนื้อหาในวิชาศิลปะสำหรับชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นหลัก(ความสามารถในการเรียนรู้, พัฒนาการต่างๆ, ความแตกต่างของผู้เรียน).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการปรับเนื้อหาในวิชาศิลปะให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาชีพมีประโยชน์มากน้อยเพียงใดต่อการเรียนร่วม
.....
.....
- ท่านคิดว่าการเรียงเนื้อหาในวิชาศิลปะควรเรียงลำดับของเนื้อหาอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด.....
.....
.....

3.6 ปัญหา

- ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรศิลปะในชั้นเรียนร่วมคืออะไร.....
.....
.....

4. วิธีการสอน

4.1 วิธีการสอน

4.1.1 รูปแบบวิธีการสอน

- ท่านคิดว่าการสอนศิลปะร่วมกันทั้งห้อง กับการแยกสอนศิลปะเป็น 2 กลุ่ม และการสอนศิลปะเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วม.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการทางศิลปะของนักเรียนทุกคนหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

4.2 สื่อการสอน

4.2.1 การจัดเตรียมสื่อการสอนวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าการเรียนร่วมนั้นควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลายในการใช้งานหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลักการเลือกสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมมีหลักอย่างไรบ้าง.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการผลิตสื่อการสอนนั้นควรเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ หรือควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ.....
.....
.....

4.2.2 การใช้สื่อการสอน

- ท่านคิดว่าควรใช้สื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนการสอนศิลปะในชั้นเรียนร่วมอย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดเก็บอย่างไร.....
.....
.....

4.3 การวัด และประเมินผล

4.3.1 รูปแบบวิธีการ และแนวทาง

- ท่านคิดว่า การวัด และประเมินผลวิชาศิลปะในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในช่วงเวลาใดจึงเหมาะสมที่สุด (ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม)
.....
.....
- ท่านคิดว่า การวัด และประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวสามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ทั้งหมดหรือไม่อย่างไร
.....
.....

4.3.2 เกณฑ์ในการวัด และประเมินผล

- ท่านคิดว่าเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลในเด็กปกติ และเด็กพิเศษควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกันหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลังจากการวัด และประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร
.....
.....

5. สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

5.1 การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

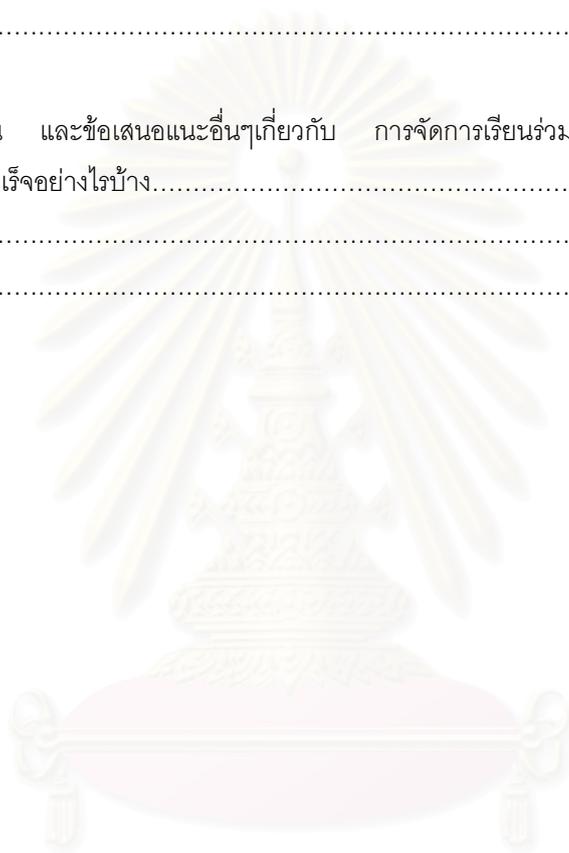
- ท่านคิดว่าควรจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ในวิชาศิลปะศึกษาอย่างไร (แสงสว่าง, เสียงรบกวน, มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียน).....
.....

- ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องเสริมวิชาการทางศิลปะเพิ่มจากห้องเรียนศิลปะปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าห้องเรียนศิลปะควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่างน้ำ, ถังขยะ, วัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาด หรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าผลงานทางศิลปะของเด็กควรมีการจัดเก็บอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด.....
.....
.....

ตอนที่3. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ.....
.....
.....
2. ท่านต้องการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษ ประเภทใดเข้ามาเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษา เพราะเหตุใด.....
.....
.....
3. ท่านเห็นว่าควรมีการจัดทำหลักสูตรศิลปะศึกษา เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร.....
.....
.....

4. ท่านพอใจในผลการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษา หรือไม่ และผู้ปกครองพอใจในพัฒนาการของเด็ก หรือไม่อย่างไร
.....
.....
5. ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาจะเป็นอย่างไร.....
.....
.....
6. ท่านมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับ การจัดการเรียนร่วมในวิชาศิลปะศึกษาระดับประถมให้ประสบความสำเร็จอย่างไรบ้าง.....
.....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทางการศึกษาพิเศษ

เรื่อง ทักษะของครูศิลปะ และผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม สำหรับเด็กพิเศษในวิชา
ศิลปะศึกษา

วันที่ให้สัมภาษณ์.....เวลา.....ถึง.....

ตอนที่ 1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ-นามสกุลของผู้ให้สัมภาษณ์.....
4. อายุ.....เพศ.....
5. วุฒิการศึกษา.....
.....
4. ประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน.....
.....
5. การเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางการจัดการเรียนร่วม หรือการศึกษาพิเศษ
( ) ไม่เคย ( ) เคย
ถ้าเคย หน่วยงานที่เป็นผู้จัดการอบรม/สัมมนา คือ.....

ตอนที่ 2. ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กพิเศษที่เรียนร่วม

1.ด้านครู

1.1 คุณลักษณะของครู

- ท่านคิดว่าครูในโรงเรียนเรียนร่วม จำเป็นต้องมีวุฒิทางวุฒิทางการศึกษาพิเศษโดยตรงหรือไม่อย่างไร
.....
.....

1.2 บุคลิกภาพ

- ท่านคิดว่าบุคลิกภาพ ของครูในโรงเรียนเรียนร่วม ควรเป็นอย่างไร และในสภาพความเป็นจริงนั้นครูในโรงเรียน
เรียนร่วมมีบุคลิกภาพที่เหมาะสมหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

1.3 บทบาท และหน้าที่

- ท่านคิดว่า ครูในโรงเรียนเรียนร่วมควรให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษ เป็นกรณีพิเศษหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าหากครูให้ความสนใจ และใส่ใจเด็กพิเศษมากเกินไปจะมีผลกระทบต่อเด็กปกติที่เรียนร่วมหรือไม่
.....
.....

1.4 การส่งเสริมสนับสนุน

- ท่านคิดว่าควรมีการฝึกอบรมครูในโรงเรียนเรียนร่วมให้มีรูปแบบเดียวกันทุกโรงเรียนในสังกัด หรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าครูควรได้รับโอกาสในการส่งเสริมให้ศึกษาต่อเพื่อเพิ่มคุณวุฒิหรือไม่ ถ้าควรท่านคิดว่าควรศึกษาต่อด้านใด
.....
.....
- ท่านคิดว่าสวัสดิการที่ครูในโรงเรียนเรียนร่วมได้รับในปัจจุบันนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

1.5 ปัญหา

- ท่านคิดว่าปัญหาที่เกิดขึ้นสำหรับครูในโรงเรียนเรียนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมคือ ปัญหาใด(ปัญหาคุณลักษณะของครู, บุคลิกภาพ, บทบาทหน้าที่, การ สนับสนุนจากหน่วยงาน).....
.....
.....

2. ด้านผู้เรียน

2.1 การจัดกลุ่มผู้เรียน

- ท่านคิดว่าการจัดเด็กปกติ และเด็กพิเศษให้เรียนร่วมกันนั้น ควรมีส่วนของเด็กปกติ และเด็กพิเศษเท่าไร ต่อห้องเรียนหนึ่งห้อง.....
.....

- ท่านคิดว่าความแตกต่างของเด็กปกติ และเด็กพิเศษนั้นจะทำให้เกิดปัญหาการเรียนรู้อันร่วมกันของเด็กหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าในการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมนั้น เด็กพิเศษจะทำให้การเรียนในชั้นเรียนร่วมเกิดความล่าช้าหรือไม่ ถ้าเกิดท่านคิดว่าควรมีวิธีการแก้ไขอย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่ากรณีที่เด็กปกติ และเด็กพิเศษได้เรียนร่วมกันนั้นเด็กปกติมีความเข้าใจ และความเต็มใจในการรับเด็กพิเศษเข้ามาร่วมชั้นเรียนหรือไม่อย่างไร และในทางกลับกันเด็กพิเศษมีความพร้อม และความต้องการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

2.2 การจัดกิจกรรมสำหรับผู้เรียนในการเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนเรียนร่วม กิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียน และความแตกต่างของผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญ คือกิจกรรมที่ควรมีลักษณะอย่างไรต่างจากกิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียนปกติหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรจัดมุมประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้แบบเดียวกันในเด็กปกติ และเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้กับเด็กพิเศษนอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียนปกติหรือไม่อย่างไร
.....
.....

2.3 บทบาทการมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่า ควรให้เด็กพิเศษมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรมหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

3. เนื้อหาหลักสูตร

3.7 การปรับเนื้อหาหลักสูตรให้เหมาะสมในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าควรให้เด็กพิเศษเรียนหลักสูตรเดียวกันกับเด็กปกติหรือไม่อย่างไร ถ้าไม่ควรปรับหลักสูตรอย่างไรจึงเหมาะสมสำหรับชั้นเรียนร่วม.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการปรับหลักสูตรโดยเพิ่มทักษะทางด้านภาษามีความสำคัญในวิชาต่างๆสำหรับชั้นเรียนร่วมหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลักสูตรการสอนในโรงเรียนเรียนร่วมกับหลักสูตรในโรงเรียนเฉพาะทางหลักสูตรรูปแบบใดจะสามารถพัฒนาคุณภาพของเด็กพิเศษได้มากกว่ากัน.....
.....
.....

3.8 การเลือกเนื้อหาสำหรับชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าการเลือกเนื้อหาสำหรับชั้นเรียนร่วมควรคำนึงถึงสิ่งใดเป็นหลัก(ความสามารถในการเรียนรู้, พัฒนาการต่างๆ, ความแตกต่างของผู้เรียน).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการปรับเนื้อหาให้เอื้อต่อการนำไปประกอบวิชาที่มีประโยชน์มากขึ้นเพียงใดต่อการเรียนร่วม.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการเรียงเนื้อหาควรเรียงลำดับของเนื้อหาอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด.....
.....
.....

3.9 ปัญหา

- ท่านคิดว่าปัญหาสำคัญในการปรับหลักสูตรในชั้นเรียนร่วมคืออะไร.....
.....
.....

4. วิธีการสอน

4.1 วิธีการสอน

4.1.1 รูปแบบวิธีการสอน

- ท่านคิดว่าการสอนรวมกันทั้งห้อง กับการแยกสอนเป็น 2 กลุ่ม และการสอนเป็นรายบุคคล วิธีการสอนแบบใดจะเหมาะสมที่สุดสำหรับการสอนในชั้นเรียนร่วม.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรทำบันทึกแสดงพัฒนาการของนักเรียนทุกคนหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าควรเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะกรณีในกลุ่มเด็กพิเศษหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

4.2 สื่อการสอน

4.2.1 การจัดเตรียมสื่อการสอนในชั้นเรียนร่วม

- ท่านคิดว่าการเรียนร่วมนั้นควรผลิตสื่อการสอนที่มีความหลากหลายในการใช้งานหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลักการเลือกสื่อ และวัสดุอุปกรณ์ในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมมีหลักอย่างไรบ้าง.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการผลิตสื่อการสอนนั้นควรเป็นสื่อที่ใช้ร่วมกันทั้งเด็กปกติ และเด็กพิเศษ หรือควรผลิตสื่อที่เน้นพัฒนาการทางด้านที่บกพร่องของเด็กโดยเฉพาะ.....
.....
.....

4.2.2 การใช้สื่อการสอน

- ท่านคิดว่าควรใช้สื่อการสอนประกอบการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมอย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการจัดเก็บสื่อวัสดุอุปกรณ์ในชั้นเรียนร่วมควรจัดเก็บอย่างไร.....
.....
.....

4.3 การวัด และประเมินผล

4.3.1 รูปแบบวิธีการ และแนวทาง

- ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลในชั้นเรียนร่วมควรจัดทำในช่วงเวลาใดจึงเหมาะสมที่สุด(ก่อนทำกิจกรรม, ระหว่างทำกิจกรรม, หลังทำกิจกรรม, ปลายภาคเรียน, เป็นระยะๆแล้วแต่ความเหมาะสม).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าการวัด และประเมินผลเพียงรูปแบบเดียวสามารถจะยืนยันความสามารถของเด็กได้ทั้งหมดหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

4.3.2 เกณฑ์ในการวัด และประเมินผล

- ท่านคิดว่าเกณฑ์ในการวัด และประเมินผลในเด็กปกติ และเด็กพิเศษควรใช้เกณฑ์ในการวัดผลแบบเดียวกันหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าหลังจากการวัด และประเมินผลแล้ว ในเด็กที่อ่อนควรมีการจัดกิจกรรมเสริมพิเศษให้นอกเวลาเรียนหรือไม่อย่างไร.....
.....
.....

5.1 สภาพทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อม

5.2 การจัดสภาพกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางการเรียน

- ท่านคิดว่าควรมีจัดบรรยากาศ และสภาพแวดล้อมทั้งในห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ได้อย่างไร(แสงสว่าง, เสียงรบกวน, มุมสำหรับเด็กพิเศษได้ทบทวนบทเรียน).....
.....
.....

- ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องบำบัดพิเศษเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องแก้ไขการพูด, ห้องกายภาพบำบัด, ห้องกิจกรรมบำบัด, ห้องพยาบาล).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าในโรงเรียนเรียนร่วมควรจัดห้องเสริมวิชาการเพิ่มจากห้องเรียนปกติหรือไม่อย่างไร(ห้องปฏิบัติการศิลปะ, ห้องแสดงนิทรรศการผลงานศิลปะ บอร์ดสำหรับแจ้งข่าวสารหรือโชว์ผลงานศิลปะ).....
.....
.....
- ท่านคิดว่าห้องเรียนควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกเสริมเพิ่มเติม เช่น อ่างน้ำ, ถังขยะ, วัสดุอุปกรณ์ทำความสะอาด หรือไม่อย่างไร.....
.....
.....
- ท่านคิดว่าผลงานของเด็กควรมีการจัดเก็บอย่างไรจึงเหมาะสมที่สุด.....
.....
.....

ตอนที่3. ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆ

1. ท่านเห็นด้วยหรือไม่ที่ให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ.....
.....
.....
2. ท่านต้องการให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทใดเข้ามาเรียนร่วมเพราะเหตุใด.....
.....
.....
3. ท่านเห็นว่าควรมีการจัดทำหลักสูตร เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร.....
.....
.....

4. ท่านพอใจในผลการจัดการเรียนร่วมหรือไม่ และผู้ปกครองพอใจในพัฒนาการของเด็ก หรือไม่อย่างไร
.....
.....
5. ในระยะยาวท่านคิดว่าการจัดการเรียนร่วมจะเป็นอย่างไร.....
.....
.....
6. ท่านมีข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับ การจัดการเรียนร่วมในระดับประถมให้ประสบความสำเร็จ
อย่างไรบ้าง.....
.....
.....

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาว สารีณี เกษมสันต์ ณ อยุธยา เกิดวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2520 สำเร็จการศึกษา
ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา จากโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์ และสำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (ศิลปศึกษา) เกียรตินิยมอันดับ 2 จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร เมื่อปีการศึกษา 2542 ปัจจุบันเป็นนักออกแบบ ของส่วนการพิมพ์โรงงานยาสูบ
กระทรวงการคลัง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย